

REHBERLİK VE ÖZEL EĞİTİM

Rehberlik Nedir?

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri; bireyin kendini tanıması, anlaması, sahip olduğu gizil güçleri keşfetmesi, geliştirmesi ve çevredeki olanakları tanıması bulunduğu topluma aktif uyum sağlayarak kendini gerçekleştirmesi için sistematik olarak ve profesyonelce sürdürülen yardım hizmetleridir.

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Amacı Nedir?

Eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri temelde; öğrencilerin kendilerini gerçekleştirmelerine, eğitim sürecinden yetenek ve özelliklerine göre en üst düzeyde yararlanmalarına ve gizilgüçlerini en uygun şekilde kullanmalarına ve geliştirmelerine yöneliktir.

Öğrencilere yönelik olarak düzenlenen her türlü rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bu amaçlar doğrultusunda devam eder.

Eğitim süreci içinde rehberlik hizmetleri, öğrencinin gelişimine ve uyumuna yöneliktir. Rehberliğin temel ya da nihai amacı bireyin kendini gerçekleştirmesidir.

Kendini gerçekleştirme, hümanistlik (insancıl) psikoloji ekolünün ortaya koyduğu bir kavramdır.

Bu kavramla, kişide var olan tüm gizil güçlerin, yeteneklerin, kapasitelerin ortaya konması, uygulama alanına sokulması, kullanılması ve geliştirilmesi kastedilir.

Rehberlik ve Psikolojik Danışma İlkeleri Nelerdir?

Rehberlikte gönüllülük esastır. Hiç kimseye rehberlik hizmetlerinden faydalanması için baskı yapılamaz.

Gizlilik esastır. Yasal bir zorunluluk olmadıkça bu aşılmaz.

Özerklik esastır. Birey adına sorunu çözülmez. Bireyin sorunu çözmesi için ona özerklik kazandırılmaya çalışılır.

Rehberlik ihtiyaçları her okula göre değişiklik gösterir. İhtiyaçlarına göre amaçları ve planlanacak uygulamalar değişir. Bu yüzden rehberlik programları okullarda hazırlanır.

Rehberlik bir süreçtir. Sorunun çözülmesi bir anda mümkün değildir. Belli bir zaman gerektirir.

RPD'nin ortaya çıkış nedenleri nelerdir?

- Hızlı Değişim Sonucu Topluma Uyumun Gleşmesi
- Aile Yapısı ve Fonksiyonunun Değişmesi
- Toplumun Nitelikli İnsan Gücü İhtiyacının Artması
- Demokrasi Düşüncesinin Gelişmesi
- Psikolojik Etmenler

Rehberlik Hizmetlerinin Diğer Alanlarla İlişkisi nasıldır?

1) Psikoloji: Rehberlik hizmetleri bireysel ayrılıklar, bireysel nitelik farkları, cinsiyet farkları, kişilik ve benlik gelişimi gibi konularda alıştır. Psikoloji de insan davranışlarını incelemektedir. Bu nedenle rehberlik hizmetleri psikolojiden faydalanır.

2) Sosyoloji: Toplumdaki ahlaki yozlaşma, normsuzluk, rol belirsizliği gibi oluşan kültür boşluğunu gidermek amacıyla rehberlik servisi sosyoloji alanından faydalanmaktadır. Ayrıca sosyoloji yabancılaşma, kuşak atışması ve iş yaşamındaki değişmeler nedeniyle rehberliğe yardımcı bir alan olmaktadır.

3) Felsefe: Felsefe sayesinde birey merkeze alınmakta, insana hak ettiği değer verilmekte ve birey toplum dengesi sağlanmaktadır.

4) Sosyal Psikoloji: Toplumdaki grupların yapısı, bireyin grup içindeki davranışları ve iletişimi, gruba uyum gibi konuları araştıran sosyal psikoloji dalı da rehberlik hizmetleri ile ilişkilidir.

5) Antropoloji: Toplumların kültürlerini inceleyen antropoloji aynı zamanda elde ettiği verilerle rehberlik hizmetlerine katkı sağlamaktadır.

6) Ekonomi: Ekonomi bilimi iş ve meslek hayatında meydana gelen değişiklikler açısından rehberlik hizmetlerine özellikle mesleki rehberlik alanına katkı sağlamaktadır.

7) Eğitim Bilimleri: Okul, eğitim ve öğretim programları, eğitim ve öğretimin amaçları ve yöntemlerine ilişkin bilgiler rehberlik ve eğitim bilimlerinin etkileşimini sağlamaktadır.

Rehberlik Hizmetlerinin Eğitimdeki Önemi Nedir?

Yaşamla ilgili olgulardan kaynaklanan sorunların ve bunlara bulunmuş çözüm yollarının tanıtılması ve karşılaşılabilecek yeni sorunlara çözüm bulabilme becerilerinin geliştirilmesi, okullarda çeşitli ders konularının amacını oluşturmaktadır.

Bir kimsenin kendi yaşamında karşılaştığı kişisel sorunların çözümünde rehberlik hizmetleri önemli bir yol oynar.

ÖĞRENCİ KİŞİLİK HİZMETLERİ

Öğrenci kişilik hizmetleri, öğrencilerin öğretim faaliyetlerinden etkili bir şekilde yararlanabilmeleri ve her yönüyle bir bütün olarak gelişebilmeleri için uygun bir ortam hazırlamak amacıyla sunulan hizmetlerin tümüdür.

Öğrenci kişilik hizmetleri 5 başlıkta toplanmaktadır.

1) Sağlık Hizmetleri: Sağlıkla ilgili önlemleri alma, sağlık eğitimi, bulaşıcı hastalıklardan koruma, sağlık kontrolleri gibi faaliyetlerden oluşmaktadır. Buradaki amaç öğrencilerin sağlıklarını korumak ve olası sağlık sorunlarını önlemektir.

2) Sosyal Yardım Hizmetleri: Burs, barınma, yemek, maddi yardım sağlama konusunda bilgilendirme, ulaşım hizmetleri, ek iş bulma gibi faaliyetlerden oluşmaktadır.

3) Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri: Psikolojik danışma, oryantasyon, müşavirlik, bireyi tanıma, bilgi toplama ve yayma, araştırma, izleme ve değerlendirme, çevre ve aile ilişkileri, sevk gibi faaliyetlerden oluşmaktadır.

4) Özel Eğitim ve Yetiştirme: Başarısızlığı giderici önlemler alınması, öğrenme güçlüğü çekenlerin iyileştirilmesi, özel ilgi ve yeteneklerin geliştirilmesi gibi faaliyetlerden oluşmaktadır.

5) Sosyal ve Kültürel Hizmetler: Serbest zaman etkinlikleri ve serbest zamanı verimli kullanma alışkanlıkları ile ilgi ve becerilerine göre öğrencileri serbest zaman etkinliklerine yönlendirme gibi faaliyetlerden oluşmaktadır.

Öğrenci Kişilik Hizmetlerinin Özellikleri

Gelişim bütüncül bir süreçtir. Öğrenci kişilik hizmetleri de bireyin bir bütün olarak gelişimine destek vermeye çalışmaktadır. Öğrenci kişilik hizmetleri öğrenciye, hem kendini tanıması ve geliştirmesi için hem de eğitim öğretim faaliyetlerinden en iyi şekilde faydalanması için destek sağlar.

REHBERLİK TÜRLERİ

Hizmet Alanlarına Göre Rehberlik

1) Eğitim Alanında Rehberlik

Rehberlik hizmetinin en yaygın uygulama alanlarından biri eğitim alanıdır. Rehberlik hizmetleri, öğrenci kişilik hizmetleri kapsamında yürütülmektedir.

2) Sağlık Alanında Rehberlik

Daha çok sağlık kurum ve kuruluşlarınca yürütülen bu rehberlik, bireylerin hastalanmadan önce sağlıklarını koruyucu bilgiler edinmeleri, hastalandıktan sonra hangi kuruma başvurmaları gerektiği gibi konularda rehberlik hizmetleri vermektedir.

3) Sosyal Yardım Alanında Rehberlik

Rehberlik eğitim almış uzman kişilerin de aralarında bulunduğu, huzurevleri, çocuk esirgeme kurumları, Sosyal yardımlaşma ve dayanışma kurumu, Kızılay gibi ülkemizde hizmet veren kurumların işlevleriyle beraber, kişilerin ihtiyaç duyduğu alanda temel gereksinimleri karşılamak üzere verilen rehberlik türüdür.

4) Endüstri Alanında Rehberlik

İş uyumsuzluklarının ortadan kaldırılması, iş verimlerinin artırılması, daha iyi bir iş hayatının sürdürülmesi gibi konular üzerinde yoğunlaşan bu rehberlik türü, İş ve İşçi Bulma Kurumu, İşçi Sendikaları gibi kuruluşlarla iş arayan bireylere bilgi vererek, mesleklere uygunluklarını saptayarak, mesleki rehberlik alanında önemli bir işlevi yerine getirmeyi amaçlamaktadır.

5) Adalet ve Güvenlik Alanında Rehberlik

Cezaevlerinde, ıslah evlerinde, orduda, emniyette psikolojik danışmanlar görev almakta ve rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri sunmaktadırlar.

Bunun yanı sıra aile mahkemelerinde aile danışmanlığı hizmeti de rehberlik faaliyeti olarak sürdürülmektedir.

Temel İşlevlerine Göre Rehberlik

Uyum Sağlayıcı Rehberlik

Öğrencilerin okula ve çevreye sağlıklı bir şekilde uyum sağlamalarına yardımcı olmak amacıyla gerçekleştirilen çalışmalardır.

Öğrencilerin köyden kente göç, demokratik yaşam tarzı gibi faktörler sonucu meydana gelen değişimlere uyum sağlamasına yardım etmek bu rehberlik türünün görevidir.

Bilgi Verme Çalışmaları

Öğrencilerin gidecekleri üst eğitim kurumları, iş olanakları ve meslekler hakkında öğrencilere güncel bilgiler vermenin yanı sıra iletişim, okul kuralları, disiplin, görgü kuralları, verimli çalışma yöntemleri gibi konularda onları aydınlatmak bu hizmet alanı kapsamındadır.

Yöneltilme ve Yerleştirme Hizmetleri

Yöneltilici rehberlik bireysel farklılıklara göre ders, alan, okul ve meslek seçiminde verilecek rehberlik hizmetlerini kapsamaktadır.

Öğrencinin seçebileceği üst eğitim kurumunun tanıtılması ve seçimlerini yaparken öğrencinin bilinçli olarak seçim yapmasını sağlamak etkili bir yöneltilmeyle gerçekleşir.

Yöneltilici rehberlik, bireyi tanımaya yönelik rehberlik hizmeti ile birlikte yürütülmelidir. Kişinin ilgi, yetenek, ihtiyaç ve kişilik yapısının yapılan görüşme ve uygulanan test envanter gibi materyallerle önceden tespit edilmesi gerekmektedir.

Araştırma Değerlendirme ve Geliştirme

Yapılacak olan çalışmaların gerçekçi olarak belirlenmesi için yapılan çalışmaların ne kadar etkili olduğunun değerlendirilmesi araştırma ve değerlendirme hizmetlerini gerekli kılmaktadır.

Müşavirlik (Konsültasyon) Hizmetleri

'Konsültasyon hizmetlerinin amacı, okuldaki yönetici ve öğretmenlerin daha yeterli ve ortak bir anlayışa sahip olmasını ve böylece okuldaki çalışmalarda bu anlayışın esas alınmasını ve tüm olanakların bu anlayışa uygun bir biçimde kullanılmasını sağlamaktır.

Doğrudan öğrenciye yönelik olmayan ancak genel olarak rehberlik hizmetlerinin etkinliğini artırmaya yardım eden rehberlik anlayışıdır.

Örneğin okuldaki psikolojik danışmanın öğrencinin problemi hakkında velisine ve sınıf öğretmenine bilgi verip neler yapabileceğini anlatması müşavirlik hizmetidir.

Sevk: Öğrenciler sorunlarının yoğunluğuna göre uzman kişilere yönlendirilebilir. Sınıf öğretmeni okul psikolojik danışmanına; psikolojik danışman psikolog ya da psikiyatriste sevk edebilir.

İzleme Hizmetleri:

İzleme hizmetleri, okulda sunulmakta olan diğer hizmet alanlarının da ne derece etkili ve yararlı olduğunu ortaya koyacaktır.

Örneğin yapılan bir oryantasyon çalışmasının, belli bir konuda verilen psikolojik eğitimin, grup rehberliği, grupla psikolojik danışma uygulamalarının ne derece etkili olduğu izleme çalışmalarıyla anlaşılabilir.

Yerleştirme hizmetlerinden yararlanan öğrencilerle profesyonel yardım alan öğrencilerin durumları hakkında bilgi edinme çalışması da izleme çalışmasıdır.

Okuldan mezun olan öğrencilerin hangi üst eğitim kurumuna gittiği, hangi işte çalıştığı gibi bilgiler de izleme çalışması sayesinde ortaya çıkar.

Rehberlik Modelleri

- Parsons Modeli
- Eğitimle Kaynaştırılmış Model
- Özellik Faktör Modeli
- Karar Vermeye Yardımcı Model
- Gelişimsel Rehberlik

Parsons Modeli

Parsons Modeli'nin kurucusu olan Frank Parsons 1908'de Boston'da mesleki rehberlik bürosu kurarak rehberliği ilk başlatan kişi olmuştur.

Bu mesleki rehberlik bürosunda bireylerin mesleki seçimlerine yardımcı olmak amacıyla geliştirilmiştir.

Eğitimle Kaynaştırılmış Model

Brewer'e göre eğitim ve rehberliğin amacı aynıydı. Bu nedenle rehberlik bireyin okula, çevresine uyumunu sağlamalıdır.

Eğitimle kaynaştırılmış model rehberliğin okullara girmesini sağlamış ve rehberliğin ders saati olarak diğer dersler arasında yer almasına önemli katkılarda bulunmuştur.

Özellik Faktör Modeli

Williamson'un geliştirdiği Özellik Faktör Modelinde bireylerin özelliklerinin ayrıntılı incelenmesine önem verir.

Sorunun nedenleri yeterli bir şekilde belirlenmişse sorunları giderici öneriler verilir.

Bu modelin diğer bir adı **Klinik Yaklaşım Modelidir**.

Ölçek, test, gözlem ve diğer araçlara oldukça önem vermektedir.

Bugün kullanılan birçok ölçme aracının ve toplu doya sisteminin ortaya çıkmasında etkili olmuştur.

Karar Vermeye Yardımcı Model

Bu modele göre rehberlik bir karar verme sürecidir.

Rehberliğin bireyin meslek seçimine yardımcı olması gerektiğini belirtir.

Gelişimsel Rehberlik

Gelişimsel rehberlik modern rehberlik modeli olarak ele alınmaktadır.

Gelişimsel rehberlik modeli temeline gelişim kuramlarını alır.

Bireyin sürekli olarak gelişim halinde olduğunu ve rehberliğin amacının bu gelişimi en iyi şekilde desteklemek olduğunu savunmaktadır.

REHBERLİK HİZMETLERİNDE KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER

Bireyi Tanıma Teknikleri

Bireyi Tanıma Tekniklerinin Özellikleri

Bireyi Tanıma Teknikleri ‘Bireyin kendisini tanımasına yardımcı olmak için kullanılan yöntem ve tekniklerdir.

Öğrenci hakkında yapılan tüm görüşme ve teknikler, gözlemler, her şey kayıt edilmelidir.

Bazı tekniklerin sadece psikolojik danışman tarafından uygulanmalıdır.

Bir tekniği bir defa uygulamak yeterli olmayabilir.

Bireyi Tanımada Kullanılan Yöntem ve Teknikler

a) Test Teknikleri

1-Yetenek testleri:

Genel Yetenek: Zekâyı ölçen testlerdir. Zekâ testi ile ölçülür.

Özel Yetenek: Resim yapmak, müzik yapmak, kinestetik beceriler.

2-Başarı Testleri:

Standart Sınav: Herkes için aynı yapılan sınavdır (KPSS, ALES)

Öğretmen Yapımı Sınav: Okulda yapılan sınavlardır.

3-Kişilik Testleri

Objektif Testler: Kağıt-Kalem ile yapılan ölçek testleridir.

Projektif Testler: Kişiliği kartlar ile veya mürekkep lekeleri testleri ile belirler.

4-İlgi Testleri: İlgileri ölçek aracılığı ile ölçer.

5-Tutum Testleri: Bir insanın bireye karşı geliştirdiği düşünce, duygu, eylem tepkisidir.

Tutum ya pozitif ya da negatiftir.

b) Test Dışı Teknikler

Kendini Anlatmaya Dayalı Teknikler: Anı Defteri, anket, öğrenci tanıma fişi, problem tarama envanteri, arzu listesi.

Başkalarını Anlatmaya Dayalı Teknikler: Sosyometri, kimdir bu? rol dağılımı, sosyal uzaklık.

Gözleme Dayalı Teknikler: Gözlem, gözlem listesi, özellik – kayıt Çizelgesi, vaka kaydı.

Okul Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Servisi

Rehberlik servisi, öğrencilerimizin okula uyumunu sağlamada ve bu konuda veliyi yönlendirmede etkin bir rol oynar.

Çeşitli konularda seminerler düzenleyerek öğrencilerin, velilerin ve öğretmenlerin ihtiyaç duydukları konularda bilgi sahibi olmasına yardımcı olur.

Etkili bir Rehberlik ve Psikolojik Danışma hizmeti, bireysel farkları dikkate alan bir eğitim sisteminde gerçekleşebilir.

Özel Eğitim

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları, yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitime denir.

RPD HİZMETLERİ VE ÖZEL EĞİTİM

Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Uygulamaları Özel Eğitimde Farklılık Gösterir Mi?

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerle amaç, teknik ve alanlar yönünden normal çocuklarla yapılan rehberlik kapsamı ile aynıdır.

Bazı özür alanları uzmanlaşmayı ve daha sabırlı olmayı gerektirebilir.

Kaynaştırma Eğitimi

Özel eğitim gerektiren bireylerin, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitim ve öğretimlerini resmi ve özel; okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan, destek eğitim hizmetlerinin sağlandığı özel eğitim uygulamalarına kaynaştırma eğitimi denir.

Bütünleştirici Eğitim

Tüm öğrencilerin dil, din, ırk veya özel gereksinimi olan ya da olmayan ayrımı götmeksizin yaşlılarıyla beraber genel sınıf ortamında eğitim almasına bütünleştirici eğitim denir.

Zedelenme

Bireyin psikolojik, fizyolojik ve anatomik özelliklerinde geçici ya da kalıcı işleyiş bozukluğuna ne zedelenme denir.

Yetersizlik

Bireyin zedelenme sonucu normal durumlarda yapması gereken bir etkinliği yerine getirememesi, yeterli olmama, belirli bir şekilde davranmada sınırlı kapasite göstermesi durumuna ne yetersizlik denir.

Engel

Birey yetersizlik nedeni ile yaş, cinsiyet sosyal ve kültürel faktörlere bağlı olarak oynaması gereken rolleri gerektiği gibi yerine getirememesi durumuna ne denir?

Engel Türleri

- Zihinsel yetersizlik
- Özel öğrenme güçlüğü
- Otizm spektrum bozukluğu
- Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB)
- Dil ve konuşma güçlüğü
- İşitme yetersizliği
- Görme yetersizliği
- Bedensel yetersizlik
- Üstün yetenekliler

Engel türlerini bu dokuz başlık altında topluyoruz. Sırasıyla bu engel türlerinin tanımları nelerdir, özellikleri nelerdir ve sınıf içinde bu yetersizliğe sahip öğrenciler için ne gibi çalışmalar yapılabilir bunları inceleyelim.

Zihinsel Engel

Çocuğun yaşlılarıyla karşılaştırıldığında zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde anlamlı sınırlılık görülen yetersizlik durumuna zihinsel engel denir.

Zihinsel Engelli Öğrencilerin Özellikleri

- Soyut terim ve sembolleri az anlayabilirler.
- Duyduklarını ve gördüklerini çabuk unuturlar.
- Duygu ve düşüncelerini kelimelerle ve kısa cümlelerle belirtirler.
- Genellikle gecikmiş konuşma görülür.
- Duygularını kontrol etmede güçlük çekerler.
- Aşırı öfke, saldırganlık ve sevinç tepkileri gösterirler.

Sınıf İçinde Zihinsel Engelli Öğrenciler İçin Neler Yapılabilir?

- Öğrenciye başarabileceği görevler verilmelidir.
- Gerekğinde yardım edilmelidir.
- Geribildirim verilmelidir.
- Olumlu tepkiler pekiştirilmelidir.
- Öğrenci cesaretlendirilmelidir.

Özel Öğrenme Güçlüğü

Normal ya da normal üstü zekaya sahip ve herhangi bir duyuşal kusur ya da hasar taşımayan bireylerin özellikle okul ortamında akademik başarılarının akranlarına kıyasla düşük olmaları durumunda akla gelebilecek olasılıklardan biri olan, okuma, yazma, dinleme, matematik gibi spesifik bir alanda zorluk yaşamasıyla tanımlanan engel türüne Özel Öğrenme Güçlüğü denir.

Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerin Genel Özellikleri

- Ses ve heceleri birleştirmede zorluk çekerler.
- Yazılanları kopyalamada zorluk çekerler.

- Anlatılan bir hikâyeyi tekrarlamada zorluk çekerler.
- Saymada zorluk çekerler.
- Yönerge ve kurallara takipte zorlu yaşarlar.
- Yönünü bulmada zorluk çekerler.

Özel Öğrenme Güçlüğü Çeken Öğrencilere Sınıf Ortamında Nasıl Davranılmalıdır?

- Başarabilmesi için ek süre tanıyınız.
- Vereceğiniz görevleri kısa bölümler halinde veriniz.
- Tepkilerine vereceğiniz geri bildirimler hemen olmalıdır.
- Organizasyon becerileri için özel ipuçları sunabilirsiniz.
- Becerileri ve akademik bilgileri, analiz ediniz, birbirini izleyen basamaklar olarak sıralayınız ve çocuğa sırayla öğretiniz.

Otizm Spektrum Bozukluğu

Bireyin sosyal iletişimini, dil gelişimini dış dünyayı algılamasını etkileyen nöro-gelişimsel bir bozukluktur.

Otizmin Genel Özellikleri

- Akranları ile iletişim kurmada zorluk çekerler.
- Basit sosyal olaylara etkin biçimde katılamazlar.
- Konuşmada gecikme yaşarlar veya konuşma hiç yoktur.
- Sallanma, dönme, el çırpma gibi tekrarlayıcı beden hareketleri yaparlar.
- Dönen objelere ve bazı nesnelere aşırı bağlanma yaşarlar.

Sınıf İçinde Otizimli Öğrenciye Nasıl Davranılmalıdır?

- Sınıf ortamını hareketli ve dikkat dağınık eşyalardan arındırmak gerekir.
- Yönergeleri kısa ve net vermek gerekir.
- Mecaz anlamlı kelimelerden kaçınmak gerekir.
- Anlatımlarımızı somut örneklerle desteklemeliyiz.
- Öğretmek istediklerimizi küçük basamaklara bölerek anlatmalıyız.

Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB)

Bireyde aşırı hareketlilik, dikkat konusundaki eksiklikler ve dürtüsel davranışlar ile kendini gösteren, toplum içinde yaygın olarak “yerinde duramayan, yaramaz” gibi anlamlarla kullanılan ve bireyi ve ailesini olumsuz etkileyen duruma DEHB denir.

Dikkat Eksikliği Ve Hiperaktivite Bozukluğunun Genel Özellikleri

- Hareketsiz kalmakta, oturmakta, beklemekte güçlük çeker.
- Etkinliklere ve oyunlara katılmada zorluk yaşarlar.
- Yönergeleri takip edemeyebilir.
- Ödevleri ve yaptığı işleri tamamlamakta zorluk çeker.
- Sahip olduğu eşyaları sık sık kaybeder.
- Kendisiyle konuştuğunda çoğu zaman dinlemiyormuş gibi görünür.

DEHB Olan Bireylere Sınıf İçinde Nasıl Davranılmalıdır?

Sınıf içinde göz teması kurun.

Ev ödevlerinin miktarını azaltın.

Yaptığı işleri kendisinin kontrol etmesini isteyin.

Kısa molalar vermesine izin verin.

Davranışlarını örnek alabilecek bir arkadaşının yanına oturtun.

Dil ve Konuşma Bozukluğu

Dil gelişiminde beklenen aşamalarda gecikmeler olması, konuşmada dikkati konuşana çekecek kadar normalden farklılık göstermesi ve iletişimin bozulduğu koptuğu durumların ifade edildiği yetersizliğe dil ve konuşma bozukluğu denir.

Dil ve Konuşma Bozukluğunun Özellikleri

- Kısıtlı sözcük dağarcıkları vardır.
- Yutma çiğneme gibi sorunları olabilir.
- Jest, mimik, işaret kullanmaya yönelebilirler.
- Çevrelerindeki seslere, konuşmalara ilgisiz davranabilirler.
- İsteklerini, düşüncelerini dile getirirken hoş olmayan durumlar ortaya çıkarabilirler.

Sınıf İçinde Dil Ve Konuşma Bozukluğu Olan Öğrenciler İçin Neler Yapılabilir?

İyi bir dinleyici olunuz.

Çocuğa iyi bir model olunuz.

Sınıf içinde ve dışında kasıtlı durumlar oluşturarak çocuğa konuşma fırsatları oluşturunuz.

Görme yetersizliği

Görme gücünün kısmen ya da tamamen kaybolması durumuna görme yetersizliği denir.

Görme Yetersizliği Olan Öğrencilerin Genel Özellikleri

- Kavramsal gelişimleri akranlarına göre daha geri olabilir.
- Soyut kavramlarda başarı oranları daha düşük olabilir.
- Sosyal uyum ve iletişim güçlükleri yaşayabilirler.
- Akademik desteğe ihtiyaç olabilir.

Görme Engelli Bireyin Eğitim Planlamasında Neler Yapılmalıdır?

- Görme kalıntısından yararlanılmalıdır.
- Yazılı materyaller okunmalıdır.
- Kabartılmış altı nokta (Braille) kullanılmalıdır.
- Dinleme becerileri geliştirilmelidir.

İşitme Yetersizliği

İşitme duyarlılığının kısmen veya tamamen yetersizliğinden dolayı konuşmada, dili kullanmada ve iletişimde güçlük nedeniyle bireyin eğitim performansının ve sosyal uyumunun olumsuz yönde etkilenmesi durumuna işitme yetersizliği denir.

İşitme Yetersizliği Olan Bireylerin Genel Özellikleri

- Dil gelişiminde geri kalabilir.
- Genellikle basit yapıda ve hatalı cümleler kurar.
- Dikkati yöneltme ile ilgili sorunlar yaşayabilir.
- İletişimde yaşadığı sorunlar nedeniyle asi veya tam tersine utangaç tutum sergileyebilir.
- Başkalarının duygularını anlamada sorun yaşayabilirler.
- Sınıfta işitme engelli bir öğrenci varsa neler yapılabilir?
- Öğrenci, öğretmeni ve tahtayı rahatça görebileceği bir yere oturtulmalıdır.
- Öğretmen tahtaya yazı yazarken mümkün olduğunca yan durarak yazmalıdır.

- Öğretmen dersi anlatırken öğrencinin yüzünü görebileceği şekilde anlatmalı, mümkün olduğunca fazla hareket etmemelidir.

Bedensel Yetersizlik

Bir nedene bağlı olarak kemik, kas, sinir sistemindeki bozukluklar sonucu, bedensel yeteneklerin kısıtlanması veya bedensel yeteneklerinin kaybolması durumuna bedensel yetersizlik denir.

Bedensel Yetersizlik Gösteren Kişilerin Genel Özellikleri

- Kaslarının motor koordinasyonu zayıftır.
- Denge bozukluğu gösterebilirler.
- Duruş ve hareket bozukluğu gözlenebilir.

Sınıfında Bedensel Yetersizliği Olan Bir Öğrenci Varsa Neler Yapılabilir?

- Bu öğrencilerin sınıfları mümkün olduğunca giriş katında olmalıdır.
- Gerekli bölmelere rampa yapılmalıdır.
- El, kol yetersizliği olan öğrenciler için sınavlarda uyarlamalar yapılmalıdır.

Üstün Yetenekli Birey

Yaşıtlarına göre daha hızlı öğrenen, yaratıcılık, sanat liderliği ilişkin kapasitede önde olan, özel akademik yeteneğe sahip, soyut fikirleri anlayabilen, ilgi alanlarında bağımsız hareket etmeyi seven ve yüksek düzeyde performans gösteren bireylere Üstün Yetenekli Birey denir.

Üstün Yetenekli Bireylerin Özellikleri

- Zihinsel ve fiziksel olarak büyük bir enerjiye sahiptir.
- Kuvvetli bir gözlem güçleri vardır.

- Çabuk öğrenme akılda tutma, kavrama özelliğine sahiptir.
- Karmaşık problem çözmekten hoşlanır.
- Kendilerine güvenleri tamdır.
- Güçlü bir konsantrasyona sahiptir.
- Meraklıdır soru sormayı severler.

Sınıfta üstün yetenekli birey varsa neler yapılabilir?

- Üstün yetenekli öğrenciye çeşitli konularda araştırma, inceleme ve proje ödevleri verilmelidir.
- Bu öğrencilerin grupla çalışması kadar bireysel çalışmalar yapmasına da önem verilmelidir.
- Kulüp başkanı olmalarına, etkinlikleri planlamalarına ve oyunları yönlendirmelerine fırsat verilmelidir.

Özel Eğitimde Gönderme Öncesi Süreç

Akademik, duygusal ve davranışsal özellikleri yönünden akranları tarafından izlenen programı izlemekte güçlük çeken öğrencilerin değerlendirme için yönlendirilmelerinden önce çeşitli uyarlamalarla genel eğitim sınıflarında eğitilmelerini amaçlayan bir süreçtir.

İlk belirleme sürecinde sınıf öğretmeni, rehberlik öğretmeni aile, okul müdürü, branş öğretmenleri tarafından gerçekleştirilir.

Müdahale programı başlamadan önce öğrencinin tıbbi özgeçmişine aile hakkında bilgi almak, sınıf içinde yaşadığı güçlükler hakkında bilgi edinmek gerekmektedir.

Öğretmen, öğrencide öğrenme yaşantısında yaşlıtlarından daha geç kalma durumu gördüğü zaman bir müdahale programı hazırlar. Belli bir zamanda bu müdahale programıyla arkadaşlarıyla aynı düzeye gelmesi için çalışmalar yapılır.

İstenen düzeye gelirse izlemeye devam edilir ve müdahale programı sonlandırılır.

Ancak istenen düzeye gelinmezse öğrenci Rehberlik araştırma merkezine yönlendirilir.

Tanılama

Eğitim ihtiyacı olan bireylerin yeterli ve yetersiz yönleriyle bireysel özelliklerini ve ilgilerini belirlemek amacıyla tıbbi, psikososyal ve eğitim alanlarında yapılan değerlendirme sürecine denir.

Zihinsel, fiziksel, ruhsal, sosyal gelişim özellikleri, eğitim performansı, ihtiyacı, eğitim hizmetlerinden yararlanma süresi ve eğitsel değerlendirme isteği formu dikkate alınır.

Eğitsel Değerlendirme Ve Tanı

Tıbbi tanısı olan bireyin eğitsel değerlendirmesi ve eğitsel tanısı rehberlik araştırma merkezlerinde oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından bireyin özelliklerine uygun ölçme araçlarıyla yapılır.

Özel Eğitim Kurulundaki İş Ve İşlemler

Eğitsel değerlendirme tanılaması yapılan bireyin dosyası özel eğitim hizmetleri yönetmeliğince oluşturulan özel eğitim değerlendirme kuruluna sunulur. Kararlar oy çokluğuyla alınır.

Raporlama Ve Rapor Teslim Ve İtiraz Süreci

Değerlendirme sonucunda öğrenci ile ilgili elde edilen tüm bilgiler özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından bir rapor haline dönüştürülür.

Kurul Tarafından Hazırlanan Özel Eğitim Raporunu Teslim Alma

Raporu, bireyin annesi babası veya 18 yaşından büyük abi ya da ablası teslim alabilir.

Özel Eğitim Raporuna İtiraz

Veli eğitsel değerlendirme ve tanılama ya da yerleştirme kararına kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren 30 gün içinde Özel Eğitim Hizmetleri Kuruluna itiraz edebilir.

Yönlendirme

Özel eğitime ihtiyacı olan bireyin eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucuna göre özel eğitim hizmetine karar verilerek eğitim planı ve özel eğitim değerlendirme kurul raporu hazırlanmasını içeren süreçtir.

Özel Eğitimde Yerleştirme Süreci

Özel eğitimde yerleştirme gönderme öncesi süreç ile başlayıp tanılama ve yönlendirme ile devam eder. Uygun eğitim kurumuna kayıt edilmesiyle sona erer.

Eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecinde, eğitsel amaçla bireyin tüm gelişim alanındaki özellikleri, akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri ve eğitim ihtiyaçları belirlenerek en az sınırlandırılmış eğitim ortamına yönlendirme kararı alınır.

Kısaca belirtirsek, özel eğitim hizmetleri kurulunca, özel eğitime ihtiyacı olan bireyin uygun resmi okul veya kuruma gönderilmesine yerleştirme denir.

Yerleştirmede yetersizlik türü ve derecesi dikkate alınır.

Tüm gelişim ve akademik alanlardaki performansı, eğitim ihtiyaçları ile ilgi ve istekleri doğrultusunda yapılır.

Yerleştirmede velinin yazılı görüşü dikkate alınır.

Yerleştirmede, bireyin yerleştirileceği okulun veya kurumun personel durumu öğrenci mevcudu, eğitim ortamı göz önünde bulundurulur.

En Az Sınırlandırılmış Ortam

Özel eğitime ihtiyacı olan bireyin toplumla bütünleşmesini sağlamaya yönelik sosyal, öz bakım, dil ve iletişim alanlarındaki davranışlar ile düzeyine uygun akademik ve mesleki bilgi ve becerileri kazandırmak amacıyla destek eğitim hizmetlerinin de verildiği ve mümkün

olduğunca yetersizliği olmayan akranlarıyla bir arada olmasını sağlayan en uygun eğitim ortamıdır.

En Az Sınırlandırılmış Ortamlar

- Özel Eğitim okul/ kurumları
- Özel eğitim sınıfları
- Tam zamanlı kaynaştırma
- Evde eğitim
- Hastane sınıfında eğitim

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)

BEP, özel gereksinimli öğrenciler için uygulanan bireysel eğitim planıdır.

BEP geliştirme birimi tarafından hazırlanan bireysel eğitim planı, yıl boyunca kazandırılması amaçlanan uzun ve kısa dönemli amaçları gerçekleştirmek için öğrenciye yapılacak olan çalışmaları içerir.

Kaynaştırma bütünleştirme yoluyla eğitim veren okullar BEP’i takip eder.

Yetersizliği olan öğrenci bireysel eğitim planı takip edilerek yaşlılarıyla beraber eğitimlerini sürdürmektedir.

BEP geliştirme birimi tarafından hazırlanan bireysel eğitim planı, yıl boyunca kazandırılması amaçlanan uzun ve kısa dönemli amaçları gerçekleştirmek için öğrenciye yapılacak olan çalışmaları içerir.

Bireysel eğitim planına uygun olarak hazırlanan yazılı soruları ve çalışma kâğıtları ile genel durum göz önüne alınarak öğrencinin değerlendirmesi yapılır.

Kaynaştırma ve bütünleştirme yoluyla eğitimine devam eden bireylerin sunulan eğitim hizmetlerinden en üst düzeyde yararlanmaları amacıyla özel araç gereçler ile eğitim materyalleri sağlanarak oluşturulmuş eğitim ortamlarıdır.

Öğretmenin yetersizliği olan öğrenciyle birebir çalıştığı ortamdır.

Destek Eğitim Odası

Kaynaştırma / bütünleştirme yoluyla eğitim veren okullarda yapılması zorunludur.

Öğrencinin, destek eğitim odasında alacağı ders saati haftalık toplam ders saatinin %40'ını aşmayacak şekilde planlanır.

BEP geliştirme biriminin karar doğrultusunda gerektiğinde eğitim performansı aynı seviyede olan öğrencilerle en fazla 3 öğrenciyle grup dersi yapılabilir.

Özel Eğitim Sınıfı

Özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler için yetersizlik türü, eğitim performansları ve gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak özel araç gereçler ile eğitim materyalleri sağlanarak genel eğitim okullarında oluşturulmuş eğitim ortamına denir.

Özel Eğitim Okulları

Farklı tür ve kademelerde benzer yetersizliği olan bireylerin eğitim gördüğü okullara denir.

Özel Eğitim Okul Türleri:

- Özel eğitim anaokulu
- Özel eğitim ilkokulu - ortaokulu
- Özel eğitim uygulama okulu 1.2.3. kademe (Orta ve ağır derecede zihinsel yetersizliği ve otizm spektrum bozukluğu olan bireyler için olan okuldur.)
- Görme engelliler ilk ve ortaokulu
- Ortopedik engelliler ilk ve ortaokulu
- İşitme engelliler ilk ve ortaokulu

- Özel eğitim meslek okulu (Hafif düzeyde zihinsel yetersizlik)
- Özel eğitim meslek okulu (Görme yetersizliği olan)
- Özel eğitim meslek lisesi (İşitme yetersizliği ve bedensel yetersizliği olan bireyler)
- Evde eğitim hizmeti
- Hastane sınıfları

Evde Eğitim

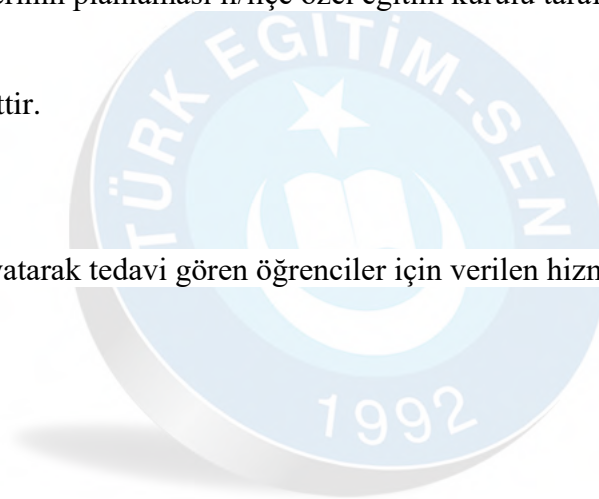
Uygun eğitim kurumlarından sağlık nedeniyle yararlanamayan bireylere evde sağlanan eğitim hizmetine denir.

Evde eğitim hizmetlerinin planlaması il/ilçe özel eğitim kurulu tarafından yapılır.

Haftada en az 10 saattir.

Hastane Sınıfı

Sağlık kuruluşunda yatarak tedavi gören öğrenciler için verilen hizmettir.

EĞİTİM PSİKOLOJİSİ

Eğitim

Belli amaçlara göre insanların davranışlarının planlı olarak değiştirilmesi ve geliştirilmesinin yasa ve ilkelerini bulmaya ve bu amaçla teknikleri geliştirmeye çalışan bir bilim dalıdır.

Bireyin davranışlarında kasıtlı ve istendik davranış değişikliği meydana getirme durumuna ne denir. Eğitim eski bir inceleme alanı olmasına karşın bilim olarak yenidir.

Eğitim Bilimi Nedir?

Eğitim bilimi kişilerin davranışlarının değiştirilmesinde öğrenmeye etki eden bütün etmenlerin ve bu etmenler arası ilişkilerin sistemleştirilmesi ve davranış değiştirmenin en verimli ve etkili bir şekilde yapılması için “araştırma ve geliştirme” çalışmalarına ağırlık verir.

Eğitimin Biliminin Özellikleri nelerdir?

- Büyük ölçüde uygulamalı bir bilimdir.
- Birçok bilim alanı ile etkileşim içindedir.
- Eğitim toplumsal bir kurum olduğu için (sosyoloji),
- Birey ve bireyin davranışlarıyla uğraştığı için (psikoloji),
- Ekonomik bir yatırım olduğu için (ekonomi) ile yakından ilişkilidir.
- Eğitimde temel amaç istendik davranış değişikliği gerçekleştirmek.

EĞİTİM PSİKOLOJİSİ

Eğitim psikolojisi: Psikolojiden elde edilen verilerin eğitime uygulanmasıdır.

Günümüzde eğitim psikolojisi öğrencilerin nasıl öğrendikleriyle, öğrencilerin gelişim süreciyle ve öğrenme süreçleriyle ilgilenir.

Eğitim – Psikoloji İlişkisi

Psikoloji, çeşitli bilimsel araştırma yöntemleri kullanarak insan ve hayvan davranışlarını inceleyen bir bilim dalıdır.

Konusu insan ve hayvan davranışları olan bir diğer bilim dalı da eğitimidir.

Psikoloji insan davranışlarını açıklamaya çalışırken, eğitim insan davranışlarını değiştirme yollarını aramaktadır. Kuşkusuz bu noktada psikoloji alanında yapılan çalışmalar eğitim bilimine önemli destek sağlamaktadır.

- Psikoloji insan ve hayvan davranışlarını yönlendiren temel ilkeleri araştırırken,
- Eğitim bireylerin okuldaki ve öğretim ortamındaki davranışlarına odaklanır.

Eğitim bilimcileri,

- Birey nasıl öğrenir?
- Öğrenmeye etki eden bireysel faktörler nelerdir?
- Bireyin hangi özellikleri öğrenmeyi etkiler?

gibi birçok soruya yanıt ararken psikoloji biliminin bulgularından yararlanır.

Eğitim psikolojisi eğitime en çok katkı sağlayan çalışma alanıdır.

Eğitim psikolojisi, psikoloji alanındaki gelişmeleri takip eder. Bu alanda elde edilen bulguları eğitime uygulamaya çalışır.

Eğitim Psikolojisi, öğrenmede öğrencinin özelliklerinin önemli olduğunu ve öğrenme ürünlerinin objektif bir biçimde ölçülme tekniklerinin ölçülmesi gerektiğini fark etmiştir.

Tüm bunları sonucunda Eğitim Psikolojisi ilerleme göstermiştir.

Eğitim psikolojisi doğrudan doğruya eğitim süreci ile ilgilenirken, psikoloji insan davranışının nedenleri insan psikolojisi gibi konularla ilgilenir.

Bu yönüyle eğitim psikolojisi ve psikoloji birbirinden ayrılır.

Eğitim psikolojisi, bireyin okuldaki ve öğrenme sürecindeki davranışlarını incelerken, psikoloji farklı ortamlarda birey davranışlarını inceler.

Eğitim psikolojisinin öğretmenin gelişmesine ve öğrenme – öğretme sürecine katkılarını daha iyi anlayabilmek için önce öğretmenin görevlerini özetlemek gerekir.

Öğretmenin Görevleri:

- Öğretim planlarının hazırlanması
- Öğrenme yaşantılarını düzenleme
- Değerlendirme

Eğitim psikolojisinin ilgi alanı oldukça geniştir.

Bunlardan en önemlileri aşağıdaki gibi özetlenebilir.

- Öğrencilerin gelişim özellikleri (içinde bulundukları gelişimsel döneme bağlı olarak anlama ve kavrama düzeyleri).
- Okulda öğrenme ve öğretme süreçleri (öğretimin niteliğini geliştirmek).
- Sınıf yönetimi.

Öğretmen ünite ve ders planlarını hazırlarken, öğrencilerin gelişimsel özelliklerini ve bireysel farklılıklarını eğitim psikolojisi sayesinde bilmektedir.

Öğretmen öğrenme yaşantılarını düzenlerken ve öğretim sürecini değerlendirirken öğrenme kuram ve ilkelerini, öğretim modellerini sınıf yönetimini eğitim psikolojisinden öğrenmektedir.

Psikoloji, insan ve hayvan davranışlarını inceleyen bir bilim dalıdır. Konusu insan ve hayvan davranışları olan bir diğer bilim dalı da eğitimidir.

Psikoloji, insan davranışlarını açıklamaya çalışırken, eğitim insan davranışlarını değiştirme yollarını aramaktadır.

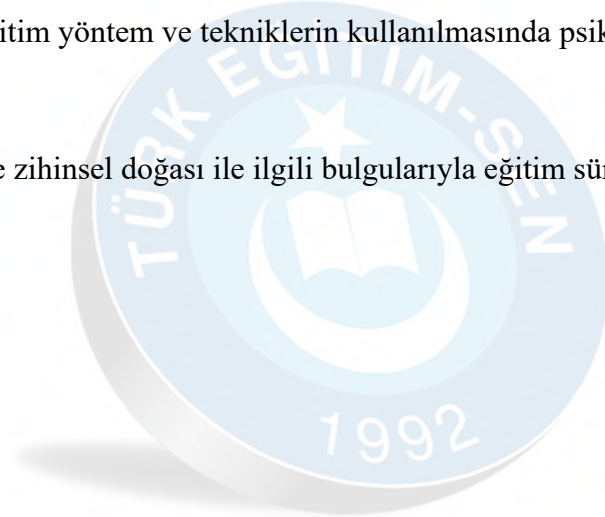
Kuşkusuz bu noktada psikoloji alanında yapılan çalışmalar eğitim bilimine önemli destek sağlamaktadır.

Psikolojinin Eğitime Katkıları

Psikoloji eğitimin amacını tanımasına yardımcı olur.

Bireye yönelik eğitim yöntem ve tekniklerin kullanılmasında psikolojinin önerilerinden yararlanılır.

İnsanın fiziksel ve zihinsel doğası ile ilgili bulgularıyla eğitim sürecine katkı sağlar.

ÖĞRENME PSİKOLOJİSİ

Öğrenme Psikolojisi, öğrenmeyi oluşturan etkenleri, öğrenmenin nasıl gerçekleşeceğini, öğrenmeyi etkileyen unsurları, öğrenme sürecini bireysel farklılıkları incelemektedir.

Öğrenme Psikolojisi Temel Kavramlar

1) Davranış: Bir varlığın gözlemlenebilen her türlü etkinliğine **davranış** denir.

Bilişsel Davranışlar: Dikkat, algılama, hatırlama, sebep sonuç ilişkisi kurma, hayal etme gibi zihinden oluşturulan eylemleri kapsamaktadır.

Duyuşsal Davranışlar: Korkma, sevinç, hoşlanma gibi beyin süzgecinden geçerek duygularla ilişkili olarak ortaya çıkan davranışlardır.

Devinsel (Psikomotor) Davranışlar: Koşma, zıplama, yazı yazma gibi el göz koordinasyonu ile ilgili her türlü etkinliği kapsamaktadır.

Öğrenilmiş Davranışlar: Öğrenme ürünü olarak sonradan kazanılmış davranış türüdür.

İstendik Davranışlar: Planlı eğitim sonucu ya da gelişigüzel kültürlenme süresi sonunda ortaya çıkan öğrenilmiş davranışlardır.

İstenmedik Davranışlar: Hatalı eğitim ya da kötü kültürlenme sonucu ortaya çıkan öğrenilmiş davranışlardır.

Geçici Davranışlar: Alkol, ilaç vs etkisiyle oluşan kısa süreli davranışlardır.

Doğuştan Gelen Davranışlar: İçgüdüsel ya da refleksif davranışlarla ortaya çıkan davranışlardır.

2) Öğrenme: Öğrenme insanda yaşantı yoluyla davranışlarda kalıcı izli değişikliklere yol açmaktadır.

- Öğrenme bir yaşantı sonucu meydana gelir. Çevre burada önemlidir.
- Öğrenme kalıcıdır. Geçici bir davranış değildir.
- Öğrenme bir davranış değişikliği getirir. Olumlu ya da olumsuz olması olabilir.

Refleks, içgüdü gibi doğuştan gelen davranışlar ya da sadece büyüme ile oluşan davranışlara öğrenme diyemeyiz.

ÖĞRENMEYİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Öğrenenle İlgili Faktörler

1) Türe Özgü Hazıroluş: Organizmanın öğrenilecek davranışı gerçekleştirebilmesi için sahip olması gereken biyolojik donanımdır. Yani organizmanın donanımsal yapısının davranış için uygun olmasıdır.

2) Olgunlaşma: Organizmanın bir davranışı gerçekleştirebilecek fiziksel ve zihinsel yeterliliğe sahip olmasıdır. Yaş ve zekâ olarak alt başlıklar halinde incelenebilir. Öğrenmenin gerçekleşmesi için, bilişsel ve fiziksel olgunlaşmanın tamamlanmış olması gerekmektedir.

3) Genel Uyarılmışlık Düzeyi: Bireyin çevreden gelen uyarıcıları alma düzeyidir. Genel uyarılmışlık düzeyi belli bir düzeye kadar öğrenmeyi olumlu etkilerken sonrasında olumsuz etkilemektedir.

4) Güdü: Bir ihtiyaç sonucu organizmayı davranışa iten güçtür. Güdülerimizin kaynağı ihtiyaçtır.

- Birincil Güdüler: Fizyolojik ihtiyaçlarla ilgili biyolojik dengeyi sağlamak için gerekli olan açlık, susuzluk, cinsellik gibi dürtülerle ilişkilidir.
- İkincil Güdüler: Fizyolojik ihtiyaçlar dışında kalan başarı, takdir edilme gibi ihtiyaçlarla ilgilidir.
- İçsel Güdüler: Güdünün kaynağı bireyin kendisi ile içsel güdüdür. Tüm birincil güdülerin yanı sıra, kendine dikkat etme, kendini gerçekleştirme arzusu, başarıma arzusu gibi ihtiyaçları kapsamaktadır. Dışsal güdüye göre çok daha etkilidir.
- Dışsal Güdüler: Organizmanın, içinde yaşadığı çevrenin etkisiyle onu davranışa iten güçtür. Bireyin kendisi kabul ettirme, beğendirme gibi ihtiyaçları ön plana çıkmaktadır. Bazen sonradan içsel güdüye dönüşebilmektedir.

5) Eski Yaşantılar: Bireyin önceki öğrenmeleri bugünkü öğrenmelerini, bugünkü öğrenmeleri de önceki öğrenmelerini etkilemektedir. Buna öğrenmenin aktarılması denmektedir.

6) Dikkat: Öğrenmeyi etkileyen faktörler içerisinde yer alan dikkat, eğer bireyin ihtiyaçlarından kaynaklanıyorsa istemli dikkat, çevredeki güçlü bir uyarıcı etkisiyle oluşuyorsa istemsiz dikkat olarak karşımıza çıkar.

Öğrenme Yöntemi İle İlgili Faktörler

1) Konunun Yapısı: Konunun parçalara bölünerek ya da bütün halinde çalışılmasıyla ilgilidir.

En etkili konu çalışma yöntemi bütün – parça – bütün şeklinde olmaktadır. Konu önce bütün olarak görülüp sonra parçalara ayrılır ve sonra da tekrar bütünleştirilerek çalışma tamamlanır.

2) Zaman Kullanımı: Konunun aralıklı ve toplu çalışma olarak çalışılmasıdır.

3) Geribildirim (Dönüt): Öğrenen kişiye, konuyu ne derece öğrenip öğrenmediğini ya da hangi konularda başarılı olup olmadığını veya tekrar etmesi gereken konuların neler olduğu hakkında fikir vermektir. Dönüt sık ve hemen verilmelidir.

4) Etkin Katılım: Öğrencinin derse aktif olarak katılması demektir. Etkin katılım arttıkça öğrenmenin düzeyi de artmaktadır.

Öğrenme Malzemesi İle İlgili Faktörler

1) Algısal Ayırt Edilebilirlik: Bir uyarıcının hâkim olan ortamdaki diğer uyarıcılardan daha güçlü olmasıdır.

2) Anlamsal Çağrışım (Çağrışımsal Anlam): Bir konu öğrenilirken, bireyin önceki öğrenmelerinden yararlanarak aralarında bağ kurmasıdır.

3) Kavramsal Gruplandırma: Konu içerisinde yer alan alt başlıkların, hiyerarşik bir düzene sokularak iki boyutlu bir çizelge ile aralarındaki ilişki gösterilerek kavram haritası şeklinde gösterilmesidir.

4) Çağrışımsal Gruplandırma: Konuya özgü değil de bireye özgü olmasıdır. Anlamlılık düzeyini arttırmak için kullanılmaktadır.

5) Telaffuz Edilebilirlik: Anlatılan konunun öğrenenin dilsel gelişimine uygun bir biçimde verilmesi, onların anlayabileceği kavram ve örneklerle anlatılmasıdır.

Motivasyon gereksinimleri, ilgileri, korkuları ve istekleri kapsayan genel kavrama denir.

Bireyin davranışlarını başlatır, biçimini, yönünü, süresini belirler.

Sınıfta motivasyonu sağlamak için:

- Etkili öğretim stratejileri kullanılmalıdır.
- Öğrenme ihtiyaçları belirlenmelidir.
- Ders planlanmasında öğrenci motivasyonu unutulmamalıdır.

Sınıfta motivasyonun sağlanmasında aşağıdaki ilkeler kullanılmaktadır.

- Beklentiler öğrencilerle paylaşılıp onların aktif katılımı sağlanmalıdır.
- İstenilen davranışta öğretmen örnek ve model olmalı.
- Desin öğrenilmeye değer olduğu gösterilmeli.
- Bireyselleştirilmiş yöntem ve tekniklere yer verilmeli
- Öğrencilerin ilgi alanlarından ve fikirlerinden yararlanılmalı.
- Pekiştirme yöntemi kullanılmalı.
- Stresten uzak olumlu ortam sağlanmalı
- Öğreten kişi kendine saygıyı beslemeli.
- Öğrencilerden yapabileceklerinin en iyisini beklemelidir.

Sınıf içi motivasyon stratejileri :

- Öğrenmeyi eğlenceli hale getirme
- İşbirliğinden yararlanma
- Hem bireysel hem de işbirlikçi çalışmayı teşvik etme
- Gerçek dünyadaki durumlarla bağlar kurma
- Öğrencilere seçim yapma fırsatı verme
- Sorumluluk almayı vurgulama
- Öğrencilerin kendi gelişmelerini izlemeyi sağlama.

Sınıf Yönetimi: Sınıftaki fiziksel, davranışsal engellerin ortadan kaldırılarak öğretim zamanının etkili kullanılması, davranış davranış düzenlemelerini gerçekleştirilmesi, demokratik ve öğrencinin etkin olduğu bir düzenleme sağlanmasına denir.

Öğretmenin öğrenci başarısına etki eden 3 rolü vardır. Bunlar:

- En etkili öğretim stratejilerini seçip uygulamaya koymaktır.
- Öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştıracak plan ve programları tasarlamak.
- Sınıf yönetim tekniklerini etkili bir şekilde kullanmaktır.

Sınıf yöneticisi olarak öğretmen;

- **Motivasyon**
- **Ödüllendirme**
- **İletişim**

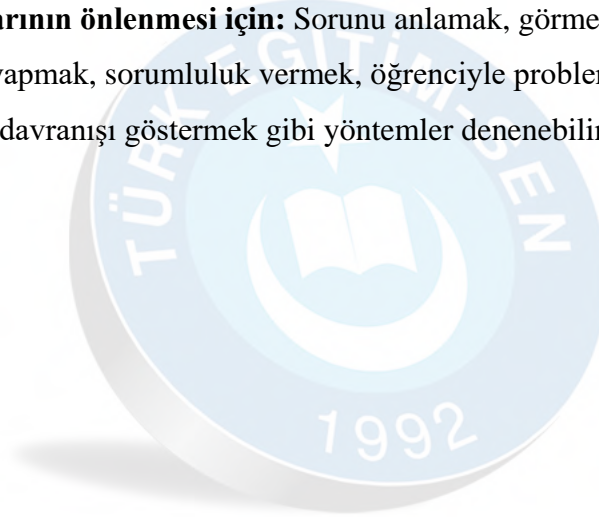
süreçlerini kullanır.

Lider öğretmenlerin işlevleri :

- Öğrenci ve dersin amaçlarını bütünleştirmek
- Sınıf değerlerini koruma ve geliştirme
- Derslerin amaçlarını benimseme
- Öğrencileri güdüleyerek harekete geçirme
- Sınıfın örgüt yapısını iklimini geliştirme
- Öğrencilerde istek ve heyecan oluşturmak.

Öğrenci davranışının istenmeyen davranış olarak nitelendirmek için; davranışın öğrenmeye engel olması, öğrencilerin güvenliğini tehdit etmesi, okul ve öğrenci eşyalarına zarar vermesi, sosyalleşme sürecine olumsuz etki etmesi gerekir.

Davranış sorunlarının önlenmesi için: Sorunu anlamak, görmezden gelmek, uyarmak, derste değişiklik yapmak, sorumluluk vermek, öğrenciyle problem davranış hakkında konuşmak, doğru davranışı göstermek gibi yöntemler denenebilir.

GELİŞİM PSİKOLOJİSİ

Gelişim, değişim, büyüme, olgunlaşma, öğrenme, hazır bulunuşluk ve gelişme kavramları gelişim psikolojisinin temel kavramlarıdır.

Gelişim

Organizmanın doğum öncesinden başlayarak bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden olgunlaşma ve öğrenme etkileşimiyle ardışık, sistematik, sürekli ilerleme kaydetmesine gelişim denir. Bireyin gelişimi, çevresiyle etkileşim sonucunda olduğu gibi olgunlaşma ve öğrenme olmadan gerçekleşmez. Gelişim, olgunlaşma ve öğrenmeye bağlı olarak farklılık göstermektedir.

Değişim

Organizmanın bir durumdan başka bir duruma geçmesine değişim denir.

Sistematik, ardışık ve uyum sağlayıcıdır.

Değişim bunlara ek olarak tesadüfi, olumsuz ve geçici de olabilmektedir.

Değişim, gelişimi de kapsayan daha genel bir kavramdır.

Kaza geçiren birinin artık araba kullanamayacak durumda olmasını değişme olarak adlandırırız. Olumsuz bir değişme olduğu için ileriye doğru gitmeyip geriye doğru gittiği için gelişme sayılamaz.

Her gelişim bir değişim demektir ancak her değişim bir gelişim diyemeyiz.

Birey geliştikçe değişir ancak değiştikçe gelişmeyebilir.

Gelişim ve değişim bir süreçtir. Ancak gelişme ve değişme bu süreç sonunda ortaya çıkan ürünü ifade etmektedir. Yeni davranışı sürekli olarak kazanma ve öncekilerle bütünleştirme kavramına gelişme denir.

Büyüme

Büyüme; vücudun boy, kilo, hacim olarak niceliksel artışına denir.

Büyümenin Özellikleri:

Gelişimin gözlenen yönüdür.

Büyüme zaman zaman hızlanır zaman zaman da yavaşlar.

Büyüme bedenin hem dış hem de iç organlarında meydana gelir.

Büyümenin değerlendirilmesinde yaş çok önemli bir etkidir.

Büyüme değerlendirilirken yaşa göre ağırlık, yaşa göre boy, yaşa göre baş çevresi ve boya göre ağırlık gibi değişiklikler gözlenmektedir.

Olgunlaşma

Vücut organlarının kendilerinden beklenen görevleri yerine getirebilecek düzeye gelebilmesi için öğrenme yaşantılarından bağımsız olarak kalıtımın etkisiyle getirdiği biyolojik değişime olgunlaşma denir.

Olgunlaşmanın Özellikleri:

Öğrenme için gerekli olan bedensel ve zihinsel gelişimdir.

Olgunlaşma öğrenme için birincil koşuldur.

Olgunlaşma çevre yaşantılarından ve etkileşiminden bağımsızdır.

Olgunlaşma bazı çevresel koşullardan (kısmen) etkilenir.

Hazır Bulunuşluk (Hazır olma):

Bireyin kendisinden beklenen davranışları yerine getirebilmesi için belli bir olgunluk düzeyinde olmasının yanında o davranış için gerekli olan ön bilgi, beceri ve sağlık koşullarına da sahip olması gerekir. Yapacağı davranışın ön bilgi, beceri ve sağlık koşullarına sahip olmasına hazır bulunuşluk denir.

Bu unsurlardan herhangi birindeki yetersizlik öğrenen hazır bulunuşluğundaki eksikliği işaret eder. Hazır bulunuşluk olmadan öğrenme olmaz.

Hazır Bulunuşluğun Özellikleri:

Hazır olma, olgunlaşmanın yanı sıra önceki öğrenmelerinin, ilgilerinin, tutumlarının, güdülenmişlik düzeyinin bir sonucudur.

Hazır bulunuşluk, olgunlaşmaya göre daha geniş bir kavramdır.

Hazır bulunuşluk, olgunlaşma ve öğrenme sonucu belli davranışları yapmaya hazır olma durumudur.

Hazır bulunuşluk, olgunlaşma, ön bilgi, ilgi, tutum ve güdülenmişlikle meydana gelir.

Öğrenme

Bireyin çevresiyle kurduğu etkileşim sonucunda, davranışta meydana gelen nispeten kalıcı davranış değişikliğine **öğrenme** denir.

Öğrenmeyi olgunlaşmadan ayıran faktör öğrenmenin çevre ile etkileşim sonucunda meydana gelmesidir. Dolayısıyla öğrenme için kesinlikle çevre etkisine ihtiyaç duyulmaktadır.

Gelişimin oluşabilmesi için büyüme, olgunlaşma, öğrenme gerekmektedir.

Gelişimi Etkileyen Faktörler:

- **Kalıtım:** Anne babadan bireye genetik yollarla geçen yetenek ve özelliklerin tümüne kalıtım denir.
- **Çevre:** Bir canlının ilişki kurduğu uyarıcıların tümüdür. Döllenmeden itibaren insanın içinde yaşadığı ve etkilendiği tüm dış uyarıcıların meydana getirdiği gelişimi etkileyen faktördür.
- **Zaman:** Gelişimi etkileyen faktörler içindeki kritik dönem zamanlama ile alakalıdır. Gelişimde zamanlama, herhangi bir uyarıcının organizmaya verilirken doğru zaman aralığında verilmesidir.

Kritik Dönem: Belirli bir kazanımın sağlanabilmesi için çevre etkisinin en yoğun olduğu zaman dilimine kritik dönem denilmektedir. Birey bazı gelişim dönemlerinde belirli kazanımlar için yüksek duyarlığa sahiptir. Bu dönemlerde uygun çevre koşulları sağlanırsa kazanım daha çabuk yönde gerçekleşir. Eğer bu dönemde uygun çevre koşulları sağlanmazsa, ilerde kazanım gerçekleşse bile istenildiği kadar etkili olamaz. Bu zaman aralıklarının tümüne kritik dönem adı verilmektedir.

Tarihsel Zaman: Bireyin içinde yaşadığı zaman diliminde gerçekleşen önemli olayların, bireyin gelişim sürecindeki etkisidir. İnsanların davranışları ve ilgileri, savaş, teknoloji, moda, salgın hastalık, kıtlık, düşünce akımları gibi olgulara bağlı olarak değişebilir ve gelişebilir.

Çevreyi Meydana Getiren Faktörler:

- **Doğum Öncesi Faktörler:** Annenin beslenmesi, yaşı, kan grubu, annenin radyasyon görmesi, hamilelikte geçirilen hastalıklar...
- **Doğum Sırasındaki Faktörler:** Erken ya da geç doğum, sağlıklı ortam, bebeğin oksijensiz kalması, kordon dolanması...
- **Doğum Sonrası Faktörler:** Bebeğin ve annenin beslenmesi, bebeklik hastalıkları, anne-babanın çocuk yetiştirme tarzı, ailesel ve sosyal koşullar...

Kişilik:

Bireyin belli uyaranlara karşı geliştirdiği düzenli ve sürekli davranış örüntüleridir.

Bireyin Doğuştan getirdiği ve sonradan kazandığı özellikler bütünüdür.

Kişilik, insan davranışının tüm yönleri kapsar.

Kişilik Gelişimi Kuramları:

- Sigmund Freud'un "Psiko-Analitik Gelişim Kuramı"
- Erik Erikson'un "Psiko-Sosyal Gelişim Kuramı"
- Piaget'nin "Bilişsel Gelişim Kuramı"

üç klasik gelişim kuramıdır.

Psikoseksüel Gelişim Dönemleri

Oral Dönem (0-1 yaş)

Anal Dönem (1-3 yaş)

Fallik Dönem (3-7 yaş)

Latant Dönem (7-11 yaş)

Genital Dönem (11-18 yaş)

S. Freud ve Psikoanalitik Gelişim Kuramı:

Freud'un Kuramının temelinde iki kavram yatmaktadır.

Bu kavramlar, bilinç sınıflandırması ve kişilik yapısıdır.

1. Bilinç Sınıflandırması (Topografik Kişilik Kuramı) :

İnsanın Bilinçlilik Durumu 3 bölümden oluşmaktadır:

- **Bilinç:** Farkında olduğumuz yaşantıların bulunduğu yerdir.
- **Bilinç Öncesi:** Bilincinde olmadığımız ancak biraz düşününce bilince çıkarabileceğimiz yaşantıların bulunduğu yerdir.
- **Bilinç Dışı:** Bilincin dışında olan ve özel bir takım tekniklerle bilince çıkarılabilen yaşantıların bulunduğu yerdir.

Kişiliğin büyük bir bölümü burada oluşur.

Psikanaliz, kişinin bilinç dışındaki sorunları ortaya çıkararak çözümlemeye çalışır.

2. Kişilik Yapısı:

Kişilik 3 bölümden oluşmaktadır, bunlar devamlı birbirleriyle etkileşime girerek davranışları etkilerler.

- **İd:** Kişiliğin güdülerine göre işleyen kısmıdır.
- **Ego:** Kişiliğin gerçeklik ilkesine göre hareket eder. Gerçekler ile id'in istekleri arasında bir ara buluculuk görevi yapar.
- **Süper Ego:** Bireyin çevresinden ve içinde yaşadığı toplumdan öğrenmiş olduğu toplumsal kuralları içerir.

Erik Erikson'un Psikososyal Kişilik Gelişim Kuramı

- Erikson'a göre, kişiliğinin gelişiminde biyolojik etkenlerle birlikte çevre de rol oynamaktadır.
- Erikson, benlik gelişiminin belirli zaman dilimlerinde biyolojik temelli ve aşamalı olduğunu savunmuştur.

Freud'a göre, bir dönemde sağlıklı bir şekilde atlatılamayan bir kriz bir sonraki gelişim dönemini etkiler ve ancak özel tekniklerle giderilebilir.

Erikson ise bir dönemdeki kriz veya çatışmanın, diğer bir dönemde atlatılabileceğini düşünmektedir.

Freud Kişilik Gelişiminin 0-6 yaşlarda olduğunu söylerken, Erikson kişilik gelişiminin ömür boyu sürdüğünü düşünmektedir.

BİLİŞSEL GELİŞİM

Piaget'e bilişsel gelişimin yaş düzeyine bağlı olarak farklı özellikler taşıdığını belirtmiştir.

Bilişsel Gelişim Kuramı İle İlgili Temel Kavramlar:

Piaget bilişsel gelişimde, olgunlaşma ile öğrenmenin etkileşiminin önemini vurgular.

Bir çocuğun olayları ya da durumları açıklama biçimi, içinde bulunduğu bilişsel gelişim dönemine bağlı olarak değişiklikler göstermektedir.

Şemalar, adaptasyon, dengeleme, bilişsel yapılar, bilişsel gelişim dönemleri gibi kavramlar bu kuramla ilgili bazı temel kavramlardır.

Piaget bilişsel gelişim dönemlerini duyuşsal-motor, işlem öncesi, somut işlemler ve soyut işlemler olmak üzere dört dönem içinde incelemektedir.

Duyusal Motor Dönem (0-2yaş)

Dönemin sonuna gelindiğinde bebek, karmaşık olmayan zihinsel işlemleri gerçekleştirmeye başlar.

İşlem Öncesi Dönem(2-7 yaş)

Bu yaşlardaki çocuklar, kendi görüşlerinin olabilecek tek görüş olduğuna inanırlar.

Ben-merkezci görüş, çocuğun adalet anlayışına da yansır.

Dönem sonuna doğru, ben-merkezci düşünce gitgide azalmaya ve yerini mantıklı düşünceye bırakmaya başlar.

Somut İşlemler Dönemi(7-12 yaş)

Somut işlemler döneminde çocuğun işlemleri muhakeme ediş i mantıklı bir hale gelir.

Çocuk işlemleri tersine çevirebilme kapasitesine erişir.

Problemlere değişik yollardan giderek çözümler bulmakta güçlük çekilir.

Soyut düşünce tam olarak gelişmemiş olduğu için, tümüyle kuramsal olarak verilen bir problem karşısında başarısızlığa uğranabilir.

Soyut İşlemler Dönemi:

En üst bilişsel gelişim dönemi olan soyut işlemler dönemi, 12 yaş sonrasında yer almaya başlayarak, yetişkinlik yıllarına uzanır.

Son dönem olan soyut işlemler döneminden sonra, bilişsel yapıda niteliksel bir gelişme ortaya çıkmaz. Ancak geçirilen yaşantılara bağlı olarak niceliksel gelişmeler her zaman mümkündür.

Kohlberg'in Ahlâk (Moral) Gelişimi Kuramı

Kohlberg, ahlâki gelişimde, zihinsel etkenler üzerinde önemle duran ve gelişim kavramını buna göre oluşturan araştırmacılardan biridir.

Kohlberg'in Ahlak (Moral) Gelişim Kuramının Özellikleri

Genel olarak Piaget'in gelişim kavramından esinlenen Kohlberg'de, Piaget gibi ahlaki gelişim sürecinin değişmezliği ve evrenselliği esastır.

Değişmezliğin anlamı şudur:

Ahlaki gelişimde de devinim ileriye dönüktür.

Gelişme sürecinde atlama imkânı yoktur.

Gelişme oldukça evreler süreci mutlaka izlenecektir.

Kohlberg, çocuğa ahlaki ikilemler içeren durumlar hikâye ederek çocuğun tepkisini değerlendirmektedir.

Kohlberg kuramsal çıkmazlar kullanır.

Çocuklara anlatılan bütün hikâyeler felsefidir.

Çünkü ona göre her çocuk kendi içinde bir ahlak felsefecisi olarak düşünülmelidir.

Kohlberg'in Ahlak (Moral) Gelişimi Yargısının Altı Evresi

Kohlberg hem çocukların hem de yetişkinlerin düşünce yapılarını ortaya koyacak ikilemler verdikten sonra, deneklerin ikilemleri çözmesi amacı ile başvurdıkları seçenekler ile bu seçeneklere ilişkin nedenlerini gruplayarak üç düzey ve altı ahlak gelişim evresini geliştirmiştir.

Bu evreler şöyle sıralanabilir:

- **Gelenek Öncesi:** Bu düzeyde çocuk kültürünün getirdiği iyi ve kötü, doğru ve yanlış kavramlarına açıktır, ortak davranış kurallarına uyar.

- 1)İtaat ve ceza,
- 2) saf çıkarıcı eğilim,

- **Geleneksel:** Bu düzeyde ailenin, grubun ya da kişiden beklediği davranışlar kişinin kendi inançları kadar değerlidir.

- 3)İyi çocuk,
- 4)Kanunlara ve kurallara uyma eğilimi,

- **Gelenek Sonrası:** Bu düzey, evrensel geçerliliği olan ahlak kurallarını, değer ve hukuki anlaşmalarını korumaktır.

- 5)Sosyal zıtlıklar,
- 6)Evrensel ahlak ilkeleri.

Chomsky Dil Gelişimi:

Dil gelişimini biyolojik ve psikolojik temellerden yola çıkarak açıklayan kuramcılara Psikolinguistik kuramcılar denmektedir.

Bunların içinde en önemlisi Noam Chomsky'nin kuramıdır.

Bu kurama göre insanlar doğuştan, dil öğrenebilmek için özel bir mekanizmaya sahiptir.

Bu mekanizma, çocuğun yakınında konuşulan dili içselleştirmesini, kurallarını anlayıp öğrenmesini, sonra da uygun kurallar ile konuşmasını sağlar.

Bu mekanizma sayesinde tüm çocuklar aynı aşamalardan geçerek, biyolojik olarak belli bir olgunluk düzeyine geldiklerinde, tıpkı yürümeyi öğrenir gibi konuşmayı öğrenmektedirler.

GELİŞİMİN İLKELERİ

1-Gelişim Süreklidir ve Belli Aşamalarda Gerçekleşir: Gelişim ileriye doğrudur ve aşamalı olarak devam eder.

2- Gelişim Nöbetleşe Devam Eder (Gelişimin Hızı Her Zaman Aynı Değildir) : Bir gelişim alanının hızlandığı bir dönemde bir başka gelişim alanının yavaşlaması görülebilir.

3. Gelişim, Kalıtım ve Çevre Etkileşiminin Bir Ürünüdür: Bireye genetik olarak anne ve babadan geçen özellikler kalıtımla ilgilidir. Daha sonradan edindiği özellikler ise çevrenin etkisiyle oluşur.

4. Gelişim Baştan Ayağa, içten Dışa Genelden Özeledir: Gelişim baştan ayağa, içten dışa, merkezden çevreye, genelden özeledir. Önce baş, sonra göğüs, karın, bacaklar ve ayağın kontrolü sağlanır. Ayrıca önce iç organlar sonra dış organların gelişimi sağlanır.

5. Gelişimde Kritik Dönemler Vardır: Bireyin bazı gelişim alanlarında öğrenmeye ve gelişmeye eğilimli olduğu belli bir zaman dilimi vardır. Bu dönemde organizma çevre etkilerine daha çok duyarlıdır.

6. Gelişim Bir Bütündür: Gelişim alanları (Zihinsel, Bedensel, Sosyal, Duygusal) birbiriyle etkileşim içindedir. Bir gelişim alanlarındaki olumlu ya da olumsuz bir özellik diğer gelişim alanlarını da aynı yönde etkiler.

7. Gelişimde Bireysel Farklılıklar Vardır: Gelişme, olgunlaşma ve öğrenmenin etkileşiminin bir ürünüdür. Olgunlaşmayı büyük ölçüde kalıtım, öğrenmeyi ise çevre etkileşimleriyle kazanılan yaşantılar belirlemektedir.

Her bireyin **biyolojik kalıtsal mirası ve etkileşimde bulunduğu çevrenin farklı olması** nedeniyle gelişimin de farklı olması doğaldır.

GELİŞİM DÖNEMLERİ VE GELİŞİM GÖREVLERİ

Bebeklik Dönemi (0-2)

Dünyaya uyum sağlamaya çalıştığı dönemdir.

Bağlanma davranışı en önemli görevdir.

6. ayda bebek anneye bağlanma davranışı gösterir.

Duygusal, psikomotor ve algısal olgunlaşmanın gerçekleşmesi beklenir.

Katı besinler yenilebilir. 8. aydan sonra nesne devamlılığı gelişmeye başlar.

Sosyal çevre ile ilişki kurulmaya başlanır. (anne-baba)

İlk Çocukluk Dönemi (2-6)

Çocuğun konuşmayı ve yürümeyi öğrendiği dönemdir.

Hayali oyunlar oynanır.

Kendi davranışları üzerinde otokontrol kurar. (Tuvalet eğitimi gibi)

Özbakım becerilerinin yerine getirilmesi beklenir.

Bunun için çocuğun gelişim seviyesine uygun çevresel fırsatlar verilmelidir.

Cinsiyet, cinsiyet farklılıkları ve mahremiyeti öğrenmesi beklenir.

Erken ahlak gelişimi bu evrededir.

Bu ahlak gelişimi doğru ve yanlış niteliğinde çevre baskısıyla oluşturulmuştur, sorgulanamaz.

Cinsiyet rolleriyle özdeşim kurulur.

Kızların anneyi, erkeklerin de babayı taklit etmesi gibi.

Son Çocukluk Dönemi – Okul Çağı (6-12 Yaş)

Bu dönemin anahtar kelimesi sosyalleşmedir.

Oyun becerilerini geliştirmesi beklenir.

Burada rol dağılımı gerçekleşir.

Kendine karşı bütüncül bir algılayış tarzı geliştirilir.

Yaşıtlarıyla iyi ilişkiler kurması beklenir.

Cinsiyet rollerinin öğrenilmesi tamamlanır.

Okuma, yazma ve hesap becerilerinin gelişimi beklenir.

Değer yargıları ve ahlaki gelişim oluşur.

Kişisel bağımsızlık gelişir.

Sosyal gruplara ve kurumlara karşı tutumlar oluşur. İlk tutumsal nitelikler burada görülür.

Bunun sebebi bireyin bilişsel yapıyı ilk defa örgütleyebilmesidir.

Ergenlik Dönemi (12-18 Yaş)

Bu dönemim anahtar kelimesi kimlik kazanmadır.

Bireyin yetişkin bir fiziksel yapıya ulaşması beklenir.

Duygusal bağımsızlığa kavuşması beklenir.

Akran gruplarına üyelik ve aidiyet kavram arayışları bu dönemde gelişir.

Cinsiyet rollerine uygun davranışlar bu dönemde alınır. Yani cinsiyet rollerinin ortaya konması bu dönemdedir.

Mesleki ilgi oluşur ve netleşir. Mesleki kristalleşme bu dönemdedir.

Birey toplumsal sorumluluk alır.

Değişen bedene uyum sağlaması beklenir.

Fiziksel olarak kendini kabullenme görülür.

Kimlik duygusunun gelişmesi beklenir.

Orta Yetişkinlik Dönemi (35-60 Yaş)

Ebeveynlerinden bağımsız olması beklenir.

İçselleştirilmiş bir ahlak örüntüsü gerçekleşir.

Yakın dostluk ilişkisi kurulması beklenir.

Yaşlılık Dönemi (65 Yaş Üzeri)

Bu dönemde derin bir entelektüelleşme beklenir.

Eşin ölümüne uyum söz konusudur.

Ölüm hakkında belirli bir tutum geliştirme beklenir.

GELİŞİM ALANLARI

1-Fiziksel gelişim: Bu gelişim türü, bedensel gelişim ile psikomotor gelişimi kapsar. Bedensel gelişim kütsel ve hacimsel artıştır. Psikomotor (devinimsel) gelişim ise sinir ve kas koordinasyonu ile vücudu kontrol etme becerisidir.

- Bedensel gelişim
- Psikomotor gelişim

2-Bilişsel gelişim: Bu gelişim alanı zihinsel faaliyetler olarak değerdendirilen unsurlardır. Bireyin çevresini algılaması, onu yorumlaması ve buna göre zihinsel faaliyetler göstermesi olarak tanımlanabilir. Dünyayı görüş açısı olarak değerdendirilebilen unsurdur.

3-Kişilik gelişimi: Bireyin sosyal ve fiziksel çevresi içinde tutarlı olarak gösterdiği kişilik özelliklerinin oluşumudur.

4-Ahlak gelişimi: Ahlak, bireyin doğru ile yanlış ayırt edebilmesini sağlayan ilkeler ve değerler bütünüdür. Aynı zamanda doğru ile yanlış ayırt edebilmesinde yardımcı olan ilkeler ve değerler sistemini oluşturma sürecidir. Kişinin ahlakını inşaa ettiği süreçtir.

5-Dil gelişimi: Dil Gelişimi, bedensel ve bilişsel gelişime paralel olarak ilerlemektedir. Dil Gelişimini sadece biyolojik anlamla açıklamak yeterli değildir. Dil duygusal ve sosyal iletişimin önemli birimidir. Dil yazılı ve sözlü olarak ikiye ayrılır. Dil Gelişimi bölgeden bölgeye, toplumdan topluma farklılıklar göstermektedir.

Kritik Dönemler ve Bireysel Farklılıklar

Belirli bir kazanımın sağlanabilmesi için çevre etkisinin en yoğun olduğu zaman dilimine kritik dönem denilmektedir.

Birey bazı gelişim dönemlerinde belirli kazanımlar için yüksek duyarlığa sahiptir.

Ana-baba ve öğretmenler, çocukların üst düzeyde gelişimlerini sağlamak istiyorlarsa, bu kritik gelişim dönemlerinde, çocukların belirli yaşantıları geçirmeleri için olanaklar hazırlamalılardır.

Örneğin; çocukların başkalarıyla yakın ilişkiler kurabilmesi için bebeklere yakın, sevecen, sıcak davranılmalıdır. Bu şansı, bebeklere sağlamadaki gecikme, en fazla altı ayı geçtiği takdirde, okul yıllarında sosyal ilişkiler geliştirme yeteneği zayıflayabilir.

Bu dönemlerde uygun çevre koşulları sağlanırsa kazanım daha çabuk yönde gerçekleşir. Eğer bu dönemde uygun çevre koşulları sağlanmazsa, ilerde kazanım gerçekleşse bile istenildiği kadar etkili olamaz. Bu zaman aralıklarının tümüne kritik dönem adı verilmektedir.

Burada can alıcı nokta zamanlamadır. Eğer öğrencilere yaşamlarının belirli zamanlarında öğrenme fırsatları sağlanmamışsa gelişim ya yavaşlayabilir ya da tamamen durabilir.

Birçok psikologa göre okul öncesi yılları psikososyal gelişim için olduğu kadar zihin ve dil gelişimleri için de kritik gelişim dönemidir.

Bu nedenle, özellikle sosyo- kültürel açıdan geri olan çevrelerde yaşayan çocukların bu dezavantajını gidermek için erken yönlendirici programların uygulanması gerekmektedir.

Aksi takdirde çocuklar çok önemli bazı, yaşantıları zamanında kazanamayacaklarından dolayı yaşlılarından daha geride görünebilirler.

Gelişimde Kritik Dönemler

Dil gelişimi dönemi (0-6 yaş arası)

İnce motor kaslarının gelişim dönemi (3-6 yaş arası)

Düzenlilik (2-4 yaş arası)

Tuvalet eğitimi (18 ay - 4 yaş arası)

Nezakat kuralları (2-6 yaş arası)

Gelişimde Bireysel Farklılıklar

Bireyler ilgi, beceri, zekâ, öğrenme biçimi, kişilik yapısı gibi özelliklerine göre farklılık gösterirler.

Bu farklılıklar öğretim sürecinin her aşamasında önemli bir yere sahiptir çünkü her birey tektir ve her birinin farklılığı eğitime çeşitlilik olarak dönmektedir.

ÖĞRETİM YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

ÖĞRETİM YÖNTEM VE TEKNİKLERİ.....	1
ÖĞRETİM İLKELERİ VE STRATEJİLERİ.....	5
1. ÖĞRETİM İLKELERİ	7
1.1 Öğrenciye / Çocuğa Görelik (Düzeye Uygunluk)	7
1.2 Aktivite (Etkin Katılım)	8
1.3 Yaşama Yakınlık (Aktüalite).....	9
1.4 Somuttan Soyuta	10
1.5 Bilinenden Bilinmeyene	10
1.6 Yakından Uzağa.....	11
1.7 Ekonomiklik	11
1.8 Açıklık (Ayanılık).....	11
1.9 Bütünlük.....	12
1.10 Sosyalilik (Otoriteye İtaat ve Özgürlük).....	12
1.11 Bilgi ve Becerin Güvence Altına Alınması.....	12
TEST 1	15
ÇIKMIŞ SORULAR.....	18
ÖĞRETİMDE STRATEJİ, YÖNTEM VE TEKNİK İLİŞKİSİ.....	23
1. ÖĞRETİM STRATEJİLERİ	24
1.1 Sunuş Stratejisi (Sunuş Yoluyla Öğretme Yaklaşımı).....	24
1.2 Buluş/Keşfetme Stratejisi (Buluş/Keşfetme Yoluyla Öğretme Yaklaşımı).....	26
1.3 Araştırma-İnceleme Stratejisi (Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretme Yaklaşımı)	27
TEST 2	29
ÇIKMIŞ SORULAR.....	32
ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ.....	39
1. ANLATIM (SUNU) YÖNTEMİ.....	39
Kullanımı	40
Anlatım Yöntemi Kullanılırken Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar	40
Özellikleri	40
Yararları	40
Sınırlılıkları	40
2. TARTIŞMA YÖNTEMİ.....	41
Kullanımı.....	41
Etkili Tartışmaların Planlanması ve Uygulanması Konusunda Alınacak Önlemler	41
Özellikleri.....	42
Yararları	42

Sınırlılıkları.....	42
Tartışma Çeşitleri (Tartışma Teknikleri).....	42
Bütün Sınıfla Yapılan Tartışmalar (Büyük Grup Tartışması).....	43
Küçük Grup Tartışma Teknikleri.....	43
• Münazara.....	43
• Sempozyum.....	44
• Panel.....	45
• Zıt Panel.....	45
• Kollegyum.....	45
• Forum.....	45
• Açık Oturum.....	45
• Beyin (Buluş) Fırtınası.....	46
• Çember.....	46
• Kısa Süreli Tartışma Grupları (Vızıltı Grupları).....	46
• Fikir Taraması.....	46
• Seminer.....	46
• Workshop (Çalıştay Yöntemi).....	46
3. ÖRNEK OLAY YÖNTEMİ.....	48
Kullanımı.....	48
Özellikleri.....	49
Yararları.....	50
Sınırlılıkları.....	50
4. GÖSTERİP (ÖRNEĞİNİ GÖSTEREREK) YAPTIRMA YÖNTEMİ.....	53
Kullanımı.....	53
Özellikleri.....	54
Yararları.....	54
Sınırlılıkları.....	54
5. PROBLEM ÇÖZME YÖNTEMİ.....	55
Problem Çözme Aşamaları.....	55
Kullanımı.....	56
Özellikleri.....	57
Yararları.....	57
Sınırlılıkları.....	57
6. PROJE YÖNTEMİ.....	62
Kullanımı.....	62
Proje Yönteminde İzlenecek Adımlar.....	62
Özellikleri.....	62
Yararları.....	63
Sınırlılıkları.....	63
7. BİREYSEL ÇALIŞMA YÖNTEMİ.....	65

Kullanımı	65
Özellikleri.....	65
Yararları.....	65
Sınırlılıkları	65
TEST 3.....	67
ÇIKMIŞ SORULAR.....	72
ÖĞRETİM TEKNİKLERİ.....	79
1. BEYİN FIRTINASI	79
Serbest çağrışım	83
Fikir taraması.....	83
Listeleme	83
2. GÖRÜŞ GELİŞTİRME	83
3. ALTI ŞAPKALI DÜŞÜNME.....	85
4. GÖSTERİ (GÖSTERİM/DEMONSTRASYON).....	87
5. SORU-CEVAP	89
6. ROL (OYNAMA) YAPMA.....	91
7. DRAMA	92
8. BENZETİM (SİMÜLASYON/BENZETİŞİM).....	94
Analoji (Analog)	95
9. MİKRO ÖĞRETİM	96
10. EĞİTSEL OYUNLAR	99
11. DENEY ve LABAROTUVAR	100
12. İSTASYON	101
13. KONUŞMA HALKASI.....	103
14. SOKRAT TARTIŞMASI.....	104
15. ALTI AYAKKABILI UYGULAMA	104
16. BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ ÖĞRETİM TEKNİKLERİ.....	106
Dönüşümlü Günlük Çalışmalar.....	106
Planlı Grup Çalışmaları.....	106
Beceri Geliştirme Çalışmaları.....	106
Düzey Geliştirme Çalışmaları.....	106
Akran Grupları Tekniği.....	106
TEST 4.....	107
ÇIKMIŞ SORULAR.....	112
SINIF DIŞI ÖĞRETİM TEKNİKLERİ.....	119
1. GEZİ.....	119

2. GÖZLEM.....	120
3. GÖRÜŞME.....	120
4. ÖDEV.....	121
5. SERGİ.....	122
TEST 5.....	125
ÇIKMIŞ SORULAR.....	127
ÖĞRENME-ÖĞRETME MODELLERİ-YAKLAŞIMLARI	131
1. TAM ÖĞRENME.....	131
2. PROGRAMLI ÖĞRENME/ÖĞRETİM	134
3. BİLGİSAYAR DESTEKLİ ÖĞRETİM.....	135
Bilgisayar Destekli Öğretimin Yararları	135
Öğrenme Hızı.....	135
Katılımcı Öğrenme (Etkin Katılım)	135
Öğretim Etkinliklerinin Çeşitliliği	135
Öğrenci Performansının İzlenebilmesi	135
Zamandan ve Ortamdan Bağımsızlık	135
4. YAPILANDIRMACILIK (KURMACILIK / İNŞACILIK / OLUŞTURMACILIK / CONSTRUCTİVİSM).....	137
5. İŞBİRLİĞİNE DAYALI ÖĞRENME / ÖĞRETİM	141
6. ANLAMLI ÖĞRENME.....	146
7. ÇOKLU ZEKA.....	148
Sözel / Dilsel Zeka.....	149
Mantıksal / Matematiksel Zeka.....	149
Görsel-Uzamsal (Mekansal) Zeka	150
Müziksel / Ritmik Zeka	150
Bedensel / Kinetik Zeka.....	151
Kişilerarası / Sosyal Zeka	151
Öze Dönük / İçsel Zeka.....	151
Doğa Zekası.....	151
8. BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ ÖĞRETİM SİSTEMİ (KELLER PLANI)	152
9. GAGNE'NİN ÖĞRENME MODELİ.....	153
10. CARROLL'UN OKULDA ÖĞRENME MODELİ.....	154
11. GLASER'İN TEMEL ÖĞRETME MODELİ.....	155
12. SLAVİN'İN ETKİLİ ÖĞRETİM MODELİ.....	155
13. MODEL ALARAK ÖĞRENME	155
14. YAŞANTISAL ÖĞRENME/YAŞANTI TEMELLİ ÖĞRENME	157
15. DUNN'IN ÖĞRENME STİLİ MODELİ	158
16. GREGORC'UN ÖĞRENME STİLİ (GREGORC'UN KAYNAŞTIRMA YETENEĞİ) MODELİ.....	159

ÖĞRETİM YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

1. ÖĞRETİM İLKELERİ

Öğretim, bireyin bilgi ve davranışlarında meydana gelen değişikliklerin gerçekleşmesinde Kılavuzluk Yapma etkinlikleridir.

Öğrenmelerin gerçekleşmesine kılavuzluk edilirken, yani öğretim işi gerçekleştirilirken öğretmenlerin dikkat etmesi gereken bazı noktalar vardır.

Bu ilkeler öğretimin nasıl gerçekleşmesi gerektiğini ortaya koyar.

Strateji, yöntem ve teknik seçilirken öğretim ilkeleri rehber niteliği taşır ve öğretim ilkelerine göre öğretim gerçekleştirilir.

1. ÇOCUĞA GÖRELİK- ÖĞRENCİYE GÖRELİK-DÜZEYE UYGUNLUK

Bu ilke gelişim-öğrenme psikolojisindeki yeni yaklaşımlar ve çağdaş eğitim akımlarının etkisiyle gelişmiştir.

Bu ilkeye göre yapılacak etkinlikte öğrenci merkeze alınmalıdır.

Öğretim süreci planlanırken öğrencinin ilgileri, ihtiyaçları tüm bireysel özelliklerinin ve farklılıklarının dikkate alınması gerekir.

Öğrenciler aynı yaş grubunda olsalar bile yetenekleri ve zekâları farklı düzeyde olabilir.

Çağdaş eğitim anlayışında her öğrenci farklıdır.

Bunun için öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyi dikkate alınmalıdır.

Bu ilke öğrencilerin bireysel sorunlarıyla yakından ilgilenir ve çözüm yolları arar.

Yine bu ilke ile öğrencilerin öğrenmesini engelleyen durumlar yakından gözlemlenir, öğrencinin özel yetenekleri ortaya çıkartılır.

Öğrencinin öğrenme gücü ve hızını, hazırbulunuşluğunu belirlemede bu ilkeden hareket edilir.

Bu ilke J.Dewey'in pragmatik felsefesinin uygulamaya dönüştürülmesiyle gerçekleşmektedir.

Özetle ifade etmek gerekirse bu ilke diğer öğretim ilkelerinin de temelini oluşturur, dolayısı ile bu ilke ilerlemecilik eğitim felsefesinin temelini oluşturur.

Bu ilkeye Öğretimi Bireyselleştirme ilkesi de denir.

Helen Parkhurst'un **Dalton Planı** ve Petersen'in **Jena Planı** bu ilkeye göre hazırlanmış, bireysel eğitimi öne çıkartan öncü eğitim uygulamalarıdır.

A. DALTON PLANI:

Öğrenciler arasındaki bireysel farklılıklardan ötürü onları bir sınıfa doldurup odak ders yapmak doğru değildir.

Bireyler aktif katılım gösterdiği şeyleri daha iyi öğrenirler.

Öğrencilere “**Kendi kendine çalışma**” öğretilmelidir.

Sınıflar her ders için ayrı ayrı düzenlemeli ve sınıflara o derse ait öğrenme malzemeleri bırakılmalıdır.

Öğrenciler 10 ay süreyle önceden hazırlanmış öğrenme konularını kendi öğrenme hızlarıyla öğrenmelidir.

B. JENA PLANI:

Dalton Planının –Bireysellik- düşüncesine karşın Jena Planı “**Grupsallığı**” savunur.

Bu sistemde öğrenciler kendilerinin belirleyeceği 2–6 kişilik gruplar oluşturur ve bir grupta yeterli düzeye ulaşan öğrenci bir üst gruba geçer.

Üst gruba geçişler puanla değil, öğretmenin kanaatiyle gerçekleşir.

Her grubun kendine ait bir çalışma odası vardır ve öğrenciler grup içerisinde bireysel çalışma yaparlar.

Örnekler: Okul öncesi ve İ.Ö.O birinci kademe derslerin daha çok eğitsel oyunlara dayalı olarak işlenmesi

İ.Ö. okulunda öğrencilere somut işlemler döneminin özelliklerine, lise öğrencilerine ise soyut işlemler dönemine uygun öğretim süreçlerinin uygulanması buna örnektir.

2. BİLİNENDEN BİLİNMEYENE İLKESİ

Sınıfta öğretim etkinlikleri düzenlenirken, öğrencinin o zamana kadar öğrenmiş olduğu bilgi ve tecrübeden hareket edilmelidir.

Yeni bilgi önceden öğrenilen bilgilerin üzerine inşa edilmelidir.

Öğrenci yeni bilgileri eski bilgilerle karşılaştırdığında bilgi sistemi daha sağlam olmaktadır.

Bu ilkeye göre öğretmen yeni bir konuya başlamadan önce bir önceki derste öğrenilenleri tekrar etmeli, önceki dersi tekrar ederek kalıcılığı sağlamalıdır.

Bu ilke ile birlikte öğrencide **Anlamlı Öğrenme** de gerçekleşecektir.

Ausubel, yeni bilgilerin eski bilgi sistemleri içersine yerleştirilerek öğrenilebileceğini, böylece bilginin anlamlandırılmasının ve yapılandırılmasının daha kolay olacağını savunmuştur.

Öğrenme psikolojisinde görmüş olduğumuz “Olumlu aktarma” kavramı aslında “Bilinenden bilinmeye” ilkesiyle bire bir örtüşmektedir.

Başka bir ifade ile öğrencilerde “olumlu transferi” sağlayabilmek için bu ilke mutlaka uygulanmalıdır.

Örnekler:

A- Öğrencilerine 4 işlem becerisi kazandırmak isteyen bir öğretmenin öğrencilere önce toplama, ardından çıkarma daha sonra da çarpa ve bölmeyi öğretmesi.

B- 1924 anayasasını anlatan öğretmenin, öğrencilere önce 1921 anayasasını anlatması.

C- Ben bir öğretmenim ve sınıfımın başarısını bugün öğretmen olmamı sağlayan, bu mesleği bana sevdiren Faruk Hocamın şu sözlerine borçluyum “Sınıfa girdiğimizde işe ne bildiğinizden değil, öğrencilerinizin ne bildiğinden başlayın”

3. YAKINDAN UZAĞA

Bilgilerin düzenlenmesinde, örneklerin verilmesinde hem doğal hem sosyal olarak öğrencinin yakın çevresinden hareket edilmelidir ve sırasıyla uzak çevredeki örneklere geçilmelidir.

Örneğin bir öğretmenin “Çevremiz” konusunu işlerken önce içinde bulundukları, köyü sonra kasabayı, sonra ilçeyi, sonra ili, sonra bölgeyi sonra da ülkeyi anlatması bu ilkeye uygun davrandığını gösterir.

Yönetim kademelerini işleyen bir öğretmenin işe önce muhtardan, sonra sırasıyla kaymakam, vali, işleri bakanı, başbakan ve cumhurbaşkanı anlatması bu ilkeye uygundur.

Örnekler:

A- Sivas’ta görevli bir öğretmenin illerimiz konusunu anlatırken önce Sivas’ta başlaması.

B- Meslekler konusunu anlatan bir öğretmenin öğrencilere öncelikle öğrencilere babalarının mesleklerini sorması ve derse öyle başlaması.

Kısaca bu ilkeye göre öğretim etkinlikleri yaşantı, yer ve zaman açısından yakın ilgiden uzak ilgilere doğru düzenlemelidir.

4. AYANİLİK (AÇIKLIK-ANLAŞILABİLİRLİK) İLKESİ

Öğretim tüm öğrencilerin anlayabileceği biçimde açık, net ve anlaşılır bir dille gerçekleştirilmeli, örneklerle konuların daha kolay anlaşılması sağlanmalıdır.

Öğretmen dersin işleniş sırasında ne kadar çok duyu organına hitap ederse öğrenme o ölçüde kolay, unutmada da o kadar az olmaktadır.

Öğrencilerin öğreneceği olay, eşya ve konularla karşı karşıya getirilmesi ya da doğal ortamlarda öğrenme, öğrenmedeki verimi artırır.

Özellikle soyut kavramların öğretiminde ayanilik (açıklık) çok sayıda örnek verilerek sağlanabilir.

Yine öğretmenin iletişim sürecinde kullandığı dil, hedefler, içerik ve kitaplar, değerlendirme soruları açık seçik olmalıdır.

Bu İlkeye Göre İyi Bir Öğrenme:

- 1.Doğaya giderek, doğayı gözlemleyecek
- 2.Doğal ortamları sınıf ortamına getirecek
- 3.Doğanın benzerini yaparak (model, maket, kesit) konuyu geniş bir bilgi, örnek, öykü ve sözcüklerle işleyerek gerçekleştir.

EDGAR DALE’NİN “Yaşantı Konisi” ile bu ilke arasında yakın bir ilişki vardır.

Örnekler:

- a.Tarih öğretmenin dersinde Osmanlıca sözcükleri fazla kullanması bu ilkeye uygun değildir.
- b.Kiraz öğretmenin teleskop yerine “ırakgörür” demesi bu ilkeye uygun değildir.

5. SOMUTTAN SOYUTA

Öğrencide zihinsel gelişim somuttan soyuta doğrudur.

Öğrenci gözüyle görüp eliyle tuttuğu şeyleri daha kolay öğrenmektedir.

Bu nedenle öğrenci mümkün olduğu kadar öğreneceği ders, konuları ve nesnelerle doğrudan

karşılaşmalıdır.

Özellikle ilköğretim öğrencilerine gözüyle görüp eliyle tuttuğu gerçek eşyalar gösterilmektedir.

Günümüzde bilgisayar teknolojisinde gelişmeler bu ilkenin uygulanması adına önemli kolaylıklar sağlamaktadır.

Örnekler:

A-“Yönler” konusunda öğretmenin yön bulmak için kullanılan pusulayı sınıfa getirmesi ve öğrencilerine göstermesi.

B-Fen Bilgisi dersinde elektrik konusunu anlatan bir öğretmenin sürtünme yoluyla elektriklenmeyi göstermek için plastik bir kalem kazağına, saçına sürter ve masanın üstündeki küçük kâğıt parçalam kalem yaklaştırır ve kalemin kâğıt parçalarını çektiğini öğrencilere gösterir.

Böylece soyut bir kavram olan elektrik kavramı öğrencilere anlamlı ve somut bir hale gelir.

C-Fen Bilgisini dersinde yağmurun meydana gelişini açıklamak için önce kapağı kapalı bir tencerede su kaynatılmalı, sonra kapak açılmalı, soğuk bir ortamdaki kapaktaki buharın nasıl su damlacıkları haline geldiği öğrencilerle birlikte incelenmelidir.

Böylece yağmurun yağışının somut hale getirilmesi öğrenmeyi kolaylaştırır.

6. TASARRUF (EKONOMİKLİK)

Her türlü eğitim öğretim etkinliği en az zamanı en az emek ve en az emeği ile gerçekleştirilmelidir.

Bu ilkenin hayata geçirilmesi iyi bir planlama ile gerçekleşir.

Daha değişik bir ifade ile söylemek gerekirse eğitimde en az girdi ile en çok çıktı sağlanabilmektedir.

“Bir taş ile iki kuşu vurabilmek” ve “Bir öğrenme yaşantısı ile birden fazla davranışı gerçekleştirmek” gerekir.

Öğretmenin süreci planlaması, araç ve gereçleri amaca uygun kullanması da ekonomiklik ilkesi ile ilgilidir.

Ayrıca öğretim sürecinde teknoloji kullanımı da bu ilke ile yakından ilgilidir.

Başka bir ifade ile söylemek gerekirse bir öğretmenin “Bir konuyu en kısa yoldan, kalıcı, etkili ve anlamlı olarak öğrencilere nasıl kazandırırım? Sorusunun yanıtı ekonomi ilkesi ile ilgilidir.

EĞİTİMDE EKONOMİK LİK İLKESİNE UYMAK İÇİN ŞUNLAR YAPILMALIDIR:

- ✓ Öğretim süreci baştan sona planlanmalıdır
- ✓ Konuya, seviyeye uygunluk ilkelerini esas alan pratik ve ekonomik öğretim yöntemleri geliştirilmelidir.
- ✓ Derste de yapılacak çalışmalar öğrenciyle birlikte planlamalıdır.
- ✓ Araç-gereçler amaca uygun kullanılmalıdır.
- ✓ Hedefe uygun içerik, öğrenme-öğretme yaşantıları ve değerlendirme durumları seçilmelidir.

Örnekler:

- a. Bir öğretmenin tepegöz kullanması hem göze hem kulağa hitap edeceğinden ekonomiklik ilkesine hizmet eder.
- b. Öğretmenlerin günlük ve yıllık plan yapmaları
- c. Sosyal bilgiler dersinde çevremizdeki sosyal yardımlarına kurumlarını anlatan bir öğretmenin Din Kültürü dersinde toplumsal yardımlaşma konusunun da bu süreçte öğrencilere aktarma ekonomiklik ilkesi ile ilgilidir.
- d. Öğrenciye yüzmeyi öğretmek için en uygun tekniği kullanmak.

Uyarı: Öğretimde hedeflenen davranış kazandırılırken planda olmayan pek çok sürecin gerektirdiği başka davranışlarda kazandırılabilir. Bu durum da ekonomiklik ilkesini ile açıklanabilir.

7. AKTİVİTE (İŞ-EYLEM-KATILIM) İLKESİ

Bu ilkenin geliştirilmesinde Pestlozzi'nin katkıları olmuştur.

Bunun yanında **J. Dewey** ve **Kerschensteiner** bu ilkeye 20. yy önemli katkılar getirmişlerdir.

Öğrenci, öğretim sürecine bizzat katılmalı, okumalı yazmalı, konuşmalı, tartışmalı ve bilgiyi geçmiş yaşantılarıyla ilişkilendirmelidir.

Öğretim süreci birden fazla duyu organına hitap edebilmelidir.

Özellikle ilköğretim düzeyindeki öğrenciler ve bilişsel öğrenmeler için, en etkili ve verimli öğrenme yolu yaparak yaşayarak öğrenmedir.

Bir sınıfta en iyi öğrenen, en çok etkinlikte bulunan kişidir.

Yine öğrenen (etkinlik) merkezli program tasarımlarının temelinde bu ilke vardır.

En iyi öğrendiğimiz şeyler, kendi kendimize yaparak öğrendiğimiz şeylerdir.

Kısaca bu ilke “Yaparak-yaşayarak” öğrenmenin önemini vurgulamaktadır.

Örnekler:

a) Anlatırsan unutabilirim. Beni de işin içine katarsan asla unutmam, öğrenirim.

b) Bir öğretmenin öğrencilere sürekli proje ödevleri vermesi

c. Öğrencilerin bitkiler konusunu işlerken fasulyeyi pamuk ve suyla büyütmesi.

Not: Yapılan bir araştırmada zaman sabit olmak üzere insanlar;

- ✓ Okuduklarının %10'unu
- ✓ İşittiklerinin %20'ni
- ✓ Gördüklerinin %30'unu
- ✓ Hem görüp hem işittiklerinin %50'sini
- ✓ Söylediklerinin %70'ni
- ✓ Yapıp söylediklerinin %90'nı hatırlamaktadır.

8. YAŞAMA YAKINLIK (HAYATİLİK)

Bu ilke pragmatik eğitim felsefesine dayanır.

Bu ilke aynı zamanda somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene ve yakından uzağa ilkelerinin de temelini oluşturur.

İlerlemecilik eğitim felsefesinin savunduğu gibi okul hayata hazırlık değil, hayatın kendisi olmalıdır.

Okulda öğretilen günlük yaşamımızda işimize yaramalıdır.

Ders konuları ve örnekler doğal yaşama içinden seçilmelidir.

Okulda, öğrenme ortamında bireyin hayatta karşılaşılabileceği durumlara yer verilmelidir.

Öğretmenlerin dersin giriş bölümü de öğrenileceklerin önemine ve nerede kullanıldığına ilişkin açıklamalar ve öğrencileri güdülemeye dönük davranışları, bu ilke kapsamında yer alır.

Yaşama yakınlık ilkesi işlevsellik (işe yaramak) kavram ile birlikte düşünülmelidir.

Yaşama yakınlık ilkesi ile J. Dewey'in '**Yansıtıcı Düşünme**' biçimi yakından ilgilidir.

Örnekler:

- Okulda suni teneffüsü öğrenen birinin denizde boğulan birine suni teneffüs yapması.
- Okulda e-mail atmayı öğrenen öğrencinin bunu günlük yaşamda kullanabilmesi.
- Okulda 4 işlemi öğrenen öğrencinin bunun hayatında kullanabilmesi.

9. BÜTÜNLÜK İLKESİ

Eğitim sürecinde çocuk bir bütün olarak düşünülmeli ve onun tüm yönleri (Bilişsel-Duyuşsal-Devinimsel) geliştirilmelidir.

Tek yönlü bir gelişim çocukta dengesiz bir kimliğe yol açabilir.

Özellikle bilişsel kuramlar (Gestalt Ekolü = Bütüncül) bu ilkeye önem verir.

Bu ilke aynı zamanda bilgilerin birbirine bağlı ve birbirini tamamlar nitelikte sunulması demektir.

İlköğretim okulunda toplu öğretim uygulamasının gerekçesi de budur.

Geniş alan tasarımları da bu ilke ile yakından ilgilidir.

Bu ilke özellikle **Kerschensteiner** tarafından savunulmuştur.

10. OTORİTEYE VE İTAAT VE ÖZGÜRLÜK

Eğitimin bir görevi de çocuğun sosyalleşmesini sağlamaktır.

Sosyalleşmenin içinde anne-baba, okul, toplumun manevi otoriteleri olan din, ahlak, gelenek gibi görüşleri tanıma ve onlara saygı göstermeyi öğrenme vardır.

Bu ilkenin iki temel boyutu vardır:

- Bireyin kurallara uyması
- Bireyin kendi kararlarını verebilmesidir.

Öğretmen bu ilkeyi uygularken öğrencinin kendini ifade edebileceği, işbirliği içinde çalışabileceği sınıf ortamını hazırlamalı ve buna uygun strateji yöntem ve teknikler kullanılmalıdır.

11. BİLGİ VE BECERİNİN GÜVENCE ALTINA ALINMASI

Öğretimde bireyin ve toplumun ihtiyaçları kadar, bilginin, yani konun ihtiyaçları da önemlidir. Değişmeyen evrensel bilginin öğretimi bilgi ve becerinin güvence altına alınması ile açıklanabilir.

Kullanılsın ya da kullanılsın öğretimi gereken bilginin birey tarafında bilinmesi gerekliliği bu ilke ile açıklanmaktadır.

21. yy bilginin işlevindeki değişme ve gelişmeler bu ilkenin öneminin azalmasına neden olmuştur.

Artık bilgiyi depolamak değil, önemli olan bilgiye ulaşma yollarıdır.

Bu ilkenin öğretimde kullanılması, gerekli tekrarların yapılması olarak ortaya çıkmaktadır.

Öğretimde tekrar, öğrenmeyi kalıcı hale getirir ve unutmayı önler.

12. TÜMDENGELİM

Öğretilecek konu, ders ve ünite genelden özele doğru verilmelidir.

Bu ilke uygulanırken öğretimin diğer ilkeleri de dikkate alınmalıdır.

Öğrenme konuları ana başlıklarda (bütünden) alt başlıksız (parçaya) ayrılarak düzenlemelidir.

Yani bütün-parça-bütün ilkesine uygun olmalıdır.

13. TRANSFER (BİLGİ) İLKESİ

Öğrenci öğretim ortamında elde ettiği bilgileri başka bir problemi, sorunu çözerken de kullanmalıdır.

Örneğin Türkçe dersinde dilbilgisi ve yazım kurallarını öğrenen birinin bunu kompozisyon yazarken de uygulayabilmesi.

14. AKTUALİTE (GÜNCELLEK)

Öğretim sürecinde öğretilecek konuların güncel olaylar ve sorunlarla ilişkilendirilmesidir.

Bu ilke öğrencilerin yaşadıkları hayatın gerçekleriyle yüzleşmelerini, yakın çevre ve ülke sorunlarına ilgi duymayı ve bunları uygun örneklerle sınıf ortamına getirmeyi amaçlar.

Yine bu ilke ile öğrenci, çevremizde neler olup bittiği haklarında bilgi sahibi olur.

Bu ilke yaşama yakınlık ilkesiyle benzer ve doğrudan ilgili bir ilkedir.

Bu ilkeyi uygulayacak öğretmenlerin ülke ve dünya gündemini yakından izlemesi gerekir.

Derslerde, belirli gün ve haftalar ile özel anlam ve önemi olan etkinliklerin güncel konularla ilişkilendirilerek ilgili tarihlerde verilmesi bu ilke kapsamında ele alınır.

Örnekler:

- a. Periyodik cetvel konusunun işlendiği hafta, bulunan yeni bir elementin öğrencilere aktarılması.
- b. Yaban hayatının anlatıldığı hafta çocuklara av yasağı ile bilgi sunulması.
- c. Sosyal Bilgiler dersinde Türkiye'nin nüfusu anlatılırken en son güncel istatistiklerin öğrencilere verilmesi.
- d. Coğrafya dersinde deprem konusunu işlerken öğretmenin yakın zamanda meydana gelen Endonezya depreminden örnekler vermesi.

15. BASİTTEN KARMAŞIĞA-KOLAYDAN ZORA

Öğretim sürecinde konular basitten zor ve karmaşık olana doğru sıralanarak aktarılmalıdır.

Böylesi bir uygulama öğrenmeyi kolaylaştırdığı gibi öğrencide öğrenme isteği de uyandıracaktır.

Öğretmen zor konulardan başlarsa “öğrenilmiş çaresizliğe” yol açabilir.

Öğretmen konuları sunarken öncelikle basit konulara ve kavramlara yer vermeli zaman içinde giderek daha zor ve karmaşık konulara yer verilmelidir.

Bu ilke öğrencinin kendine olan güveninin de artırmaktadır.

Örnekler:

- a. Ölçme-Değerlendirme dersinde önce kolay olan temel kavramların öğrencilere verilmesi daha sonra istatistik konularına geçilmesi.
- b. Toplama işlemini öğretirken önce 1 basamaklı, sonra 2 basamaklı, sonra 3 basamaklı sayılarla toplam yapmayı öğretme.

Yine bu ilke kapsamında öğrenme konuları ön koşul ve aşamalılık ilkelerine göre hiyerarşik sıralanmalı ve işlenmelidir.

Öğrenilecek konular, zorlukları açısından derecelendirilmelidir.

16. HEDEFE GÖRELİK

Tüm eğitim-öğretim etkinliklerinin amacı öğrencide istendik davranışları oluşturabilmektedir.

İşe koştığımız eğitim durumları hedefleri gerçekleştirmeye hizmet edebilmeli ve öğretimi kolaylaştırmalıdır.

Çıkmış SORULAR

1.Öğrenci düzeyine uygunluk ilkesinin sınıf içinde etkili bir biçimde uygulanması için aşağıdakiler-den hangisine öncelik verilmelidir?

- A) Öğretmenin öğretim sürecinin dışında kalması
- B) İçeriğin açık, net ve anlaşılır bir biçimde sunulması
- C) Öğrencilerin hazırbulunuşluk durumunun dikkate alınması
- D) Öğrenciler arası etkileşimin artması
- E) Grupla çalışma tekniklerinin uygulanması

Cözüm...

Düzeğe uygunluk/çocuğa görelik ilkesi hazırbulunuşluk düzeyinin göz önünde tutulması ile gerçekleşir.

CEVAP: C

SORU...

2.Öğretim sürecinde, bireyin gereksinim duyacağı yararlı ve kullanılabilir bilgilerin öğretilmesi önemli bir yer tutar.

Bu görüşte, aşağıdakilerden hangisinin önemi vurgulanmaktadır?

- A) Yaşama yakınlık
- B) Sadelik
- C) Düzeye uygunluk
- D) Bütünlük
- E) Açıklık

Cözüm...

3.İçerikte ve öğrenme-öğretme sürecinde öğrenciye verilen bilgilerin öğrencinin günlük yaşamda kullanabileceği ve yararlanabileceği türden olması yaşama yakınlık ilkesi ile ilgilidir.

- A) Sınıfta edinilen bilgilerin günlük yaşama taşınmaması
- B) Sınıf içi etkinliklerin öğrencinin düzeyine uygun olmaması
- C) Öğrencinin sayısal becerilerinin yetersiz olması
- D) Sınıf içi etkinliklerde öğrenci farklılıklarının dikkate alınmaması
- E) Sınıf ortamının öğrenmeyi destekleyici bir şekilde düzenlenmemesi

Cözüm...

Yaşama yakınlık, öğretimde yaşamda kullanılabilir ve yararlanılabilir bilgilere yer verilmesi ile gerçekleşir.

4.Çevremizi Tanıyalım” konusunda sırayla “Bölgemiz, İlimiz, Yurdumuz, İlçemiz” ile ilgili çalışmalar yaptıran bir öğretmen, bu dersin içeriğinin düzenlenmesinde hangi ilkeye aykırı davranmıştır?

- A) Somuttan soyuta
- B) Basitten karmaşığa
- C) Günümüzden geçmişe
- D) Bütünden parçaya
- E) Yakından uzağa

çözüm.. E şıkkıdır yakından uzağa bakan konuların öğretiminde.

Öğretim ilkeleri TEST:1

1. Aynı yaş grubundaki öğrencilerinin ilgi, istek ve ihtiyaçları, zeka düzeyleri ve yetenekleri farklı olabilmektedir. Etkili bir eğitim için bu durumun göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Bu açıklama, aşağıdaki hangi öğretim ilkesinin önemini vurgulamaktadır?

- A) Küçük adımlar
- B) Yakından uzağa
- C) Düzeye uygunluk
- D) Yaşama yakınlık
- E) Açıklık

2. Bir öğretmen, gezegenler konusunu işlerken irili ufaklı küreleri kullanarak ders işlemiş ve daha sonra gezegenlerin güneş sisteminde bu şekilde dizildiklerini söyleyerek öğretimi daha etkili hale getirmiştir.

Aşağıdaki seçeneklerden hangisi bu uygulamayı açıklamaktadır?

- A) Somuttan soyuta
- B) Bilinenden bilinmeyen
- C) Anında düzeltme
- D) Bütünlük
- E) Ekonomiklik

3. Bir fen ve teknoloji öğretmeni derste dokuları işlerken mikroskop ile incelenmesi için soğan zarı getirmiş ve öğrencilerin tek tek mikroskoptan zarı incelemesini istemiştir.

Öğrenmenin kalıcı olması ve öğrencinin daha fazla duyu organını işe koşmak için yapılan bu girişim, aşağıdaki öğretim ilkelerinden hangisi ile açıklanabilir?

- A) Kullanılabilir bilgi
- B) Yakından uzağa
- C) Bütünlük
- D) Etkin katılım
- E) Düzeye uygunluk

4. Öğretim etkinlikleri düzenlenirken öğrencilerin tüm özellikleri dikkate alınmalıdır. Ayrıca öğrencilerin bazı kademelerde dersleri ayrı ayrı öğrenebilmesi ve kavraması güç olabilir. Bu nedenle bireyler, içsel yönleri göz önünde bulundurularak bir arada ele alınmalı ve disiplinler ilişkilendirilmelidir.

Bu açıklamada aşağıdaki öğretim ilkelerinden hangisi üzerinde durulmuştur?

- A) Açıklık
- B) Kullanılabilir bilgi
- C) Başarı
- D) Bütünlük
- E) Bireysel hız

5. **Sosyalilik ilkesine göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**

- A) Bireyin kendi kendini yönetebilmesini amaçlar.
- B) Eğitimin önemli amaçlarından biridir.
- C) Kurallara uymayı öğrenme vardır.
- D) Kritik durumlarda bile kendi kararlarını verme gücü kazandırır.
- E) Sadece bireyin değil bilgilerin bütünlüğünü de savunur.

6. Sınav yapmak isteyen bir tarih öğretmeni soruları önceden hazırlamamış, sınav zamanı öğrencilere yazdırmıştır. Böylelikle daha iyi sorularla daha fazla davranış ölçebileceksen, daha az davranışı ölçmüştür.

Bu öğretmenin göz ardı ettiği ilke aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ekonomiklik B) Yakından uzağa
C) Yaşama yakınlık D) Sosyallik
E) Etkin katılım

7. Coğrafya öğretmeni İsa, yıllık plan hazırlarken ilk hafta ülkeler coğrafyası daha sonra bölgeler coğrafyasını ele almıştır.

İsa Öğretmen aşağıdaki ilkelerden hangisine aykırı davranmıştır?

- A) Basitten karmaşığa
B) Somuttan soyuta
C) Yakından uzağa
D) Bilinenden bilinmeyene
E) Geçmişten günümüze

8. Bir öğretmen, fotoğraf çekme konusunu anlatarak işlemiş herhangi bir uygulama yaptırmamıştır. Daha sonra öğrencilerinden fotoğraf çekme becerisini sergilemesini istemiştir. Ancak öğrencilerin sadece işleyerek öğrenmesine hizmet edildiğinde bu konuda başarısız olduğu görülmüştür.

Öğretmen bu açıklama doğrultusunda hangi ilkeyi ihmal etmiştir?

- A) Ekonomiklik B) Sosyallik
C) Etkin katılım D) Yaşama yakınlık
E) Bütünlük

9. I. Öğrencilerin daha önceki tecrübeleri dikkate alınır.
II. İçerik, kitaplar ve sorular açık bir dil ile anlaşılır olmalıdır.
III. Yeni bilgiler eski bilgilerin içerisine yerleştirilerek öğrenilebilir.

Yukarıdaki seçeneklerden hangisi ya da hangileri bilinenden bilinmeyene ilkesini açıklamaktadır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) I, II ve III

10. Bahadır Öğretmen, matematik dersinde üçgenin alanının nasıl hesaplanacağını "Bir müselle sin mesaha-i sathıyes i, kaidesiyle irtifainın hasil-ı darbının nısfına müsavidir." diyerek açıklamıştır.

Bahadır Öğretmen, aşağıdaki öğretim ilkelerinden hangisini ihlal etmiştir?

- A) Bütünlük
B) Açıklık
C) Ekonomik
D) Bilinenden bilinmeyene
E) Yakından uzağa

11.Öğretim yöntem, teknik ve stratejileri seçilirken öğrenci hazır bulunuşluğunu önemseyen bir Öğretmenin göz önünde bulundurması gereken en önemli ilke aşağıdakilerden hangisidir.

- A) Sosyalilik B) Ekonomiklik
C) Bütünlük D) Ölçülebilirlik
E) Düzeye uygunluk

Test 1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	C	A	D	D	E	A	C	C	D	B	E

BUNA GÖRE ÖĞRETİM İLKELERİ:

- ✓ Derslerin konularının seçilmesinde,
- ✓ Öğrenme, öğretme sürecinde,
- ✓ Ders kitapları yazımında,
- ✓ Öğrenme yaşantılarının (eğitim durumları) seçiminde ve düzenlenmesinde,
- ✓ Eğitim ve öğretim programlarının yapılmasında ve geliştirilmesinde,
- ✓ Derslerin işlenmesinde ve değerlendirilmesinde kullanılır.

ÖĞRETİM SÜRECİ TEMEL KAVRAMLARI

1. YAKLAŞIM:

Öğretimin örgütlenmesinde temele alınan felsefeyi ya da merkeze alınan öğeyi ifade eden bakış açısidir. **Örnek: Yapılandırmacılık**

2. STRATEJİ:

Hedeflere ulaşmak amacıyla kullanılacak yöntem teknik, araç ve gereçlerin belirlenmesine yön veren **en genel yoldur.**

Öğretim stratejileri öğretim sürecinin her aşamasında (Yöntem, Teknik seçimi gibi) yol gösterir.

Öğretim stratejilerinin amacı öğretim sürecini daha etkili hale getirmektir.

Bir ders için benimsenen öğretim stratejisi, öğrenme-öğretme sürecindeki bütün öğeleri (yöntem, teknik, araç-gereç, zaman, mekân) içerisinde barındırır.

Bir dersin, konunun öğretiminde kullanılacak yöntem, teknik ve araç gereçler, stratejiye göre belirlenir.

Öğrenme-öğretme stratejileri, **Öğrenme Kuramlarına** göre belirlenir.

Öğretim stratejilerine göre **Öğretim Yönetimlerine** karar verilir.

Strateji kavramını iki boyutta ele almak uygundur.

Birincisi strateji tek biricik yol değildir.

Bir hedefe ulaşmak için birçok yol, strateji olabilir.

İkincisi strateji kavramı uzun vadeli hedeflerimizin nasıl gerçekleştiğini açıklamak için kullanılır.

Bu anlamda strateji seçeceğimiz, yolun ana doğrultusunu ve sınırlarını belirler.

Stratejilerden bazıları öğretmen, bazıları öğrenci merkezlidir.

Hedefler seçilecek stratejinin türünü belirlemede kaynaklık eder.

3. ÖĞRETİM YÖNTEMİ (METOT)

Öğretim stratejisine bağlı olarak öğrenciyi hedeflere ulaştırmak için izlenen yoldur.

Öğretim yöntemi hedefe ulaşmak için seçilen **en kısa yol ya da düzenli** yoldur.

4. ÖĞRETİM TEKNİĞİ

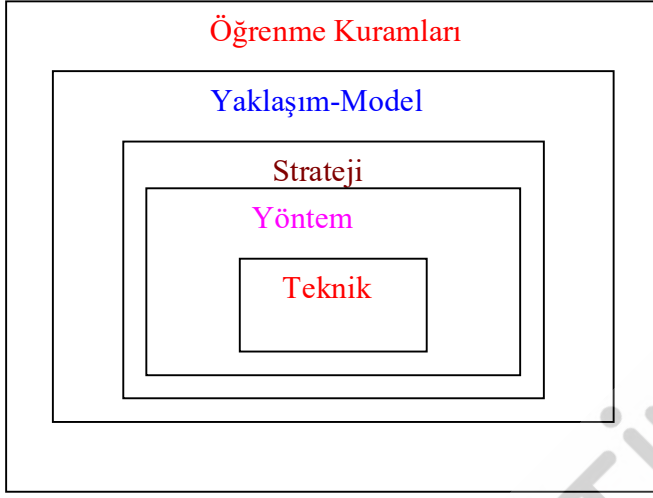
Bir öğretme yönetimini uygulamaya koyma biçimi ya da sınıf içinde yapılan işlemlerin bütününe öğretim tekniği denir.

Başka bir ifade ile söylemek gerekirse öğretim etkinliklerini yapılandırmada izlenen **en özel yola** öğretim tekniği denir.

Birden çok teknik bir araya gelerek öğretim yöntemini oluşturur.

Yöntem bir tasarım ve planlama teknik ile yöntemin uygulanmasıdır.

Tekniğin strateji ve yöntemden farkı pratikliği ve uzun zaman almamasıdır.

5. ÖĞRETİM MODELİ

Öğretim stratejileri, yöntemleri ve tekniklerini seçme ve gerçekleştirmede etkili olan felsefi bir bakış açısı olarak tanımlanabilir.

6. ÖĞRENME STİLİ

Bireylerin kendi özelliklerine uygun olarak oluşturulan öğrenme biçimidir.

Bireysel farklılıklar ve özellikler öğrenme stillerinin oluşmasında önemlidir.

7. ÖĞRETİM TAKTİĞİ

Bir öğretmenin ders anlatırken kendine özgü geliştirdiği ve uyguladığı tekniklerin bütünüdür.

Öğretim taktiği zaman ve deneyim ile birlikte oluşur.

Örnek: Bir öğretmenin tarih dersini şarkı söyleyerek anlatması

YÖNTEM VE TEKNİK SEÇİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

1. Ulaşılmak İstenen Hedef:

Dersin amacı hedef seçimini etkileyen en önemli faktördür.

Öğretim öncelikle öğrenciye kazandırmak istediği bilişsel, duyuşsal ve devinişsel amaçları belirlemeli, sonra da bu amaçların kazanılmasını sağlayacak uygun yöntem ve teknikleri seçmelidir.

2. Konunun Yapısı

Dersin içeriğinin Sözel, Sayısal, Psikomotor olmasına göre yöntem seçimi de değişecektir.

Örnek: Tarih dersinde düz anlatım, Psikomotor hedeflerde gösterip-yaptırma vb.

3. Öğrenci Özelliklerine Uygunluk

Öğrencilerin ilgileri, ihtiyaçları, hazırbulunuşluk düzeyi öğretmenin seçeceği yöntemin birleşmesinde önemli bir etkidir.

Örnek: ilköğretim öğrencileri için münazara uygun bir teknik değildir.

4. Maliyet -Zaman

Öğretmen merkezli yöntemler zaman ve maliyet açısından ekonomiktir.

Buna karşın öğrenci merkezli yöntem ve teknikler ek maliyet getirmektedir.

5. Fiziksel olanaklar

Sınıfın büyüklüğü, öğrenme sayısı, okulun olanakları yöntem seçimini etkiler.

6. Öğretmenin Yönteme Yatkınlığı

Öğretmenin alan bilgisinin yeterli olması, konuya hâkimiyeti en uygun yöntemi seçmesini sağlayacaktır.

Öğretmen yatkın olmadığı bir yöntem ya da tekniği kullanmada zorlanır.

Örnek: Sakin mizaçlı çok konuşmayı sevmeyen bir öğretmenin tartışma, panel, form vb. tekniklere zorlanır.

ÇAĞDAŞ EĞİTİM ANLAYIŞINDA YÖNTEM VE TEKNİKLER

Bütün duylara hitap eder.

Öğrenci merkezlidir.

Öğrenci aktiftir.

Yaparak-yaşayarak, birincil kaynaktan öğrenme gerçekleşir.

Öğrencinin bütünsel açıdan gelişimi önemsenir.

Öğrenmeler daha kalıcıdır.

Öğrenci daha zevklidir.

Araştırma inceleme ağırlıklıdır.

Üst düzey düşünme becerileri ön plandadır.

(Yansıtıcı düşünme, yaratıcı düşünme, analitik düşünme, bilimsel düşünme).

Öğretim ortamında iletişim ve etkileşim çok yönlüdür.

Demokratiktir.

Paylaşma ve uzlaşmayı sağlar.

GELENEKSEL EĞİTİM ANLAYIŞINDA YÖNTEM VE TEKNİKLER

Öğretmen merkezlidir.

Öğrenci pasiftir.

Ezber ağırlıklı öğretim söz konusudur.

Genellikle işitme temelli öğrenmeler söz konusudur.

Öğrenmelerin kalıcılığı daha azdır.

Daha çok bilişsel alanın bilgi ve kavrama basamağına yönelik uygulamalar vardır.

SUNUŞ YOLUYLA ÖĞRETİM STRATEJİSİ	BULUŞ YOLUYLA ÖĞRETİM STRATEJİSİ	ARAŞTIRMA-İNCELEME YOLUYLA ÖĞRETİM STRATEJİSİ

Rekabet ve yarışmaya dayalıdır.

ÖĞRETİM STRATEJİLERİ

1. SUNUŞ YOLUYLA ÖĞRETİM STRATEJİSİ (Anlamli Öğrenme-Alış Yoluyla)

Sunuş yoluyla öğretim stratejisi Bilişsel Öğrenme Kuramlarına dayalı olarak geliştirilmiştir.

Ausubel öğrenme kuramının temelini “Öğrenmeyi etkileyen en önemli faktör öğrencinin mevcut bilgi birikimidir. Bu bilgi birikimi ortaya çıkarılıp ona göre öğretim planlamalıdır.” cümlesi ile özetlemektedir.

O halde dersini Sunuş yoluyla işleyen bir öğretmenin öncelikle öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri hakkında bilgi sahibi olması gerekir.

Ausubel, öğrenmelerin çoğunun sözel olarak gerçekleştiğini ve öğrenmede temel noktanın anlamlılık olduğunu belirtmiştir.

Ausubel’e göre Buluş Yoluyla Öğretim öğrenci için her zaman anlamlı olmayabilir, hatta bazı durumlardan aşırı zaman kaybına yol açar.

Buna karşın sunuş yoluyla öğretimde sözel öğrenme etkin bir şekilde yapılabilirse, çok kısa sürede bilgi anlamlı olarak öğrencilere kazandırılabilir.

Ausubel’e göre öğrenci neyin daha önemli olup neyin önemli olup olmadığını anlamayabilir.

Bu yüzden sürecin başında öğrencilerin ulaşması gereken hedef öğretmen tarafından açıklanmalıdır.

AUSUBEL’DEKİ “ANLAMLIL SÖZEL ÖĞRENMENİN” PSİKOLOJİK ESASLARI ŞU NOKTALARDA ÖZETLENEBİLİR:

A-Yeni öğrenilecek alan kavram, bilgi ile ilkeler “Önce öğrenilmiş olanlarla ilişkilendirildiğinde” anlam kazanır.

Öğrenci bu ilişkileri kuramazsa konuyu kavrayamaz.

B- Her bilgi ünitesi kendi içinde bir bütün oluşturur.

Bu bütünde belirli bir düzende sıralanmış kavramlar ve kavramlar arası ilişkiler vardır.

Öğrenci bu düzeni anlayamazsa ve konular arası ilişkileri göremezse yeni konuyu kavramada güçlük çeker.

C-Yeni öğrenilecek konu öğrenci açısından kendi içinde tutarlı değilse veya öğrencinin önceki

bilgileriyle çıkışıyorsa konuyu kavramakta ve benimsemede güçlük çeker.

D- Bilişsel içerikli bir konuyu öğrenmede etkili olan zihinsel süreç tüm dengelidir.

Öğrenci kendine verilen bu kuralı özel durumlara başarıyla uyguluyorsa konuyu kavramıştır.

Ausubel, yukarıda özellikleri belirtilen psikolojik esaslara dayanan bir öğretim modeli geliştirmiş ve ona “**Sergileyici Öğretim**” adını vermiştir.

Burada Sergileme: ilkeleri, kavramları, düşünceleri ileri sürme ve açıklama anlamında kullanılmaktadır.

SUNUŞ YOLUYLA ÖĞRETİMİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Öğrencinin öğrenmesi için öğretmenin yardımına ve kılavuzlamasına ihtiyaç vardır.

Genel ilke ve kavramlar sözel olarak verilir, daha sonra ayrıntılı bilgilerin sunumuna geçilir.

Öğretmen merkezli bir stratejidir.

Öğretmen öğrenciye bilgiyi bütünlük içinde verilmelidir.

Ön koşul öğrenmeler önemlidir.

Ağırlık olarak dış kaynaklı pekiştireçler ve kontrol amaçlı sorular kullanılır.

Öğrenme temel kavramlara dayalı olarak gerçek eşir.

Sunulan bilgiler, bol örnekle desteklenmektedir. (Kavram, ilke, örnek v.b.)

Öğrencilerin etkin katılımını sağlamak için öğretmen öğrenci arasında yoğun bir etkileşim olmalıdır.

Öğretim süreci öğretmence yapılandırılmalı ve **Tümdengelim** ilkesi uygulanmalıdır.

Öğretmen bütün öğrencilerin anlayabileceği bir dil kullanmalıdır.

Öğretmen sunuşunu beden diliyle etkili bir biçimde desteklemelidir.

(Ses tonu, jest ve mimikler)

Öğretmen sunuşunu desteklemek için harita, şekil, model vb. görsel araçlar kullanılmalıdır.

Öğretmen düzenli bir öğretim planı hazırlamalıdır.

Bu stratejinin etkili olabilmesi için öğrencilerin soyut düşünme becerilerinin gelişmesi

gerekmektedir.

(5. sınıftan sonra)

Sunulan bilgiler çok sayıda örnekle desteklenmelidir.

Öğretmen sunuşunu önemli kısımları toplayarak bitirmelidir.

Sunuş yoluyla öğretim stratejisinin ezberden öte anlamlı öğrenmeyi ortaya çıkarmak için başlangıçta öğretmenin öğrenilecek bilgileri kendi içinde anlamlı bir bütün haline getirmesi gerekir.

Öğretmen sunuş yoluyla, öğretimi kullanırken fikirlerin en somut yollarla, öğretmen aracılığıyla öğrencinin çok sayıda duyu organını harekete geçirecek biçimde sunması gerekmektedir.

Sunuş yolu genelde anlatım yöntemini kullanır.

Sunuş yoluyla öğretim **kavram haritalarının en fazla kullanıldığı** stratejidir.

Öğretmen aktif, öğrenci pasif dinleyici rolündedir.

İlerleyen aşamalarda öğrencilerin öğrenme sürecine aktif katılımlarının olması gerekir.

SUNUŞ STRATEJİSİNİN KULLANILDIĞI YERLER

- ✓ Dersin giriş kısmında
- ✓ Kavram, ilke, teori ve genellemelerin açıklanmasında
- ✓ Bilgi basamağındaki davranışların kazandırılmasında
- ✓ Öğrenilecek bir konuyla ilgili bilgilerin yeterli olmadığı durumlarda
- ✓ Soyut kavramların, konuların somutlaştırılmasında
- ✓ Zamanın kısıtlı içeriğin çok ve öğrenci sayısının fazla olduğu durumlarda

SUNUŞ YOLUYLA ÖĞRETİM AVANTAJLARI

- ✓ Hedeflere ulaşmada zamanı kısaltmakta ve zamanda tasarruf sağlamaktadır.
- ✓ Bilgi düzeyindeki hedeflere ulaşmada, soyut kavram veya ilkelerin açıklanmasında en etkili öğretim stratejisidir.
- ✓ Sözlü anlatım becerilerini geliştirir.

- ✓ İlkelerine uygun gerçekleşen sunuş yoluyla öğretim stratejisi, anlama öğrenmeyi sağlayabilir.
- ✓ Ekonomiktir (Kalabalık gruplar için).
- ✓ Öğrencilerin bir konu hakkında organize bilgi edinmelerini sağlar.
- ✓ Duyuşsal ve bilişsel öğrenmelerde etkilidir.
- ✓ Kullanım kolaylığı ve özellikle sözel alanlarda verim artırıcıdır.
- ✓ Açıklama, aktarma, iletme temelli öğrenmelerde etkilidir.
- ✓ Dersin girişinde bir olgunun, genellemenin öğretmen tarafından verilmesi, açıklama yapılması yanlış anlamaları en alt düzeye indirdiğinden öğrenmeyi sağlam temeller üzerine kurma kolaylaştır ve öğrenmenin kolaylığı artar.

Uyarı: Ausubel, öğrenmede ezbere karşıdır ve öğrencilerin öğrenme sürecine katılmaları gerektiğini söyler.

Ancak bu stratejinin yanlış ve yetersiz uygulanışı ezberci eğitimin oluşmasına neden olabilir.

Bu stratejiyi başarılı bir şekilde uygulaması için öğretmenlerin iki noktayı hiç aklından çıkarmaması gerekir. Bunlar:

1. Öğrencilerin bütünü görmesi,
2. Yeni öğreneceklerini önceki öğrendikleriyle ilişkilendirilmesidir.

Böylece öğrenci de öğrenmeyi bir çocuğun hareketi gibi görürse nereden başladığını, nereye gittiğini, yani nasıl ve niçin öğreneceğini bilir, öğrenmeye daha istekli olur ve öğrendikleri şeyler de onun için daha anlamlı olur.

SUNUŞ YOLUYLA ÖĞRETİM STRATEJİSİNİN SINIRLILIKLARI

- ✓ Etkili kullanılamazsa ezbere dayalı ve yüzeysel öğrenmeler gerçekleşir.
- ✓ Dikkat dağınık, sıkıcı tek düze bir öğretim süreci ortaya çıkabilir.
- ✓ Öğrenciler tam anlamıyla aktif değildir.
- ✓ Yaratıcılığı ve bağımsız düşüncüyü sınırlandırabilir.
- ✓ Üst düzey hedeflerin (Analiz, Sentez, Değerlendirme) gerçekleşmesinde etkiliği değildir.

- ✓ Öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkları dikkate almak zordur.
- ✓ Çoğunluğun katılımı sağlanmadığında konunun anlaşılıp anlaşılmadığını sınamak zordur.
- ✓ Öğrenciler iyi not tutmadıklarında, anlatılanları hatırlamaları güçleşir.
- ✓ Öğretmen coşkulu ve güdüleyici değil ise kısa zamanda öğrencinin ilgisi dağılabilir.
- ✓ Önceki öğrencilerle bağlantı kurulamadığında ezberleyerek öğrenme ortaya çıkar.
- ✓ Öğretmenin konuya hâkimiyetinin zayıf olması, ses kullanımı ve sınıf yönetimindeki yetersizlikleri ve gerekli yerde -time out- vermemesi dersi sıkıcı hale getirebilir.

SUNUŞ YOLUYLA ÖĞRETİMDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

- ✓ İçerik anlamlı ve düzenli bir biçimde organize edilmeli.
- ✓ Dersin işlenmesi sadece anlatım yönetimine dayanmamalı, farklı yöntem ve teknikler kullanılmalıdır.
- ✓ Öğretmen öğrenci etkileşimi, olabildiğince üst düzeye çıkartılmalı.
- ✓ Katılımı ve dikkati artırıcı yöntem ve teknikler kullanılmalı.
- ✓ İçerik aşmalık özelliğe göre açık ve anlaşılır biçimde düzenlenmeli.
- ✓ Bilginin somutlaştırabilmesi için araç-gereç ve kavram haritalarından faydalanılmalıdır.
- ✓ Beden dili etkili kullanılmalıdır.
- ✓ Dersin sonunda konu özetlenmelidir.

SUNUŞ YOLUYLA ÖĞRETİMİN AŞAMALARI

Öğrenciden beklenen davranış belirlenir.

Konunun düzenlenmesi ve organize yapılarak sınırları belirlenir.

Kavram ve ilkeler araç-gereç ve materyaller kullanarak açıklanır.

Açıklamalar çok sayıda örnekler desteklenir.

Açıklanan kavram ve ilkelere ilişkin öğrencilerden açıklama ve örnek istenir.

Not: Ausubel'e göre sunuş yoluyla, anlamlı öğrenme gerçekleşebilir.

Ancak bunun için “Örgütleyici” bilgilere gereksinim vardır.

Örgütleyiciler 2 çeşittir:

A-Açıklayıcı Örgütleyiciler:

Öğrencilerin yeni öğrendikleri bir konu hakkında ön bilgiler edinmesini sağlarlar.

Yeni konuların özetlenmesi, konular arasındaki ilişkilerin şemalarla verilmesi bu tür örgütlemelere örnektir.

Karşılaştırmacı Örgütleyiciler:

Yeni bilgilerin daha önceki bilgilerle karşılaştırılmasını sağlarlar.

Yeni bilgiler önceki bilgilerle benzeri kurularak öğretilir.

Açıklayıcı ve karşılaştırmacı örgütleyicilerin dersin başında kullanılması gerekir.

KAVRAM HARİTALARI

Kavram haritaları, kavramlar arasındaki ilişkiyi gösteren düzenli, sistemli ve görselleştirilmiş şemalardır.

Kavram haritaları dersin bütününe gösterdiği için anlamlı öğrenmeyi sağlar.

Novak ve Gowin tarafından Ausubel’in anlamlı öğrenme kuramına dayanarak geliştirilen kavram haritaları, kavramların birbirleriyle olan ilişkilerini göstermeyi amaçlayan iki boyutlu şemalardır.

Bir konunun kavram haritaları yardımıyla anlatılması sayesinde öğrenciler ezberlemek yerine bu konunun görsel ve somut bir şablonunu oluştururlar.

Böylece önceki öğrenmeler ile yeni öğrenmeleri arasında bir bağ oluşturmak son derece kolaylaşmakta, öğrenmeler daha kalıcı ve anlamlı hale gelmektedir.

KAVRAM HARİTALARININ FAYDALARI

- ✓ Konuyu somutlaştırır.
- ✓ Öğrenmeyi anlamlı biçimde artırır.
- ✓ Farklı öğrenme biçimlerine hizmet eder.
- ✓ Bireysel farklılıklar duyarlıdır.

- ✓ Temel fikirlerin görselleşmesini sağlar.
- ✓ Bir kavram içindeki ilişkileri anlaşılır yapar.
- ✓ Bütün-parça-bütün ilişkisini tam gösterir.
- ✓ Öğrenciler bir ana kavram ile ilgili diğer kavramları şematik olarak görür.

KAVRAM HARİTALARI;

- ✓ Bilgileri organize hale getirmede,
- ✓ Yanlış anlamaları gidermede,
- ✓ Yüksek seviyeli düşünme yeteneğini geliştirmede
- ✓ Bir ünitenin kapsamını tanıtmada,
- ✓ Öğrencilerin konuya hazırbulunuşluk düzeyini tespit etmede,
- ✓ Öğrencilerin yanılgılarını belirlemede,
- ✓ Öğrencilerin bilgiyi nasıl yapılandırdıklarını belirlemede kullanılır.

KAVRAM HARİTASI HAZIRLANIRKEN DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

- ✓ Aşırı karmaşık hale getirilmiş kavram haritaları oluşturmaktan kaçınılmalıdır.

Kavramlar arası ilişkilerin yönünü gözlemek için oklar kullanılmalıdır.

UYARI: Kavram haritaları, öğrenmelerin değerlendirilmesi amacıyla alternatif bir ölçme aracı olarak da kullanılabilir.

Her kavram haritada yalnızca bir kez yer almalı ve en az bir kavramlar ilişkilendirilmiş olmalıdır.

Kavramlar arası ilişkileri belirtmek amacıyla uygun bağlantı kelimeleri ve ekleri seçilmelidir.

Kavram haritası hazırlayacak kişinin kavram haritasının oluşturulacağı konu alanını çok iyi bilmesi gerekir.

Kavramlar arası ilişkileri öğretmek isteyen bir öğretmen, kavramlara örnek olan ve olmayan durum ve nesneleri bulmak zorundadır.

KAVRAM HARİTASININ TÜRLERİ

1. ÖRÜMCEK HARİTA:

Temel bir kavramı tanımlamak için kullanılmaktadır.

Merkezdeki temel bir kavram, konu vardır?

Bununla ilgili temel özellikler nelerdir? Sorularına yanıt arar.

Harita tamamladığında örümcek ağına benzer bir görüntü oluşur.

2. BALIK KILÇIĞI (FISHBONE) DİYAGRAMI

Karmaşık bir olayın nedenlerini ve sonuçlarını ortaya koymak için kullanılır.

Kılçığın üst tarafında olaylar, zıt tarafında da olayların nedenleri gösterilir.

Böylece olayların nedenleri ve sonuçları arasındaki ilişkiler daha anlamlı hale getirilmiş olur.

Ishikawa bu diyagramı ilk defa 1943 yılında, bir grup mühendise karmaşık faktörlerin bir problemi çözmede nasıl kullanılabileceğini gösterirken kullanılmıştır.

Cevap aranan temel soru, problem, balığın baş kısmına, problemin çözümüne ilişkin olası çözüm önerileri kılçığın ana kolları yazılır.

Aynen balık kılçığında olduğu gibi ortada ana büyük kılçık, onun etrafında ana kılçığa bağlı kılçıklar vardır.

Bu kılçıkların her biri bir kavrama karşılık gelecek biçimde kullanılabilir.

3. HİYERARŞİK KAVRAM HARİTALARI (Sınıflama Haritası)

Hiyerarşik kavram haritalarında kavramlar, azalan önem sırasına göre oluşturulur.

En üstte en önemli kavram bulunur.

Hiyerarşik kavram haritaları, kapsamlı bir kavram başlığı altındaki daha az kapsamlı kavramların genelden özele doğru bir yapı içerisinde ilişkileri gösterir.

Bu tip haritalar oluşturulurken, haritada yer alacak kavramlar genelden (en kapsamlı olandan) özele doğru sıralanır ve en kapsamlı olan kavram haritanın en üstüne yazılır.

İstenirse kavramları birbirine bağlamak için çizgilerin üzerine “**Olabilir**” “**Çeşididir**” gibi açıklayıcı ifadeler yazılabilir.

4. ZİNCİR KAVRAM HARİTASI (ARDIŞIK SIRALAR)

Bu haritalarda birbirini takip eden kavramların bağlantı kelimelerini veya ekleri yukardan aşağıya doğru sıralanır.

Zincir kavram haritası genel ve asıl kavram ve onu takip eden kapsamı daha az kavramlardan oluşan sınıflama, uzmanlık alanlarıyla ilgili kavramları yer aldığı haritalardır.

Öğretmenler bu kavram haritasını öğrencilere hazırlatarak, onların konuyla ilgili kavramları anlamada ya da kavram haritası tekniği hakkında yeterli bilgiye sahip olup olmadığı konusunda bilgi sahibi olurlar.

ZİHİN HARİTALARI

Kelimeleri ve düşünceleri birbirine bağlamak ve bunları bir anahtar kelime veya düşünce etrafında toplamak için kullanılan bir diyagramdır.

Tony Buzan tarafından geliştirilmiştir.

Düşünceleri oluşturmak, görselleştirmek, tasarlamak ve sınıflandırmakla birlikte, eğitim alanında, organizasyonda, problem çözümünde ve karar alma süreçlerinde kullanılır.

Bilgiler arasındaki anlamsal ya da diğer bağlantıları gösteren ortam resimli bir diyagramdır.

Zihin haritası oluşturulurken ana fikrin merkeze yazılması önerilir.

Bir konu üzerinde odaklanma sağlayan bu haritalar, bilginin kısa süreli bellekten uzun süreli belleğe transferine yardımcı olur.

Yine zihin haritaları derste not tutma ya da tutulan notların düzenlenmesinde kullanılır.

Sayfalar süren bir konu, bir sayfalık bir zihin haritasında istenilen şekiller, sözel ya da görsel semboller kullanılarak özetlenebilir.

Kısaca zihin haritaları bilginin, beyin ile uyum içinde öğrenilmesini sağlar.

Zihin haritaları hayatı kolaylaştıran bir düzenlemedir.

Günlük yaşam ile ilgili bir konu düşünülerek (örneğin aşk) kısa bir süre için beyinde bu kavramı çağrıştıran her şey hayal edilir.

Daha sonra zihin çağrıştırdığı şeyleri ilişkilendirilir.

Zihin haritaları tekniğinde üç temel aşama bulunur.

Buna göre önce kavram oluşturulmalı, sonra hayal edilmeli sonra ilişkilendirilmelidir.

BULUŞ YOLUYLA ÖĞRETİM STRATEJİSİ

A-Genel Özellikleri:

Bruner tarafından geliştirilmiş bilişsel öğrenme kuramlarına dayalı bir stratejidir.

Bu stratejide birey, bilgiyi merakına dayalı olarak kendi kendine keşfederek öğrenir.

Buluş Yolu;

Öğretmenin rehberliğinde,

Öğrenciler tarafından konuyla ilgili örneklerin açıklanmasını,

Karşılaştırılmasını,

Örnek olmayan durumların ayırt edilmesini,

Özelliklerin, ilişkilerin ve ilkelerin vurgulanmasını,

Benzer etkinliklerle yeni örneklerin geliştirtmesini içeren öğretim sürecidir.

Buluş yolunda öğrenciye hangi sonuca ulaşmaları gerektiği söylenmez.

Bruner, öğrenmeyi sosyal ve kültürel içerikle birlikte düşünür.

Ona göre insan sosyal bir varlıktır.

Buluş yoluyla öğrenmede, öğrenci sadece uyaranlara tepki veren değil, içsel tepkilerle etkin biçimde sürece katılan ve öğrenen olduğundan, öğrenmenin etkili ve kalıcı olduğunu görüşü kabul edilmektedir.

Örneklerle başlayan süreç, öğrencilerin ilke ve genellemeler ulaşması ile son bulur.

Buluş yoluyla öğretim stratejisinde önemli olan bir diğer kavram da **iç denetim**dir.

Öğrenci aktif, katılımcı ve girişimcidir.

Tartışma, örnek olay, deney gibi yöntem-teknikler buluş sürecinde işe koşulur.

Örnekler önemli yer tutar.

Öğrenci örnek olan ve olmayan durumlardan hareketle ilke ve genellemelere ulaşır.

Akıl yürütme biçimi tümevarımdır.

Öğrenciler bilim adamı gibi, daha önceden ortaya konmuş bir doğruyu kendileri için yeniden keşfeder

Öğrenci sezgisel (tahmini) düşünerek, merak keşif duyguları gibi içsel pekiştireçleri kullanarak öğrenmesini gerçekleştirir.

Bu stratejide öğretmenin yapması gereken ilk iş hedeflerin belirtilmesidir.

Ardından öğrenciler sınıf içinde meraklarını uyandıracak bir problem durumuyla karşı karşıya getirilir ve öğretim süreci başlar.

Kavrama ve daha üst düzeydeki davranışları kazandırmada etkilidir.

Bu strateji özellikle Fen Bilimleri, Matematik ve dil öğretiminde etkin olarak kullanılmaktadır.

Buluş yoluyla öğrenme stratejisindeki keşfetme, daha önceden bulunmuş ve üretilmiş bilginin yeniden bulunmasıdır.

Buluş yoluyla öğretim

Güdülenme,

Yapı,

Sıralama,

Pekiştirme ilkelerine dayalıdır.

Öğretmenin Temel Rolü,

Buluş için uygun öğrenme ortamlarını düzenlemek,

Örnek olan ve olmayanları sunmak,

Öğrencinin buluşu gerçekleştirmesine yardım etmek,

Öğrencinin kendi kendine öğrenebileceği ortamı oluşturmak,

Yönlendirici sorularla öğrencilerin cevabı bulmasına yardım etmektir.

B) BULUŞ YOLUYLA ÖĞRETİM SÜRECİNDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

Öğrencinin merak ve keşif duygularının sürekliliği sağlanmalıdır.

Merak güdüsünün harekete geçirilmesi için belli düzeyde belirsizlik yaratılmalıdır.

Öğretmenin kullanacağı örnek olan ve olmayan durumlar önceden hazırlanmalıdır.

Buluş için gerekli olan araç-gereçler önceden hazırlanmalıdır.

Öğretmen yetenekli ve esnek olmalıdır.

Konuyu çok iyi bilmelidir.

Öğretmen sabırlı olmalıdır.

Öğrenci amacı bilmeli ve çözüm yöntemlerinin amaca uygun olup olmadığını bilmelidir.

Öğretmen öğrencilere seçenekler sunmalı değişik yaşantılar sağlamalıdır.

Örnekler önceden hazırlanmalıdır.

Çok sayıda zıt örnek kullanılmalıdır.

Yönlendirici sorularla, öğrenciler cevabı tahmin etmeye cesaretlendirilmelidir.

Ancak ipuçları hariç hiçbir açıklama ve anlatımdan bulunmamak gerekir.

Sorular açık uçlu ve yönlendirici olmalıdır.

Uyarı: Buluş stratejisinde ulaşılabilecek sonuç öğrencilere önceden söylenmemelidir.

Bilgi düzeyindeki eksiklikler giderilmeden bu stratejisinin kullanılması doğru değildir.

Buluş yoluyla öğretimde öğrenci bilgiyi hazır olarak almaz, ama alması gereken bilgiler bellidir.

Bu durum buluş yoluyla öğretim stratejisinin yapılan yapılandırıcılıkta öğrencinin öğrenmesi gereken kesin hedefler veya kesin bilgiler yoktur.*****

Buluş yoluyla öğretimde öğrenci öğrenmesi gereken bilgileri öğrenmek zorundadır ancak bu öğrenme sürecinde aktiftir.

Öğretmenin görevi öğrencinin kendi kendini denetleyebilmesi ve dıştan etki olmadan içten gelen bir istekte öğrenmesini pekiştirebilmek duruma gelmesini sağlamalıdır.

Öğrencinin bir problem kendi başına çözmek istemesi yeni bir bilgiyi bulması (kendi kendine) pekiştirici görevi görür.

Bu nedenle öğretmen öğrencilere soru sormalı, görüşlerine saygı duymalı, sayısal düşünme teşvik edilmelidir.

BRUNER, ÖĞRENME SÜRECİNDE ÜÇ TANE KAYNAĞI SIRALAR. BUNLAR:

a) Merak: İnsanlar öğrenme arzusu ile doğarlar.

Öğrenme arzusunun harekete geçiren güdü ise meraktır.

Öğrenciden merakı giderilmeye teşvik edilmelidir.

b) Başarı Güdüsü: Bütün insanların başarma isteği vardır.

Başarma bütün insanlarda doğuştan var olan bir güdüdür.

Öğrenci başardığını hissetmelidir aynı zamanda başarı pekiştireç rolü oynar.

c) Birlikte Çalışma: Bütün insanların diğer insanlarla beraber olma ihtiyaçları vardır.

İşbirlikçi öğrenme ön buluşta öğrenmeyi kolaylaştırır.

Not: Ülkemizde Bruner Yaklaşımının Etkileri 1968 yılında hazırlanan ilkokul programlarında görülmektedir.

BULUŞ YOLUYLA ÖĞRETİM STRATEJİSİNİN AVANTAJLARI

En önemli avantajı, öğrencinin merak güdüsünü uyandırması ve güdülenmişlik düzeyini artırmasıdır.

Öğrenci ilke ve genellemeye ulaşım sürecinde aktif olduğundan derinlemesine ve kalıcı öğrenme gerçekleşir.

Bireysel öğretim olanağı sağlar.

Problem çözme becerisi geliştirir.

Bağımsız öğrenme becerilerini geliştirir.

Öğrencilerin ilgi ve dikkatleri üst düzeydedir.

Öğrenme süreci zevkli ve eğlencelidir.

Sezgisel düşünmeyi geliştirir.

Öğrenciler öğrendiklerini gerekçeleri ile anlatırlar.

Grupla çalışma becerisini artırır.

Üst düzey davranışlar kazandırılır (uygulama, analiz, sentez, değerlendirme).

Okul öğrenmeleri ile gerçek yaşam arasında bağ kurar.

BULUŞ YOLUYLA ÖĞRETİMİN SINIRLILIKLARI

Uzun zaman gerektirir.

Kalabalık öğrenci gruplarında etkisi zayıflar.

Öğrencilerin bireysel farklılıkları süreci olumsuz etkileyicidir.

Buluş için gerekli araç-gerece her zaman ulaşılamayabilir.

Her ders ve konu için uygun değildir.

Öğretmenin hedeflemediği ders dışı buluşlar olmayabilir.

Etkili bir öğretmen becerisi, güdüleme gücü olmazsa sonuç elde edilemez.

Güdülenmeyen ve ilgili konu hakkında gerekli giriş davranışlarına (Bilişsel, duygusal) sahip olmayan öğrencilerin başarıya ulaşması zordur.

Planlanmamış, doğal ortamda kavramları, ilkeleri bir problem çözümünü bireyin kendi kendine bulmasıdır.

Yapılandırılmamış buluş okul öncesi çocuklar için uygun olmakla birlikte, daha sonraki kademeler

için pek uygun değildir.

Zaman alıcı olabilir ve yanlış öğrenmelere yol açabilir.

B)Yapılandırılmış Buluş

Öğretmen kazandırılacak amaç ve davranışları belirler.

Bulunması gereken ilke, kavram ya da çözümleme ilgili verileri, örnekleri vb organize eder.

Sorular sorarak öğrencilerin ellerindeki verileri analiz etmelerine ve sonuca ulaşmalarına yardım ve rehberlik eder.

SUNUŞ VE BULUŞ STRATEJİSİNİN ORTAK ÖZELLİKLERİ

Her ikisi de bilişsel öğrenme kavramlarına dayanır.

Her ikisinde de öğretmen- öğrenci etkileşimi yoğun olmalıdır.

Her ikisinde de anlamlı öğrenme esastır.

Her ikisinde de öğrencinin sürece etkin katılımı esastır.

ARAŞTIRMA İNCELEME YOLUYLA ÖĞRETİM STRATEJİSİ

J. Dewey'in ileri sürdüğü bu strateji, öğrencilerin araştırma inceleme yoluyla öğrenmelerine dayalıdır.

Bu stratejiye göre okullar öğrencilerin ilgilerini harekete geçirerek onların yaşamlarını zenginleştirmelidir.

Tamamen öğrencileri düşünmeye alıştıran bir stratejidir.

Bu stratejide zihinsel bir süreç olan Problem Çözme'de kullanılan yol aynen izlenir.

Bilişsel alanın uygulama ve daha üst düzeydeki davranışlarını kazandırmada etkilidir.

Dewey'e göre gerçek eğitimli insan çözümler üreten insandır.

Bu stratejide öğretmen ön bilgi dahi vermez, tümüyle öğrenci etkindir.

Öğrenci tüm bilgilere kendini ulaşır.

Bu strateji

Bilimin anlaşılmasını,

Yaratıcı düşüncenin kullanılmasını,

Bilgiyi incelemeyi,

Bilgiyi analiz etmeyi,

Bilgiyi üretme becerilerini geliştirir.

Bu stratejide öğretmen problem çözme süreci boyunca öğrencileri düşünmeye yöneltir, onlara rehberlik ve danışmanlık yapar.

Bu stratejide öğrencilerin uğraştıkları problemlerin gerçek problemler olması çok önemlidir.

J. Dewey'in yanında Suchman'ın da bu stratejinin geliştirilmesine önemli katkıları olmuştur.

ARAŞTIRMA İNCELEME YOLUYLA ÖĞRETİM STRATEJİSİNİN BASAMAKLARI

- ✓ Problemin hissedilmesi
- ✓ Problemin tanımlanması
- ✓ Hipotezlerin kurulması
- ✓ Verilerin toplanması
- ✓ Verilerin analiz edilmesi
- ✓ Hipotezlerin sıralanması ve sonuca ulaşma

ARAŞTIRMA İNCELEME STRATEJİSİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

Tümdengelim ve tümevarım akıl yürütme yolları birlikte kullanılır.

Stratejiye en uygun yöntem Problem Çözme ve Projedir.

Bunların yanında örnek olay, laboratuvar deney, gezi, gözlem vb. teknikler de kullanılabilir.

Sınıf için ve sınıf dışı öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılmasını gerektirir.

Yaparak, yaşayarak öğrenme ilkesini temele alır.

Problem çözme,

Yansıtıcı düşünme,

Eleştirel düşünme

Karar verme gibi üst düzey düşünme becerilerini temele alır.

Her türlü bilimsel araştırma, lisansüstü tez çalışmaları bu yaklaşıma göre düzenlenir.

Stratejinin hedef davranışları ilkeleri kullanma, problem çözme, karar verme ve yapıp göstermedir.

Öğretim stratejileri içinde öğrencilerin en etkin olduğu strateji Araştırma-İnceleme stratejisidir.

Araştırmanın ilk bölümünde öğretmenin rolü, problem durumunu seçmek ve problem çözme sürecind anlaşmalı durumlarında danışmanlık yapmalıdır.

Öğretmenin **en önemli görevi**, problemin tanımlanması ve hipotezlerin oluşturulması aşamalarının yapılandırılmasıdır.

ARAŞTIRMA-İNCELEME STRATEJİSİNDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

Ön koşul olan bilgi ve kavrama düzeyindeki hedeflerin gerçekleşmiş olması gerekir.

Araştırılacak problem hedeflere ve öğrenci özelliklerine uygun olmalıdır.

Uyarı: Buluş stratejisinde problem çözmenin (bilimsel yöntemin) basamakları öğrenciye öğretilirken, Araştırma-İnceleme stratejisinde öğrencilerin gerçek yaşamda karşılaşılabileceği bir problem durumuna problem çözmenin (bilimsel yöntemin) basamaklarını kullanarak çözüm üretme yetenekleri geliştirilir.

ARAŞTIRMA İNCELEME STRATEJİSİNİN AVANTAJLARI

Problem çözme becerisini geliştirir.

Bağımsız ve bilimsel düşünme becerilerini geliştirir.

Problem çözmenin (bilimsel düşünmenin) adımlarını gerçek hayattaki sorunların çözümünde kullanmayı öğretir.

Yansıtıcı ve eleştirel düşünmeyi geliştirir.

Öğrenmeye karşı ilgi ve isteği artırır.

Öğrencide sorumluluk duygusunun gelişmesine yardım eder.

Öğrencilerde, cesaretle önerilerde bulunma veya denence (hipotez) ileri sürme yeteneği geliştirir.

Araştırma-İnceleme grupla yapıyorsa yardımlaşma ve başkalarının fikrinden yararlanılmasını öğretir.

ARAŞTIRMA İNCELEME STRATEJİSİNİN SINIRLILIKLARI

Uzun zaman alır.

Sınıf dışı çalışmaları gerektirir.

Araştırmanın sınırları iyi çizilmezse, hedeften sapabilir.

Her konunun öğretiminde kullanılamaz.

Ön koşul öğrenmelerin eksik olduğu durumlardan kullanılamaz.

Her ders konusu için uygun olmayabilir.

Öğrenci sayısının fazla olduğu gruplarda uygulaması zordur.

Etkili bir öğretmen bilgisi ve rehberliği gerektirir.

Problemin farkına varma, problemi tanımlama ve sınırlandırma konusu öğrenciye güç gelebilir.

Öğrenci araştırma konusuna ilgi göstermezse ya da konudan hoşlanmazsa süreç sıkıcı gelebilir.

Araç-Gereç ve fiziki donanım her zaman bulunmayabilir.

Bu stratejide her öğrenci başarılı olamayabilir.

Test 2 STRATEJİ VE YÖNTEMLER

Burcu Öğretmen Türkçe dersinde "eylem" konusunu anlatırken önce genel bilgileri aktarmış, konuyla ilgili genel ilke ve kavramları anlatmış, daha sonra ayrıntılı bilgilerin üzerinde durmuştur. **Burcu Öğretmen aşağıdaki öğretme yollarından veya yöntemlerinden hangisini kullanmıştır?**

- A) Sunuş yoluyla
- B) Buluş yoluyla
- C) Araştırma yoluyla
- D) Probleme dayalı
- E) İş birliğine dayalı

Çözüm... Soruda genelden özele doğru bir gidişten de söz edilmektedir ki bu tümdengelim kullanıldığı sunuş yoluyla öğretimi işaret etmektedir. **CEVAP: A**

1. Aşağıdaki tanımlardan hangisi öğretim stratejisine aittir?

- A) Ulaşılmak istenen noktadır.
- B) Öğrenciye kazandırılmak istenen özelliklerdir.
- C) Hedefe ulaşmak için seçilen en kısa yoldur.
- D) Öğretim yöntemini uygulamaya koyma biçimidir.
- E) Hedefe ulaşmak için seçilen en genel yoldur.

2. Genelden özele doğru bilgi sunumu olduğundan tümdengelim kullanılır. Tüm bilgiler öğretmen tarafından açıklanır. Bilgiler aşamalılık ilkelerine göre düzenlenir. **Açıklanan öğretim yaklaşımı veya yönetimi aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Sunuş B) Araştırma inceleme
C) Buluş D) Problem çözme
E) Benzetim

3. I. Öğrencinin etkin katılımı esastır.

II. Zaman alıcıdır.

III. Tüm bilgiler öğretmen tarafından verilir.

IV. Tümdengelim yolu izlenir.

Bu sıralananlardan hangisi ya da hangileri buluş yoluyla öğretim yaklaşımının özelliklerindendir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III
D) I ve II E) II, III ve IV

- I. Öğrenci farklı örnekler bulur.
II. Öğrenciden beklenen davranış belirlenir.
III. İşlenecek konu belirlenir.
IV. Öğrenci tanımlar yapar ve ilişkiyi kurar.
V. Hedef ve içeriğe uygun örnekler seçilir ve hazırlanır.

4. Bu sıralananlardan hangileri sunuş yoluyla öğretimin aşamaları arasında yer alır?

- A) I ve II B) I ve IV C) II ve III D) II, III ve V E) III, IV ve V

Öğretim bir problemle başlar. Öğretmen probleme ilişkin kaynak önerir, ön bilgi ve örnek verir. Daha sonra öğrenci problemle ilgili verileri toplar, analiz eder, soyutlamalara, kavramlara ve genellemelere ulaşır.

5. Sözü edilen öğretim yaklaşımını aşağıdakilerden hangisine aittir?

- A) Sunuş yoluyla
B) Buluş yoluyla
C) Probleme dayalı
D) Araştırma inceleme yoluyla
E) Örnek olay yoluyla

6. Aşağıdakilerden hangisi araştırma inceleme yaklaşımının özelliklerinden birisidir?

- A) Bruner tarafından ortaya atılmıştır.
B) Stratejiye başlamadan önce öğrenciden bekleneni başta öğretmen yapar.
C) Bu stratejinin başında öğretmen ön bilgi, kaynak ve örnekler verir.
D) İşlenecek konular sınıfta anlatım yöntemi ile işlenir.
E) Öğrencinin problem çözme becerisini kullanarak bilimsel yöntemi kullanılmasını gerektiren bir yoldur.

7. Öğretmen örneği sunar, öğrenci tanımlar. Öğretmen ek örnekler sunar, öğrenci yeni örneklerle tanımlar, birinci örnekle bağ kurar. Öğretmen ek örnekler verir ve olumsuz örnekler sunar. Öğrenci örnekleri karşılaştırır ve duruma ters düşen örnekleri belirler. **Paragrafta işlenişi hakkında bilgi verilen öğretim yaklaşımı aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Sunuş yoluyla öğretim
B) Bireysel öğrenme
C) İş birliğine dayalı öğretim

- D) Tam öğrenme
E) Buluş yoluyla öğretim

8. Bilgi toplama, analiz etme, değerlendirme, problem çözme gibi etkinliklerin tümünü öğrenciden isteyen bir öğretmenin aşağıdaki öğretim yaklaşımlarından hangisini kullanması en uygundur?

- A) Araştırma inceleme yoluyla öğretim
B) Tam öğrenme
C) Buluş yoluyla öğrenme
D) Tartışma yoluyla öğrenme
E) Programlı öğretim

9. Açıklamanın gerektirdiği her durumda kullanılır. Soyut konuların anlatımı için en uygun stratejidir.

Sözü edilen öğretim yaklaşımı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Gösterim
B) Soru cevap
C) Araştırma
D) Sunuş
E) Tam öğrenme

10. I. Ön bilgileri öğretmen verir. Öğrenci kavram ve genellemelere devam eder.
II. Bilgilerin tümünü öğretmen verir.
III. Öğretmen bilgi vermez, tüm bilgilere öğrenci ulaşır.

Yukarıda belirtilen özellikler sırayla hangi yaklaşıma aittir?

	I	II	III
A)	Araştırma	Buluş	Sunuş
B)	Buluş	Araştırma	Sunuş
C)	Araştırma	Sunuş	Buluş
D)	Sunuş	Buluş	Araştırma
E)	Buluş	Sunuş	Araştırma

Test 2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	E	A	D	D	B	E	E	A	D	E

ÜST DÜZEY DÜŞÜNME BECERİLERİ GELİŞMİŞ BİR ÖĞRENCİNİN ÖZELLİKLERİ

Bir düşüncenin, görüşün zayıf ve güçlü yönlerini belirler.

Mantıktaki uyumsuzlukların farkına varır.

Çelişkili düşüncelerini belirler.

İfade edilen ve edilmeyen görüşleri belirler.

Ön yargıların neler olduğunu görür.

Bir kaynağın ya da düşüncenin güvenilirliğini belirler.

DERSLERİN ARAŞTIRMA YOLUYLA İŞLENDİĞİ SINIFLARDAKİ ÖĞRENCİLER

İçinde yaşadığı çevrenin, dünyanın sorunlarının farkına varır.

Bir sorunla karşılaştığında daha rahat ve daha çabuk çözüme ulaşır.

Çevresindeki kişilerle daha sağlıklı iletişim kurar.

Aldığı sorumlulukları yerine getirmeyi öğrenir.

Kaynaklara ulaşmada, diğer bireylere göre daha başarılı olur.

Yaratıcılık yeteneklerini büyük oranda geliştirir.

ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ

Öğretim Yöntemi, hedefe ulaşma ve bir konuyu öğretmek için izlenen en kısa yoldur.

YÖNTEM VE TEKNİK SEÇİMİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

En önemlisi ulaşılabilecek hedef ve davranışlardır.

Öğretmenin yönetime yatkınlığı

Öğrenci grubunun özelliği ve büyüklüğü

Süre ve maliyet

Fiziksel olanaklar

Konun özelliği

Öğrencinin Hazırbulunuşluk düzeyi

YÖNTEM VE TEKNİK SEÇİLİRKEN DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN ÖZELLİKLER

- ✓ Yöntem ve teknikler, hedefleri gerçekleştirebilecek biçimde seçilmeli ve örgütlenmelidir.
- ✓ Yöntem ve teknik öğrenciler için anlamlı ve başarılarına katkı sağlayıcı olmalıdır.
- ✓ Öğretme etkinliklerini monotonluktan kurtarıcı nitelikte olmalı, değişik etkinlikler için, değişik teknikler işe koşulmalıdır.
- ✓ Öğretimin bireyselleştirilmesi sağlayıcı, bireysel ihtiyaçları karşılayıcı nitelikte olmalıdır.
- ✓ Öğrenme yaşantılarının tutarlılığını kaynaşıklığını, sağlayıcı nitelikte olmalıdır.
- ✓ Kubaşık (İşbirlikçi) çalışmayı ve grup psikolojisini teşvik etmeli, sosyalleşmeyi sağlamalıdır.
- ✓ Öğrencilerin etkinliklere aktif katılımını sağlayıcı olmalıdır.
- ✓ Öğrencilerde kendi eğitilmeli yaşantılarını planlama günü geliştirecek şekilde seçilmelidir.

Uyarı: Her durumda geçerli olan en iyi yöntem ya da teknik yoktur.

Bu anlamda hiçbir yöntem ya da teknik sihirli bir değnek değildir.

Etkin bir öğretim için yöntem ve teknik çeşitliliğine gitmek evrensel bir kuraldır.

1) ANLATIM (SUNU-TAKRİR) YÖNTEMİ

- ✓ Bilinen en eski yöntemdir. Hatta bu yüzden “geleneksel yöntem” olarak da bilinir.
- ✓ Öğretmen merkezlidir.
- ✓ Öğretilcek konunun fazla, zamanın az, sınıfın kalabalık olduğu durumlarda en etkili yöntem olarak kabul edilir.
- ✓ Çoğunlukla bilgi basamağındaki davranışların kazandırılmasında etkilidir.
- ✓ Öğretim sürecinde az ya da çok mutlaka bu yöntemden faydalanılır.
- ✓ Ünitelerin giriş kısmındaki ortak bir hazırbulunuşluk sağlamak için kullanılır.

- ✓ Öğretim yöntemleri içinde en sık kullanılanıdır.
- ✓ Sunuş stratejisine bağlı bir yöntemdir.
- ✓ Anlatım yönteminin amacı, bilginin süratli ve sistemli bir şekilde öğrenciye aktarılmasıdır.
- ✓ Sözel iletişim ön plandadır.
- ✓ Öğretmen aktif, öğrenci pozitiftir.
- ✓ Öğretmen merkezli bir yöntemdir.
- ✓ İşiterek öğrenme temelli bir yöntemdir.
- ✓ Öğrencilere dinleme ve not tutma becerileri kazandırır.

YÖNTEMİN KULLANILDIĞI YERLER

- ✓ Derslerin giriş bölümünde
- ✓ Ön bilgilerin hazırbulunuşluğun düşük olduğu, sürenin az konunun geniş olduğu durumlarda
- ✓ Öğrencileri güdülemede
- ✓ Konuları açıklamada, özetlemede, anlaşılması güç konuları örneklendirmede kullanılır.
- ✓ Soyut konuların öğretiminde

ANLATIMINDA YÖNTEMİNDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

- ✓ İçerik mantıksal bir sıra ile aktarılmasıdır (Basitten karmaşığa, bilinenden bilinmeyene)
- ✓ İçeriğin aktarımı açıkça anlaşılır ifadelerle, basit ve kısa cümlelerle gerçekleştirilmelidir.
- ✓ Öğretim süreci grafikler, şemalar, resimler, jest ve mimiklerle desteklenmelidir.
- ✓ Sınıftaki tüm öğrencilerin rahatlıkla duyabileceği şekilde sunum yapılmalıdır.
- ✓ Kavram haritalarından faydalanılmalıdır.
- ✓ Bol sayıda örnek ve soru-cevap tekniği ile yöntem desteklenmelidir.
- ✓ Bu yöntemi kullanmak isteyen bir öğretmen, derse başlamadan önce sınıfın genel bilgi seviyesini, öğrencilerin ilgi ve isteklerini, zihinsel seviyelerini öğrenmeye çalışmalıdır.

- ✓ Öğretmen konuyu canlı ve coşkulu bir biçimde anlatmalıdır.
- ✓ Anlatım sürecinde öğrenci düşünmeye yönltilmeli, sunum yapan kişi öğrencilere önce bilgi düzeyinde soru sormalıdır.
- ✓ Öğretmen öğrencilerle göz iletişimi kurmalıdır.
- ✓ Derste ilginin dağıldığı, öğrencilerin yorgunluk belirtileri gösterdiği anlarda bir arz verilmelidir.
- ✓ Mizahtan yararlanılmalı, dikkati tazeleyici önlemler alınmalıdır.
- ✓ Anlatmadan sonra mutlaka bir değerlendirme yapılmalıdır.
- ✓ Önceden kısa cevaplı sorular hazırlanmalıdır.
- ✓ Hedefler ve en az noktalar açıkla belirtilmelidir.
- ✓ Öğrencilerin öğrenmeleri kontrol edilmelidir.

ANLATIM

Formal Öğretmen

Anlatımı

İnformal Öğretmen

Anlatımı

Formal Öğretmen Anlatımı (Düz Anlatım):

İletişim tek yönlüdür.

Öğrenci katılımı yoktur.

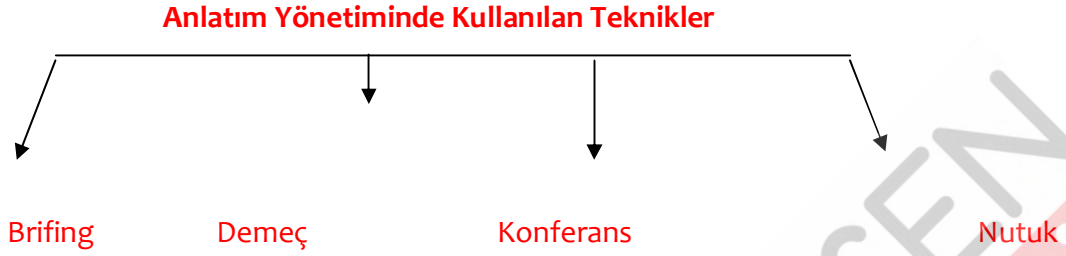
Öğretmen tek yönlü olarak konuyu aktarır.

İnformal Öğretmen Anlatım (İnformal Düz anlatım)

Öğretmen ders planı ve öğretim tasarımı dışında günlük ve aktüel konuları da içeren, iletişimin çok yönlü olduğu anlatım tekniğidir.

Öğrencilerin katılımı söz konusudur.

Daha çok beklenmeyen bir soruyla karşılaşıldığında kullanılır.

Brifing: Bir konuda verilen kısa bilgi veya açıklamadır.

Genelde bir kurumun yapım ve işleyişi hakkında ast makamın üst makama bilgi vermesi şeklinde gerçekleşir.

Demeç: Yetkili bir kişinin organlarına yaptığı açıklamalardır.

Konferans: Sanatsal, bilimsel, toplumsal vb. konularda uzmanlarca açıklama yapmak, bilgi vermek için yapılan konuşma türüdür.

Örneğin okula zararlı alışkanlıklarla ilgili bir uzmanın çağrılarak öğrencilerin bilgilendirilmesi

Söylev (Nutuk): Herhangi bir konuda bir kişinin duygusal yönü ağır bazen ve dinleyicileri coşturmak üzere yaptığı konuşma türüdür.

Not: Anlatım sözel etkileşime dayalı olduğundan “**Peygamber Tekniği**” olarak da bilinir.

Anlatım Yönteminin Avantajları

- ✓ Az zamanda çok bilginin kalabalık gruplara aktarılmasını sağlar.
- ✓ İçeriğin organize bir şekilde sunulmasını sağlar.
- ✓ Soyut kavramların açıklanmasında etkilidir.
- ✓ Dinlenme ve not tutma becerilerini geliştirir.
- ✓ Her yönüyle ekonomiktir.
- ✓ Uygulaması kolaydır.
- ✓ Dinleyerek öğrenmeye yatkın öğrenciler için oldukça uygundur.

- ✓ Esnektir. Öğretmen dersin hızını istediği gibi ayarlayabilir.
- ✓ Öğretmene güven verir.
- ✓ Fazla araç ve gereç gerektirmez.

ANLATIM YÖNTEMLERİNİN SINIRLILIKLARI

- ✓ Uzun süreli kullanımı, öğrencilerin dikkatini düşürerek motivasyonunu azaltabilir.
- ✓ Sadece sözel iletişim söz konusudur.
- ✓ Öğrencinin öğretim sürecine katılımının en az olduğu yöntemdir.
- ✓ Öğrencilerin akıl yürütme ve problem çözme yetenekliklerini engelleyebilir.
- ✓ Öğrencileri öğrenme sorumluluğundan uzaklaştırır.
- ✓ Bireysel farka, ilgi ve ihtiyaca cevap verme.
- ✓ Unutma çabuk olur.
- ✓ İpucu, katılım, pekiştirme, dönüt düzeltme gibi eğitim durumu değişkenleri minimum düzeyde çalışır.
- ✓ Öğretimde sıkıcılığa ve motivasyon düşmesine yol açar.
- ✓ Öğretmenin uzun süre konuşması dikkat ve ilginin dağılmasına neden olur.
- ✓ Duyuşsal ve devinışsel alan hedefleri ile bilişsel alanın bilgi düzeyi üstündeki hedeflerin kazandırılmasında yetersizdir.
- ✓ Öğretim sırasında öğrencilere soru sorma izin verilmediği için, dönütü ortadan kaldırır, eksik iletişime neden olur.
- ✓ Dinleyicileri tanımak güçleşir.
- ✓ Psikomotor öğrenmede etkili değildir.
- ✓ Öğrenciler “gündüz rüyası”, “dersten kopma” gibi durumlarla karşı karşıya kalabilir.
- ✓ Öğretmenin sunum yaptığı sırada öğrenci soru sorarsa sunumun akışı bozulabilir.

2. ÖRNEK OLAY YÖNTEMİ

Gerçek hayatta karşılaşılan ya da karşılaşılması muhtemel problemlerin sınıf ortamına getirilerek o

konuyla ilgili beceriyi kazandırmak, uygulama yaptırmak amacıyla kullanılan bir yöntemdir.

Örnek olay yönteminin öğretim süresindeki en belirgin özelliği, öğrencileri olası yaşantılarla karşı karşıya getirmesidir.

Öğrenciler bu yaşantıları sınıfta tartışarak çözüm yollarını ararlar ve bu esnada birlikte hareket etme olanağı bulurlar.

Örnek olay ayrıntılı bir metin olarak sunulabileceği gibi, gazete kupürü, fıkra gösterimi gibi yollarla da sunulabilir.

Örnek olayı sınıfa öğretmen getirebildiği öğrenci de getirebilir.

Öğrenciler konu hakkında tüm görüşleri ortaya koyarak tartışmaya başlarlar.

Tartışma sonucunda elde edilen sonuç olumlu ise bu olayın devamlılığının sağlanması veya yaygınlaşması, olumsuz ise nedenlerinin araştırılarak bir daha böyle bir olumsuzluğun yaşanmaması için alınabilecek tedbirler tekrar tartışılır ve sonuca varılır.

Not: Örnek olay güdümlü tartışma yöntemi diye de bilinir.

Örnek olay güncel olmalıdır.

Sınıfın düşünme ve tartışmaya katılması güdülerini artırmalıdır.

ÖRNEK OLAYIN TEMEL ÖZELLİKLERİ

Örnek olaylar bir trafik kazası, hukuki bir olay gibi birçok farklı durumdan oluşabilir, çeşitli kaynaklardan derlenebilir.

Problem Çözme becerilerini geliştirmesi, işbirliği içinde öğrenmeyi sağlaması açısından oldukça etkilidir.

Yaşama en yakın yöntemlerden biridir.

Her örnek olayda belirli, temel bir sorun bulunmaktadır.

Örnek olay için öğrencileri yönlendirmeye yönelik sorular önceden belirlenmelidir.

Özellikle Hukuk eğitiminde kullanılır.

Soyut düşüncelerin uygulamaya dönüştürülmesinde etkin olarak kullanılır.

Öğrenci merkezidir.

Daha çok Buluş Stratejisinde özellikle kavrama düzeyindeki davranışlara ulaşmada etkilidir.

ÖRNEK OLAY YÖNTEMİNİN ÜSTÜN YÖNLERİ

Bağımsız düşünme,
Özgün fikir üretme,
Bilgiyi yeniden üretme,
Neden-sonuç ilişkilerini bulma,
Önceden bilinenlerle bağ kurabilme becerilerini geliştirir.
Öğrenilenleri günlük yaşamla ilişkilendirme ve gerçek durumda kullanma fırsatı sağlar.
Sözel ve sözsüz iletişim becerileri, empati kurma becerilerini geliştirir.
İlgi ve dikkat çekici öğretmen ortamı sağlar.
Örnek olay üzerinde yapılan tartışma ile öğrenciler sürece aktif olarak katılır.
Öğretmenlerin kalıcılığı yüksektir.
Daha çok sosyal ve duyuşsal davranışların öğretiminde kullanılır.
Kuram ve uygulamayı bütünleştirir.
Sorunları kişisel olmayan bir yaklaşımla çözme becerisi kazandırır.
Öğrenciler bildiklerini örnek olay üzerinde uygulama şansı bulurlar.
Analiz etme, yorumlara ve karar verme yeteneğini geliştirir.
Ders kitabı dışında farklı kaynaklara yöneltir.

ÖRNEK OLAY YÖNETİMİNİN SINIRLILIKLARI

Uzun zaman alır.
Kalabalık gruplarla planlama, uygulanan ve değerlendirme zorlaşabilir.
İstenilen nitelikte örnek olay bulma ya da yazma bazen mümkün olmayabilir.
Konu çabuk değişebilir.

ÖRNEK OLAYIN KULLANIMINDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

Sınıfa getirilmesi planlanan olayın temel ayrıntıları çok iyi şekilde belirlenmelidir.

Her örnek olayda anlamlı bir temel sorun bulunmalıdır.

Bu sorunun yaşanmış ya da yaşanması muhtemel olaylarda seçilmesi gereklidir.

Örnek olayın seçiminde, sorunun farklı çözümler önerilecek türden olmasına dikkat edilmelidir.

Dersin hedeflerine ulaştıracak nitelikte olmalıdır.

Örnek olayı sınıfın bütünü çözebileceği gibi, sınıfta küçük gruplar da çözebilir.

Örnek olay yöntemini uygulayan öğretmenin öğrencileri yönlendirme amacıyla kullanacak olduğu soruları önceden hazırlamış olması gerekir.

İlke ve sonuçlar görüş birliğine varılarak kaydedilmelidir.

Ulaşılan sonuçlar tahtaya yazılmalıdır.

ÖRNEK OLAY YÖNTEMİNİN AŞAMALARI

Örnek olay kısaca açıklanır.

Örnek olayla ilgili veriler toplanır.

Karar için alternatif öneriler belirlenir.

Tüm grubun üzerinde birleştiği karar alınır.

Kararın almış biçimi, işyerinde uygulanabilirliği ve olanaklar incelemek değerlerdir ne yapılır.

Örnekler: Trafik kazası, fanatizmi hayvanlar eziyet

Uyarı: Öğrencilerden yeni bir görüş ortaya koymaları ve senteze varmaları istenmez.

3. GÖSTERİP YAPTIRMA YÖNTEMİ(Örneğini Gösterip Yaptırma- Birleşik Yöntem)

Genelde bir aracın nasıl çalışacağı,

Bir davranışın ya da performansın nasıl yapılacağı,

Bir işlemin bütün basamaklarıyla nasıl uygulanacağı gibi durumlarda öğretmenin önce davranışı göstermesi ya da uygulaması daha sonra da öğrencinin ilgili davranışı gerçekleştirmesi temelli bir

yöntemdir.

GENEL ÖZELLİKLERİ

Bir işlemin uygulamasını öğrenciye alıştırmaya ve uygulama yaptırarak öğretme yoludur.

Hem öğretmen hem öğrenci merkezli bir yöntemdir.

Öğretmen davranışın modelini gösterecek öğrencilerin modelden öğrenmelerini sağlar.

Psikomotor davranışların kazandırılmasında en etkili yöntemdir.

Görgü ve ahlak kurallarının öğretiminde de kullanılır.

Demonstrasyon, deney gibi etkinlikler bu yöntemle birlikte kullanılır.

Not: Gösterip yaptırma bilişsel alanın uygulama devinimsel alanın da kılavuzla yapma basamağına hitap eder.

REHBER İLKELER

Beceri için gerekli adımlar şekilde ve şemalarla anlatılmalıdır.

Hedeflerin beceriler önce öğretmen ya da bilen bir kişi tarafından gösterilmelidir.

İstenilen beceriyi, kazanması için her öğrenciye yeterli zaman ve tekrar yapma şansı verilmelidir.

Gerekli araç-gereçler önceden hazırlanmalıdır.

Beceriler aşamalı olarak öğretilmeli, bir beceri tam olarak öğrenilmeden diğerine geçilmemelidir.

Öğrenme sürecinde dönüt-düzeltilmeler kullanılmalıdır.

Ortamda gerekli güvenlik tedbirleri alınmalıdır.

Gösteri bölümünde her öğrenci süreci sağlıklı bir şekilde izleme olanağına sahip olmalıdır.

Öğrencilere yaşamda kullanacakları zihinsel ve fiziksel beceriler kazandırılmalıdır.

Bunlara öncelik verilmelidir çünkü öğrenci işe yarayacağına inandığı becerileri daha kolay öğrenir.

Sunulan bir gösteri çok uzun olmamalı, tüm öğrenciler tarafında izlenip izlenmediğine dikkat edilmelidir.

Öğrencilere önce basit kolay ve yapabilecekleri beceriler yaptırılmalıdır.

Öğretmen, öğrenci becerisini değerlendirmede beceriyi kazanma sürecini ve sonuçta ortaya çıkan ürünü birlikte değerlendirmelidir.

GÖSTERİP-YAPTIRMA YÖNTEMİNİN AVANTAJLARI

- ✓ Yapararak-yaşayarak öğrenmeyi sağlar.
- ✓ Kalıcı ve izli öğrenmeleri sağlar.
- ✓ İlgi ve dikkat çekicidir.
- ✓ Etkili şekilde planlanırsa çok karmaşık davranışlar bile rahatlıkla öğretilebilir.
- ✓ Öğrenciler birçok duyu organını kullanma olanağı bulur.
- ✓ Öğrenme süresini kısaltır.

GÖSTERİP-YAPTIRMA YÖNTEMİNİN SINIRLILIKLARI

- ✓ Kalabalık sınıflarda her öğrenciye tekrar için uygun zamanı vermek güçtür.
- ✓ Çok zaman alır ve hazırlık gerektirir.
- ✓ Kalabalık sınıflarda beceri çok az sayıda öğrenciye istenilen nitelikte kazandırılabilir.
- ✓ Anında dönüt ve düzeltme verilmez ise kalıcı yanlış öğrenmeler oluşabilir.
- ✓ Öğretmen öğrenciye performansı hakkında dönüt vermezse süreç etkisi olabilir.
- ✓ Gösteri sırasında sınıf düzenini ve disiplinini sağlamak zorlanabilir.
- ✓ Öğretmen tarafından iyi bir hazırlık ve planlama yapılması zorunluluğu vardır.

Öğrenciler davranışı gerçekte de öğreniyorlar mı, yoksa sadece taklit mi ediyorlar, ayırt etmek güç olabilir.

Çok ayrıntılı ve karmaşık becerilerin öğretiminde adım adım gidilmesine öğrencide güvensizlik ve yetersizlik duygularına yol açabilir.

4. PROBLEM ÇÖZME YÖNTEMİ (Bilimsel Yöntem-Probleme Dayalı Öğrenme)

Problem Çözme Yöntemi,

Bir problemin değişik boyutlarıyla ele alınmasını,

Problemin formüle edilmesini,

Eldeki olanak ve araçların problem çözümünde etkili olarak kullanılması gibi süreçleri içeren bir öğretim yöntemidir.

Problem çözme ile “**Yaratıcı düşünme**” arasından önemli bir ilişki bulunmaktadır.

Problem çözme ile yaratıcı düşünmeyi bir arada ele almak gerekir.

PROBLEM ÇÖZME YÖNTEMİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Araştırma-inceleme stratejisine bağlı bir yöntemdir.

Problem çözme, gerçek hayattan alınan karmaşık problemlerin çözümü için öğrencilerin etkin katılımını gerektiren yaşantıya dayalı bir öğrenme biçimidir.

Probleme dayalı öğrenme yapılandırmacılığa dayanmaktadır ve yapılandırmacılık gibi Dewey ve Piaget’in çalışmaları doğrultusunda ortaya çıkmıştır.

Çözülmesi istenilen problemler öğrenme konusunun amacına uygun, güncel hayatla ilgili, öğrenmelerin düşüncelerini harekete geçirici özelliklere sahip olmalıdır.

Bilişsel alanın “uygulama” ve daha üst düzey davranışları kazandırmada etkilidir.

Öğrenci merkezlidir.

Öğrenciler problem çözme adımlarını kullanır.

Problem çözme, belli aşamadan izlemeyi gerektiren zihinse bir süreçtir.

Öğretmen rehberdir.

Bireysel ya da grup olarak gerçekleştirilebilir.

Deneme-yanılma, içgörü kazanma ve neden-sonuç ilişkilerini bulma gibi bir takım etkinlikleri kapsar.

Problem çözme sürecinde **Tümevarım** ve **Tümdengelim** birlikte kullanılır.

Bu yöntemde bilimsel tutum kazandırmak en önemli amaçtır.

Problem çözme, bilimsel yöntem, eleştirel düşünme karar verme, sorgulama ve yansıtıcı düşünme gibi kavramları içermektedir.

Öğretimin her kademesinde kullanılmaktadır.

Problem çözmede öğrenme, bireyin bilişsel dengesizlik durumu ile başlar.

J. Dewey'in problem çözme aşamalara dayanan yöntem bilimsel araştırma sürecini temele almaktadır.

PROBLEM ÇÖZME YÖNTEMİNİN ETKİLİ KULLANMASI İÇİN TEMEL İLKELER

- ✓ Seçilen problem öğrencilerin ilgisini çekecek nitelikte olmalıdır.
- ✓ Öğrencilerin bir problemi etkili bir biçimde hissetmeleri ve tanımları sağlanmalıdır.
- ✓ Problem senaryoları gerçek yaşamdan seçilmelidir.
- ✓ Denence (hipotez) yazımı, problem çözme sürecinin çok önemli bir ögesidir.
- ✓ Denenceler, probleme uygun ve yerinde oluşturulmalıdır.
- ✓ Öğretmen problemi kendisi çözmemeli, ancak öğrenciye rehberlik etmelidir.
- ✓ Her problemin birden çok çözüm yolu olabileceği düşünülmelidir.
- ✓ Problem çözme “disiplinler arası” bir yaklaşımla uygulanır.
- ✓ Problemler yapılandırılmamış olmalıdır.
- ✓ Problem senaryo olarak verilmeli tanımlaması ve açıklaması öğrenciye bırakılmalıdır.
- ✓ Problemin içeriği iyi sınırlandırılmalı ve temel kavramlar etrafında yapılandırılmalıdır.
- ✓ Alternatif çözüm önerilerinin değerlendirileceği ölçütleri geliştirmede öğrencilere yardımcı olunmalıdır. (**En önemli özellik**)
- ✓ Problemler öğrenci düzeylere göre seçilmelidir.

PROBLEM ÇÖZME YÖNTEMİNİN AVANTAJLARI

- ✓ Kalıcı ve izli öğrenmeleri sağlar.
- ✓ Bilimsel düşünme yeteneği ve bilimsel tutum kazandırır.
- ✓ Yaşamda kazanılan problemlere bilimsel çözümler üretmede yardımcı olur.
- ✓ Bağımsız düşünme boş çalışma ve üst düzey düşünme yeteneğini geliştirir.
- ✓ İlgi ve güdülenmeyi artırır.
- ✓ Eleştirel düşünme ve sorgulama becerilerini geliştirir.
- ✓ Yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme ve kelime becerisi kazandırır.
- ✓ Hem bilişsel hem duyuşsal öğrenmeler de kullanılır.
- ✓ Problem çözümü yolunun tek olmaması aktif öğrenmeyi temel alması işbirliğine açık olması önemli noktalardır.
- ✓ Aynı zamanda problem durumunun sık sık değişmesi öğrencilerin yeni gelişmeleri tekrar gözden geçirmeyi öğrenmelerini dolayısı ile bilgiyi güncelleştirmelerine olanak sağlar.
- ✓ Öğrencilere sorumluluk duygusu kazandırıp kendilerine güvenlerini geliştirir.
- ✓ Ders kitabı dışındaki kaynakları kullanmayı öğrenirler.
- ✓ Öğrencilere belgelere dayanarak yargıda bulunma alışkanlığı kazandırır (Arşivler, Türkiye İstatistik Kuramı vb)
- ✓ Problem çözmeyi öğrenmek “Öğrenmeyi öğrenmektir.”
  - Çünkü birey edindiği bilgilerle yaşamda karşılaştığı problemleri çözecek yeni problemler edinir, kendi yeteneklerini kullanarak kendi kendine öğrenir.
- ✓ Öğrenmeyle de karşılaşacağı problemler hazırlar.
- ✓ Bilginin anlamlandırılarak içselleştirilmesini sağlar.
- ✓ Öğrenciler birbirlerinin fikirlerinde öğrenirler.
- ✓ Öğrenciler sahip oldukları bilgiyi birbiri ile paylaşır, tartışır ve bir problem üzerinde birlikte çalışmayı öğrenirler.

- ✓ Öğrenciler zamanı etkili kullanma becerisi kazandırabilir.
- ✓ Öğrencilerin veri toplama becerisi gelişir.
- ✓ Öğrencilerin yorumlarda bulunma yetenekleri gelişir.
- ✓ Yaşam boyu öğrenme işin temelini oluşturur.

PROBLEM ÇÖZME YÖNTEMİNİN SINIRLILIKLARI

- ✓ Zaman alır ve değerlendirmek zordur.
- ✓ Bazı öğrenciler problem çözme basamaklarını sonuna kadar kullanamayabilir.
- ✓ Tüm konularda uygulanamaz.
- ✓ İhtiyaç duyulan araç-gereç her zaman elde edilmeyebilir.
- ✓ Planlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarında aşırı esnek gerektirmektedir. (Özellikle değerlendirme aşaması çok güçtür).
- ✓ Öğretmen, sınıf yönetimi konusunda iyi yetişmiş olmalıdır.
- ✓ Problem oluşturma bazen velilerle, idarecilerle veya diğer ilgililerle anlaşmazlığa yol açabilir.
- ✓ Önemli sosyal problemleri anlayacak olgunluğa erişememiş öğrencilerle bu yönetimi uygulamak zordur.
- ✓ Öğretmen ve sınıf için uzun bir hazırlık çalışması gerektirir.
- ✓ Gerekli verileri toplamak zor olabilir.
- ✓ Problem çözme süreci tama anlaşılmadığında sonuç fiyasko olabilir.
- ✓ Problem çözme süreci sonunda elde edilenler harcanan, emek, enerji ve zamana değmeyebilir.
- ✓ Öğrenci seviyesinin üzerinde belirlenen problem çözme sürecinde öğrenciler yetersizlik duygusunu yaşayabilir.
- ✓ Problem çözme sürecinde özgün olmayan sonuç ve öneriler işlevsiz, kalabilir.

- ✓ Temel kavramlar, bilgiler iyi öğrenilmemişse uygulanamaz.
- ✓ Tüm aşamalar öğrenciden beklenir, öğrenci motivasyonu sağlanmamış, öğrencinin ilgisi ve merak, sürekli uyanık tutulamamışsa etkili olarak uygulanamaz.

PROBLEM ÇÖZME YÖNTEMİNİN BASAMAKLARI

1. Problemin farkına varma/tanırma
2. Problemi tanımlama
3. Problemin çözüm seçeneklerini belirleme/hipotezler ya da denenceler oluşturma.
4. Veri toplama
5. Verileri değerlendirme/çözümleme
6. Genellemelere ve sonuçlara ulaşma

BİR BAŞKA BAKIŞ AÇISI İLE PROBLEM ÇÖZMENİN BASAMAKLARI

1. Problemi anlama ve tanımlama
2. Gerekli bilgileri toplama
3. Problemin köküne inme
4. Çözüm yollarını ortaya koyma
5. En iyi çözüm yolunu seçme
6. Problemi çözme

PROBLEM ÇÖZME SÜRECİNDE KULLANILAN AKIL YÜRÜTME BİÇİMLERİ

TÜMDENGELİM (DEDÜKSİYON): Genelden özele gelmelidir.

Örnekler:

a. Bütün insanlar ölümlüdür. Ali de bir insandır.

O halde Ali ölümlüdür.

b. Bütün madenler sıcakta genleşir. Telefon kablosu da bir madendir.

O halde telefon kablosu da sıcakta genişir.

TÜMEVARIM (ENDÜKSİYON): Örneklerden olanlardan, özel durumlardan başlayarak genel sonuçlara ve kurallara varma yoludur.

Örnek: Ahmet bir insandır nefes alarak yaşar o halde bütün insanlar nefes alarak yaşar.

ANALOJİ (BENZETİM): Benzerliklere dayanarak yapılan akıl yürütme biçimidir.

ANALİZ (ÇÖZÜMLEME): Bütünün parçalara ayrılmasıdır.

SENTEZ (BİRLEŞİM): Analiz yoluyla parçalara ayrılmış olan bir bütünün yeniden meydana getirilmesidir.

DİYALEKTİK: Tez-anti tez- sentez süresini içerir.

HİPOTETİK DEDEKTİF: Önce tümevarım sonra tümdengelim kullanılır.

Örnek: Bölgemizde turizmle ilgili gelişmeler konusunda araştırma yaparken bölgeye gelen turistlerden ilgi toplayıp tek tek toplanan bilgilerden bir genellemeye gidilebilir.

Bu genellemelerden hareketle de tek tek olgular hakkında bir yargıya varılabilir.

RETRODÜKTİF: Yepyeni çözüm yolları önerme ve orijinal çözüm yolları oluşturmaktır.

Örnek: Demokrasiyi nasıl geliştirebiliriz?

Eğitimin niteliğini nasıl arttırabiliriz?

PROBLEM ÇÖZME TEKNİKLERİ

1-BEYİN FIRTINASI

Problemin çözümünde hayal yoluyla birden fazla fikir üretmektir.

BEYİN FIRTINASININ UYGULANIŞ ŞEKLİ

- ✓ Beyin fırtınası yapılır. En az 20 fikir üretilir.
- ✓ Her fikir postitlere (küçük kâğıt) yazılır.
- ✓ Takımın çok sayıda fikir üretilebilmesi ve daha sonra bu fikirleri doğal bir şekilde gruplandırılması ve özetlemesi için kullanılır.
- ✓ Takımdaki herkesin yaratıcılığını teşvik eder.

- ✓ İletişim engellerinin kırılmasını sağlar.
- ✓ Bu teknikte 5–10 arasında grup oluşturulur.

2-BALIK KILÇIĞI DİYAGRAMI

Sebeup-sonuç analizi-sorun saptamak verilen bir problem ile bu sonucu etkileyen (sebepler) arasındaki ilişkiyi incelemek için kullanılır.

3-İLİŞKİLENDİRME DİYAGRAMI

Sebeup-sonuç-bulmak-kök nedenler ortaya çıkarmak için kullanılır.

GÜÇ ANALİZİ

Problemin çözümünü engelleyen ve destekleyen unsurları belirlemek için kullanılır.

BENZERLİK DİYAGRAMI

Pek çok fikir, görüş, konu veya faaliyet içinde temel olanları bulmak onları gruplandırmak ve organize etmeyi amaçlayan bir tekniktir.

NOMİNAL GRUP TEKİNİĞİ

Fikirleri önem sırasına koymak için kullanılır.

Takım üyeleri arasında görüş birliği sağlamak için kullanılan puanlama tekniğidir.

Bir tür beyin fırtınasıdır. Bu teknikte grup üyeleri arasında etkileşim oldukça düşüktür.

Grubun hızlı olarak bir karar birliğine varması için kullanılır.

Problem seçiminde grup içinde herkese eşit hak verilmesini sağlar.

ÇOKLU OYLAMA

Fikirlerin en önemlisini seçmek için kullanılır.

Bir karar verme tekniğidir.

Fikirler listelenir ve her fikir için oylanmaktadır.

Sonra puanlama yapılarak, en önemli madde belirlenir.

İŞ AKIŞ DİYAGRAMI

Bir problem durumu belirlenir.

İş bölümü ve atılacak adımlar belirlenir.

Akış diyagramı herhangi bir üretim ya da hizmet sürecindeki, hataları tekrarlarını ve yarar sağlamayan basamakları belirlemek için kullanılır.

5 N, 1 K (NE-NEREDE-NE ZAMAN-NİÇİN-NASIL-KİM)

Ne: Problem nedir?

Niçin: Problem niçin ortaya çıktı?

Ne zaman: Problem ne zaman ortaya çıktı?

Nasıl: Problem nasıl ele alınabilir?

Nerede: Problem nerede-nerelerde görüldü?

Kim: Problemin sunulumu, sorumlulukları kim?

HİSTOGRAM

Elde edilen verilerin şema halinde gösterimidir.

Bir problem hakkında toplanan verilerin belirli bir zaman içinde nasıl bir dağılım ve değişikliğe sahip olduğunu gösterir.

Kontrol Çizelgeleri-Şemaları

Problemle ilgili gözlem kaydı tutmalı.

GANTT DİYAGRAMI

Bir projenin ya da çalışmanın gerçekleştirilmesi çerçevesinde öngörülenlere göre gerçekleşenlerin izlenmesi amacıyla kullanılır.

Amaç probleminin çözümünde “zamanı yönetebilmektir”.

RADAR DİYAGRAMI

Problemin çözümünde şimdiki performans ile hedef performansı arasındaki fark bir grafik üzerinde görebilmek için kullanılır.

Güçlü ve iyileşmeye açık alanların görülmesini sağlar.

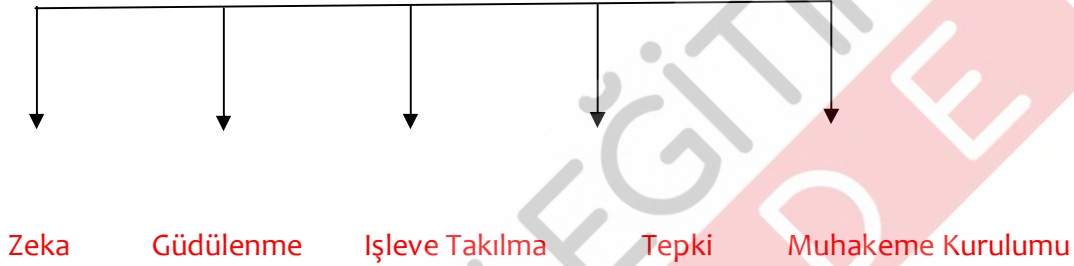
Takım üyelerinin problemin çözümüne ilişkin performans hakkındaki değişik görüşleri ortaya çıkartır.

PUKÖ DÖNGÜSÜ (Planla-Uygula-Kontrol Et-Önlem al)

Problem çözümünde, iyileştirmeler yapmak için kullanılan bir tekniktir.

Çalışmalar mevcut durumun incelenmesi ve iyileştirme planı için veri toplanmasıyla başlar.

PROBLEM ÇÖZÜMÜNÜ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

ZEKÂ: Bireyin Zekâ düzeyi ile problem çözme yeteneği arasında doğru bir orantı vardır.

GÜDÜLENME: Problem çözmeye güdülenmiş bireyler problem çözmede daha başarılıdır.

İŞLEVE TAKILMA: Problem çözümünde belirli kalıplara takılan bireyler problemi çözmede daha başarısızdır.

Bu noktada yaratıcılık yeteneği güçlü olan bireylerin problem çözmede daha başarılı olurlar, bilinmektedir.

Örneğin bir vidayı sıkmak için dakikalarca tornavida arayan kişi işleme takılmaktadır.

Yaratıcı bireyler tornavida yerine geçebilecek araçlarla problemi çok daha çabuk çözer.

TEPKİ KURULUMU: Bir problemi çözmek için bireyin kendinde var olan otomatik tepkilerle hareket etmesi başarılı sonuçlar vermiyorsa, gerektiğinde bunları değiştirmeyi yani yeri geldiğinde yeni şemalar oluşturmayı başarabilmektedir.

MUHAKEME: En çok düşünme gerektiren problemler karşılaştırma gerektiren problemlerdir. Seçenekler arasında hızla karşılaştırmalar yapabilen bireyler, problem çözme de daha başarılıdır.

BİREYSEL ÇALIŞMA YÖNTEMİ (Oto-Didaktik Öğretim)

Bireysel çalışma, bir öğrencinin kendi başına uygulama analiz ve sentez basamaklarındaki herhangi bir konuyu ya da problemi öğrenme yoludur.

Araştırma-inceleme stratejisine bağlı bir yöntemdir.

Bireysel çalışmada öğrencinin yaparak-yaşayarak çalışması söz konusudur.

Öğrenci merkezli olan bu yöntemde, öğrenci öğrenme konusunun ilgi ve ihtiyacına göre kendini belirleyebileceği gibi, ihtiyaç duyduğu zamana sahiptir.

Kalıcı ve etkili öğrenmeyi sağlayan bir yöntemdir.

Öğrenciler süreç boyunca plan yapma ve yaptıkları plana uyma becerisini kazanırlar.

Tüm olumlu yönlerine karşın, bireysel çalışma yönteminin her öğrenciye kendi ilgi ve ihtiyaçlarına göre konu alanını belirleme şansı sunması ve istediği kadar zaman vermesi pahalı bir yöntem olmasına yol açmıştır.

Bununla birlikte öğrencinin sosyalleşmesini en aza indiren bir yöntemdir.

Öğrenciye bağımsız çalışma alışkanlığı kazandırır.

Bilişsel alanın uygulama ve daha üst düzeydeki davranışlara hitap eder.

Öğrencinin bu yöntemden etkin olarak faydalanması motivasyon düzeyine bağlıdır.

Bireysel çalışma yönteminde, kişisel bilgisayarlar, bilgisayar destekli öğretim araçları, internet ortamı araçlar, eğitim yazılımları, ders kitapları gibi eğitim araç-gereçleri kullanılır.

Araştırma-inceleme yoluyla ve tam öğrenme yoluyla öğretme sürecinde kullanılır.

YÖNTEMİN ETKİLİ KULLANIMI İÇİN REHBER İLKELER:

- ✓ Konunun özelliğine göre zaman verilmelidir.
- ✓ Kaynaklar konusunda öğrenciye bilgi verilmelidir.
- ✓ Çalışma öğrencinin sorumluluğu olarak görülmektedir.
- ✓ Öğrenciye bireysel çalışmanın nasıl yapılacağına dair yönerge verilmeli ve öğrenci bu yönergeyi takip etmeli ve uygulamalıdır.
- ✓ İyi planlama yapılmalı ve plan dâhilinde ilerleme olup olmadığı kontrol edilmelidir.

- ✓ Öğrenciye başarıma duygusu tattırılmalıdır.
- ✓ Öğrencinin bireysel özellikleri tam ve doğru tespit edilmeli.

YÖNTEMİN AVANTAJLARI (ÜSTÜNLÜKLERİ)

- ✓ Öğrenci merkezli olmalı ve öğrencinin ilgi ve ihtiyacına göre sürecin düzenlenmesi hem aktif katılım hem de öğrenmedeki kalıcılığı artırır.
- ✓ Öğrenciyi kendi öğrenmesinden sorumlu kılar.
- ✓ Öğrenci yaparak-yaşayarak öğrenir.
- ✓ Her öğrenci öğrenme hızını kendisi ayarlar.
- ✓ Öğrenci plan yapma ve bu plana uyma becerisi kazanır.
- ✓ En önemli yanı, bireyin kendi öğrenme yolunu, stiline ve biçimine uygun ortam hazırlayabilmesidir.
- ✓ Programlı öğrenmenin ve bilgisayar destekli öğretme uygun bir yöntemdir.
- ✓ Öğrenci bilgi ve yöntemler açısından seçme özgürlüğüne sahiptir.

YÖNTEMİN SINIRLILIKLARI

- ✓ En önemli sınırlılığı hedeften sapma ihtimalinin yüksek olmasıdır.
- ✓ Sınıf ortamda gerçekleştirilmesi zordur.
- ✓ Her öğrenci için kendine özgü süreç gerektirdiğinden pahalı bir yöntemdir.
- ✓ Öğrencinin ilgi ve yeteneklerinin belirlenmesi uzun zaman alabilir.
- ✓ Öğrencinin sosyalleşmesini minimuma indirmelidir.
- ✓ Bireysel iş çalışma disiplini olmayan-gelişmeyen öğrencilerde başarıya ulaşamaz.
- ✓ Karışık ve karmaşık konuların öğretimde yetersizdir.
- ✓ Dikkat dağınık öğrenciler için uygun olmayabilir.
- ✓ Çalışma planı belirli aralıklarla kontrol edilmezse çalışmalar son güne bırakabilir.
- ✓ Bu yönteme getirilen en önemli eleştirilerden biri de öğretmenin ve toplumun eğitici

etkisini

dikkate almamasıdır.

PROJE YÖNTEMİ (Proje Temelli Öğrenme)

Öğrencilerin, bireysel ya da grup olarak bir problem ya da senaryo üzerinde yerine getirdiği bir tür problem çözme etkinliğidir.

Proje yönetimi öğrencinin gerçek yaşam koşullarında veya ona yakın koşullarda gerçekleştiği zihinsel ve fiziksel bir etkililiktir.

Projenin bir başka anlamı da, öğretmen tarafından sunulan sorulara doğru yanıt vermekten öte, ele alınan problem hakkında bilgi edinmek ve edindiği bu bilgileri kullanarak bir yapı oluşturmaktır.

Proje tabanlı öğrenme, eğitim programının birbirinden bağımsız küçük bilgiler yığını olarak öğretilmesine karşı geliştirilmiş ve çağdaş ülkelerde uygulamakta olan bir öğrenci ve öğrenme modelidir.

Araştırma, sorgulama, yaratıcılık, problem çözme gibi üst düzey zihinsel becerileri geliştirmede kullanılır.

Projeler sınıf içinde ve dışında yürütülebilir.

Öğrenciler bireysel ya da gruplar halinde kendi ilgi ve isteklerine göre konu seçerler.

Proje tasarısını öğretmen ve öğrenci birlikte belirler.

BİR PROJENİN ÜÇ TEMEL ÖĞELERİ VARDIR. BUNLAR;

Öğrenci,

Proje

Süreç'tir.

PROJE YÖNETİMİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Bu yöntem

J. Dewey'in Yeniden Yapılandırma,

Kilpatrick'in Proje,

Bruner'in Buluş Yoluyla Öğretim ve

Thelen'in Grup Araştırması modellerinin sentezidir.

- ✓ Proje tabanlı öğrenme özünde ilerlemecilik eğitim felsefesine dayanır.
- ✓ Projeler bireysel yapılabilse de, grupla gerçekleştirilecek projeler daha önemlidir.
- ✓ Gruplar çoğunlukla 4–6 kişiden oluşur.
- ✓ Bu sayede öğrenciler hem grupla çalışma becerisini elde ederler hem de bilimsel yöntem süreçlerini kazanırlar.
- ✓ Proje tabanlı öğrenme modelinden yararlanılan sınıflarda öğrenciler ilgilendikleri konuda keşfettiği bilgiler düzenleyerek sunma şansını yakalarlar.
- ✓ Bu süreç öğrencilerin akılcı düşüncelerini sağlayarak motivasyonu artırır.
- ✓ Öğrenciler düşünsel becerilerini uygulama olanağı bulurlar.
- ✓ Konuyla ilgili projeler belirlenirken, projeyi öğrencinin seçmesine ya da en azından öğretmen öğrencinin projeyi birlikte belirlemesine dikkat edilmelidir.
- ✓ Öğrenciler çoğunlukla kendi ilgi alanlarına uygun düşen bir projeyi kendileri belirleyebilmelidir.
- ✓ Proje tabanlı öğrenme süreci sonunda ortaya bir ürün konur ve bu ürün öğrenci tarafından sunulur.
- ✓ Değerlendirme yapılırken ürün ve süreç birlikte değerlendirilmektedir.
- ✓ Proje yöntemi bireysel ve grupla öğrenmeye ve okul ile gerçek yaşam arasında bağ kurulmasına önem verir.
- ✓ Proje yönetimi, ders senaryosu içinde birden fazla dersin (disiplinler arası) öğrenme hedeflerini kapsar ve disiplinler arası bir yaklaşım sergiler.
- ✓ Proje yönetimi, bir konunun derinlemesine araştırılmasına olanak sağlar.
- ✓ Proje yönetimi, öğrencinin, öğrenme-öğretme sürecinde edilgen bir alıcı konumundan, araştıran, inceleyen, bilgiye ulaşan ve elde ettiği bilgileri kullanarak anlamlı bütünler haline getirip bu bilgilerle problem çözmesini amaçlar.
- ✓ Bu yöntemde öğretmen yardımcı ve yönlendirici, öğrenci ise özerk ve kurgulayıcıdır.
- ✓ Her senaryonun sonunda gerçekçi ve öğrenci tarafından geliştirilmiş bir ürün ortaya çıkar.

- ✓ Proje yöntemi “öğrenmeyi öğrenme” sürecini gerçekleştiren önemli yöntemlerden biridir.
  - ✓ Proje yönetimi tasarımı geliştirmeye, kurgulamaya dayalı ve bir öğrenme anlayışıdır.
  - ✓ Öğrenciyi merkeze alır ve gerçek yaşam durumlarını sınıf ortamına taşır.
  - ✓ Öğrenciyi özerk, tasarımcı, yaratıcı ve üretken yapar.
  - ✓ Öğrenci ilgilendiği konuda keşfettiği bilgileri düzenleyerek sunar.
  - ✓ Proje temelli öğrenmede tek çözüm yoktur, birden fazla çözüm yolu üzerinde çalışılır.
  - ✓ Öğrenciler bireysel ve grup halinde çalışır ve işbirliği, sorumluluk, paylaşma gibi özellikleri gelişir.
  - ✓ Proje tabanlı öğrenme öğrencileri öz denetimli öğrenmeye teşvik eden bir süreçtir.
  - ✓ Öğrenci hedeflerini belirler, süreci planlar, sürecin sonunda, yaratıcılığını da kullanarak özgün bir ürün ortaya koyar.
  - ✓ Proje tabanlı öğrenmenin bir amacı da, öğrenciye kendi öğrenme stratejisini keşfetmesine yardımcı olmaktadır.
  - ✓ Proje çalışmaları ile amaç,
Öğrencilere bilimsel düşünmenin adımlarını öğretmek,
Öğrencileri birere küçük uzman olarak kabul ederek onların kendilerin güvenlerini desteklemek,
Birlikte öğrenme sürecinin uygulayarak öğrenme düzeyini artırmaktadır.
  - ✓ Proje tabanlı öğrenme ile yaparak-yaşayarak öğrenme sağlanır.
  - ✓ Proje yönetiminde hedefleri öğrencilerin kendileri belirler.
- Projeler;**
- Günlük hayata ve ihtiyaçlara uygun olmalı,
Birden fazla ders ya da konu alanını bütünleştirmeli, **(Disiplinler arası anlayış)**
Öğrencileri farklı kaynaklardan araştırma yapmaya yönlendirmelidir.
- ✓ Proje yönetiminde değerlendirmeye öğrencilerin kendileri de katılır. (Tümel-Portfolyö

modeli kullanılmalıdır)

- ✓ Proje yöntemi ile öğrenci teori ile uygulamayı bütünleştirir.
- ✓ Proje ile yaşam boyu öğrenme sağlanır.
- ✓ Proje yönetimi ile zekânın farklı boyutlarının kullanımına olanak sağlar.
- ✓ Proje yönetiminde sorun, öğrenciye doğal biçimiyle gösterilir, herhangi bir sadeleştirme, ayıklama yapılmaz.
- ✓ Proje yönteminde konular okul ve öğretim programı ile sınırlı değildir, esnekler.
- ✓ Proje yöntemi “**Eğitim yaşama hazırlıklı değil, yaşamın ta kendisidir**” felsefesine uygun bir yöntemler.
- ✓ Projenin konusu öğrenci tarafından belirlenmelidir, ancak öğrenci konuyu belirleyemezse öğretmenin hazırladığı bir konu listesinden seçim yapabilir.
- ✓ Mümkünse Proje konusu yakın çevredeki yaşamdan seçilmelidir.
- ✓ Projenin konusu öğrencini seviyesinin çok üstünde veya altında olmamasıdır.
- ✓ Proje öğrencinin ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkartabilmelidir.
- ✓ Proje öğrenciye başarıma hissi verebilmelidir.
- ✓ Proje için gerekli araç-gereç hazır bulundurulmalıdır.
- ✓ Projelerin konuları belirlenirken öğrencilerin ekonomik durumları da dikkate alınmalıdır.
- ✓ Bu süreçte öğretmen öğrenciye düzenli dönüt vermeli, öğrencilerin akademik benlik algılarının gelişmesine katkı sağlamalıdır.
- ✓ Proje yöntemi öğrencileri ilginç sorular sormaya izin verecek nitelikte olmalıdır.

PROJE YÖNTEMİNİN AVANTAJLARI

- ✓ Yaşam boyu öğrenmeyi sağlar.
- ✓ Çoklu zekâ kuramına uygun bir yöntemler.
- ✓ Kazanılan bilgi ve becerileri uygulama ve sunma olanağı sağlar.
- ✓ Problem çözme becerilerini geliştirir.

- ✓ Öğrenci öğrendiklerini gerçek yaşamda kullanır.
- ✓ Hem hızlı hem de yavaş öğrenen öğrenciler için uygundur.
- ✓ Öğrencileri farklı kaynaklara yönelterek araştırma yapmalarını sağlar.
- ✓ Bireysel girişimciliği destekler.
- ✓ Öğrenciler bir sorunun farklı çözüm yollarını denerler.
- ✓ Öğrencilerin öğrenme sorumluluğunu alma, öğrenme sürecini kontrol etme becerilerini geliştirir.
- ✓ Öğrenmeye yönelik ilgi ve güduları artırır.
- ✓ Öğrencilerin düşünme, problem çözme, yaratıcılık, bilgiye erişim, bilgiyi işleme, bilgiyi yeniden örgütleme, sorgulama, uzlaşma gibi becerilerini hem bireysel hem de ekip çalışma özellikleri gelişir.
- ✓ Öğrencilerin yaratıcılığını geliştirir.
- ✓ Öğrencilerin bilgilerini “gerçek” yaşam koşulları altında sınamasına olanak verir.
- ✓ Grupla çalışma ve işbirliğine dayalı öğrenme etkinliklerine katılımı sağlar.
- ✓ Bilimsel düşünme becerisini kazandırır.
- ✓ Sorumluluk duygusunun gelişmesine olanak sağlayarak, konuları derinlemesine öğrenilmesini gerçekleştirir.
- ✓ Kültürel özellikleri farklı öğrencileri kaynaştırabilir.
- ✓ Proje yöntemi öğrencilerin birbiriyle olup içinde ve dışında iyi iletişim kurmalara olanak sağlar.

Uyarı: Proje tabanlı öğrenmede, öğrenci öğretmeninden veya sınıf arkadaşlarından tamamen yalıtılmış olarak çalışmaz.

Öğretmen-öğrenci ve **öğrenci-öğrenci** etkileşimi yüksek düzeydedir.

Uyarı: Proje herhangi bir konunun öğretiminde doğrudan bir uygulama olarak değil, ancak bu öğretime destek amacıyla kullanılmaktadır.

PROJE TASARIMLARINDA BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER

- ✓ İlginç, üst düzey ve çok yönlü soruları kullanabilme
- ✓ Günlük yaşamla ilişkili olma
- ✓ Birden çok çözüm yolu (hipotez-deneme) barındırma.
- ✓ Üst düzey zihinsel becerileri (yaratıcı düşünme yansıtıcı düşünce) geliştirmeye yönelik olma.
- ✓ Bilimsel yöntemi kullanabilme
- ✓ Birden fazla dersi-disiplini ilişkilendirme
- ✓ Farklı kaynaklardan araştırma yapmaya yönelme
- ✓ Bireysel grupla çalışmaya uygun olma

PROJE YÖNTEMİNDE İZLENECEK ADIMLAR

- ✓ Hedeflerin belirlenmesi üzerinde çalışma yapılacak sorunun belirlenmesi ve tanımlanması
- ✓ Çalışma sonunda hazırlanacak raporun özelliklerinin ve nasıl sunulacağına belirlenmesi
- ✓ Değerlendirme ölçütlerinin belirlenmesi
- ✓ Grupların oluşturulması sorun ve alt sorunların belirlenmesi ve bilgilerin nasıl toplanacağına planlanması
- ✓ Çalışma takviminin oluşturulması
- ✓ Kontrol noktalarının belirlenmesi
- ✓ Bilgilerin toplanması
- ✓ Bilgilerin örgütlenip raporlaştırılması
- ✓ Projenin sunulması

PROJE YÖNTEMİNİN SINIRLILIKLARI

- ✓ Öğretmene daha fazla iş yükü ve sorumluluk yükler.
- ✓ Öğrenmek için daha fazla süre gerektirir.

- ✓ Araştırmanın sınırlarının belirlenmemesi halinde hedeften ciddi sapmalar olabilir.
- ✓ Uzun zaman alır.
- ✓ Maliyeti yüksektir.
- ✓ Kalabalık sınıflarda uygulamak zordur.
- ✓ Mükemmel bir iş ürün eser her zaman ortaya çıkmayabilir.
- ✓ Disiplinler artan tasarıya dayalı ders planlarının hazırlanması oldukça zordur.
- ✓ Her ders ve konuda kullanıma uygun değildir.
- ✓ Bilişsel alanın bilgi düzeyindeki hedeflere ulaşmadan kullanılamaz.
- ✓ Uygulama ve üst düzeydeki davranışları ulaşmada etkilidir.
- ✓ Proje yapım süreci kontrol edilmezse öğrenci projesini bir başkasına yaptırabilir.
- ✓ Projesini gerçekleştiremeyen bir öğrenci başarısızlık ve yetersizlik duygusu yaşayabilir.
- ✓ Grupta proje çalışmalarında grup içi çatışmalar yaşanabilir.
- ✓ Gerekli gözetimi ve denetimi sağlamak zor olabilir.
- ✓ Öğrenciler bilinen özgün olmayan proje konuları seçebilir.
- ✓ Öğrenciye ilginç gelen proje konusu bulmada sıkıntı çekilebilir.

TARTIŞMA YÖNTEMİ VE TARTIŞMA YÖNTEMİNE BAĞLI TEKNİKLER

Tartışma öğrenci-öğretmen, öğrenci-öğrenci etkileşimini sağlamak,

Öğrencileri bir konu üzerinde düşünmeye yöneltmek,

Öğrencilerin düşüncelerini ifade etmesini sağlamak,

Sorulara yanıt vermek,

Sorunları çözümlemek,

Karar vermek,

Öğrenmeyi değerlendirmek,

Ders sürecinde öğrenciler tarafında iyi ya da net algılanmayan noktaları belirlemek amacıyla kullanılan sözel etkileşime dayalı bir öğretim tekniğidir.

Tartışma; dinleme, sorgulama, fikir alış-verişi ve bir konuyu değerlendirme gibi etkinlikleri içeren bir yöntemdir.

Tartışma Yöntemi Buluş Yoluyla Öğretim Stratejisinin ve Kavrama ve daha üst düzeydeki hedefler için uygundur

TARTIŞMA YÖNTEMİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

- ✓ **Öncelikle** tartışmanın hedefleri belirlenmeli ve öğrencilerin kendilerini rahatça ifade edebilecekleri bir ortam yaratılmalıdır.
- ✓ Tartışma öncesinde konuyla ilgili yapılan kısa bir sunum katılımı artırır.
- ✓ Tartışma eşit seviyedeki bireyler ya da gruplar arasında yapılmalıdır ve de diğerine göre üst düzey bilgi beceri ve yeteneğe sahip bireyle ya da gruplar arasında tartışma olmaz.
- ✓ Her tartışmanın mutlaka bir yöneticisi olmalıdır.
- ✓ Tartışmanın sadece birkaç öğrencinin tarafından sürdürülmesine izin verilmemelidir.
- ✓ Öğrencilerin düşünceleri ve kendilerini ifade etmesi için gerekli süre tanınmalıdır.
- ✓ Tartışmaya önceden bir hazırlık yapılmalı ve tartışma konusu için öğrencilerin bilgi düzeyi olmalıdır.
- ✓ Tartışmaya katılan kişilerin eleştiri için değil bir gerçeği bulmak için sürece katılmalarını bilmeleri gerekir.
- ✓ Tartışma konusu öğrencilerin ilgisini çekecek özellikte olmalıdır.
- ✓ Tartışmanın tıkanmaması için konunun tartışılacak temel boyutları önceden hazırlanmalıdır.
- ✓ Tartışmanın önem ve değeri hakkında öğrencilerin bilinçli olması gerekir.
- ✓ Tartışmanın konusu tartışabilir olmalıdır.

- ✓ Öğretmen tartışmada taraf değil, yönetici olmalıdır.
- ✓ Tartışma iyi planlanmalı tartışmada kullanılabilecek sorular önceden hazırlanmalıdır.
- ✓ Tartışmaya tüm öğrencilerin katılımı sağlanmalıdır.
- ✓ Tartışma sırasında önemli noktalar tahtaya yazılmalıdır.
- ✓ Tartışmanın süresi önceden belirlenmelidir.
- ✓ Başkan gerektiğinde ara özetler yapmalı ve tartışmanın sonunda tartışmanın bir değerlendirilmesi yapılmalıdır.
- ✓ Konu seçiminde öğrencilerinde görüşleri alınmalıdır.
- ✓ Tartışmanın biçimi hangi tartışma tekniğinin kullanılacağı konuya ve sınıf mevcuduna göre belirlenmelidir.
- ✓ Öğrencilerin düşüncelerini rahatça söyleyebilecekleri demokratik bir ortam sağlanmalıdır.
- ✓ Sınıf ortamı tartışma için uygun düzenlenmelidir.
- ✓ (Çember veya -U- oturma düzeni)
- ✓ Dersin tamamı tartışmaya ayrılmamalıdır.
- ✓ Yoğun bir öğretmen-öğrenci etkileşimi vardır.
- ✓ Öğrencilere bilimsel bir tutum ya da düşünce biçimi kazandırmaktan ziyade, çabuk düşünme, etkili konuşma gibi özellikler kazandırılmaya çalışılır.

TARTIŞMA YÖNTEMİNİN AVANTAJLARI

- ✓ Öğrencilerin sosyalleşmesini sağlar.
- ✓ Öğrenciler arasında yardımlaşma ve arkadaşlık duygularının gelişmesini sağlar.
- ✓ Öğrencilere haklarını demokratik bir ortamda kibarca savunma becerisini kazandırır.
- ✓ Etkin dinlenme, eleştirel düşünme, etkili konuşma becerilerini geliştirir.
- ✓ Öğrencilerin bilgi, beceri, zekâ, ruhsal durumları hakkında net bilgiler elde edilmesini sağlar.

- ✓ Kendini kontrol etme ve değerlendirme becerisi kazandırır.
- ✓ Kendini kontrol etme ve düşünceleri tanıma becerileri kazandırır.

Tartışma öğrenciye

Bilişsel olarak kavrama, uygulama, analiz, sentez, değerlendirme,

Duyuşsal olarak saygı, dinlenme, empati,

Devinimsel olarak kendini ifade etme, heyecanlanmadan konuşma gibi davranışlar kazandırır.

- ✓ Öğrenciler ait olma duygusu da kazandırır.
- ✓ Öğrenci bir problem ya da konunun değişik yöntemi görür.
- ✓ Öğrencilere birbirlerinin deneyimlerinden yararlanma olanağı sunar.
- ✓ Uygun ve olumlu iletişim becerileri kazandırır.
- ✓ Karşılıklı anlayış fikirlere saygı ve hoşgörü duygularını geliştirir.
- ✓ Ön bilgilerle öğrenilen bilgilerin ilişkilendirilmesini kolaylaştırır.
- ✓ Konunun öğrenciler tarafından nasıl ve ne kadar anlaşıldığının belirlenmesine yardımcı olur.
- ✓ Öğrenci aktif olduğu için öğrenilenlerin içselleştirilmesine ve özümlemesine yardımcı olur.

Yeterince anlaşılmayan ya da karmaşık konuların açıklanması ve anlaşılmasına yardımcı olur.

- ✓ Öğrencileri kendilerine sunulan materyalleri inceleyip sorgulamaya, okudukları ve öğrendikleri konular üzerinde düşünmeye yöneltir.
- ✓ Öğrenci araştırma ve planlı çalışma alışkanlığı kazandırır.
- ✓ Öğrencilerin liderlik becerisini geliştirir.
- ✓ Fikirler arasındaki çelişkileri uzlaştırılır.
- ✓ Lateral düşünebilme yeteneğini geliştirir.

TARTIşMA YÖNETİMİNİN SINIRLILIKLARI

- ✓ Her konuda uygulanamaz.
- ✓ Çok kalabalıklı sınıflarda uygulanması zordur.
- ✓ Fazla zaman gerektir.
- ✓ Ön koşul öğrenmelerin gruplar arasında eşit olmaması halinde tartışma istenilen etkiyi göstermez.
- ✓ Tartışmanın kapsamı iyi belirlenmezse tartışma konusunun dışında çıkılabilir.
- ✓ Her öğrenci tartışmaya aynı oranda katılamayabilir.
- ✓ Öğrenciler gerekli hazırlığı yapmazsa yöntem etkisiz olur.
- ✓ Tartışma iyi yönlendirilmesine, farklı görüşleri savunan öğrenciler arasında rekabet, yarışma gibi olumsuz duygular gelişir, sınıf düzeni bozulabilir.
- ✓ Bu yöntemde her öğrenciyi ayrı ayrı değerlendirmek zordur.
- ✓ Tartışma düşüncelerden ziyade kişiler hedef alanına öğrencilerin ilişkileri bozulabilir.
- ✓ Sınıf için insani ilişkiler bozulabilir.
- ✓ Tartışmayı belirlenen sürede bitirmek her zaman mümkün olmayabilir.

TARTIşMA YÖNTEMİNDE LİDERİN ROLÜ

- ✓ Lider hoş ve içten bir sınıf ikliminden oluşması için uygun bir giriş yapmak, Neyin tartışılacağını ve tartışmanın nasıl yapılacağını açıklayarak tartışmayı başlatmaktır.
- ✓ Tartışmayı yöneten kişi, liderlik görevini yapılabilecek beceriye sahip olmalı, herkesi tartışmaya teşvik etmelidir.
- ✓ Tartışmanın sonunda bütün fikirleri, sorunları için özetlemeler yapmalı, fikirleri birbirine bağlamaya çalışmalıdır.
- ✓ Tartışmayı yöneten kişi sınıfa ve tartışma konusuna hâkim olmalıdır.
- ✓ Tartışma sırasında gerekli açıklamaları yapmalıdır.
- ✓ Ortam gerildiğinde espriler yapmalıdır.

- ✓ Tartışmaya katılanları tartışmalıdır.

TARTIŞMA VE SORU-CEVAP'IN FARKI

Soru-cevap yönteminde öğretmen ile öğrenci arasında sınırlı konularda ve kısa süreli bilgi aktarımı olurken, tartışmada çok daha geniş katılımı eşit düzeydeki kişilerin belli konuları geniş olarak konuşması söz konusudur.

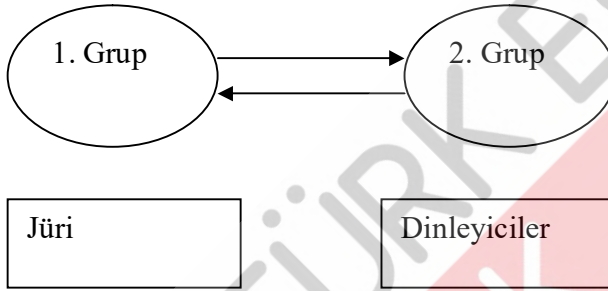
Tartışma soru-cevaptan daha özgür ve daha kapsamlıdır.

Tartışma yöntemi içinde soru cevap tekniği de barındırmaktadır.

Tartışma yöntemi içinde soru cevap tekniği de barındırmaktadır.

TARTIŞMA YÖNTEMİNE BAĞLI TEKNİKLER

MÜNAZARA

- ✓ Birbirine zıt iki görüş içeren 2 grup oluşturulur.
Konu tez-antitez biçiminde tartışılır.
- ✓ Tartışma jüri ve dinleyici önünde yapılır.
- ✓ Daha çok söz ustalığına dayalıdır.
- ✓ İnanılmayan şeylerin savunulması tekniğin sınırlılığıdır.
- ✓ Dinleyiciler tartışmalara alkışlarla destek verebilir.
- ✓ Münazara konuları iyi seçilmelidir.
- ✓ Konu tutarlı olmalıdır çünkü münazarada yanlış fikirler de kazanılabilir.

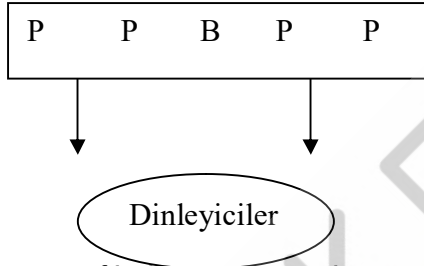
- ✓ Dili etkili kullanmayı neden-sonuç ilişkileri kurmayı gerektiren bir tartışma tekniğidir.
- ✓ Münazara konusuyla ilgili önceden kaynak taraması yapılmalıdır.
- ✓ ATV'deki "Üniversiteler yarışıyor" programı münazaraya örnektir.
- ✓ Tartışma sonunda bir grup kazanır diğer grup kaybeder.
- ✓ Kullanım amacı öğrencilerin bir fikri savunma yeteneğini geliştirmektedir.
- ✓ Münazara sonunda kazanan taraf jüri tarafından ilan edilir.
- ✓ Münazara da öğrencilerin bilimsel düşünmeyi kazandırma gibi bir amaç güdülemez.
- ✓ Temel amaç hızlı düşünme, zıt fikirler tahammül edebilme bir düşünceyi savunabilme, iletişim becerilerini geliştirmedir.
- ✓ Öğrenci hem kendi tezini, hem de karşı tarafın tezini iyi bilmelidir.

PANEL

- ✓ Çoğunlukla toplumu ilgilendiren bir konuyla ilgili, küçük bir uzman grub tarafından sohbet havası içerisinde dinleyicilere, düşüncelerini aktarmak için kullanılır.
- ✓ Panelde bir sonuca varma amacı güdülmez.
- ✓ Konuşmacı sayısı 3-6 kişi arasındadır.
- ✓ Konuşmacılar panel başkanının kendilerine verdikleri sırayla konuşurlar.
- ✓ Panel sonunda dinleyicilerden gelecek soruların uzman grup tarafından cevaplanmasına olanak sağlayacak düzenlemeler yapılır.
- ✓ Her konuşmacı, uzman konuya değişik bir açıdan ele alır.
- ✓ **Panel Başkanının;**
  - Paneli açma,
  - Panelin süresini kontrol etme,
  - Sunulan görüşleri özetleme gibi görevleri yerine getirir.
- ✓ Tartışma konu derinlemesine ele alınır.

- ✓ Panel grubu tek masada oturur.
- ✓ Herhangi bir konuda dinleyicileri aydınlatma amaçlanır.
- ✓ Ciddi bir ön hazırlık gerektirir.
- ✓ Panel üyelerinin konuya iyi hazırlanması gerekir, ancak yazılı hale getirilmiş metinleri olduğu gibi okumak doğru değildir.
- ✓ Panelin konusu her zaman bilimsel olmayabilir.
- ✓ Panele katılan uzmanlara da panelist denir.

ZIT PANEL

- ✓ Yeni fikirlerin ortaya çıkması, öğrencide ilgi uyandırması, konuların tekrar edilmesi ve bir konuyla ilgili yanlış anlaşımaların düzeltilmesi, kısmen tartışılmış, ancak tam anlamıyla açıklığa kavuşmamış konuların incelenmesi için kullanılır.
- ✓ Uygulama esnasında önce bir lider gerekir.
- ✓ Sonra sınıf ikiye ayrılır.
- ✓ Sınıfın yarısı soru sorar, diğer yarısı cevap verir.
- ✓ En önemli faydası **işbirliğini geliştirmesidir**.
- ✓ Sınıfın yarısı soru sorar diğer yarısı ise cevap verir.
- ✓ Genelde soru soran grup dinleyicilerden oluşur, cevap veren ise uzmanlardan oluşur.
- ✓ En önemli sınırlılığı ise çalışkan birkaç öğrencinin tartışmayı güdümüne alabilmesidir.

KOLLEGYUM

- ✓ İki farklı panel grubunun bir konu üzerinde izleyiciler önünde karşılıklı tartıştıkları bir tekniktir.

- ✓ Birinci panel grubu uzman kişilerden (Kaynak kişilerden) ikinci panel grubu ise öğrencilerden oluşur.

Öğrencilerden oluşan grup konuyu sunar ve uzmanlardan oluşan gruba soruları yöneltir. Uzmanlar soruları yanıtlar.

- ✓ Her grup 3–5 kişiden oluşabilir.
- ✓ Gruplar sınıftaki dinleyici öğrenciler karşısında yerlerini alır, dinleyiciler kaynak kişilerden oluşan gruba sorularını sorar ve yanıt alır.
- ✓ Liderin görevi dinleyicileri soru sorma konusunda teşvik etmek ve tartışmaları özetlemektir.
- ✓ Dinleyici ve konuşmacıların eşit şartlarda tartışmaya katıldığı ve işbirliği yaptığı bir tekniktir.

FORUM (Etkileşimli Tartışma)

- ✓ Bir konu üzerinde farklı görüşlere sahip bireylerin katılımıyla gerçekleşen bir tartışma tekniğidir.
- ✓ Konuşmalar sırasıyla görüşlerini bildirirler.
- ✓ Forma katılan insanlar kendi aralarında tartışma yapamazlar ve birbirlerine soru sormazlar.
- ✓ Panele göre daha normaldir. **(Resmi)**
- ✓ Dinleyiciler uzmanlara soru sorabilir ve kendi düşüncelerini açıklayabilirler.
- ✓ Forum panelden sonra da düşünebileceği gibi başlı başına da düşünebilir.
- ✓ Dinleyicilerin de görüşlerini açıklayabildiği bir tartışma tekniğidir.
- ✓ Kendine soru yöneltilen kişi o sorunun cevabını verebilecek en yetkili kişi olarak açıklama yapar.
- ✓ Forum tartışmaları dinleyicilerin katılımı fazla olduğunda geniş grup tartışmalarına da dönüşebilmektedir.
- ✓ Dinleyiciler konuşmacılara doğrudan da soru sorabilir.
- ✓ Formun sonunda bir sonuca varmak amaçlanır.
- ✓ Forumda ön hazırlık çok önemlidir.

- ✓ Forumlar ayakta da yapılabilir.

AÇIK OTURUM

Farklı görüşlere sahip küçük bir öğrenci grubu ya da konuşmacı grubun bir başkan yönetiminde

Güncel,

Sanatsal,

Toplumsal,

Düşünsel bir konuyu diğer bir grup öğrenci önünde ya da dinleyici önünde tartışması için düzenlenen bir tartışma tekniğidir.

- ✓ Açık oturuma katılanların ve toplantıyı yönetenlerin alanlarında uzman olması gerekir.
- ✓ **Panelden farkı** konuşanlar başkandan söz alarak konuşurlar.
- ✓ Üyeler konu üzerinde birkaç kez konuşma hakkına sahiptir.
- ✓ Tartışılan konu genelde toplumun genelini ilgilendiren toplumsal ekonomide ve sosyal konulardır.
- ✓ Açık oturumlar izleyici topluluğu önünde gerçekleşebileceği gibi TV, radyo gibi kitle iletişim araçları konu ile de yapılabilir.
- ✓ Konuşmalar belli bir sıraya göre değil, yöneten kişinin tercihiyle gerçekleşir.
- ✓ Öğrenciler oturumun sonunda konuşmacılar soru sorabilir.

SEMPOZYUM (Bilgi Şöleni-Seri Konferans)

- ✓ İki ya da üç günlük bir süreçte akademik, bilimsel düşünsel ve sanatsal bir konunun değişik boyutları tartışıldığı bir tekniktir.
- ✓ Organize edilmiş bir biçimde bilgi sunma süreci gerçekleşir.
- ✓ Sempozyumda konuşmacılar “**Tebliğ**” adı verilen konuşmalar yaparlar.
- ✓ Daha sonra sempozyumu yöneten kişi dinleyiciden konuşmacılara yönelik soruları yazılı ya da sözlü olarak alır.
- ✓ Sempozyumlar bilimsel ve ciddi bir atmosfere sahiptir.
- ✓ Dinleyiciler konuyla ilgili çok geniş bilgi, tecrübe ve fikirleri birincil kaynaklardan elde

ederler.

- ✓ Sempozyum sonunda bir sonuç bildirgesi uygulanır.
- ✓ Konuşmacılar uzun süren bir ön hazırlık yapar.
- ✓ Sunumlar 15 dk'yı geçmemelidir.
- ✓ Sempozyum sırasında tebliğler üzerinde tartışma olmaz.
- ✓ Sunum sırasında konuşmacının sözü kesilmez.
- ✓ Sunular bittikten sonra, katılımcılarla bir form düzenlenebilir.
- ✓ Sempozyumda amaç bir konuyu tartışmaktan daha çok konunun olumlu-olumsuz yönleriyle ele alınması esastır.
- ✓ Sempozyumda sunumlar slayt, projeksiyon gibi görsel araçlarla desteklenirse daha etkili hale gelebilir.
- ✓ Bazen sempozyumlarda tebliğlerin hepsi yazılı olarak sunulmaz, o anda özet olarak verilebilir.

Daha sonra sempozyumun kitabı içinde ayrıntılı olarak yayınlanır.

- ✓ Bazen sempozyumlarda bir kısım tebliğler “**Poster tebliğ**” olarak, düzenleme komitesinin belirlediği bir yerde panolara asılır.
- ✓ Başkanın özet konuşmayı yapmasıyla oturum biter.

ÇEMBER

- ✓ Tartışmaya genelde 10–15 öğrenci katılır.
- ✓ Öne bir başkan sonrasında bir sekreter belirlenir.
- ✓ Tartışmaya katılarak 10–15 öğrenci çember biçiminde oturur.
- ✓ Başkan tartışma konusu ile ilgili açık konuşmasını yaptıktan sonra, katılanlara sıra ile sorularını yöneltir.
- ✓ Her konuşmacının konuşma süresi 1 dakikadır.
- ✓ Gerekli görülürse ikinci bir konuşma turu daha yapılabilir.
- ✓ Konuşmalar yapılırken sekreter notlar alır.

- ✓ Tüm katılanların konuşmaları tamamlandıktan sonra liderin kapanış konuşması ile tartışma sona erer.
- ✓ Bu teknik bir konu veya ünitenin açılışında özetleme ve değerlendirmesinde kullanılır.

AKVARYUM (İÇ ÇEMBER)

- ✓ Aktif öğrenme tekniklerinden biri olarak kabul edilir.
- ✓ Öğrencilerden bir grup daha oluşturulur.
Geri kalan öğrenciler bu dengeyi çevreleyen diğer bir daire oluşturur.
- ✓ Ortadaki dairede bulunan öğrenciler bir konu hakkında tartışır veya deneyimlerini paylaşır.
- ✓ Bu arada dış dairedekiler gözlem yapar ve ek olarak not tutabilirler.
- ✓ Tartışma sürecinde dış dairedekiler iç dairedekilere sorularını yöneltebilirler ve dış çemberle iç çemberlerdeki yer değiştirebilir.

KARTOPU (PRAMİT)

- ✓ Önce bireysel, sonra iki kişilik grupların ardından oluşturduğu 4'lü gruplar, dörtlülerin birleşiminden oluşan 8'li gruplar şeklinde kademeli olarak ilerleyen ve finalde herkesin karşısında sunum yapılan bir tartışma tekniğidir.
- ✓ Bu teknik, öğrencilerin önce tek başlarına kendi düşüncelerini..... (Kimseyle paylaşmadan) yazdığı birinci aşamayla başlar ve içine diğer öğrenciye katarak (kartopu gibi büyüterek) sonuca ulaşır.
- ✓ Öğrenci katılımını büyük orada artırmaktadır.
- ✓ Kartopu tekniği üst düzey düşüncelerin değerlendirilmesine destek sağlar.
- ✓ Öğrencilerin tartışmadan önce kendi içlerinde düşüncelerine olanak sağlar.

Kartopu farklı bir şekilde de uygulanabilir. Bu uygulamasının sırası şöyledir:

1. Öğrencilere boş kâğıtlar verilir.
2. Öğrencilere gün içinde öğrendikleri şeyler hakkında konuşmaları sağlanır.
3. Kâğıtlara birden üçe kadar numaralar yazdırılır.
4. Öğrencilerden bugün sınıfta öğrendikleri arasından en önemli gördükleri üç şeyi bu numaraların

yanına yazmaları istenir.

5. Öğrencilere düşünebilmeleri ve düşüncelerini not edebilmeleri için zaman verilir.

6. Öğrencilerden kâğıtları bir kartopuna benzeyecek şekilde buruşturmaları istenir.

7. Öğrenciler ellerinde kartopuyla birlikte ayakta dururlar.

8. Etkinliğin nazik ve gelişigüzel olacak şekilde yapılmasının önemi açıklanır.

9. Sinyal verildiğinde öğrenciler ellerindeki kartopu şeklindeki kâğıtları nazik ama gelişigüzel bir şekilde havaya atar ve bir başkasının attığı kartopunun yakalayıp onun gün içinde öğrendiği en önemli üç şeyin ne olduğunu bulurlar.

UYGULANMASI İÇİN DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

a. Sınıftaki herkesin bireysel olarak düşünmesi için olanak sağlayın.

b. İkili grupların kız-erkek bir arada oluşturulmasına dikkat edin.

c. Tüm grupların düşüncelerini diğer gruplarla paylaşması için yeterli zaman verin.

d. Sürecin başlangıcında kartopunun uygulanmasından ne tip sorular beklediğinizi açıkça belirtin.

SEMİNER

✓ Bir grubun da bireyin belli bir konuda ön çalışmalar yapıp bunu bir dinleyici kitlesinin önünde sunmasıyla gerçekleşir.

✓ Daha çok yüksek öğretimde kullanılır.

✓ Bilimsel çalışmalar bir grup önünde sunulur.

✓ Sunum sırasında araştırmacıların sunumlarını düzenlemek ve tartışmayı yönetmek amacıyla bir seminer başkanı olur.

✓ Seminer başkanı çalışılan konu hakkında bilgi sahibi ve alanında uzanandır.

✓ Sınıf ortamında kullanımında ise belli bir konuda araştırma yapan bir öğrencinin bilimsel bulgularını arkadaşlarına sunması ve paylaşması olarak uygulanır.

✓ Seminerin küçük gruplara uygulanması daha etkili olur.

✓ Öğrenciye sorumluluk kazandırma ve öğrenciyi merkezi olma avantajları vardır.

- ✓ Uygulanması sırasında öğrencilerin isteksiz olması, dersin sıkıcı hale gelmesi ve zaman kaybı gibi olumsuzluklara neden olabilir.

BRİFİNG:

- ✓ Bir üst yetkiliye kısa ve öz bilgileri uygun araç, gereç ve materyaller kullanarak aktarması biçiminde gerçekleşir.
- ✓ Özellikle askeriyede kullanılır.
- ✓ Ast makam üst makamı bir konu hakkında bilgilendirir.
- ✓ Eğitimde kullanılması ise bir konunun ayrıntılarının, hazırlıklı öğrenci tarafından sınıftaki diğer öğrencilere sunulması ile gerçekleşir.

KOMİSYON (KOMİTE GÖRÜŞMESİ)

- ✓ Küçük bir grup tarafından bir konunun derinliğine incelenerek sınıfa karşı yazılı ve sözlü bir şekilde rapor halinde sunulması ile gerçekleşir.
- ✓ Sınıf komisyon çalışmalarını yeterli görürse tartışma sona erer.
- ✓ Rapor hazırlanıp sınıfa sunulduktan sonra, rapor üzerinde sınıfça tartışma yapılmalıdır.
- ✓ Grup çalışmasını tamamladığında sınıfa yazılı veya sözlü bir sunum yapar.

PARLEMANTER MÜNAZARA:

- ✓ Münazaranın özel bir şeklidir.
- ✓ Sınıf parlamentoya benzetilir.
- ✓ Ele alınan konu iktidar ve muhalefet grubu oluşturularak tartışılır.
- ✓ Sonunda kazanan ve kaybeden olmaz.
- ✓ Amaç demokratik bir bilim oluşturmaktır.

FİKİR TARAMASI

- ✓ Dersin herhangi bir noktasında sınıfa canlılık getirmek için herhangi bir konuda öğrencilerin fikirlerinin alındığı kısa süreli bir etkinliktir.

KONFERANS

- ✓ Bilimsel ve sanatsal konularda uzman kimsenin, dinleyicileri bilgilendirmek için yaptıkları konuşmalarıdır.
- ✓ Konferansın en belirgin özelliği bilimsel bir düşüncüyü akademik bir konuyu, orijinal bir görüşü anlatmak, bir tezi savunmaktır.
- ✓ Sınıfa önceden ne zaman ve hangi konuda konferans verileceği ve kimin geleceği belirtilmeli, öğrencilerin soru hazırlamaları istenmelidir.
- ✓ Bu sorular, konferanstan önce öğretmenle gözden geçirilmelidir.
- ✓ Konferans heterojen (farklı özellikteki) dinleyici gruba belli konularda bilgi verme amacıyla kullanılır.

WORKSHOP: (Çalıştay-Atölye-Çalışma Evi)

Bireyleri belli bir yerde

Kısa zaman sürecinde,

Ortak bir konu üzerinde çalışmalarını,

Düşünmelerini,

Öğrenmelerini,

Ortak eğitim sorunlarını,

İlgi veya iş problemlerini ortak çözmeye çalıştıkları,

Çözüm yollarını birlikte öğrendikleri bir tekniktir.

Katılımcı sayısı 6–8 kişiden oluşan uzmanlardır.

Bir koordinatör yönetiminde yapılır.

Öğretmenlerin hizmet içi eğitim programlarında ya da okullarda eğitim-öğretim etkinliklerinde karşılaşılan sorunlara çözüm bulmada da kullanılır.

Farklı fikir ve görüş üretmesi sonucunda yaratılan fikir zenginliği ile etkili teşhislerle ve analiz yapılır.

Mümkün olduğunca farklı görüş açılarının bir araya gelmesi ile daha bütünsel sonuçlar alınması

sağlanır.

Bu tekniğin kullanılması için hedeflerin en az **uygulama** düzeyinde olması gerekir.

Workshop çalışılacak konuda öğrencilerin Bilgi ve Kavrama düzeyinde eksiklikleri olmamalıdır.

Workshop daha çok örnek olay yöntemiyle kullanılan bir tekniktir.

Bilgiyi ve beceriyi birlikte kullanmayı gerektiren bir tekniktir.

Uygulamaya dönük bir tekniktir.

Bu tekniği kullanmaktaki temel amaç bütün bilgi birikimlerinin yansıtıldığı ortak bir ekip çalışmasıdır.

Çok az sayıda bireyle uygulanması, eğitim ortamlarında sıklık kullanılmasını engellemektedir.

Başka bir ifade ile söylemek gerekirse tekniğin kalabalık gruplara uygulanamaması en büyük sınırlılığıdır.

WORKSHOP TEKNIĞİN AŞAMALARI

1. Adım: Üzerinde çalışılacak soru belirlenir. (Çalıştay sorusu)

Çalıştay sorusu herkes tarafından açıkça anlaşılacak şekilde belirlenir.

2. Adım: Beyin fırtınası yapılır. Bu aşamada ekip elemanları değişik görüşler üretir.

3. Adım: Görüşler derlenir düzenlenir.

4. Adım: Görüşler ilişkilendirilerek gruplandırılır. Bu aşamada “zihin haritası” hazırlanır.

5. Adım: Konuyla ilgili görüşlerin yansıtıldığı ortak bir rapor hazırlanır.

ÇALIŞMA GRUBU

Panele benzer, ancak **panelden farklı** olarak sunu yapılmadan önce konuyla ilgili olarak bir araya gelen grup araştırma-inceleme yapar.

Sunumun ardından sınıf içerisinde tartışma gerçekleştirilir.

Çalışma grupları oluşturulurken öğrencilerin görüşleri ön planda tutulur.

Özellikle birbirine yakın oturan, her an için bir araya gelebilecek öğrencilerin aynı gruba dâhil olması daha verimli olur.

Grup çalışmalarının amaçlarından biri de öğrencilerde sorumluluk duygusu geliştirilmelidir.

Çalışma grubu öğrencide sorumluluk alam ve yerine getirme yeterliliğinin yanı sıra:

- ✓ Kendisinin ve grubun çalışmalarını planlama
- ✓ Planlara uygun çalışma
- ✓ Başkalarının görüşlerine saygılı olma
- ✓ Gruba liderlik etme ya da liderlerle çalışma
- ✓ Duygularını kontrol etme
- ✓ İşbirliği yapma, dayanışma
- ✓ Karar verme
- ✓ Sağlıklı iletişim kurma
- ✓ Başladığı bir çalışmayı tamamlama
- ✓ Yaptığı çalışmayı değerlendirme
- ✓ Yeni planlar alıştırma yeterliliği geliştirme becerilerini de geliştirir.

Çalışma gruplarının başarılı sonuçlar vermesi için grup oluşmadan önce öğretmenin konuların bu yöntemle çalışmaya uygun olup olmadığına karar vermesi ve konu ile ilgili ayrıntılı bilgi edinmesi gerekir.

ARAMA KONFERANSI:

Ortak akıl yaratmayı amaçlayan katılımcı bir tartışma tekniğidir.

Bir grup iddia sahibi bir konudaki en ideal gerekçeleri ortaya çıkartarak yaratıcı stratejileri, işbirlikçi bir tutumla tasarlarlar.

Ortak görüş yaratmayı, ortak sorunlara çözüm bulmayı, daha iyiye ulaşmak gelişmek için neler yapılması gerektiğini belirlemeyi ve ortak hedefler seçmeyi sağlayan bir tekniktir.

Klasik olmayan konferans düzeni içinde, ortak alan yazılmak üzere 40 dolayında “iddia sahibini” 2, 3 gün süre ile bir araya getirir.

“İddia sahipleri” konuyla ilgili, o konuda çalışıp bir tecrübe kazanıp karar vericiler ve bilgi birikimi alan kişiler diye tanımlanır.

Katılımcıların birbirini ikna ederek geliştirecekleri ortak akıl arama konferansının her aşamasında aranır ve bulunur.

Klasik konferans düzenlerinde bir veya birkaç kişi çıkıp belirli konuları anlatır ve geri katılanlar dinler,

arama konferansında ise, tam tersine katılanlardan tamamı bir düzen içinde karmaşık bir sonuca ulaşır.

Örnekler:

- a. Türk eğitim sisteminde sorunlar konulu arama konferansı
- b. Üniversite seçme sistemi konulu arama konferansı

ODAK GRUP TARTIŞMA TEKNİĞİ

Önceden belirlenmiş yönergeler çerçevesinde gerçekleştirilir.

Tartışmacıların öznellikleri ön plandadır.

Bu teknikte sınırlı sayıda kavram ya da konunun tartışılması gerekir.

Tartışma için küçük homojen gruplar oluşturulmalıdır.

Tartışmalarda katılımcıların gerçekleri söylemeleri değil, görüşlerini belirtmeleri önemlidir.

Odak grup tartışmalarındaki kayıtların amacı daha sonraki analiz ve sentez için veri oluşturmaktadır.

Odak grup tartışmalarının en önemli sınırlılığı ise, bireysel eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesine olanak tanımaması hassas konuların tartışılması için uygun olmamasıdır.

Verilerin toplanması ve çözümlenmesi uzun zaman almaktadır.

YUVARLAK MASA

Yuvarlak masa etrafında oturulur.

Yuvarlak masa yöneticisi çalışmanın amacını belirler.

Toplantıya katılanlar sırayla, durum ile ilgili sorunları ortaya koyarlar.

Toplantıya katılanların düşünceleri eleştirilmeden desteklenir.

VIZİLTİ GRUPLAR (Kısa Süreli Tartışma Grupları)

Vızıltı 22

Vızıltı 33

Phillips 66

Vızıltı 44

Öğrenci katılımını artırmak amacıyla kullanılır.

Oluşturulan gruplar kendi aralarında konuştuklarından dolayı bu tekniğe vızıltı gruplar adı verilmektedir.

Bu teknikte önemli olan bir öğrencinin belirli bir süre bir konu üzerinde tartışması ve sonunda varılan kararların açıklanmasıdır.

Bu tür grup tartışmaları 4 ile 36 dakika sürdüğü için vızıltı gruplarına “**Kısa süreli tartışma grupları**” da denilir.

Tek başına düşünüldüğünde fazla bir yararı olmayan vızıltı grupları, anlatıma dayalı öğrenme ortamlarında veya kalabalık grupla öğrenme ortamlarında kullanıldığında sönmekte olan bilgileri alevlendirmekte faydalıdır.

Sınıf mevcudunun fazla olduğu durumlarda, sınıfın gruplara ayrılarak tartışmanın uygulandığı tekniktir.

Dolayısı ile büyük grup tartışmasına kıyasla daha fazla öğrencinin tartışmaya katılması söz konusudur.

Küçük grup tartışmasında amaç daha fazla öğrenci katılımını sağlamalıdır.

Bu teknikte üst düzey düşünme becerilerinin gelişmesinin yanında iletişim becerilerini, liderlik yeteneğini ve tartışma yeteneğini de geliştirir.

Bunun yanında düz anlatım kullanıldığı veya tek yönlü iletişimin olduğu bir eğitim ortamına hareket getirmek için de kullanılır.

Vızıltı gruplar, öğrencilere tüm sınıfın karşısında söylemekten kaçılabilirler.?????????

Öğrenme kişiliklerini yanlarındaki arkadaşlarına çekinmeden sorma imkânı tanır.??????????

Her öğretim kademesinde kullanılabilir.

Kolay bir katılım ve çabuk dönüt sağlama imkânı verir.

Öğretmenlere ve öğrencilere anlamadıkları noktaları kontrol etme şansı sunar.

Küçük grup tartışması sunumda, her grup sınıfta elde ettiği sonuçların raporlaştırmalıdır.

Sunularda raporlar sözlüde olabilir yazılı da olabilir.

Vızıltı 22 _____ 2 kişi 2 dakika

Vızıltı 33 _____ 3 kişi 3 dakika

Phillips 66 _____ 6 kişi 6 dakika

Vızıltı 44 _____ 4 kişi 4 dakika

BÜYÜK GRUP TARTIşMA TEKNİĞİ

Sınıf mevcudunun küçük gruplara bölünemeyecek kadar az olduğu durumlarda tüm sınıfın katılımıyla gerçekleştirirler bir tartışma tekniğidir.

Belirli bir zaman içinde önceden belirlenmiş konu ile ilgili tartışma yapılır.

Tartışmayı bir lider yönetir.

Lider genellikle öğretmendir.

Bir konuya başlarken öğrencilerin dikkatini çekmek ve işlenmiş bir konuyu pekiştirmek amacıyla kullanılır.

Bu teknikte öğretmen tartışma konusunu ya da problemi tüm sınıfa açar.

Öğrencilere sorular sorar, görüşlerini söylemelerini ister, kendisi de görüşlerini ifade ederek değerlendirmeler de bulunur.

Katılımcı sayısı genelde 7-9 kişi arasındadır.

Uyarı:

Bu tekniğin adı “Büyük grup tartışması” olduğu için genellikle sınıf mevcudunun fazla olması gerektiği gibi bir yanlış söz konusudur.

Oysa büyük diye adlandırılmasının nedeni, tüm sınıfın katılımını gerektirdiği içindir.

Uyarı:

Sınıf çok kalabalık ise büyük grup tartışma tekniği yerine küçük grup tartışma teknikleri kullanılır (Panel-Forum Münazara vb)

GÖRÜş GELİşTİRME

Bu tartışma tekniği daha çok insan hakları eğitimi ve politik bilimler eğitiminde kullanılır.

Görüş Geliştirme George Gallup’un “ Demokraside halkın görüşünün hesaba katılması önemlidir.” anlayışına dayanır.

Görüş geliştirmede en önemli nokta tartışılarak konunun çok çelişkili, zıt ve kutuplaşmaya müsait

bir konu olmasıdır.

Görüş Geliştirme aktif öğrenme tekniklerden biridir.

Bazen öğrenciler değerlendirmek için de kullanılır.

Öğrencilerine kendi görüşlerini ifade etme, bu görüşleri gerekleriyle savunma ve fikir değişikliği yapma olanağı sağlar.

Eleştirel düşünmeyi, başkalarının görüşlerine saygıyı yeni fikirlere açık olmayı ve kendi görüşlerini değerlendirmeyi öğretmek amacıyla kullanır.

Görüş geliştirme tekniğinde 5 ayrı kartona **“Katılıyorum”, “Kesinlikle katılıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kesinlikle katılmıyorum”, “Kararsızım”** görüşleri yazılır.

Öğrenciler bir konu hakkında bu 5 kategoriden birini seçer ve seçmek gerekçelerini açıklar.

Uygulama sırasında görüşünü değiştirip başka bir kartonun önüne geçen öğrencinin de neden görüşlerini değiştirdiğine yönelik fikirlerini söylemesi gerekir.

✓ **Uyarı:** Görüş geliştirme sonucunda “Şu doğrudur” ya da “Şu yanlıştır” gibi bir karara varmak söz konusu değildir.

✓ Ayrıca slogan kullanılamazdır.

Ayrıca öğretmen iyi bir sınıf yönetimi becerisine sahip olmalıdır.

✓ Öğrencilere arkadaşlarının açıklanmalarından etkilenip etkilenmedikleri sorulmalıdır.

✓ İkna olanların tüm öğrencilerle alkışlanmaları sağlanır.?

Görüş geliştirme, yani fikirlerin ortaya çıkaracağı anlaşılincaya kadar (yaklaşık 15–20 dakika) devam eder.

Öğrenciye bir görüşe körü körüne bağlanmama mantık çerçevesinde değerlendirme yapıp gerektiğinde görüşlerini değiştirme yeteneklerini kazandırır.

KULLANIM İÇİN REHBER İLKELER

✓ Ortaya konan önerme, tartışma konusu hedefe ve öğrenci özelliklerine uygun olmalıdır.

✓ Konu güncel ve ilgi çekici olmalıdır.

✓ Sürece bütün öğrencilerin etkin katılımı sağlanmalıdır.

✓ Önerme, tartışma konusu öğrencilerin skalanın sadece bir boyutunda yığılmasını önleyecek

biçimde yapılandırılmalıdır

SINIRLILIKLARI

- ✓ Her ders ve hedef için kullanımı uygun olmayabilir.
- ✓ Utangaç ve sıkılgan öğrencilerin ilk uygulamalarda etkin katılımı sağlanamayabilir.

MÜNAZARA VE GÖRÜŞ GELİŞTİRMENİN FARKI

Münazara

1. Çelişkili konu ile sadece iki zıt kutup vardır. (siyah-beyaz-evet-hayır)
2. İki grup vardır. Sınıfın büyük çoğunluğu aktif katılımdan ziyade izleyici konumdadır.
3. Jüri vardır.
- 4-Kazanan ve kaybeden vardır.

GÖRÜŞ GELİŞTİRME

1. Çelişkili bir konu ile ilgili zıt kutupun yanı sıra ara basamaklar vardır.
(Siyah-gri, beyaz, kesinlikle evet, kesinlikle hayır, çekimser)
2. Sınıfın tamamının katılımı sağlanır.
Bir çeşit grup çalışması gibidir.
3. Yarışma havası yoktur.
- 4-Jüri yoktur.

ALTI ŞAPKALI DÜŞÜNME (LATERAL DÜŞÜNME, YANAL DÜŞÜNME)

Edward De Bono tarafından geliştirilen bu tekniğin temel amacı:

Bireylerin düşünce becerilerini geliştirmek,

Bir konuya ilişkin farklı görüşleri ortaya çıkartmak ve böylece yaratıcı yeteneğini geliştirmektir.

Altı şapkalı düşünme tekniğinde, her biri farklı bir duygu durumunu ifade eden sembol durumunda altı şapka vardır.

ALTI ŞAPKALI DÜŞÜNME TEKNİĞİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

- ✓ Bu teknik bireylere nasıl düşünmelerini gerektiğini öğreten bir tekniktir.
- ✓ Düşünme ve önerilerin belli bir düzen içinde sunulması ve sistematikleştirilmesi için kullanılır.
- ✓ Düşünce ve öneriler farklı renklerle sembolize edilir.
- ✓ Bu teknik renklerin bireyler üzerindeki etkisinden yola çıkılarak geliştirilmiştir.
- ✓ Öğrenciler kendilerine ait şapkaların rengine göre düşüncelerini ve önerilerini ifade ederler.
- ✓ Bu teknik uygulanırken öncelikle konu belirlenir.
- ✓ Şapkalarla ait fikirler ve öneriler incelenir.
- ✓ En son mantıklı karar almayı temsil eden mavi şapka dinlenir.
- ✓ Bu tekniğin uygulanmasında önemli olan öğrencilerin kendi görüş ve düşüncelerini tespit etmek değil bir konuya farklı açılardan bakabilme becerisinin kazanılmasıdır.
- ✓ Öğretmen bu amacın dışına çıkmamalıdır.
- ✓ Bu teknik sayesinde tek tip düşünmeden uzaklaşır, konu ya da soruna farklı açıdan yaklaşmayı öğrenirler.
- ✓ Bir karar almadan önce düşünme gücünü kullanarak konuyu enine boyuna tartışırlar.
- ✓ Sınıf içi uygulamalarda 6 öğrenci daire halinde oturur.
- ✓ Her biri farklı bir renkteki şapkayı kafalarına geçirir ve kendilerine verilen örnek durumla ilgili görüşlerini bu şapkanın temsil ettiği düşünceye göre birer dakika süreyle açıklar.
- ✓ Hemen ardında şapkaları değiştirirler ve yeni şapka rengine göre tekrar fikir üretirler.
- ✓ Her öğrenci, 6 şapkanın tamamını da kafasına takar ve bu sayede bir olaya ilişkin farklı görüşlerin farklı bireylerle ortaya çıkarılması sağlanmış olur.
- ✓ 6 şapkalı düşünme çözüm sürecinde tartışmaların uzamasını, karmaşıklaşmasını ve dağılmasını engeller.
- ✓ Bu teknikte öğrencinin bir problemin birden fazla çözüm yolu olabileceğini, çeşitli

alternatiflerin olduğunu anlar.

- ✓ Bu teknik öğrencilerin olaylara at gözlüğü ile bakmalarını engeller.
- ✓ Tek tip düşünmeye karşı çıkar.
- ✓ Hem yaratıcı düşünmeyi hem karar verme becerilerini geliştirir.

SINIRLILIKLARI

- ✓ Bireyler inanmadıkları görüşleri söylemek zorunda kalabilirler.
- ✓ Etkinlik sürekli katılımlarla sınırlı kalabilir.
- ✓ Öğrenciler rengin gerektirdiği düşünceyi bulamayabilirler.
- ✓ Bazı öğrenciler sürece katılmak istemeyebilir.
- ✓ Her konu için uygun olmayabilir.
- ✓ Öğrencilerin konuyla ilgili hazırbulunuşlukları düşük ise istenilen veri elde edilmeyebilir.
- ✓ Zaman alıcıdır.
- ✓ Kalabalık öğrenci gruplarında uygulama güçtür.
- ✓ Çözümün tek olduğu durumlarda bu teknik kullanılamaz.

Beyaz Şapka

Tarafsızlığı ifade eder.

Yani bu şapkayı takan birey, olaylara kendi görüş gözüyle değil bilimsel bir gözlemcinin objektifliğinde yaklaşır.

Kırmızı Şapka

Bireyin duygularını ifade eder.

Bu şapkayı takan birey olaylara duyguları çerçevesinde yaklaşır.

Siyah Şapka

Olumsuzluğu, karamsarlığı ifade eder.

Mevcut davranışın yanlış ve hatalı yönlerini ön plana çıkartır.

Daha çok eleştirel bakış açısını temsil eder.

Sarı Şapka

İyimserliği ifade eder.

Siyah şapkanın aksine mevcut durumun doğru ve yapıcı yönlerini ön plana çıkartır.

Yeşil Şapka

Yaratıcılığı, olağan kalıpların dışına çıkmayı ifade eder.

Olağan orijinal, bakış açılan getirmeyi amaçlar.

Mavi Şapka

Mevcut durumu tüm yönleriyle (Beyaz, kırmızı, siyah, yeşil şapka) ele alır.

Analiz eder ve sonuç çıkartır.

Yani değerlendirmeyi ifade eder.

Kontrol şapkası olarak da bilinir.

SOKRAT SEMİNERİ

Düşünmeyi ve işbirliğini gerektiren açık uçlu bir tartışma tekniğidir.

Bu tartışma tekniğinde sorular önemli bir yer tutar.

Öğretmen bir konu başlığını ya da okurun bir hiyerarşi ardında sorularla tartışmayı açar.???????

Tartışmanın demokratik bir ortamda gerçekleşmesi ve herkesin kendini ifade edebilmesi için daireler oluşturur.

Kalabalık sınıflarda iç içe daireler oluşturur.

Bu durumda genellikle dış daire gözlem yapar.

Sokrat seminerinde 3 tip soru vardır. Bunlar:

Açılış Soruları: Öğrencilerin deneyimleri ile verilen konu veya okunan hikâye arasında bağlantı kurmaya yönelik sorulardır.

Çekirdek Sorular: Direkt konuyla ilgilidir.

Farklı fikre yorumlar verilir.

Kapanış Soruları

Konunun içeriği, gerçek dünya ve öğrencilerin yorumları arasında bağ kuran sorulardır.

TEKNİĞİN UYGULANMASINDA REHBER İLKELER

1. Öğrencilere düşünmek ve soruya uygun bir zaman verebilmek için zaman verilmelidir.
2. Entelektüel bir tartışma süreci sağlanmalıdır.
3. Derin düşünmeyi sağlayarak sorular sunulmaktadır.
4. Ara sıra nelerin tartışıldığı ve nelerin tartışılmadığı özetlenmelidir.
5. Katılım sağlamak için öğrenciler cezalandırılabilir.

Uyarı: Sokrat seminerinde öğrencilerin daha çok ağır metinler incelenir.

SOKRAT TARTIŞMASI (SOKRAT YÖNTEMİ-BULDURMA TEKNİĞİ)

Buluş yoluyla öğretim stratejisinde kullanılan bir tekniktir.

Temelinde önceden düzenlenmiş bir dizi soruların öğrencilerin bildiklerinden hareketle onlara yeni bilgiler öğrenme anlayışı vardır.

Sokrat tekniği, Sokrates'in felsefi tartışmalarında uyguladığı yöntemin öğretime uygulanmış şeklidir.

Sokrat tartışmasında kolayda zora, özelde genele, olaylardan sonuca gidecek gerçek bilgiye ulaşılır.

Yöntemi uygulayan kişi hiçbir şey bilmiyormuş gibi davranır, fakat bu esnada önceden hazırlanmış şaşırtıcı sorularla karşısındakini konuşturarak, ustalıkla gerçeğe ulaştırır.

Yöntemin uygulanmasında tümevarım yaklaşımı benimsenir.

Sokrat'a göre bilgi doğuştan insanın beynindedir.

Fakat sorularla bu bilgilerin ortaya çıkartılmasının geliştirir.

Sokrat'ın bilgiyi doğurtma yöntemi iki aşamada oluşur.

1. ALAY (İRÖNİ)

Bilgiyi ortaya çıkartmak için önce karşıdaki kişinin sorular yoluyla kendi bilgilerinin şüphe etmesi daha sonra doğrulara ulaştırılması amaçlanır.

Bu aşamada öğrenciye bilişsel dengesizlik yaşatılır.

2. DOĞURTMA

Bu aşamada bilgilerin şüpheyeye düşen kişiye yine sorular yöneltip kısa cevaplar verdirecek kişinin zihninde saklı bilgiler ortaya çıkartılır.

Sokrat Yönteminin Sınırlılıkları

- ✓ Yaşı küçük öğrencilerde uygulanması zordur.
- ✓ Kalabalık sınıflarda uygulanması zordur.
- ✓ Her konu için uygun sorular hazırlanmayabilir.
- ✓ Bu yöntemi uygulamak için soru-cevap yöntemini çok iyi bilmek gerekir.

BEYİN FİRTINASI (Alex Osborn)

Osborn tarafından geliştirilen bu tekniğin temel amacı:

Bir konuya çözüm getirmek,

Karar vermek,

Hayal yoluyla kısa sürede çok sayıda düşünce ve fikir üretmek, **sorunlara çözüm getirmek ve yaratıcılığı geliştirmektir.**

Beyin fırtınasının **temel vurgusu** yaratıcı, orijinal fikir üretimi ve problem çözmedir.

Yaratıcı, orijinal fikirler ancak ve ancak sınırsız özgürlük ortamının olduğu, bireylerin eleştirilmekten korkmadığı, hiçbir baskı altında kalmadığı ortamlarda sağlanabilir.

BEYİN FİRTINASININ TEMEL ÖZELLİKLERİ

- ✓ Süreç boyunca ortaya atılan fikirlerin birbiriyle etkileşimi daha yeni, daha orijinal fikirlerin ortaya çıkmasını sağlar.
- ✓ Bu teknikte önemli olan çok sayıda fikir ve düşünce üretmektir.
- ✓ Teknikte önemli olan konuyla ilgili görüş ve düşüncelerin olabildiğince hızlı belirtilmesi,

bir taraftan bunları yazıya dökülmesi sonunda değerlendirmeye gidilmesidir.

- ✓ **Beyin fırtınasında tartışılacak konu, değişik çözüm yollarının önerilmesine olanak verecek yapıda olmalıdır.**
- ✓ **Etkili bir beyin fırtınasında fikirlerin niteliğinde çok niceliği önemlidir.**
- ✓ **Beyin fırtınası sınıfın tamamı ya da belirlenen bir grupla da uygulabilir.**

BEYİN FIRTINASI TEKNİĞİNİN ETKİLİ KULLANILMASI İÇİN TEMEL İLKELER

Görüş ve düşünceler dile getirilirken, çok ayrıntılı açıklamalardan ve eleştirilerden kaçınılmalı, yaratıcı düşüncelerin ortaya çıkması kolaylaştırılmalıdır.

Görüş ve düşünceler oluşturulurken olumlu ve saygın bir ortamda, rahatça açıklanmalıdır.

Tartışmaya katılım ne kadar çok olursa, yaratıcı düşüncelerin sayısı da fazlalaşır.

Öğretmen sınıfı sürekli güdülemeli, konuşma ve tartışmaları canlı bir havada, karşılıklı bir etkileşim zinciri içinde, hızla sürdürmeye çaba göstermelidir.

Tartışmada süre önceden sınırlandırılmalı, belirlenen süre içinde olabildiğince çok kişi konuşabilmelidir.

Görüş ve düşünceler açıklandıktan sonra, en iyi ve en uygun bulunan öneriler görevli yazıcılar tarafından not edilmeli benzer görüşler birleştirilmeli, verilen süre sona erince de söylenenlerin ayrıştırılmasından sonra bir değerlendirme yapılmalıdır.

Beyin fırtınasında misafir kabul edilmez.

Sesli ya da görsel kayıt araç kullanılmaz.

Fikirler, ne kadar açık olsa da ifade edilebilmelidir.

Beyin fırtınasını yöneten etkin olarak fikir üretmeye katılmaz.

Ancak, grupta oluşabilecek olumsuz havayı kırmak ve konudan sapmayı engellemek zorunludur.

Her fikir mutlaka kaydedilmelidir.

Herkesin birbirini görebileceği bir okuma biçimi tercih edilmelidir.

Yeni fikir üretilmeyeceği anlaşıldığında beyin fırtınası sona erdirilmelidir.

Ortaya atılan fikirlerin ayrıntılı bir şekilde açıklanması ya da savunulması da istenmez.

Herkes hızlı bir şekilde aklına geleni söyleyebilir.

Sorun anlatılır ve tahtaya yazılır.

Beyin fırtınası tekniğinin uygulaması anlatılır.

Yeni fikir üretilmeyeceğinden emin olduğunda beyin fırtınası durdurulur.

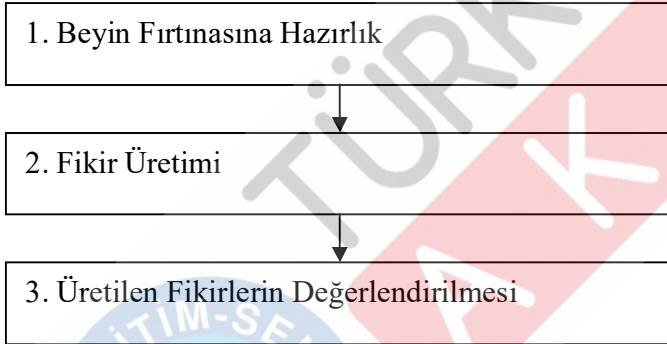
Değerlendirme aşamasının tüm sınıfta yapılmasının vakit alacağı ya da zor olacağı düşünülürse, sınıfın seçeceği 3-5 kişilik bir öğrenci grubu bu çalışmayı yapmak üzere görevlendirilebilir.

Beyin fırtınası bir sorun çözme yolu olduğu için, çözüme götürücü alternatiflerin çok olması önemlidir.

Beyin fırtınası hakemin katkı sağlaması istemeli ve eşitlik hakkı verilmelidir.

Fikir üretme ve eleştirisi aynı anda gerçekleşmeyecek eleştiri kapı dışına bırakılmalıdır.

Beyin Fırtınası Süreci

a. Beyin Fırtınasına Hazırlık: Beyin fırtınası nasıl yapılacağı anlatılır.

Öğrenci orijinal fikirler üretmeye yöreklendirilir.

b. Fikir Üretimi: Neşeli, özgür bir ortamda çok sayıda fikir üretilmeye çalışılır.

c. Üretilen Fikirlerin Değerlendirilmesi: Tahtaya listelenen fikirler grup tarafından tartışılarak değerlendirilir.

Fikirler sınıflandırılır, yeni tepkiler kurulmaya çalışılır.

En sonunda grup tarafında kabul edilen fikirler listelenir.

BEYİN FIRTINASINDA KULLANILAN ÇÖZÜM YOLLARI

Benzerliklerden	Fikir Bağlantıları	Zarardan Yarar
Yararlanma	Kurma	Çıkarma

a-Benzerliklerinden Yararlanma: Duruma ilişkin, doğadaki örneklerden yararlanılır.

Örneğin asker kaskları, kaplumbağalardan esinlenerek geliştirilmiştir.

Örneğin pamuk liflerini tohumdan ayıran çırcır makinesinin buluşu, bu makineyi “Bir kedinin pençesini çitten geçirip bir civcivi nasıl kavradığını görerek” geliştirilmiştir.

Radarlar kör bir hayvan olan yarasaların algılama sisteminden esinlenerek geliştirilmiştir.

b) Düşünce İlişkisi Kurma (Fikir Bağlantıları Kurma): Bir soruna çözüm aranırken kişilere söylenen sözcük ve düşüncelerle sorun arasında ilişki kurulur.

c) Zarardan Yarar Çıkarma: Zarar edilen bir üründen, işten yarar sağlama işidir.

Örneğin bir fabrika zarar edecek. Bu zarardan kurtulup yarar sağlamak için işe yarayacak yeni bir yol önerilir.

Örnek: Amerika’da elma tarlalarını vuran dolu, tüm elmaların üzerlerinde nokta nokta küçük beneklerin oluşmasına yol açmıştı. Tüm üreticiler, o yıl elmaların ellerinde kalacağını anlamıştı. Bu sırada bir şirket tarlalara gelip ellerindeki tüm elmaları yarı fiyatına alabileceklerini söyledi. Üreticiler bu teklifi büyük bir sevinçle kabul ettiler. Daha sonra aynı firma, bu elmaları 4’erli paketleyerek satışa sundu. Paketlerin üzerinde şu ifade vardı: “Üzerlerinde Tanrı’nın mührü bulunan elmalar.” Tüm elmalar çok kısa sürede yüksek fiyata alıcı buldu.

Örneğin, marangozun artan talaştan sunta yapması vb.

BEYİN FIRTINASI TEKNİĞİN AVANTAJLARI

- ✓ Düşünmeyi ve yaratıcılığı geliştirir.
- ✓ Hayal gücünün en üst düzeyde kullanımını sağlar.
- ✓ Öğrenme ortamını zevkli hale getirir.
- ✓ Sorunlara orijinal çözüm yapılarının bulunmasını sağlar.

- ✓ Kısa sürede çok sayıda fikir ve düşünce üretir.
- ✓ Uygulama sürecinde araç-gereç geliştirmeyi güdüleyicidir.
- ✓ Öğrencilere değerlendirme yapabilme becerisi kazandırır.
- ✓ Öğrencilerin farklı görüşleri kabul etmelerine yardımcı olur.
- ✓ Öğrenme ortamını zevkli hale getirebilir.
- ✓ Öğrencilerin bir konu ile ilgili birçok farklı görüşün olduğunu görmelerini sağlar.
- ✓ Tüm öğrenciler katılabilirler.
- ✓ Takım çalışmasını geliştirir.
- ✓ Konular ilgiyi canlı tutar.
- ✓ Öğrenciler farklı görüş ve düşüncelere saygı duymayı öğrenir.

BEYİN FIRTINASI TEKNİĞİNİN SINIRLILIKLARI

- ✓ Zaman alıcıdır.
- ✓ Hedeften sapılabilir ve konu dağılabilir.
- ✓ Değerlendirme uzun sürebilir.
- ✓ Her zaman bir sonuca ulaşılamayabilir, her zaman bir ürün elde edilemeyebilir.
- ✓ Her öğrencinin katılımı aynı olmayabilir.
- ✓ Ünlü ve yetenekli öğrenciler dışında kalanların derse etkin katılımı sağlanamayabilir.
- ✓ Analitik düşünmeye ve sistematik bilgi sunmaya uygun değildir.
- ✓ Psikomotor etkinlikler de uygulanması zordur.
- ✓ Çok karmaşık konularda sonuca ulaşılamayabilir.
- ✓ Konu ve sorunlar basit olduğunda öğrencilerin ilgisini çekmeyebilir.
- ✓ Serbest, özgür, güvenilir bir ortam sağlanamazsa başarıya ulaşılamaz.

- ✓ Ön koşul davranışlara sahip olmayan gruplarda kullanılamaz.
- ✓ Grubun tartışma kurallarını anlayamaması sorun çıkarabilir.
- ✓ Sınıf içi ilişkiler bozulabilir.
- ✓ Her öğrenciyi ayrı ayrı değerlendirmek zordur.
- ✓ Öğrencilerin söyledikleri fikirleri her yönüyle değerlendirme fırsatı yoktur.
- ✓ Ortaya atılan her fikrin yazılması oldukça zaman alıcıdır.
- ✓ Güvenilir bir atmosfer sağlanamazsa başarıya ulaşamaz.

TERS BEYİN FIRTINASI

Beyin fırtınası bazen olumsuz sorularla ele alınarak konuya zıt bir açıdan çözümler üretilmeye çalışılır. Buna ters beyin fırtınası denir.

Örnekler:

- ✓ Toplumun ahlakı nasıl çökertilir?
- ✓ Öğrencilerin eleştirel düşünme becerisini nasıl yok edebiliriz.
- ✓ Bankaları nasıl dolandırabiliriz.
- ✓ Kızları evlenme vaadiyle nasıl kandırabiliriz.

Uyarı: Tekniğin uygulanma sürecinde üretilen fikirlerin niteliği değil, niceliği önemlidir.

Değerlendirme aşamasında yani süreç sonunda fikirlerin nitelikleri önem kazanır.

Uyarı: Beyin fırtınası ile fikir taraması birbirine karıştırılmaktadır.

Fikir taraması gruplarla yapılır.

Beyin fırtınası hem grupla, hem de sınıfın tamamıyla yapılır.

Fikir taramasında derse canlılık getirmek, dikkati toplamak esas amaçtır.

Ayrıca fikir taraması öğrencilerin öğretilecek konuda işlenecek konuda fikirler ortaya koyması için de kullanılabilir.

Uyarı: Beyin fırtınası ile –Listeleme- tekniği de birbirine karıştırılmamalıdır.

Listeleme öğrencilerin görüşleri örgütleyip sunma ve tartışma becerilerini geliştirme amacıyla kullanılır.

Beyin fırtınasından farklı olarak daha çok öğrencilerin ilgi duyduğu konuları sıralamak, öğrenmek ve listelemek için kullanılır.

Sıralamalar (Listelemeler) daha sonra öğrencilerin katılımı ile tartışılır.

ÖĞRETİM TEKNİKLERİ

GRUPLA ÖĞRETİM TEKNİKLERİ

- ✓ Gösteri
- ✓ Soru Cevap
- ✓ Rol Yapma
- ✓ Drama
- ✓ Deneme
- ✓ Benzetim
- ✓ Mikro Öğretim
- ✓ Altı Şapkalı Düşünce
- ✓ Eğitsel Oyunlar
- ✓ Görüş Geliştirme

1- GÖSTERİ (GÖSTERİM / DEMONSTRASYON)

Bir şeyin nasıl yapılacağının gösterilmesi

Bir şeyin çalışma prensibinin açıklanması için,

İzleyici kitlesinin önünde hem görsel, hem işitsel iletişim kullanılarak gerçekleştirilen etkinliktir.

Uyarı: Psiko-motor davranışların kazandırılmasında en etkili yol gösterip yaptırmaktır.

TEKNİĞİN GENEL ÖZELLİKLERİ

- ✓ Öğretmen merkezlidir, öğrenciler sürece dinleyici olarak katılırlar.
- ✓ Hem görsel hem işitsel iletişim ön plandadır.
- ✓ Çoğunlukla psikomotor davranışların kazandırılmasında kullanılır.
- ✓ Eğitim teknolojisi araçlarının en fazla kullanıldığı tekniktir.
- ✓ Gösterimin en önemli özelliği herhangi bir şeyin ustaca nasıl yapılacağıın gösterilmesidir.
- ✓ Öğrenciler dikkatli bir şekilde gösteri yapan kişiyi izler ve fotografik hafızalarına kayıt ederler.
- ✓ Gösteri öğretmen veya kaynak kişilerle gerçekleştirilebileceği gibi, hareketli-hareketsiz resimler veya filmler aracılığı ile de gerçekleştirilebilir.
- ✓ Kalabalık gruplara da uygulanabilir.

ETKİLİ KULLANIMI İÇİN TEMEL İLKELER

- ✓ Gösteri mümkün olduğunca basite indirgenmelidir.
- ✓ Bu sayede gösteriyi izleyen herkesin rahatlıkla anlaması sağlanmalıdır.
- ✓ Gösterinin her basamağında gösteriyi yapan kişi, açıklamalarda bulunmak, öğrencilere gösteriyi anlayıp anlamadıklarıyla ilgili dönüt almayı sağlayıcı etkinliklerde bulunmalıdır.
- ✓ Gösterinin süresi öğrencilerin dikkati seviyelerine uygun olarak ayarlanmalıdır.
- ✓ Tekniğin öğrenci seviyesine uygun olup olmadığı dikkate alınmalıdır.
- ✓ Süreç içerisinde zaman zaman ara özetlemeler yapılmalıdır.
- ✓ Öğrenciler gösteri sırasında soru sormaya cesaret edilmelidir.
- ✓ Gösteri bitiminde, tüm gösteri kısaca özetlenmelidir.
- ✓ Mümkünse, gösteri bitiminde gösteriyle ilgili küçük bir yazılı test uygulaması yapılmalıdır.

Öğrenciler

Gösteride ne öğrenecekleri,

Gösteri süresine nasıl katılacakları,

Soru sorup sormayacakları

Ne zaman soru sorabilecekleri,

Not alıp almayacakları gibi konularda bilgilendirilmelidir.

- ✓ Gösteri bütün öğrencilerin görebileceği ve duyabileceği bir ortamda yapılmalıdır.
- ✓ Açık anlaşılır bir dil kullanılmalıdır.
- ✓ Gösterimin önceden provası yapılmalıdır.
- ✓ Gösterimin görsel kısmı ile işitsel kısmı tutarlı olmalıdır.
- ✓ Gösteri sonrasında anlaşılmayan noktaların açıklanması için öğrencilerin soru sormasına fırsat verilmelidir.
- ✓ Gösteri çok uzun veya yavaş olmamalı, öğrencilerin temel ilkeleri yakalayabilecekleri bir hızda olmalıdır.
- ✓ Gösteri karmaşık ise basamaklar ve bazı kritik noktalar tahtaya yazılmalıdır.
- ✓ Öğrencilere gösterimin amaçları söylenmelidir.
- ✓ Gösteri öğrenilecek konuyu somutlaştırabilmelidir.

TEKNİĞİN AVANTAJLARI

- ✓ Hem göze hem de kulağa hitap ederek ilgiyi artırır.
- ✓ Sözel olarak anlatımın yetersiz kaldığı durumlar da etkin olarak kullanılır.
- ✓ Kalabalık öğrenci gruplarında ekonomiktir.
- ✓ Öğrenciler görerek ve öğrenerek işitirler.
Kalıcı öğrenme sağlar.
- ✓ Güdülemek ve ilgi çekmek için etkili bir yöntemdir.
- ✓ Öğretmene yanlış düşünceleri anında düzeltme olanağı verir.
- ✓ Gösterip – Yaptırma yöntemine göre daha ekonomiktir.
- ✓ Öğrencilerin çalışma standartlarını geliştirir.
- ✓ Özellikle beceri kazandırılmasında etkilidir.

GÖSTERİ TEKNİKLERİNİN SINIRLILIKLARI

- ✓ Gösteri öncesinde çok fazla ön hazırlık gerekir.
- ✓ Herkes gösteri yapamaz.
- ✓ Gösteriyi yapacak kişinin alanında uzman olması gerekir.
- ✓ Zaman alıcıdır.
- ✓ Bilişsel ve duyuşsal öğrenmelerde çok etkili değildir.
- ✓ Kalabalık arttıkça görme ve duyma bakımından sorunlar yaşanacağından etkisi azalır.
- ✓ Her zaman araç-gereç bulmak problem olabilir.
- ✓ Karmaşık bir gösteride öğrenciler başarısızlık ve eksiklik duygularına kapılabilirler.
- ✓ Çok uzun sürdüğünde öğrencilerin dikkati dağılabilir.
- ✓ Her ders ve konu için uygun değildir.
- ✓ Önlem alınmaması kazalara neden olabilir.
- ✓ Sınıf düzeni ve disiplini bozulabilir.
- ✓ Öğrenciler arasında sosyal etkileşim çok azdır.
- ✓ Gösterici dönütlere dikkat etmeden yalnızca “göster ve anlat” ilkesini uygularsa etkisi olabilir.

Uyarı: Gösteri yöntemi deney ile karıştırılmamaktır.

Deney yönteminin amacı Psikomotor davranış kazandırma değildir ama Psikomotor becerilerin kullanılması gerekli ve önemlidir.

Gösteri yönteminin amacı ile Psikomotor davranışları kazandırmaktır.

2. SORU-CEVAP TEKNİĞİ (Katehetik Teknik)

Bilinmeyen bir şeyi ortaya çıkarmak,

Düşünme yeteneğini geliştirmek

Öğrenciler güdülemek

Öğrencilerin bilgiyi organize etmesine yardımcı olmak

Önemli noktaları vurgulamak

Neden soru ilişkisini vurgulamak

Öğrenci ilgilerini açığa çıkarmak

Öğrencilerle iletişimi artırmak

Öğrenmeyi değerlendirmek

İyi anlaşılmayan noktaların ortaya çıkması ve düzeltilmesi için fırsatlar yaratmak ve öğrenilen konuları geliştirmek amacıyla kullanılan bir öğretim tekniğidir.

En eski öğretim tekniklerinden biridir.

Sokratik teknik olarak da bilinir.

Hemen hemen her dersin öğretimde kullanılır.

REHBER İLKELER

Sorular bütün sınıfa sorulmalı, bir süre beklenmelidir.

Gönüllü öğrenciye öncelik verilmelidir.

Doğru cevaplar pekiştirilmelidir.

Yanlış cevap verenler azarlanmamalı, aşağılanmamalıdır.

Doğru cevap bulunmaya kadar ipuçlarından faydalanılmalıdır.

Soru sınıfa değil de öğrencilere tek tek yöneltiliyorsa oturuş sırası numara ya da alfabetik sıra takip edilmelidir.

Soru sorulacak öğrenci random, (rastgele) seçilmelidir.

Öğrenci-öğretmen ve öğrenci-öğrenci etkileşimi sağlanmalıdır.

Konuşma güçlüğü çeken öğrenciler sabırla dinlenmeli kesinlikle aşağılanmamalıdır.

Öğrencilere isimleriyle hitap edilmelidir.

Tek tip sorular kullanılmamalıdır.

Öğretmen sürekli soru soran bir role girmemeli,

Öğretmen yerinde ve zamanında gerekli açıklamaları yapmalı ve öğrencilerin de soru sormasına izin vermelidir.

Öğretmen soru sorma tekniklerini iyi bilmeli, her soru yalnızca bir davranışı dönük olmalıdır.

Soruların ifadesi ve zorluğu öğrenci düzeyine göre ayarlanmalı ve öğrencilerin bilmedikleri kavramlar soru cümlelerinde yer almamalıdır.

Dersin başında bilgi düzeyinde sorular daha sonra üst düzey düşünme ve yaratıcılığı geliştiren sorular sorulmalıdır.

Dersin yapısını ve yönünü belirleyecek anahtar sorular önceden hazırlanmaktadır.

Sorular tekrarlardan kaçınılmalıdır.

Soruları öğretmen sorabileceği gibi öğrencilerin öğretmene ya da öğrencilerin birbirine soru sormalarına olana sağlanmaktadır.

Kişiyeye özel soru olmamalıdır.

Öğrencilerin yanıtlayabileceği sorular sorulmalıdır.

Öğrencilere cevabı “Evet” “Hayır” biçiminde sorular sormayınız.

Açık uçlu sorulara ağırlık verilmelidir.

Soru-cevap “Anlatım” yönteminin monotonluğunu gidermek amacıyla da kullanılır.

Bilişsel alanın bütün basamaklarına yönelik sorular sorulabilir.

Sorular bir disiplin ya da ceza araç olarak değil, öğrencileri aktif hale getirmek için kullanılmalıdır.

Soru-Cevap Tekniği dersin:

Giriş Bölümünde; Daha çok ön koşul bilgileri sağlama

Gelişme Bölümünde, öğrencilerin derse katılımını sağlanan

Sonuç bölümünde öğrenme eksikliklerini ve öğretimin etkinliğini belirlemede (Değerlendirme) için kullanılır.

Öğrenci cevabı vermeye özendirilmeli yüreklendirilmelidir.

Soruyu soran öğretmen cevabı bilmelidir.

SORU-CEVAP TEKNİĞİNİN AVANTAJLARI

Öğrencileri her an derse katılıma hazır hale getirir.

Öğrencilerin dikkat seviyelerini yüksek tutar.

Öğrencilerin düşünme ve düşündüklerini ifade etme becerilerini geliştirir.

Öğrencilerin hazırbuluşluk düzeylerini belirlemede etkilidir.

Öğrenciye kendi eksikliklerini fark etmesi adına fırsat sunar.

İletişim becerilerini geliştirir.

Öğrenciler birbirlerinin görüş ve düşüncelerini tanıma ve yararlanma imkânı bulurlar.

Öğretim sürecine ilişkin geribildirim sağlar.

Yapıcı ve üretici düşünmek için özendirici bir ortam oluşturur.

Öğrencilerin analitik ve yaratıcı düşünme yeteneklerini geliştirir.

Öğretim sürecinde öğretmene dönüt-düzeltilme olanağı tanır.

Düşünceleri bir düzen içinde toparlayıp anlatabilme fırsatı sağlar.

Öğrencilere grup halinde düşünebilme becerilerini kazandırır.

Kalabalık karşısında konuşma becerisi kazandırır.

SORU CEVAP TEKNİĞİNİN SINIRLILIKLARI

Sürekli sorular öğretimi sıkıcı hale getirir.

Sorular nitelikli hazırlanmazsa, öğretimin kalitesi düşer.

İyi planlanmaz ise süre kaybına neden olur.

Sürekli sorulan sorular öğrencilerin kaygı düzeyini yükseltir, kaygı aşırı heyecan gibi olumsuz duyguların ortaya çıkmasına neden olur.

Tek başına kullanıldığında konunun anlaşılmasında güçlük doğar.

Diğer öğretim yöntemleriyle ve teknikleriyle desteklenmesi gerekir.

Bilgi vermek için yavaş bir tekniktir.

Konunun dağılmasına yol açabilir.

Üstünkörü, hazırlanmış sorular öğretimin kalitesini düşürür.

Soru-cevap tekniğini uygulayan öğretmenler, soruların düzeyini, türünü ve soru oluşturma yollarını çok iyi bilemezse teknik etkili olarak kullanılmaz.

Dikkatli kullanılmazsa sınıfta gürültüye ve kargaşaya sebep olur.

Soru Türleri

---

a) Bilişsel Bellek Soruları (Bilgi Düzeyi)

- ✓ Ezberlenmiş ya da bilgi dağarcığına alınmış sorulardır.
- ✓ Tek doğru cevabı olan sorulardır.
- ✓ Kapalı uçlu sorular ya da yakınsak sorularda denir.
- ✓ En alt düşünce düzeyinde çağrışım ve hatırlama ile sınırlı sorulardır.

Örnekler:

- a. Atina hangi ülkenin başkentidir.
- b. İstanbul kaç yılında fethedildi.

b) Birleştirici Sorular: (Kavrama Düzeyi)

- ✓ Kişinin düşüncelerini birleştirici ya da birbirine yakınlaştırmaya nitelikteki sorulardır.
- ✓ Öğrencilerden kendi cümleleri ile ilişkileri görmesi organize etmesi beklenir.
- ✓ Öğrencinin bilgiyi özümsemesi söz konusudur.
- ✓ Açık uçlu sorulardır.
- ✓ İraksak sorular da denir.

Örnekler:

- a. Türkiye'ye neden uygarlığın beşiği denir?
- b. Antalya ve Ankara illerinin benzer ve farklı özellikleri nelerdir?

c) Genişletici Sorular (Analiz-Sentez Düzeyi)

- ✓ Öğrencilere cevap vermede çok fazla özgürlük tanır.
- ✓ Öğrenciyi düşünmeye, orijinal ve yaratıcı fikirlere yeni yollar aramaya teşvik eder.
- ✓ Açık uçlu üst düzey sorulardır.

Örnekler:

- a. Çevre kirliliğine karşı nasıl bir mücadele önerirsiniz.
- b. Ekonomik kalkınmanın Türkiye'nin gelecekteki konumuna ne tür katkılar sağlayacağını düşünüyorsunuz?

d) Değerlendirme Soruları

- ✓ Bu tür sorularda kişisel düşünceler ortaya konur.
- ✓ Öğrencilerin içsel düşünce ve bilgilerini organize etmeleri konusunda onları zorlayan soru tipidir.
- ✓ Açık uçlu sorulardır.

Örnekler:

- a. Çevreyi koruma konusunda savunduğunuz ilkeler nelerdir?
- b. Suları temiz tutmak için en iyi yolun ne olduğunu düşünüyorsunuz?

ROL (OYNAMA) YAPMA

Rol oynama, öğrencinin örnek olarak verilen bir problem durumundaki insanın yerine kendisini koyarak o insanın hissettiği duygu ve davranışlarını anlamasını amaçlayan bir tekniktir.

Öğrenciler problem durumunda yer alan kişilerin rolünü oynarlar.

Bu şekilde öğrenciler normal hayatta yaşanmış veya yaşanabilecek bir durum karşısında empati becerileri kazanır.

Öğrencilerin rol almaları, oynamaları, kararlar alması ve örnek durumun sonuçlarıyla karşılaşmaları rol oynamasını ön plana çıkaran özellikleridir.

Öğretmen, yönlendirici konumundadır, gerekirse rol de alabilir.

Rol oynama tekniğinin amacı bir kavramı ya da bir beceriyi öğretmektir.

Rol alan öğrenciler etkinlik sürecindeki konuşmaları, duyguları ve yaptıkları üzerine kişisel değerlendirme yapmanın yanı sıra izleyen öğrencilerden de dönüt alırlar.

Bütün öğretim kademelerinde kullanılır.

Öğrencilerin gerçek yaşamdaki rollerini yaparak yaşayarak öğrenmesini sağlar.

Ayrıca bu teknik bir kavramı öğretmek, bir beceriyi geliştirmek, öğrencileri tanımak, öğrencileri derse koşturmak amacıyla da kullanılabilir.

Öğrenci merkezlidir.

Empati, grup içinde konuşma, iletişim, yaratıcılık becerilerinin geliştirilmesine olanak tanır.

Yaparak yaşayarak öğrenme temelidir. Öncelikle empati (eşduyumu) ve sosyal becerinin gelişmesini sağlar.

Duyuşsal öğretimde etkilidir.

Yabancı dil öğretiminde ve hizmet için eğitim programlarında da son yıllarda kullanılmaktadır.

Öğretimin her kademesinde kullanılır ama öncelikle okul öncesi ve ilköğretimde kullanılır.

Örnekler:

- Bir kız çocuğunun anne rolüne girerek annelik kavramının özelliklerini hissetmesi annelik konusunda öğrenciyi bilgilendirirler.
- Bir iş görüşmesinin rol oynama yoluyla canlandırılması.
- Zorba bir karakteri canlandırıp sinirlilik kavramını öğretmek

UYGULAMADA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN TEMEL NOKTALAR

- ✓ Gerçekleştirilecek etkinliğin ayrıntıları belirlenmeli, uygulamada görev alacak öğrenciler, gönüllüler arasından seçilmelidir.
- ✓ Öğrencilere canlandırılacak roller tanıtılmalı ve öğrencilerin bu rollerle ilgili prova

yapmasına olanak sağlanmalıdır.

- ✓ Sınıfın rol oynamaya uygun bir şekilde düzenlenmesi gerekir.
- ✓ Rol oynamanın sonunda mutlaka sınıfça tartışma ve değerlendirme yapılmalıdır.
- ✓ Rol oynama etkinliğini belirlenirken öğrenci katılımını sağlamalı ve etkinlik birlikte seçilmelidir.
- ✓ Öğrenciler oynayacakları rollerle ilgili bilgilendirmelidir.
- ✓ Öğrencilerin roller hazırlanmaları için zaman verilmelidir.
- ✓ Rol dağıtımı yapılırken öğrencilerin özellikleri göz önüne alınmalıdır.
- ✓ Sınıfta rahat ve içten bir ortam yaratılmalıdır.
- ✓ Psikolojik tahlillere girilmemelidir.
- ✓ Hedefin dışındaki rollerin sergilenmesini engellenmelidir.
- ✓ Oyunlar 5-10 dk'dan uzun sürmemelidir.

ROL OYNAMA TEKNİĞİNİN AVANTAJLARI

- ✓ Sosyal becerileri geliştirir. (Empati, güdülenme, eğlenme)
- ✓ Topluluk karşısında konuşma ve hareket etme alışkanlığı kazandırır.
- ✓ Yaparak yaşayarak öğrenmeyi sağlar.
- ✓ Yaratıcılığı geliştirir.
- ✓ Duygu ve düşüncelerin sözlü olarak ifade edilmesini sağlar.
- ✓ Öğrenciler bilişsel duyuşsal, devinimsel birçok öğrenme elde ederler.
- ✓ Öğrenciler sözsüz iletişim becerilerini kullanmayı (beden dili) öğrenirler.
- ✓ Öğrencilerin hislerini ön plana çıkartır.
- ✓ Akıcı konuşmayı sağlar.
- ✓ Birlikte çalışma becerisini geliştirir.
- ✓ Kendine güveni sağlar ve cesaretlendirir.

- ✓ Öğrenme ortamı daha eğlenceli hale gelir.
- ✓ Problem çözme becerisini geliştirir.
- ✓ Öğrencileri farklı durumlardan olan çözümleri görmesini sağlar.

ROL OYNAMA TEKNİĞİNİN SINIRLILIKLARI

- ✓ Uygulanması için fazla zamana ihtiyaç vardır.
- ✓ Bazı karakterlerin canlandırılması güç olabilir.
- ✓ Çekingen öğrencilerin katılımını konusunda sorunlar ortaya çıkabilir.
- ✓ Büyük gruplarda kullanılması durumunda etkisi zayıflayabilir.
- ✓ İlk uygulamada gönüllü öğrenci bulma konusunda sorunlar yaşanabilir.
- ✓ Öğrenciler rolü oynama sırasında aşırıya kaçabilirler.
- ✓ Her konuyu sistemli olarak işlemeye uygun bir teknik değildir.
- ✓ Yetenekli öğrencilerin tekelinde kalabilir
- ✓ Sınıf düzeni bozulabilir.
- ✓ Yapılan etkinliklerle dersin ilişkisini kurmak bazen zorlaşabilir.
- ✓ Dekor ve kostüm kullanılırsa maliyet artar.
- ✓ Oyunun kurgusu iyi olmadığında sıkıcı olabilir.
- ✓ Oyun sonrası karakterleri ilgili öğrenciler birbiriyle dalga geçebilir.
- ✓ Karmaşık konuların çözümünde etkili değildir.

DRAMA

Drama, bir sözcüğü, bir kavramı, bir davranışı, bir fikri bir yaşantıyı veya olayı, doğaçlama, rol oynama gibi tiyatro ya da drama tekniklerinden yararlanarak bir grup çalışması içinde oyun veya oyunlar geliştirerek canlandırma sürecidir.

Bilinen en eski öğretim tekniklerinden biridir.

Yaratıcılığı,

Taklit ve canlandırma becerilerini,

Serbest konuşma alışkanlığını geliştirmelerini,

Öğrencilerin duygu ve düşüncelerini kendi sözcükleriyle, diledikleri gibi açıklama yapmalarını,

Empati ve problem çözme becerilerini geliştirmelerini amaçlar.

Öğrencilere hangi durumlarda nasıl davranmalarını gerektiğini yaşayarak öğrenmelerini sağlayan bir öğretme tekniğidir.

Drama, öğrencilerin dünyayı algılamalarında, çevreleriyle, başkalarıyla ve kendileriyle etkili ve doğru bir etkileşim ve iletişime girmelerine olanak sağlayan bir öğretim tekniğidir.

Daha çok duyuşsal hedeflerin öğretimde kullanılır.

Hem oyuncuya hem izleyiciye dönük bir tekniktir.

Tüm sınıfın katılımını gerektirir.

ETKİLİ KULLANIM İÇİN TEMEL İLKELER

- ✓ Öncelikle gönüllü öğrenciler seçilmelidir.
- ✓ Canlandırma sırasında öğrencilerin karakteri dikkate alınmalıdır.
- ✓ Oyunun amacı anlatılmalı ve izleyicilerin nelere dikkat edecekleri açıklanmalıdır.
- ✓ Genelli araç-gereç hazır bulundurulmalıdır.
- ✓ Öğrencilere hazırlık yapma güveni verilmelidir.
- ✓ Canlandırma sonunda tartışma ve değerlendirme yapılmalıdır.
- ✓ Konu seçiminde öğrenciler de söz sahibi olmalıdır.
- ✓ Temel konu ve karakterler sınıfta önceden tartışılmalıdır.
- ✓ Kısa bir prova yapılmalıdır.
- ✓ Öğretmen oyununu takdim etmeli ve karakterler hakkında sınıfa bilgi verilmelidir.
- ✓ Öğrenciler drama sürecine katılım için zorlanmamalıdır.
- ✓ Öğrencilerin önemli buldukları yerleri not etmeleri gerekir.

- ✓ Dramanın sonunda oyun sınıfça tartışılmalıdır.
- ✓ Konunun hedef ve davranışlara uygun bir öykü oluşturulmalıdır.
- ✓ Oluşturulan öyküye uygun rol kartları hazırlanmalı, hazırlanan rol kartları öğrencilerin karakterlerine uygun olmalıdır.
- ✓ Rol kartları 2-3 gün önceden öğrencilere verilip hazırlık yapmaları sağlanmalıdır.

DRAMA TEKNİĞİNİN AVANTAJLARI

- ✓ Etkili ve dikkatli dinleme yeteneğini geliştirir.
- ✓ Bireyin kendine olan güvenini artırır.
- ✓ Yaparak yaşayarak öğrenmeyi sağlar.
- ✓ Sosyalleşme düzeyini artırır.
- ✓ Yaratıcılık ve hayal gücünü geliştirir.
- ✓ Bireyi gerçek durumlara hazırlar.
- ✓ Sözel ve sözel olmayan ifade becerilerini geliştirir.
- ✓ Yaratıcılık yeteneğini geliştirir.
- ✓ Drama yaşantıları, çocuklarda çeşitli duyguların uyanmasına yol açar ve duygular eşliğinde öğrenmeye olanak sağlar.
- ✓ Görsel, işitsel, duygusal olarak ders ortamı oluşturularak öğrenme sağlanır.
- ✓ Öğrencilerin düşünceleri ve olayları, mantıklı bir sıraya koyma becerisini geliştirmeye yardım eder.
- ✓ Özel niteliklere sahip çocukların (Zihinsel engelli-bedensel engelli, duygusal hazırlığa sahip çocukların) eğitilmesine katkıda bulunur.
- ✓ Kendine güveni, anlama yeteneğini geliştirir.
- ✓ Akıcı konuşmayı, dile hâkim olmayı, ifade yeteneğini geliştirir.

- ✓ Bilgileri eğlenceli bir biçimde öğrenmeyi sağlar.

DRAMA TEKNİĞİNİN SINIRLILIKLARI

- ✓ Her ders için aynı derecede etkili olmayabilir.
- ✓ Kalabalık sınıflarda sorun çıkabilir.
- ✓ Temel iletişim becerileri gelişmemiş öğrenciler, uygulamada güçlük çekebilir.
- ✓ Öğrencinin istekli olmaması, süreci olumsuz etkilenebilir.
- ✓ Drama etkinliği hedeften saparak yetenek gösterisine dönüşebilir.
- ✓ Öğrencilerin söyleyeceklerini önceden kontrol etmek söz konusu değildir.
- ✓ Hazırlanması ve uygulanması zaman alır.
- ✓ Değerlendirme etkinliği güç olabilir.
- ✓ Öğrenciler rollerini beğenmeyebilir.
- ✓ Kostüm ve sahne vb. kullanılacaksa maliyet artar.
- ✓ Öğrenciler rol aldıkları karakterlerin etkisinde kalabilir.

A. Doğal Drama: (Yaratıcı Drama)

Oyuncuların kendilerini istedikleri gibi ifade etmelerine olanak sağlar.

Çoğunlukla, duygu ve düşünceleri dilediğinde ifade etme, hayalleri ortaya koyma amacı güdülür.

Duyuşsal hedeflerin kazanımında etkilidir.

Doğaçlamaya dayalıdır.

Yazılı bir metin yoktur.

Örnek: Bir öğretmenin, yangın anında neler yapması gerektiğini bir iki öğrenciden sınıf ortamda tüm öğrencilerin izleyebileceği şekilde canlandırılmasını istemesi.

B. Biçimsel Drama:

Daha çok yetişkin bireylere yöneliktir.

Oyunlar daha ciddi ve planlıdır.

Oynanacak oyun ya da hikâye oyuncularca planlanmış ve provası yapılmıştır.

Hacivat karagöz, biçimse dramaya örnektir.

Yazılır bir metin vardır.

Uyarı: Birçok kaynakta “Rol oynama” tekniğinin, dramanın içinde kabul edildiği görülmektedir.

Bununla birlikte drama tekniği empati becerisinin yanında yaratıcılığa da büyük önem vermektedir.

Ayrıca Rol oynama ile **Drama** arasındaki **fark** rol oynamada birey başka birinin rolüne bürünerek dünyaya başkasının penceresinden bakmaya çalışırken, dramada bireyde gelecekte veya başka ortamlarda karşılaşılabileceği durumlara muhtemel çözüm yollarını oynayarak hazırlıklı olmayı içerir.

DENEY VE LABORATUAR

Deney:

Bilinmeyen bir şeyi bulmak,

Bir ilkeyi, varsayımı sinamak,

Olayların doğruluğunu ispatlamak,

Olaylar ve olgular arasındaki ilişkileri saptamak amacıyla kullanılır.

Deneyde daha çok, bilinen gerçeklerin tam olarak kavranması amaçlanır.

Deneyler:

1. Öğretmen deneyleri
2. Öğrenci deneyleri olmak üzere iki çeşittir.

Öğretmen deneyinde, öğrenci pasif izleyici konumundadır.

Genellikle tehlikeli ya da ilginç deneyleri öğretmen uygular.

Öğrenci deneyleri ise, öğretimde yaparak yaşayarak öğrenme sağladığı için daha çok tercih edilmesi gereken tekniktir.

Bazı kaynaklarda da deneyler üç kategoriye ayrılmaktadır. Bunlar:

1-Kapalı uçlu deneyler: Bilgilerin doğruluğunu kanıtlamak için yapılır.

2-Açık uçlu deneyler: Deneyin sonucunun önceden bilinmediği sadece malzemelerin ve deneyin

nasıl yapılacağını bildiği deneylerdir.

3-Denence Sınama Deneyleri: Öğrencinin kendi yaptığı ya da kendisine verilen bir denencenin doğru olup olmadığının incelenmesi için kullanılır.

Uyarı: Deney ve laboratuvar çalışmalarında öğretmen önceden hazırlanmalı denemeler yapmalı, tehlikeli durumlar için önlemler almalıdır.

DENEY TEKNİĞİNDE ÖZELLİKLE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR:

- a.** Öğretmenin iyi bir plan yapması
- b.** Araç gereçleri eksiksiz temin etme
- c.** Güvenlik önlemlerini alma

Deney tekniği birincil bilgi kaynağıdır.

Deney yaparken öğrenciler aynı zamanda gözlem de yaparlar.

Ayrıca kuramsal (teorik) bilgileri uygulamaya dönüştürmek amaçlanır.

DENEY TEKNİĞİNİN AVANTAJLARI

- ✓ Öğrencilere araştırma inceleme becerileri ve alışkanlı kazandırır.
- ✓ Yaratıcı ve bilimsel düşünme yeteneği kazandırır.
- ✓ Neden sonuç ilişkileri kurmayı kolaylaştırır.
- ✓ Öğrenci birincil kaynaktan bilgi edinir.
- ✓ Bütün duyu organlarına hitap edildiği için öğrenme kalıcı olur.
- ✓ Bilimsel gerçeklerin nasıl elde edildiği öğretilir.
- ✓ Öğrenciler “Bilim adam” gibi davranmayı öğrenir.
- ✓ Öğrenciler keşfedicilik özelliği kazanır.
- ✓ Öğrenilen bilginin pratikte uygulanma düzeyi daha yüksektir.
- ✓ Öğrencilere araç kullanma, onarma, kazalara karşı tedbirli olma, tertip, düzen gibi

davranışlar kazandırır.

- ✓ Bireysel ya da grupla araç gereç ve materyal kullanımını öğretir.
- ✓ Psiko-motor uygulama, planlama, yönetme, düşünme, karar verme, problem çözme, gözlem ve değerlendirme becerisi kazandırır.
- ✓ Öğrenme konularını somutlaştırır.

DENEY TEKNİĞİNİN SINIRLILIKLARI

- ✓ Gerekli önlemler alınmaz ise tehlikeli olabilir.
- ✓ İyi bir planlama yapılmamış ise amaca ulaşmayabilir.
- ✓ Araç-gereç hazırlanması ek maliyet ve zaman gerektirir.
- ✓ Sınıf kontrolü açısından öğretmen güçlükler yaşayabilir.
- ✓ Kalabalık sınıflarda ve yetersiz eğitim ortamları da uygulanması zordur.
- ✓ Her konu için kullanılması zordur.
- ✓ Az sayıda öğrenciye çalışma imkânı verir.
- ✓ Deney sadece öğretmen tarafından yapılırsa bu tekniğin “**Gösteri**”ye dönüşme tehlikesi vardır.
- ✓ Bilgi değil, beceri ön plana çıkabilir.
- ✓ Öğrencilerin yaptıkları deneyden bilimsel sorular çıkarması değil, deneyin düzenli ve doğru bir şekilde yapılması, eşyalara zarar vermemesi, talimatına uyması gibi davranışlar ön plana çıkabilir.

LABORATUAR ÇALIŞMALARI YAPTIRACAK ÖĞRETMENLER

- ✓ Ayrıntılı bir plan yapmalı.
- ✓ Planın hazırlık aşamasında yazdığı gibi, hedefleri belirleyip öğrencileri hedeften haberdar etmeli.
- ✓ Laboratuvarın çalışmaya uygunluğunu kontrol etmeli
- ✓ Çalışma sırasında kullanılacak araç-gereç ve bütün materyalin tamam olduğunu kontrol etmeli.
- ✓ Yazılı bir yönerge hazırlamalı.

- ✓ Planlama sürecine öğrencileri de katmalı.
- ✓ Bireysel mi grupsal mı çalışılacağına karar verilir sonra grupla çalışılacak grupların oluşmasına kılavuzluk etmeli.
- ✓ Gerekli güvenlik önlemlerini almalı.
- ✓ Laboratuvar çalışmalarının kurallarını öğrencilerle tartışmalı
- ✓ Çalışmalar sırasında öğrencileri gözlemlemeli.
- ✓ Gereksinim duyanlara kılavuzluk etmeli.
- ✓ Öğrencilerin de katılımı ile hazırladığı ölçekleri kullanarak çalışmayı değerlendirmeli.
- ✓ Öğrencileri yaptıkları çalışmadan sonuçlar çıkarma, genelleme yapma ya da yaşama uygulama konuşarak yönlendirmeli.
- ✓ Öğretmen uyguladığı laboratuvar yönteminin değerlendirilmesinden elde ettiği sonuçlardan bir sonraki planlamalarda yararlanmalıdır.

BENZETİM (SİMÜLASYON -Benzetişim)

Benzetim, sınıf içinde öğrencilerin bir olayı gerçekmiş gibi ele alıp üzerinde eğitici çalışma yapmalarına olana sağlayan bir öğretim tekniğidir.

Başka bir ifade ile benzetim, öğrenmeyi desteklemek üzere gerçeğe uygun olarak geliştirilen bir model üzerinde yapılan bir öğretim tekniğidir.

Benzetimde **en önemli nokta gerçeğe uygun bir ortam** yaratmaktır.

Kullanım amaçları ise Psikomotor (devinimsel) beceriler kazandırmak, öğrencileri ileride alacakları rollere hazırlamak ve kendine güven duygusunu geliştirmektir.

Öğrenciyi gerçek ortamda gerçek araçlarla yetiştirmenin güç tehlikeli ve maliyetin yüksek olduğu alanlarda yetiştirmek için en etkili yoldur.

Daha çok beceri öğretiminde kullanılır.

Yaparak- yaşayarak öğrenme olanağı sunar.

Öğretmen bu süreçte kontrolör olarak görev yapar.

Uyarı: Hiçbir yapay ortam gerçek ortamın birebir aynısı olamaz.

Örnekler:

- a. Pilotların uçuş öncesi yapan koşullarda eğitim gönderir.
- b. Astronot eğitimi, tıp eğitimi yoğun tatbikatı, deprem tatbikatları, ilk yardım karşısında manken üzerinde yapılan çalışmalar vb.

REHBER İLKELER

- ✓ Düzenlenen öğretim, gerçek süreçlere olabildiğince yakın olmalıdır.
- ✓ Anında dönüt ve düzeltme yapılmalıdır.
- ✓ Sınıf içi uygulamalarda öğretmen de rol almalıdır.
- ✓ Birkaç aşamadan oluşan uygulamalarda, her aşamadan önce açıklama yapılmalıdır.
- ✓ Öğrencilerin gerçekleştirecekleri uygulamaya ilişkin, yeterli bilgiye sahip olup olmadıklarına dikkat edilmelidir.
- ✓ Öğretmen, uygulamaya geçmeden önce benzetim tekniğini anlatmalı ve öğrencilerin anlayamadığı konuları açıklamalıdır.
- ✓ Uygulamaya başlamadan önce benzetimle ilgili tüm dokümanlar hazır olmalıdır.
- ✓ Çok fazla kural konulmamalıdır.
- ✓ Benzetim sürecinin bir oyun olmadığı öğrencilere anlatılmalıdır.
- ✓ Benzetim sürecinde ürün ve süreç birlikte değerlendirilmelidir.

BENZETİM TEKNIĞININ AVANTAJLARI

- ✓ Bireyleri ileride alabilecekleri rollere hazırlamada etkili bir tekniktir.
- ✓ İlgi ve dikkat yüksektir.
- ✓ Öğrenciler aktif katılır, yaparak ve yaşarak öğrenirler.
- ✓ Anında dönüt-düzeltilme fırsatı sunar.
- ✓ Bildiklerini uygulama fırsatı verir.

- ✓ Karar verme becerisini geliştirir.
- ✓ Kavramları ve ilkeleri yaşama geçirebilmeyi kolaylaştırır.
- ✓ Güdüyü artırır.
- ✓ Analiz ve sentez gücünü geliştirir.
- ✓ Bireyler arası iletişim becerilerini geliştirilmesine katkı sağlar.
- ✓ Psikomotor beceriler kazandırır.
- ✓ Öğrencilere verilen roller gerçektir, öğretmen tarafından ortaya konan durum ise yapaydır.
- ✓ Öğrenmeyi soyutluktan kurtarır.
- ✓ Öğretimi monotonluktan kurtarır.
- ✓ Kazalar ve harcamalar en aza indirilir.
- ✓ Özellikle yavaş öğrenen öğrenciler için etkilidir.
- ✓ Klasik sınıf atmosferinin değişmesine sebep olur.
- ✓ Kavrama, yargılama, karar verme, analiz gibi yetenekle gelmiştir.
- ✓ Başarı ve başarısızlık anında anlaşılır.

BENZETİM TEKNİĞİNİN SINIRLILIKLARI

- ✓ Düzenlenen yapay ortam, her zaman için gerçeğe istenilen yakınlıkta olmayabilir.
- ✓ Öğrencilerin benzetim sürecini bir eğitim etkinliğinden ziyade eğlence olarak algılama ihtimalleri vardır.
- ✓ Gerçekte yapayda karşılaşılmayan durumlarla karşılaşmak mümkündür.??????
- ✓ Yapaydır ve genellikle basite indirgenir.
- ✓ Karışık modeller öğrencilerin akıllarını karıştırabilirler, basit modellerde canlarını sıkabilir.
- ✓ Maliyetlidir.
- ✓ Kendine güvenen öğrencilerin, diğerlerine göre daha aktif olmasına neden olur, diğerleri daha pasif kalır.

- ✓ Disiplini sağlamak zor olacağından kalabalık sınıflarda uygulamak zordur.
- ✓ Öğretmenin öğrenciler üzerindeki kontrolü kaybolabilir.
- ✓ Gerçek durumların abartılmasına yol açabilir.
- ✓ Öğrencileri değerlendirmek zor olabilir.
- ✓ Her ders ve konu için geçerli değildir.

Uyarı: Benzetişim ile Analoji birbirine karıştırılmamalıdır.

MİKRO ÖĞRETİM

Öğretmen eğitiminde niteliği artırmak amacıyla 1960 da Stanford Üniversitesinde geliştirilmiş bir tekniktir.

AMAÇLARI:

- ✓ Öğretmen yetiştirme
- ✓ Öğretmen adaylarına kişilik kazandırma
- ✓ Öğretmen adaylarının araştırma yeteneklerini geliştirme
- ✓ Öğretmen adaylarının kazandıkları bilgi ve becerileri uygulamaya aktarmalarını sağlamak
- ✓ Öğretmen adaylarının deneyim kazanmalarını sağlamak
- ✓ Öğretmen adaylarının kendilerine olan güvenlerinin artırmak
- ✓ Öğretmen adaylarının kendilerini değerlendirme olanağı sağlamak.
- ✓ Mikro öğretim, yüz yüze eğitimin gerçekleştirilmesi için sınıf içinde uygulanan bir tekniktir.
- ✓ Öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimlerinde kullanılan en uygun tekniktir.
- ✓ Temelin de “**Öğret, yeniden öğret**” ilkesi vardır.
- ✓ Uygulamada öğretmen adayı hem öğretmen hem öğrencidir.
- ✓ Bu teknikte dersler 5–20 dk arasında mümkün olduğunca kısa tutulur ve öğrenci sayısının az olmasına dikkat edilir.
- ✓ Öğrenci sayısı (1–5) arasında küçük bir grup olmalıdır.

- ✓ Mikro öğretim öğretmen davranışları üzerinde odaklaşır ve gerçek yaşantılar kazandırır.

REHBER İLKELER

- ✓ Gruptaki öğrenci sayısı az olmalıdır.
- ✓ Eleştirilerin yapıcı olması sağlanmalıdır.
- ✓ Öğretmen adayına dersini kayıtlardan izlemesine fırsat verilmelidir.
- ✓ Olabildiğince ideal bir sınıf ortamı oluşturulmalıdır.
- ✓ Öğretmen aday dersi iyi planlamalı ve uygulamalıdır.
- ✓ Öğretmen adayının kendini izleyip değerlendirmesi için teknolojidir (video kayıt cihazı) yararlanılacaktır.
- ✓ Adaylar, öğretim elemanı ve diğer öğrencilerle değerlendirilmeli adaya yapıcı dönütler verilmelidir.

MİKRO ÖĞRETİMİN AŞAMALARI

1. Mikro öğretim ders planının hazırlanması
2. Dersin işlenmesi ve videoya kaydedilmesi
3. Dersin video kayıtlarının izlenmesi
4. Dersin değerlendirilmesinin grup tarafından yapılmasını
5. Dersin tekrar hazırlanıp işlenmesi
6. Grup tarafından tekrar işlenen dersin değerlendirilmesi varsa önerilerin getirilmesi.

MİKRO ÖĞRETİMDE ÖĞRETİM ADAYLARININ DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ

1. Öğretimi planlama ve örgütleme
2. Öğrencilerle iyi ilişkiler kurma
3. Öğretimde memur materyalleri hazırlama ve kullanma
4. Öğrenci katılımını sağlayan teknikleri kullanma
5. Öğretimi değerlendirme

Uyarı: Dönüt elde etmek için video kaydı kullanmak şart değildir.

Yazılı kayıt, teyp kayıtları da kullanılabilir.

Video ile kayıt yapılmasının ve önemli avantajı, adayın kendini izleyerek kendi öğretimini objektif bir şekilde değerlendirmesidir.

MİKRO ÖĞRETİMDE ÖĞRETMEN ADAYI 3 ŞEKİLDE DEĞERLENDİRİLİR

- a. Öğretim elemanının aday öğretmeni değerlendirmesi.
- b. Diğer öğrencilerin aday değerlendirmesi
- c. Adayın kendini değerlendirmesi.

Mikro Öğretim Tekniği en fazla dönüt sürecine sahip olan tekniktir.

Bu dönüt süreçleri:

- a. Öğretim elemanı
- b. Öğretmen adayı (Dersi anlatan)
- c. Öğrenci arkadaşları
- d. Kayıt cihazı ve TV

MİKRO-ÖĞRETİM TEKNİĞİYLE GELİŞTİRİLEBİLECEK ÖĞRETMENLİK BECERİLERİ

- ✓ Direkt anlatım
- ✓ Dolaylı anlatım
- ✓ Soru sorma
- ✓ Ödüllendirme
- ✓ Cesaretlendirme
- ✓ Derse Giriş
- ✓ Dersi Bitirme
- ✓ Öğrenci katılımını artırma

- ✓ Ödev verme
- ✓ Tahtayı kullanma
- ✓ Dönüt verme
- ✓ Öğrenci ile iletişim kurabilme
- ✓ Dersin amaçlarını belirtme ve uygulama
- ✓ Sınıfa hâkim olabilme
- ✓ Akıcı konuşma
- ✓ Zamanı kullanma
- ✓ Ses tonunu ayarlama
- ✓ Tartışma

MİKRO ÖĞRETİMİN AVANTAJLARI

- ✓ Yaparak- yaşayarak öğrenme sağlar
- ✓ Yapay ortamda öğretmen adayına mesleki bilgi ve beceri kazandırır.
- ✓ Anında dönütü ve düzeltme sağlar.
- ✓ Kayıt cihazının kullanıldığı durumlarda öğretmen adayı hatalarını kendisinde görür.
- ✓ Gelecek deneyimler için kaygıyı azaltır.
- ✓ Güveni artır.
- ✓ Yansıtıcı düşünme becerisi kazandırır.
- ✓ Eleştiri yapabilmeyi ve eleştiriye tahammül etmeyi öğretir.
- ✓ Öğretmen adayı kendine has öğretim taktikleri geliştirebilir.
- ✓ Teori ile pratik arasında köprü kurar.
- ✓ Öğrencilerin daha kontrollü bir öğretim ortamı sayesinde daha üst düzeyde bir yeterliliğe ulaşmasını sağlar.

- ✓ Psikomotor becerileri kazandırılmasına yönelik derslerde kullanımı daha etkilidir.

Uyarı: Mikro öğretimde öğretim ortamının kolaylaştırılması için öğretim yapılan öğrenci sayısını öğretim becerileri ve süre sınırlandırılmalıdır.

MİKRO ÖĞRETİM TEKNİĞİNİN SINIRLIKLARI

- ✓ Kalabalık gruplarda etkisi zayıftır.
- ✓ Öğrenci rolündeki öğretmen adayları ciddiyyetenden uzaklaşabilir.
- ✓ Eleştiriler, insan ilişkilerini bozabilir.
- ✓ Teknolojik olanaklar açısından zengin olmayan kurumlarda video kamera bulunmayabilir.
- ✓ Zaman alıcıdır.
- ✓ Uygulama sırasında heyecana neden olabilir.
- ✓ Değerlendirme sürecinde çeşitli zorluklar yaşanabilir.
- ✓ Gerçek öğrencilerin bulunmadığı ortamlarda öğretmen adayının kendi arkadaşlarına ders vermesi ortamı daha da yapay hale getirmektedir.
- ✓ Bu durumda çeşitli olumsuzluklara yol açabilir.

EĞİTSEL OYUNLAR

- ✓ Özellikle ilköğretim döneminde yoğun olarak kullanılan bir tekniktir.
- ✓ Eğitimden kullanım amacı, öğrencilerin öğrendikleri bilgileri neşeli, rahat bir ortamda pekiştirmesini sağlamaktır.
- ✓ Eğitim sürecinde kullanılan oyunların mutlaka eğitsel bir amacı olmalıdır.

Yani öğrenme amacı güdülmelidir.

REHBER İLKELER

- ✓ Öğretmen eğitsel oyunu hedefe göre ve öğrencilerin gelişim düzeylerine göre belirlemelidir.
- ✓ Eğitsel oyun öğrencilerin ilgisini çekmelidir.
- ✓ Bütün öğrencilerin katılımını sağlamalıdır.

- ✓ Oyunun kuralları ve nasıl oynanacağı öğrencilere açık ve net bir şekilde anlatılmalıdır.
- ✓ Eğitsel oyunlar genellikle dersin ortasında ve sonunda yer verilmelidir.
- ✓ Oyuna ayrılan süre 10 dk geçmemelidir.

Oyuna dersin başında yer verilmez.

- ✓ Neşe ve haz uyandırmalıdır.
- ✓ Oyunda bir başlangıç ve sonuç olmalıdır.
- ✓ Oyunun idaresinde hâkim olarak çocuklar kullanılmalıdır.
- ✓ Eğitsel oyun çocuklara liderlik fırsatı verilmelidir.
- ✓ Çocuğun bedensel, ruhsal ve ahlaki gelişimine yardımcı olmalıdır.
- ✓ Oyunda bir amaç olmalıdır.
- ✓ Oyunlar çocuğun bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimine yardım edecek nitelikte olmalıdır.

- ✓ Çocukları çok yönlü geliştirmelidir.

✓ **EĞİTSEL OYUNLARIN AVANTAJLARI**

- ✓ Sınıf ortamını dikkat çekici hale getirir.
- ✓ Dersi sıkıcılıktan kurtarır.
- ✓ Neşeli, rahat bir ortam oluşturur.
- ✓ Öğrencilerin aktif katılımını sağlar.
- ✓ İşbirliğine dayalı çalışma alışkanlığı getirir.
- ✓ Öğrencilerin sosyalleşmesini sağlar.
- ✓ Derse katılmak istemeyen, pasif öğrencileri bile derse katar.
- ✓ Öğrenciler için bir ara verme, nefes alma süresidir.
- ✓ Okul öncesi ve ilköğretim öğrencilerinin okula alışmasını kolaylaştırır.

- ✓ Öğrencilerin grupla performans ve eşgüdüm becerilerini geliştirir.
- ✓ Hızlı hareket ve eşzamanlılık gibi özelliklerini geliştirir.
- ✓ Konular oyunla ilgi çekici hale gelir.
- ✓ Öğrenciler oyun sürecinde kendi performanslarıyla ilgili bilgi sahibi olurlar.
- ✓ Soyut kavramları somutlaştırmada daha çok zorlanan özelliklerle küçük yaş gruplarına yönelik uygulanan eğitsel oyunlar, öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmesini sağlar.

Uyarı: Eğitsel oyunların gelişen teknolojiyle beraber özellikle bilgisayar ortamda kullanımı da söz konusudur.

Yalnız bilgisayar oyunlarının eğitsel olması ve konunun hedefleri ile bağlantılı olması zorunludur.

SINIRLILIKLARI

- ✓ Hedeften sapılabilir.
- ✓ Konu dağılılabilir.
- ✓ Ayrılan zaman yetmeyebilir.
- ✓ Her oyun tüm öğrencilerin ilgisini eşit düzeyde çekmeyebilir.
- ✓ Eğitsel oyunlarda kazanma mantığı vardır.
- ✓ Bu mantık rekabetçi bir ortam oluşmasına yol açabilir.
- ✓ Her hedefe uygun oyun bulmak zordur.
- ✓ Oyun ortamında gösterilen performansın ölçülmesinde ölçütlerin belirlenmesi zordur.
- ✓ Oyunlar zamanla öğrenme amacından uzaklaşıp kazanma hırsına dönüşebilir.
- ✓ Sosyal yönden zayıf olan öğrencilerin öğretim sürecinden uzaklaşmasına yol açabilir.

EKİPLE ÖĞRETİM

Worwick, Curzian ve Lyod Trump geliştirmiştir.

İki ya da daha fazla öğretmen ve ilgililerin öğretim etkinliklerini planlaması ve değerlendirmesiyle oluşan bir öğretim tekniğidir.

Öğrencinin ihtiyaçlarını merkeze alan bir öğretim tekniğidir.

Bu teknikte öğretmenlerin uzmanlık, ilgi ve kaynaklarının birleştirilmesi önemlidir.

Ekiple Öğretimde:

- Okulun imkanları
- Öğrencinin ihtiyaçları
- Öğretmenlerin kaynaklarını birleştirmesi
- Düzenleme
- Karar verme süreçleri önemlidir.

Uyarı: Ekiple öğretimi bilimsel ve teknolojik gelişmeler zorunlu hale getirmiştir.

EKİPLE ÖĞRETİMİN TEMEL ÖZELLİKLERİ-UYGULANMA BİÇİMİ

- ✓ Okuldaki öğretmenlerden en iyi şekilde yararlanmayı öngörür.
- ✓ Konu tekrarını azaltılarak zamandan ekonomi sağlar.
- ✓ Öğretmenler arası işbirliğini geliştirir.
- ✓ Öğretmenlerin bireysel ve toplumsal ilişkilerini geliştirir
- ✓ Başarıyı artırır.
- ✓ Öğrenci ihtiyaçlarını gidermeyi ön plana alır.
- ✓ Uzmanlaşmayı sağlar, becerileri geliştirir.

Bu teknikte dersler örgütlenirken;

a. Konu yaklaşımı

b. Ortak merkezli yaklaşım

c. Birlikte sunulan konular yaklaşımı

d. Ard arda gelme yaklaşımları izlenir.

Örnek: Bir okulda öğrencilerin başarı düzeyinin artırılmasıyla ilgili olarak değişik branşlarda

öğretmenlerden ve üniversiteden alan uzmanlarının katılımıyla yapılan grup çalışması.

İSTASYON TEKNİĞİ

Genel Özellikleri

Öğrenci merkezli bir yöntemdir.

Öğrenme istasyonu, öğrenciler yeni bir konu öğretmede en önemli öğretim tekniklerinden biridir.

İstasyonlar öğrencilerin eş zamanlı olarak çeşitli öğrenme aktivitelerini gerçekleştirebilecekleri merkezlidir.

Bu istasyonlar zorunlu ve seçmeli olabilir.

Bu merkezler ayrı ayrı birer oda olabileceği gibi sınıfın içerisinde geçici yerler olarak da belirlenebilir.

İstasyonlarda öğrencinin ihtiyaç duyduğu kitap, bilgisayar, deney malzemeleri gibi araç-gereç ve materyaller

Bulunabilir

Öğrenciler her istasyonda yapılacak etkinlikleri önceden bildikleri için çalışmalarını ona göre yönlendirirler.

Bütün gruplar her istasyonu tek tek dolaşır ve aynı konuyu her istasyonda farklı etkinliklerle tekrar ederek

ilerlerler.

Öğrenme istasyonlarda aynı konu farklı etkinliklerle tekrarlanabileceği gibi, etkinlikler birbirinin tamamlayıcı olarak da gerçekleştirilebilir.

Bu teknik uygulanmadan önce öğrenciler:

Zekâ alanlarına,

Öğrenme stillerine

Sınıf seviyesine göre heterojen gruplara ayrılırlar.

Bütün istasyonları dolaşan öğrenci öğrenme sürecinde hem baskın olan zekâsını kullanma fırsatı elde

Edecek hem de diğer zeka alanlarını geliştirecektir.

Amaçları;

İşbirliği içerisinde çalışma alışkanlığı kazandırabilmek,

Yaratıcı düşünceyi geliştirmek,

Yarım bırakılan işi devam ettirmek,

Özel yetenekleri ortaya çıkartmak,

İletişim becerilerini geliştirmek,

Çekingen öğrencileri derse katmak,

Farklı etkinliklerden yararlanarak tüm öğrencilerin ortak bir ürün ortaya koymasını sağlamak,

Örneğin, öğrenciler araştırma-inceleme istasyonunda konuyla ilgili araştırma yapma,

Drama istasyonlarda konuyla ilgili drama yapma,

Sergi istasyonunda konuyla ilgili fotoğrafları ve resimleri sergileme,

Deney istasyonunda konuyla ilgili deney yapma,

Proje istasyonunda arkadaşları ile yaptığı projeyi paylaşma gibi etkinliklerde bulunurlar.

Uyarı: İstasyonlar sınıf dışında da olabilir.

REHBER İLKELER:

- ✓ Öğrenme istasyonlarının sayısı olabildiğince fazla tutulmalıdır.
- ✓ Öğrenme istasyonlarındaki etkinlikler zekânın boyutlarını geliştirici niteliğe planlanmalıdır.
- ✓ Öğrenme istasyonları araç-gereç ve materyal yönünden olabildiğince zenginleştirilmelidir.
- ✓ Öğrenci gruplarının oluşturulmasında heterojen yapının oluşmasına dikkat edilmelidir.
- ✓ İstasyon seçiminde bazen öğrenci bazen de öğretmen belirleyici olabilir.
- ✓ Her gruba bir gözlemci ya da istasyon şefi atanır.
- ✓ Şef gruba kılavuzluk yapar, iş bitince ürünleri toplar.
- ✓ Öğrenme istasyonundaki öğrenciler gerçek dünyayla ve çevreleriyle iletişim halinde beceri ve bilgi kazanırlar.

- ✓ Sonunda çalışmalar sergilenir, şiirler ve öyküler okunur afişler asılır.

İSTASYON TEKNİĞİNİN AVANTAJLARI

- ✓ Öğrencinin öğretim sürecine aktif katılımını sağlar.
- ✓ Yapararak ve yaşayarak öğrenme fırsatı verir.
- ✓ Zekânın boyutlarının gelişimine katkıda bulunur.
- ✓ İşbirlikçi öğrenme ve sosyalleşme becerilerini geliştirir.
- ✓ Öğretim süreci etkinlikler açısından zenginleştikinden, öğrenme ortamı monotonluktan kurtulur.
- ✓ Öğrencilerde yaratıcılık,
- ✓ Başlanmış işe katkı getirme
- ✓ Bir işi bitirme,
- ✓ Katılımdan keyif alma,
- ✓ Kurallara uyma,
- ✓ İletişim becerisi geliştirme
- ✓ Özel yetenekleri ortaya çıkarma
- ✓ Öğrencilerde ilgi ve güdülenmeyi artırma,
- ✓ Öğrencilerin özgüven duygusunu geliştirme,
- ✓ Çekingen öğrencilerin öğretim sürecine aktif katılımını sağlamayı gerçekleştirir.

TEKNİĞİN SINIRLILIKLARI

- ✓ Tüm sınıfla uygulamak zordur.
- ✓ Sınıfta gürültü ve kargaşaya neden olabilir.
- ✓ Gruplarda tüm öğrencilerin etkin olmasını sağlamak zordur.
- ✓ Gerekli araç-gereç ve materyalin bulundurulmaması sürecin niteliğini düşürür.
- ✓ Öğrenme istasyonlarının sayısı bazı hedef ve konularla oldukça sınırlı kalabilir.

- ✓ Öğrenme ortamı özellikleri öğrenme istasyonlarının oluşturulmasını engelleyebilir.

Örnekler:

- a. Savaşa hayır, Trafik kazalarına son,
- b. Okulda dayaağa hayır, kavgasız bir dünya istiyorum.
- c. Hormonlu yiyeceklere hayır
- d. Kızlar evde kalmasın.

1. Hazırlık Evresi

- ✓ Öğrenci görüşleri de alınarak dersin hedeflerine uygun konu seçimi yapılır.
- ✓ Sınıftaki öğrenciler rastgele üç gruba ayrılır.
- ✓ Sınıfta sıralarla bir üçgen oluşturulacak şekillerde “Öykü istasyonu” “Afiş istasyonu” ve “Slogan istasyonu” köşelere hazırlanır.

2. Uygulama Evresi

- ✓ Her grup bir istasyonla eşleştirilerek 10 dk süreyle çalışma yapması istenir.

Öykü İstasyonu: Konuyla ilgili bir öykünün giriş kısmını hazırlar .

Afiş İstasyonu: Konuyla ilgili afiş hazırlıkları yapar.

Slogan İstasyonu: Konuyla ilgili slogan hazırlıkları yapar.

10 dk sürenin tamamlanmasının ardından, öykü istasyonundaki diğer öğrenciler afiş istasyonu, afiş istasyonundakiler slogan istasyonuna, slogan istasyonundakiler de öykü istasyonuna giderek yer değiştirdiler.

Yer değişimi sağladıktan sonra tekrar 10 dk süre verilir ve her grup yeni istasyonunda çalışma yapmaya başlar.

Öykü İstasyonu: Daha önce slogan istasyonunda görev yapan grup bu kez öykü istasyonunda öykünün gelişme kısmını hazırlar.

Afiş İstasyonu: Daha önce öykü istasyonunda görev yapan grup bu kez afiş istasyonunda bir önceki grubun afişini geliştirmeye başlar.

Slogan İstasyonu: Daha önce afiş istasyonunda görev yapan grup bu kez slogan istasyonunda bir

önceki grubu sloganlarını geliştirmeye başlar.

Bu aşamada 10 dk sürer. 10 dk ardından son bir kez daha yer değişimi gerçekleşir.

Yer değişimi tamamlandıktan sonra son kez 10 dk bir süre verilir ve her grup yeni istasyonunda çalışma yapmaya başlar.

Öykü İstasyonu: İlk olarak afiş, sonra slogan istasyonunda görev yapan grup bu kez öykü istasyonunda öykünün sonuç kısmını hazırlar.

Afiş İstasyonu: İlk olarak slogan, sonra öykü istasyonunda görev yapan grup bu kez afiş istasyonunda afişlere son şekli verilir.

Slogan İstasyonu: İlk olarak öykü, sonra afiş istasyonunda görev grup bu kez slogan istasyonunda sloganlara son şeklini verir.

Bu aşama da 10 dk sürer. 10 dk ardından istasyon şefleri ortaya çıkan ürünleri öğretmene teslim eder ve öğretmen tüm sınıfın ortak katılımıyla ortaya çıkan ürünleri sergiler.

KONUŞMA HALKASI

✓ Özellikle demokrasi eğitiminde duyuşsal hedefleri kazandırmada etkili bir tekniktir.

✓ Duygularla, düşünceleri ayırt etmeye yarayan bir tekniktir.

✓ **AMAÇLARI**

Öğrencilerin görüş farklılıklarını görmesini sağlamak,

Farklı görüşlere saygı göstermeyi öğretmek,

Dikkatli dinleme,

Grup içinde konuşma,

Kendini ifade etme

İletişim becerilerini geliştirme,

Öğrencilerin sorumluluk alabilmeleri sağlama

Yaşamda var olanlar hakkında daha gerçekleri bilgilere sahip olmasını sağlamak

Sınıf içerisinde olumlu bir atmosfer oluşturmak

Öğrencilerin saygı, sevgi, güven içinde görüşlerini açıklamaları sağlamak

KONUŞMA HALKASI TEKİNİN UYGULAMA BİÇİMİ:

- ✓ Öncelikle öğrencilerden sınıf içerisinde sıralarla bir daire oluşturmaları istenir.
- ✓ Hemen ardından konuşma halkasının kuralları tahtaya yazılarak tek tek açıklanır.
- ✓ Öğrenciler bu daire içerisindeki rastgele sıralara oturtulur.
- ✓ Tekniğin uygulama aşamasında ise öğretmen tüm sınıfa bir öykü okur ya da üzerinde yazı olmayan birkaç resim göstererek öğrenciden bu resimlerle bir öykü oluşturmaları istenir.
- ✓ Gerek bir öykünün okunması, gerekse bir resmin gösterilmesi sonucu canlandırmanın izlenmesi ardından konuşma hakları katılımından kendilerini öyküde, canlandırmada yer alan karakterlerden birinin yerine koymaları ve bu şekilde düşünceleri istenir.
- ✓ Böylece öğrencilerde empatik düşünme becerileri geliştirilmeye çalışılır.
- ✓ Konuşma sırasını belirtecek bir cisim bulunur.
- ✓ Bu cisim sırayla elden ele dolaşarak konuşma sırasını diğerine verir. (cisim=kalem, biblo, kitap, tebeşir vb)
- ✓ Cismi eline alan öğrenci konuşmak istemezse “Geç” diyerek yanındakilere geçilebilir.
- ✓ Herkes konuştuktan sonra son konuşma teşekkür edip konuşmayı kapatır.

KONUŞMA HALKASINDA:

- ✓ Bu öyküdeki kişi ne hissetmiştir?
- ✓ Sizce ne düşünmüştür?
- ✓ Buna benzeyen bir durum yaşadınız mı?
- ✓ Siz ne hissettiniz? Sorularına yanıt aranır.
- ✓ Konuşma halkasının başarıya ulaşması için bazı kurallar vardır.

✓ Bu Kurallar Şunlardır:

- ✓ Alaycı, aşağılayıcı ve kırıncı sözler kullanmayacağız
- ✓ Kimsenin söylediğine gülmeyeceğiz.

- ✓ Konuşma nesnesi elimizde olmadan konuşmayacağız.
- ✓ Konuşan arkadaşınızın yüzüne bakacağız.
- ✓ Görüşlerimizin gerekçesini açıklamaya çalışacağız.
- ✓ Sınıfla ilgili konular konuşurken isim vereceğiz.
- ✓ Yalnızca sıranız geldiğinde konuşacağız.
- ✓ Söylenenleri çok dikkatli dinleyeceğiz.
- ✓ Arkadaşlarınıza katılarak şunu söylemek istiyorum ya da “arkadaşlarıma katılıyorum, çünkü .....” gibi cümleler kurabiliriz.

KONUŞMA HALKASI TEKNİĞİN AVANTAJLARI

- ✓ Öğrencilerin büyük bir kısmının derse katılımını sağlar.
- ✓ Öğrencilerin ilgi ve dikkatini uyanık tutar.
- ✓ Sınıfta etkili bir iletişimin oluşmasına olanak sağlar.
- ✓ Öğrencilerin kendilerini rahatça ifade etmelerini sağlar.
- ✓ Empati, kendini ifade etme, farklı görüşlere saygıyı öğretir.
- ✓ Duygu ve düşünceleri ayırt etmeyi sağlar.

TEKNİĞİN SINIRLILIKLARI

- ✓ Tüm derslere ve konulara uygulamak mümkün değildir.
- ✓ İçine kapanık öğrenciler konuşmaya zorlandığında dersten uzaklaşabilir.
- ✓ Oturma düzeninin U ya da daire şeklinde olması gerektiğinden fiziki yapısı küçük olan sınıflarda uygulamak zordur.
- ✓ Kalabalık sınıflarda uygulamak zordur.
- ✓ Öğrencilerin uzun süre dinlemeleri gerektiğinde sıkıcı olabilir.
- ✓ Sınıfın düzeninin daire şekline getirilmesi zaman alabilir.

ALTI AYAKKABILI UYGULAMA

Bu teknik duygu, düşünce ve bilgilerin paylaşımında kullanılır.

Kişilere farklı durumlarda nasıl davranılması gerektiğini öğreten bir tekniktir.

Bir kişinin farklı türden durumları görmesi ve bundan yola çıkarak benzer durumlarda uygun şekilde davranması amacıyla kullanılır.

Yine bu teknik bireyin olayları ön yargıya kapılmadan ele almasını ve esnek davranabilmesini,

Bireyin belirli bir davranış tarzına takılmadan yeni davranış biçimlerinin öğrenmesini sağlar.

Ayakkabının renk ve cinsleri uygulama biçimlerine göre değişmektedir.

Lacivert (Resmi) Ayakkabı: Rutin işler ve resmi prosedür izler.

Gri (Spor) Ayakkabı: Net olmayan durumları çağrıştırır.

Bilgiyi topla ve bu bilgiyi kullan.

Araştırma yap ve delil topla.

Kahverengi Ayakkabı (Yürüyüş) Ayakkabısı:

Kahverengi toprağı ve çamuru çağrıştırır.

Kahverengi yürüyüş ayakkabıları inisiyatiflerden, esneklikten faydalanarak sonuca ulaşılmaya çalışıldığı durumlarda giyilir.

Yine bu ayakkabıların pratikliği ve pragmatizmi temsil eder.

Uygulamaya dönük davranış ve esneklikten faydalanarak sonuna ulaşılır.

Turuncu (Lastik) Çizmeler:

Tehlike demektir.

Acil müdahale gerektirir. Güvenliğin sağlanması en önemli iştir.

Tehlikeyi azalt, acil müdahale et ve güvenliği sağlamayı temsil eder.

Duygular genelde ön plandadır.

Pembe Terlikler (Ev Terlikleri):

İnsanları koru.

Hazır davranmayı, problemi kendi problemin gibi ele almayı insancılığı, sıcaklığı ve duyarlılığı ifade eder.

Mor Çizmeler (Binici Çizmeleri):

Yetişkinliği ifade eder.

Liderlik ve hâkimiyet ön plandadır.

Kişi kendi yeteneği ile değil, resmi bir yetkiyle hareket eder.

Otorite ve resmi bir rolün oynanması ile ilgilidir.

Rolün gereklerine göre hareket edilir.

ALTI AYAKKABI TEKİNİN UYGULAMA BİÇİMİ

- ✓ Belirli bir konu ya da olay belirlenir.
- ✓ Olay ya da konuda uygulanacak ayakkabı bireysel olarak ya da sınıfta belirlenir.
- ✓ Kişi kullandığı ayakkabının uygulama biçimine uygun olarak olayı yorumlar.
- ✓ Bu süreçte aynı anda iki ayakkabı giyip o ayakkabının düşünme biçimine uygun yorumlar yapılabilir.

TEKİNİN AVANTAJLARI:

- ✓ Bir uygulama biçimidir.
- ✓ Farklı davranış biçimlerini öğretir.
- ✓ Yaratıcılık ve empatiyi geliştirir.
- ✓ İlgilili ve güdülemeyi artırır.
- ✓ Bir olay karşısında farklı davranış biçimlerini öğretir.
- ✓ Çevremizi algılamayı sağlayarak bir dizi kalıp sunar.
- ✓ Aynı durumda birden fazla davranış biçimi kullanarak doğrudan analitik düşünme ve

yaratıcılığı geliştirir.

TEKNİĞİN SINIRLILIKLARI

- ✓ Zaman alıcıdır.
- ✓ Hedeften saptanabilir ve konu dağılabilir.
- ✓ Kalabalık sınıflarda kullanımı zordur.

Örnekler: Sınıftaki bir erkek öğrenci yanında oturan kıza sürekli cimcik atıyor... Pembe terlikleri giyerek tepkiyi veriniz.

Uyarı: Altı şapkalı düşünme tekniğinde şapka kafaya takıldığı için düşünme becerilerini üretirken, altı ayakkabı tekniğinde, ayakkabı harekete geçmeyi ifade ettiği için uygulama becerilerini öğretir.

Literatürde Lateral düşünme yaklaşımı olarak adlandırılan yaklaşımın iki uzantısı vardır. Bunlardan birisi 6 şapkalı düşünme tekniği diğeri 6 uygulama ayakkabısıdır.

De Bone'nin ortaya attığı bir diğer teknik olan altı madalya ise, madalya değeri ifade ettiği için değerlerin öğretiminde kullanılır.

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ ÖĞRETİM TEKNİKLERİ

S. Keller tarafından 1960'lı yıllarda geliştirilmiştir.

Bir sınıfı oluşturan öğrenciler öğrenme hızları, zekâ düzeyleri, kavram düzeyi açısından birbirinden farklı olabilir.

Öğrenciler arasındaki bireysel farklılığın giderilmesi, her öğrencinin öğrenme hızına uygun düşecek bir öğretimin yapılması, öğretimin bireyselleştirilmesi ile olağan görülmektedir.

Keller Planı olarak bilinen bu teknik, öğretimin her öğrencinin kendi yetenek düzeyine uygun olmasını, bireye uygun yöntem, teknik ve araç-gereçlerin kullanılmasını gerekli kılar.

Bu tekniğin **temel amacı** farklı yapı, ilgi ve yetenekteki bireyleri üst düzeyde yetiştirip topluma kazandırmaktır.

Öğretim süreci öğrenci merkezli olmalıdır.

Öğretmenin rolü öğrenci merkezli etkinlikleri düzenlemek ve yönetmektir.

Öğrenciler kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu almakla yükümlüdür.

Öğretmen sınıfın tümüne değil de 3-4 kişiden oluşan küçük homojen gruplara açıklama yapmak

durumundadır.

Öğrenciler

Öğretim etkinliklerine etkin olarak katılma,

Nasıl öğreneceklerini kararlaştırma,

Sınav tarihini saptama gibi pek çok sorumlulukları yüklemektedir.

Grup çalışmaları, daha çok okuma parçalarıyla ilgili tartışmalı soruların cevaplandırılmasına kompozisyon yazmaya ya da kısa konuşmalar hazırlamaya dönük olmalıdır.

Öğretmen öğrenme üniteleriyle ilgili hedef-davranışları belirler ve öğrencilerin bunları kazanıp kazanmadıklarını belirlemek için ünite sonlarında izleme testleri uygular.

Bu testler aracılığı ile öğrencilerin öğrenme güçlükleri ve başarı durumları değerlendirilmiş olur.

Bu tekniğin de temelinde Carroll'un “**Okulda Öğrenme**” modeli vardır.

Bireyselleştirilmiş öğretimin tekniğinin kullanıldığı derslerde “Tam Öğrenme” zorunluluğu olmasa bile, geçme notunun çok yüksek olması gerekir.

Çünkü geleneksel öğretimde öğrencinin test planını düşüren birçok faktör ortadan kaldırılmıştır.

Eğer öğrenci hasta ise, ruhsal bakımdan kendini iyi hissetmiyorsa, testi almak için yeterli hazırlığı yapmadı ise sınavını erteleyebilir.

REHBER İLKELER

- ✓ Öğrencinin özellikleri ilgi ve ihtiyaçları çok iyi tanınmalıdır.
- ✓ Konunun özelliğine göre zaman verilmelidir.
- ✓ Kaynaklar konusunda öğrenciye bilgi verilmelidir.
- ✓ Çalışma öğrencinin sorumluluğu olarak görülmelidir.
- ✓ Öğrenciye bireysel çalışmanın nasıl yapılacağına dair yönerge verilmelidir.
- ✓ İyi bir planlama yapılmalı ve plan dâhilinde ilerleme olup olmadığını kontrol etmelidir.

TEKNİĞİN AŞAMALARI

1. Derste işlenecek konuyu ya da materyali belirleme.

Konuyu ya da materyali kendi içinde bütünlüğü olan birimlere ayırma

3. Öğrencinin verilen her birimi başarma derecesini belirlemek üzere değerlendirme yöntemlerini belirleme

4. Bir öğrenme biriminden diğerine öğrencinin kendi hızıyla ilerlemesine fırsat verme

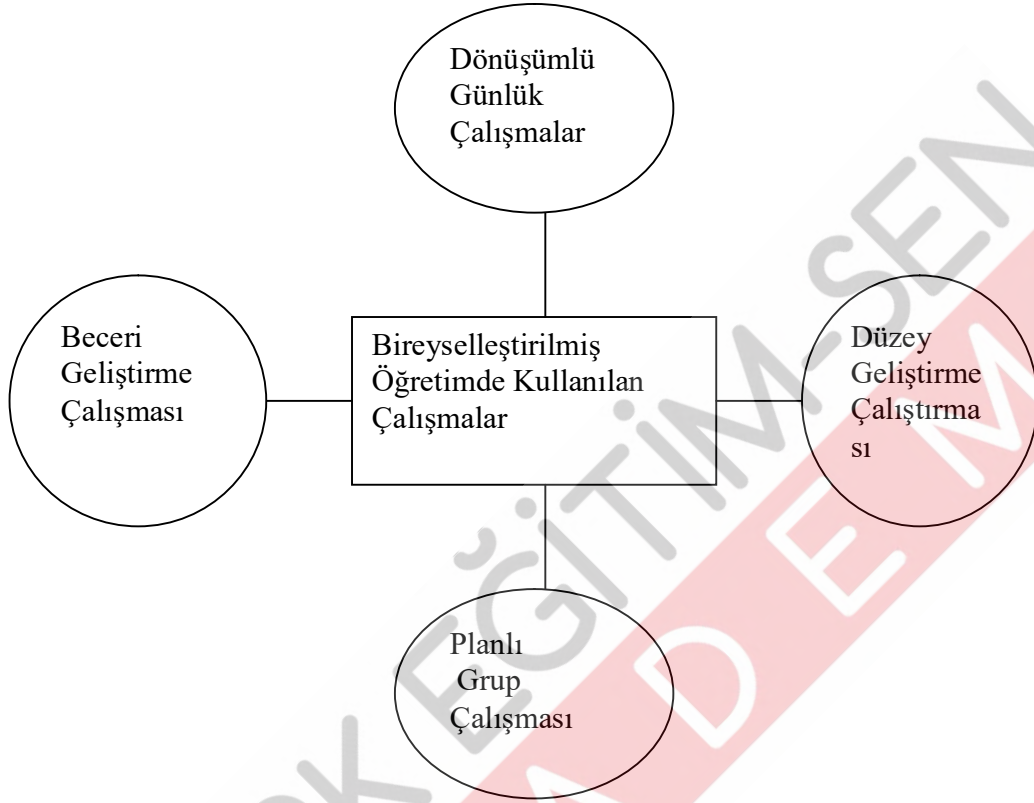
TEKNİĞİN AVANTAJLARI

- ✓ Öğrenci, öğrenme sürecine aktif olarak katılır.
- ✓ Her öğrenci öğrenmesini kendi hızında gerçekleştirir.
- ✓ Öğrenme sürecine öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına göre düzenlenir.
- ✓ Bireysel farklılıkları dikkate alır.
- ✓ Öğrencilerde sorumluluk duygusunu gelişim amacıyla da kullanabilir.
- ✓ Araştırma inceleme yoluyla, yaparak-yaşayarak öğrenme yaşantıları sağlanır.
- ✓ Hızlı ve yavaş öğrenene öğrencilerin eğitimde etkilidir (Üstün zekâlıların-zor öğrenenlerin)
- ✓ Hızlı ve yavaş öğrenen öğrencilere ek fırsatlar sunar.

TEKNİĞİN SINIRLILIKLARI

- ✓ Sosyalleşme açısından ciddi sorunlar doğurabilir.
- ✓ Zaman ve parasal olarak ekonomik değildir.
- ✓ Homojen grup hazırlamak güç olabilir.
- ✓ Bireysel çalışmaya yatkın olmayan öğrenciler için olumlu değildir.
- ✓ Öğretmeni yorucu ve zaman alıcı bir tekniktir.
- ✓ Akranların öğretimi problem oluşturabilir.
- ✓ Ayrıntılar çok meşgul edebilir ya da yüzeysel bilgiler yetiştirilebilir.
- ✓ Çalışma aralıkları belirli aralıklarla kontrol edilmezse çalışmalar son güne bırakılabilir.

Bireyselleştirilmiş Öğretimde Yaygın Olarak Kullanılan Çalışmalar

1. Dönüşümlü Günlük Çalışmalar:

Öğrencilerin kendilerini eksik hissettikleri konulara daha iyi hazırlanmaları için sınıf için öğretim etkinlikleri düzenlenir.

Farklı alanlarda düzenlenen bu etkinlikler için gruplar oluşturulur ve her grubun başına o konuyu çok iyi bilen bir öğrenci grup lideri olarak yerleştirilir.

Gerekli materyalli öğretmen sağlar.

Her bir grup bir konuyu bitirdikten sonra diğer konuyu çalışır.

Her grupta öğretmek istenen konuya göre etkinlik düzenlenir.

Öğrenciler etkinliklere göre gruplar yerleştirilir.

Ertesi gün diğer eksiği gidermek üzere öğrenciler farklı gruplara yönlendirilir.

2. Planlı Grup Çalışmaları

Öğrenciler bir öğretim dönemi içerisinde kazanmaları gereken becerileri, sınıf içinde önceden planlanmak***** oluşturulmuş gruplara belirli süreler katılarak korunmaya çalışır.

Her grup ***özünde birbirinin önkoşul öğrenmelerini içerir.

Öğrenci kendini eksik hissettiği konuyla ilgili en alt basamaktaki gruba katılıp orada belirli bir süre kalır ve gerekli yetiyi kazandıktan sonra bir üst düzeydeki başka bir gruba geçer.

Öğrencilerin yer alacakları gruplar yıllık ya da dönemlik planlanır.

Dönüşümlü günlük çalışmalardan ayrılan yönü budur ve öğrenciler gruplar da daha uzun süre çalışır.

3. Beceri Geliştirme Çalışmaları

Sınıf içinde 5 küme oluşturulur.

Bu kümelerden dördü konuyla ilgili temel becerileri geliştirme amacına dönük çalışmalar gerçekleştirirken, beşinci küme yönlendirmeye yönelik çalışmalar yapar.

4. Düzey Geliştirme Çalışmaları

Öğrencilere sürecin başlangıcında öğrenilecek konunun temel becerilerini ölçen bir yeterlilik testi (STS) uygulanır.

Bu testin sonuçlara göre öğrencilerin sınıflamaları yapılarak öğretim bireyselleştirilmiş olur.

Uyarı: Burada dikkat edilecek nokta 4 tekniğin gruplar oluşturularak uygulanmasına karşın, bireysel öğretim teknikleri olmasıdır.

SINIF DIŞI ÖĞRETİM TEKNİKLERİ

Gezi

Gözlem

Sergi

Görüşme

Ödev

Oyun

Müze Eğitimi

GEZİ

Araştırma-İnceleme stratejine uygun bir tekniktir.

Okul ve sınıf içi çalışmaları tamamlamada, öğrenmeyi daha anlamlı hale getirmek için kullanılır.

Birinci elden somut yaşantılar sağlar.

- ✓ Öğrencilerin araştırma-keşfetme eğilimlerini ortaya çıkartır.
- ✓ Bir konu ya da ünitenin başlangıcında ve sonunda uygulanır.
- ✓ Gezide uyulması beklenen kurallar, tartışılarak saptanmalı ve katılanlara duyurulmalıdır.
- ✓ Öğrencilerin önemli gördükleri noktaları not etmeleri gerektiği bildirilmelidir.
- ✓ Yaparak-yaşayarak öğrenme esas olduğundan kalıcı öğrenmelerin oluşumunu sağlar.
- ✓ Öğrenci okulda aldığı bilgi ile gerçek yaşam arasında bir bağ kurar.

Uyarı: Öğrenciye kazandırılacak davranışlar öğrencilerle birlikte belirlenmelidir.

REHBER İLKELER

- ✓ Gezinin planı öğrencilerle birlikte yapılmalıdır.
- ✓ Öğretmen yasal sorumluluklarını bilmeli ve yerine getirmelidir.
- ✓ Gezinin amacı öğrencilere açıklanmalıdır.
- ✓ Gezi sırasında gerekli güvenlik önlemleri alınmalıdır.
- ✓ Gezi sonunda bir değerlendirme yapılmalıdır.
- ✓ Hava koşulları dikkate alınmalıdır.

GEZİ TEKNİĞİNİN AVANTAJLARI

- ✓ Birinci elden somut yaşantılar (Yaparak-yaşayarak) sayesinde üst düzeyde öğrenmeler sağlanır.
- ✓ Çok sayıda duyu organının aynı anda kullanmasına fırsat verir.
- ✓ Öğrenme merakını artırır, aktif katılımı birlikte öğrenim sürecini zevki bir hale getirir.
- ✓ Öğrenciler arasında sosyalleşmeyi artırır.

- ✓ Öğrencilerin konuya alan ilgisini artırır.
- ✓ Öğrencilerin diğer öğrenme yaşantılarına temel oluşturur.
- ✓ Okul-çevre ilişkilerini geliştirir.
- ✓ Öğrenilenlere açıklık getirir.
- ✓ Öğrencileri yeni çalışmalara özendirir.
- ✓ Geleneksel sınıf dışına çıkılması öğrencileri motive eder.
- ✓ Öğrencilerin inceleme, izleme ve gözlem becerileri gelişir.
- ✓ Öğrenciler arasında işbirliği ve sosyalleşmeyi artırır.

GEZİ TEKNİĞİNİN SINIRLILIKLARI

- ✓ Çok zaman gerektirir.
- ✓ Pahalıya mal olur.
- ✓ Yasal sorumlulukları fazladır.
- ✓ Diğer derslere devamı engeller.
- ✓ Disiplin sorunları ortaya çıkabilir.
- ✓ Uygun yer seçmek zordur.
- ✓ İyi planlanmazsa başarı sağlanamaz.

GÖZLEM

Gözlem belli bir amaç doğrultusunda “**kontrollü**” ya da “**doğal ortamlarda**” varlıkları ve olayları oluş zamanlarına göre planlı bir biçimde izleme sürecidir.

Gözlem belirli bir nesne olay ya da durumla ilgili bilgi toplamak amacıyla yapılır.

Gözlem yoluyla öğrenciler olayları, durumları gerçek biçimiyle öğrenirler.

Gözlem tekniği ile öğrenciler yalnızca görmeyi değil, gördüklerini kavramayı da öğrenirler.

Belirli bir nesne olay ya da durumla ilgili bilgi toplamak amacıyla yapılır.

REHBER İLKELER

- ✓ Objektif bir gözlem için aynı olay ya da durum farklı öğrenciler tarafından farklı zamanlara tekrar gözlenmelidir.
- ✓ Gözlem sonuçları hemen ve gerçeğe uygun olarak not edilmelidir.
- ✓ Yapılacak etkinlikler ve bunların sırası önceden belirtilmelidir.
- ✓ Gözlem sonucu mutlaka değerlendirilmeli, özet yapılmalıdır.
- ✓ Böylece hem tekrar hem de anlaşılmayan kısımlar açıklanmış olur.
- ✓ Öğrenci hem gözlem yapacağı olgunun hem de gözlemin bilgisine sahip olmalıdır.
- ✓ Gözlem yapılacak doğal ya da toplumsal olgu belirlenmeli ve sınırlanmalıdır.
- ✓ Gözlemi kimin, nerde, nasıl ve ne zaman yapacağı önceden belli edilmelidir.
- ✓ Gözlem bireysel de yapılabilir, grupsal da yapılabilir.
- ✓ Gözlem sonuçlarının hangi ölçme araçlarıyla toplanacağı saptanmalı ve önceden hazırlanmalıdır.
- ✓ Gözlem sonuçları rapor edilmeli, sınıfa sunulmalı ve tartışılmalıdır.
- ✓ Tartışma sonuçlara göre gerekiyorsa işlemler yinelenmeli, yanlışlar düzeltilmeli, eksikler tamamlanmalıdır.

GÖZLEM TEKNİĞİNİN AVANTAJLARI

- ✓ Bilimsel araştırma-inceleme becerileri kazandırır.
- ✓ Daha çok duyu organının öğrenmeye katılmasını sağlar.
- ✓ Öğrenci çevresindeki olay ve olguların nasıl geliştiğini ve oluştuğunu izler.
- ✓ Eşya, olay ve varlıklardan doğrudan kendilerinden bilgi edinmesini sağlar.
- ✓ İyi bir gözlemci olmayı sağlar.
- ✓ Öğrenci merkezlidir.

- ✓ Öğrencilere olaylara derinlemesine bakmayı öğretir.
- ✓ Öğrencilere bilgiyi elde etme ve yorumlara becerileri kazandırır.
- ✓ Bilgiyi yapılandırma ve temel beceriler kazandırır.
- ✓ Öğrencinin doğrudan bilgi edinmesini sağlar.

GÖZLEM TEKNİĞİN SINIRLILIKLARI

- ✓ İlk uygulamada etkili bir sonuç alınamayabilir.
- ✓ Çok zaman alır, belirli bir süre ayırmak güçtür.
- ✓ Her ders ve konunun öğretiminde etkili değildir.
- ✓ Araç ve gerece dayalı gözlemler masraflı olabilir.
- ✓ Amaç ve sınırlar iyi belirlenmezse sonuç alınamayabilir.

Uyarı: Deney ile gözlem arasındaki fark, deneyde şartların, etkenlerin kontrol altına alınması söz konusudur.

Ancak gözlemde, olay, durum ya da nesneye her hangi bir müdahalede bulunmadan kendi doğal ortamında, izlenmesi söz konusudur.

İkincisi ise deneyin yapay ortamda istenilen sıklıkta tekrarı mümkündür.

Ancak gözlemde böyle bir durum söz konusu olmayabilir.

SERĞİ

Belirli bir amaçla yapılmış ya da biriktirilmiş olan nesne ve sanat yapıtları ve diğer benzeri yapıtların belirli bir düzenleme içinde birleştirilerek hizmete sunulması için yararlanılan bir tekniktir.

Bir başka deyişle, öğrencileri öğrenebilmesine yardımcı olabilmek için*****? teşhire konusunun materyallerin koleksiyonudur.

Sergi süreci iyi bir planlama, işbirliği, bilgilendirme ve etkili bir şekilde düzenlemeyi gerektirir.

Öğrencilerin öğrenme sürecinde ürettikleri ürünlerin değerlendirildiği ve paylaşıldığı bir tekniktir.

Özellikle beceri iş ve sanat eğitiminde kullanılır.

Bireysel ve grupça da yapılabilir.

Genelde dönem sonlarında yapılır.

Genellikle

Sınıf içi öğretimi tamamlama,
Belirli bir konuya ve etkinliğe ilgi uyandırma,
İşlenmiş olan bir konuyu özetleme örneklendirme,
Öğrencilerin kalıcılığını sağlama amacıyla kullanılır.

SERGİ TEKNİĞİNİN AVANTAJLARI

- ✓ Öğrenciler, hem ürünleri hazırlarken hem de ürünleri incelerken öğrenebilme fırsatı bulurlar.
- ✓ Grup bilinci ve grupla çalışma alışkanlığı kazandırır.
- ✓ Motivasyonu artırır.
- ✓ Hem ürün hem süreç değerlendirmeye olanak tanır.
- ✓ Öğretici merkezlidir.
- ✓ Öğrencilerin yaratıcılığını ve estetik duygusunu geliştirir.
- ✓ Öğrenme güdüsünü artırır.
- ✓ Birden çok duyu organı işe koşulur
- ✓ Anlamlı ve kalıcı bir öğrenme sağlanır.

TEKNİĞİN SINIRLILIKLARI

- ✓ Her ders ve konu da kullanımı uygun değildir.
- ✓ Ürünleri sergilenmeyen öğrenciler üzülebilir.
- ✓ Hazırlık süreci çok uzundur.
- ✓ Kalabalık sınıflarda uygulamak zordur.
- ✓ Pahalıya mal olabilir.
- ✓ Sergi ürünlerinin saklanması problem olabilir.

- ✓ Materyal kullanımı konusunda ön konuş öğrenmeler gerçekleşmezse istenilen sonuçlar ulaşılmaz.

GÖRÜŞME

Birincil kaynaktan bilgi almayı amaçlayan bir öğretim tekniğidir.

İki biçimde yapılabilir:

a. Öğrenme konusu ile ilgili uzman sınıfa davet edilir.

b. Öğrenciler öğrenme konusu ile ilgili uzmanı ziyaret eder ve ziyaret sürecinde edinilen bilgiler sınıf ortamında diğer öğrencilerle paylaşılır.

Öğrencileri geleneksel sınıf sürecinden ve öğretmene bağımlılıktan kurtardığı için önemli bir tekniktir

REHBER İLKELER

Görüşme tekniğinin uygulanması konusunda öğrenciler bilgilendirilmelidir.

Görüşmede önceden bir planlama yapılmalıdır.

Görüşme anında sorulacak sorular öğretmenin rehberliğinde hazırlanmalıdır.

Görüşme sırasında verilerin nasıl kaydedileceği önceden belirlenmelidir.

Görüşme süreci kayıt altına alınacaksa uzman kişiden izin alınmalıdır.

Uzman sınıfa gelecekse sınıf için davranışlar, kurallar ve sorulacak sorular önceden belirlenmelidir.

Uzman sınıfa getirildiğinde buna “Kaynak kişiden faydalanma” da denir.

GÜDÜMLÜ GÖRÜŞME:

Soruların önceden hazırlandığı görüşmedir.

Öğretimde daha çok bu teknik kullanılmaktadır.

GÖRÜŞME TEKNİĞİNİN AVANTAJLARI

- ✓ Öğrenci birinci elden konunun uzmanlarından bilgi edinir.
- ✓ Sınıfta öğretmenden başka bir uzmanın olması öğrencileri öğrenmeye motive eder.

- ✓ Öğrenci soru sorarak uzman kişi ile görüşmeleri sonucunda kendine olan özgüveni geliştir.
- ✓ Geleneksel sınıf ortamını renklendirir.
- ✓ Öğrencilerin araştırma, inceleme ve problem çözme becerileri gelişir.
- ✓ Öğrencilerin iletişim ve işbirliği gibi özelliklerini geliştirir.
- ✓ Doğrudan bilgi edinme olanağı sağlar.
- ✓ İştirak ve söyleyerek öğrenme temellidir.
- ✓ Öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişmelerini destekler.

GÖRÜŞME TEKNİĞİNİN SINIRLILIKLARI

- ✓ Uzman öğrencilerin seviyesine inemeyebilir.
- ✓ Hazırlık ve planlama gerektirdiğinden zaman alırlar.
- ✓ Uzman kişiye ulaşmak zor olabilir.
- ✓ Öğrencilerin uzman kişiyi bulma, randevu alma ve ulaşım gibi problemler yaşayabilirler.
- ✓ Genellikle çabuk düşünmeyi açık ve tutarlı soru sorma yeteneği gerektirdiğinde öğrenciler etkinlik dışı kalır.

Uyarı: Son yıllarda özellikle öğretim programlarındaki değişiklikler bağlamında görüşme tekniği kapsamında öğrencilerin “**Röportaj**” tekniği kullanımı öngörülmektedir.

Örneğin “Topluma Hizmet Eden Kuruluşlar” konusunda bir dernek başkanı ile röportaj yapılması istenebilir.

ÖDEV

Derste işlenen konuların tekrarını yapmak,

Öğrenilenleri pekiştirmek,

Öğrencileri daha sonraki derslere hazırlamak için sınıf dışında yapılan zihinsel ve bedensel çalışmalardır.

Araştırma-İnceleme stratejisi için uygun bir tekniktir.

Bireysel ya da grupta yapılabilir.

ÖDEV VERİLİRKEN DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

- ✓ Ödevler “Eğitsel Değer” taşınmalıdır. **(Öncelik)**
- ✓ Ödevler öğrencilerin düzeylerine uygun, bireysel performansları ile uyumlu olmalıdır.
- ✓ Aksi durumda öğrenci kopya ya da başkalarına ödevlerini yaptırabilir.
- ✓ Ödevde öğrenciden ne istendiği açık bir biçimde belirtilmelidir.
- ✓ Ödevler, öğretmen tarafından öğrencileri zorda bırakmak ya da ceza vermek amaçlı değil, işlenen konuyu pekiştirmek ve bir sonraki konuya ön hazırlık olarak verilmelidir.
- ✓ Ödevler öğretmence incelenmeli, üzerlerine dönüt yazılmalı ve öğrencilere geri dağıtılmalı
- ✓ Ödev verilme zamanı ve ödevin hazırlanması için ayrılacak zaman dikkatli seçilmelidir.
- ✓ Ödev öğrencileri ders kitabı dışındaki farklı kaynaklara yönlendirebilmelidir.
- ✓ Ödevler bilimsel yöntemi kullanmaya olanak verici olmalıdır.
- ✓ Ev ödevleri, öğrencinin derse, konuya ve öğrenmeye karşı olumsuz tutum takınmasına engel olmalıdır.
- ✓ Ev ödevleri öğrencilerin bireysel sorumluluğu olarak görülmelidir (Evde yetişkinlerin değil)
- ✓ Öğrencilerin en fazla 2–5 saatini almalıdır.
- ✓ Uzun zaman alan ödevler, öğrencileri sosyal ve fiziksel etkinliklerinden alıkoyarak dengeli bir kimlik gelişmesini engeller.
- ✓ Boş zamanları değerlendirmek amacıyla ödev verilmemelidir.
- ✓ Ödev konusunun yakın çevreyle bağlantılı olmasına dikkat etmelidir.
- ✓ Ev ödevleri genel olarak değil, öğrencilerin yetenekleri bireysel farklılıkları dikkate alınarak verilmelidir.
- ✓ Öğretmen ödevini yapmayan öğrenciye ceza vermemeli yapabileceği yeni bir ödev vermelidir.
- ✓ Ödev öğrenciye ek öğrenme fırsatı da vermelidir.

EV ÖDEVLERİ ÇEŞİTLERİ:

- ✓ Bilgi ve beceriyi ortaya koyan
- ✓ Bilgiyi genişleten
- ✓ Bilgi ve beceriyi sistematikleştiren
- ✓ Önceden belli durumlara ve verilen örneklerle göre bilgi ve beceri uygulama olanağı sağlayan.
- ✓ Yeni durumlara bilgiyi uyarlama olanağı sağlayan
- ✓ Yeni bilgi malzemeleri işleyen ödevler.

ÖDEV ÇEŞİTLERİ

1-Pratik Alıştırmalar: Edinilen bilgiyi uygulama veya yeni kazanılmış yetenekleri pekiştirme, tekrar etme ve gözden geçirme imkânı verir.

2-Hazırlık Ödevleri: Gelecekteki derslere öğrenciler daha iyi hazırlamak için bir konuda temel bilgi kazandırır.

3-Geliştirme Ödevleri: Öğrencilerin kişisel bilgi ve hayal gücünü geliştirmeye yönelir.

Araştırma becerisi ön plandadır.

Uyarı:

Ev ödevleri, projeler gibi bilimsel amaçlı değildir.

Bu anlamda proje ile ev ödevi farklı niteliklere sahiptir.

Ev ödevleri daha çok, öğrenilen konuların kalıcı olması için evde tekrar edilmesi esasına dayalıdır.

Ayrıca projelerle daha uzun bir zamana yayılır ve projede yeni bir ürün ortaya koymak amaçlanır.

TEKNİĞİN AVANTAJLARI

- ✓ Bağımsız çalışma alışkanlığı kazandırır.
- ✓ Planlı çalışma alışkanlığı kazandırır.

- ✓ Bireysel ve işbirliği içinde çalışmayı öğretir.
- ✓ Öğretmen ve öğrenciye öğrenilen konuya ilişkin dönüt sağlar.
- ✓ Ders dışındaki zamanın eğitsel ve faydalı çalışmalarla geçirilmesini sağlar.
- ✓ Öğrenilenleri uygulama olanağı sağlar.
- ✓ Çok kalabalık sınıflarda bireysel farkları dikkate alınmasını sağlar.
- ✓ Öğretmen açısından derse iyi bir öğrenci hazırlığı sağlar ve iyi bir öğrenme kontrol aracı olur.
- ✓ Pekiştirme ve tekrar olanağı sağlar.

Uyarı: Ödevlerin, derste öğretilmeyen ya da yetiştirilmeyen konuların öğretiminde kullanılması uygun değildir

TEKNİĞİN SINIRLILIKLARI

- ✓ Etkisiz kullanımı öğrenciyi bıktırabilir.
- ✓ Yanlış kullanıldığında ceza gibi algılanabilir.
- ✓ Uzun zaman alabilir.
- ✓ Öğrenciler tarafından yapılmayan, başkalarına yaptırılan ödevler öğretimi olumsuz etkiler.
- ✓ Öğrencileri başkalarına bağımlı hale getirebilir.
- ✓ Öğretmenlerin ödev kontrolü zaman alıcıdır.
- ✓ Çok ödev vermek öğrencilerin bunalmasına ve öğretim süreçlerinden uzaklaşmalarına neden olabilir.
- ✓ Öğrenciden ne istendiği açık şekilde belirtilmezse öğrenci zorlanabilir.
- ✓ Verilen ödevin düzeyi öğrencinin üzerinde ise öğrencide yetersizlik duygusunu oluşturabilir.
- ✓ Ödevler kontrol edilmesine amaçlarına ulaşp ulaşmadığı belirlenemez.
- ✓ Verilen ödevin öğrenci tarafından yapılıp yapılmadığını belirlemek güçtür.

OYUN

Öğrenme konusunun ilgi çekici hale getirmek,

Öğrenciler etkinlikte bulunma olanağı vermek,

Rahat bir ortamda öğrenmeyi zevkli hale getirmek amacıyla kullanılır.

Çocuğun gelişimine en önemli katkısı, çocuğun toplumsallaşmasına yardımcı olmasıdır.

TEKNİĞİN AVANTAJLARI

- ✓ Sosyalleşmeyi sağlar.
- ✓ İşbirliği dayanışma, paylaşma duygularını geliştirir.
- ✓ Çocuğun zihinsel gelişmesini, dil gelişimini ve yaratıcı düşünme yeteneklerini geliştirir.
- ✓ Çocukların esnek ve anlayışlı olmasını sağlar.
- ✓ Mizah duygularını geliştirir.
- ✓ Çocuğun “Hareket gelişimini” destekler.
- ✓ Çocuğu ileriki hayata hazırlar.
- ✓ Karar verme ve mantık yürütme yeteneğini geliştirir.

MÜZE EĞİTİMİ

Müze eğitimi, geçmişe ait kalıntılar ile öğrenilenler arasında bağlantı kurmayı amaçlayan bir tekniktir.

Müze eğitiminde bireyler, sanat, tarih ve kültür ile ilgili nesneleri tanıyarak birinci elden bilgi sahibi olur.

Ayrıca bu nesneleri değerlendirirken yaratıcı düşünme becerilerini geliştirir.

Müze eğitimi temel eğitimde ve yaşam boyu eğitim sürecinde de kullanılabilir.

Müze eğitimi öğrencisinin yaratıcı düşünme becerisini geliştirmeli, düş gücünü harekete geçirmelidir.

Müze eğitiminin temel amacı toplumun kültürel eğitimini ve kültürel kalkınmasını sağlamaktır.

Müzeler:

- ✓ Sanat müzesi,
- ✓ Demiryolu müzesi,
- ✓ İtfaiye müzesi,
- ✓ Film-sinema müzesi,
- ✓ Hukuk müzesi,
- ✓ Doğa müzesi,
- ✓ Etnografya müzesi,
- ✓ Arkeoloji müzeleri olarak sınıflandırılabilir.

MÜZE TEKNİĞİN AVANTAJLARI

- ✓ Öğrenciler sanat, tarih ve kültür ile ilgili nesneleri tanıyarak birinci elden bilgi sahibi olurlar.
- ✓ Öğrenciler görerek ve yaşayarak öğrenir.
- ✓ Bilgileri somutlaştırır.
- ✓ Öğrencilerin sanatı bilinçli tüketen ve sorgulayan bireyler olarak yetişmesini sağlar.
- ✓ Bireylere özellikle dünya sanatına ilişkin entelektüel, kültürel bilgi ve deneyimler kazandırır.
- ✓ Öğrencilerin kendi ilkelerindeki sanat yapıtlarını tanıyarak, toplumsal değerler hakkında düşünce sahibi olmalarına imkânı verir.
- ✓ Öğrenciler beş duyuyu kullanarak, keşfederek, araştırarak bizzat uygulayarak daha kalıcı ve etkili öğrenmeler sağlar.
- ✓ Öğrencilerin bilimsel ve duyuşsal gelişimine katkı sağlar.
- ✓ Öğrencilerin sanat ürünlerine yönelik çok yönlü gelişmelerini sağlar.
- ✓ Öğrencilerin toplumsal, bilimsel ve sanatsal konularda da bilgi sahibi olmasını sağlar.

MÜZE TEKNİĞİNİN SINIRLILIKLARI

- ✓ İyi bir ön hazırlık ve plan gerektirir.
- ✓ Maliyet açısından ekonomik olmayabilir.

BİREYSEL ÖĞRETİM TEKNİKLERİ

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ ÖĞRETİM (Keller Planı)

Tekniğin temelini bireysel farklılıklar ve bu farklılardan kaynaklanan eksikliklerin giderilmesi oluşturur.

Farklı kişisel yapı, ilgi, yetenek ve gereksinim içindeki bireyleri üst düzeyde yetiştirip topluma kazandırmayı amaçlar.

Keller planında, bireyler sahip oldukları özelliklere göre gruplara ayrılabilir ve homojen sınıflar oluşturulur.

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ ÖĞRETİMDE KULLANILAN TEKNİKLER

- Dönüşümlü Günlük Çalışmalar
- Beceri geliştirme çalışmaları
- Planlı grup çalışmaları
- Düzey geliştirme çalışmaları

PROGRAMLI ÖĞRETİM

Programlı Öğretimin Genel Özellikleri

Edimsel koşullanmanın “Pekiştirme” ilkelerinden hareketle geliştirilmiş bir öğretim tekniğidir.

Temsilcisi Skinner ve Pressey’dir.

Skinner sınıf öğretimine karşıdır.

Çünkü toplu öğretimde sınıfta her öğrenciye uygun uyarıcı, pekiştireç, dönüt verilmemekte ve her öğrencinin

doğru davranış göstermesi sağlanmamaktadır.

Temel amaç, öğrencilerin “Kendi hızları” ile öğrenmelerini sağlayarak öğretimi “bireyselleştirmek” ve hata oranını en aza indirmektir.

Öğrenciler program boyunca önceden özenle hazırlanmış bilgi birikimlerinde “Bilinenden bilinmeyene”

doğru adım adım ilerler.

Bilgi birimlerinin öğretmen tarafından ön hazırlığı çok önemlidir.

Öğretmen öğrencilerin kolayca öğrenmelerini sağlamak için bilgi birimlerini basamaklara böler ve basitten karmaşığa doğru sıralar.

Adım adım (küçük adımlar) öğrenme, bu sayede gerçekleşir.

Her adım sonunda anında dönüt-düzeltilme verilir ve her doğru davranış anında pekiştirilir.

Böylece öğrenciler doğruya ulaştıkça güdülenmişlikleri artarak devam eder.

Programlı öğretime öğretim materyalleri çok önemli bir yer tutar, hatta modelin temel ögesi durumundadır.

Öğrenme eksiklikleri olan öğrenciler bu eksikliklerini gidermede sınıf ortamına bağımlı değildirler.

Uygun materyaller ile sınıf dışında da bu eksiklikleri giderme, çalışma olanağı bulurlar.

Programlı öğretimde bir birim öğreniminden diğer birime geçilmez.

Programlı öğretimde içerik (bilgi) öğrenciye maddeler halinde sunulur.

Programlı öğretimin en önemli noktası her bireyin kendi hızına göre öğrenmesine hizmet etmesi ve

bireysel farkları dikkate alınmasıdır.

Programlı öğretim aynı zamanda bilgisayar destekli eğitimin temelini oluşturur.

Programlı öğretimde üç temel öge bulunmaktadır. Bunlar:

- a. Program
- b. Araç
- c. Öğrencilerdir.

Programlı öğretim uygulamasında, etkinlikler programlı ders kitaplarıyla ya da öğretim makineleriyle sunulur.

Programlı öğretimde her öğrenciye tekniğin nasıl uygulanacağı ile ilgili bir yönerge hazırlanmalıdır.

PROGRAMLI ÖĞRETİMİN TEMEL İLKELERİ

- ✓ Küçük adımlar
- ✓ Etkin Katılım İlkesi
- ✓ Anında Düzeltme
- ✓ Başarı İlkesi
- ✓ Dereceli (Kademeli) ilerleme
- ✓ Bireyselleştirme
- ✓ Açık Tepki

1. Küçük Adımlar İlkesi

Öğrenilecek üniteler, öğrenci tarafından kolayca öğrenilebilecek şekilde en küçük bilgi ve beceri birimlerine ayrılmalıdır.

Öğrenci bunları adım adım öğrenip ilerlemelidir.

Üniteler öğretim ilkelerine uygun bir sıra ile düzenlenir (Basitten karmaşığa-kolaydan zora vb).

Küçük adımlar ilkesi ile kalıcı ve etkili bir öğrenme sağlanır.

Örneğin, bir çocuğun bir somun ekmeği mi yemesi kolaydır yoksa dilimlenmiş ekmeği mi, şeklinde bu ilkeyi düşünebiliriz.

2. Etkin Katılım İlkesi:

Programlı öğretimde mevcut program ile öğrenci arasında sürekli etkileşim vardır.

Öğrenme işi, bizzat öğrenci tarafından yapılmalıdır.

Program her küçük adım sonunda öğrenciye o adımla ilgili sorular yönelterek bir yandan öğrencinin öğrenip öğrenmediğini kontrol eder, bir yandan da öğrencinin bu sayede sürece etkin katılımını sağlamış olur.

Her ünite de alıştırmalar soruları bulunmaktadır.

Soru hem sunulan bilginin kazanılıp kazanılmadığını yoklamalı hem de öğrencinin öğrenmesine bir araç olmalıdır.

3. Anında Düzeltme İlkesi

Sorulan soruya öğrencinin verdiği yanıtın doğruluğu, yanlışlığı anında ona bildirilmeli, yanlışsa hemen düzeltme olanağı verilmelidir.

Yanlış yanıt düzeltilmeden ikinci bilgiye geçilmemelidir.

Uygun öğretim materyalleri ile öğrenci kendi kendisini kontrol edecek düzeltme imkânı bulabilir.

4. Başarı İlkesi

Sorular öğrencinin yapabileceği düzeyde ve sunulan bilgiyle ilgili olmalıdır.

Öğrenci her soruyu yapmak zorundadır.

Böylece yanıtlanan her soru, öğrencinin öğrenme güdüsünü artırabilir, öğrenciye başarı duygusu tattırılabilir.

Bu ilkeye pekiştirme ilkesi de denir.

5. Dereceli (Kademeli) İlerleme

Bu ilkede öğretim ilkeleri akla gelmelidir.

Basitten karmaşığa

Kolaydan zora vb.

Uyarı: KPSS’ de bu ilkeyle ilgili açıklamalar genelde küçük adımlar ilkesi içerisinde değerlendirilmektedir.

Karşılaşacağını, bir soruda dereceli ilerleme ile ilgili özellikler var, ancak seçeneklerde bu şık yoksa doğru cevap olarak küçük adımlar ilkesini işaretlemeniz gerekecektir

6. Bireysel Hız İlkesi

Öğrencinin kendi ilgi ve yeteneğine göre, öğrenme hızını ayarlaması gerekir.

Bu tür eğitimde bireyin başarısız olup sınıfta kalması söz konusu değildir.

Programlı öğretimde zaman açısından bir sınırlama yoktur.

Bu sayede her öğrenci kendi hızında öğrenir.

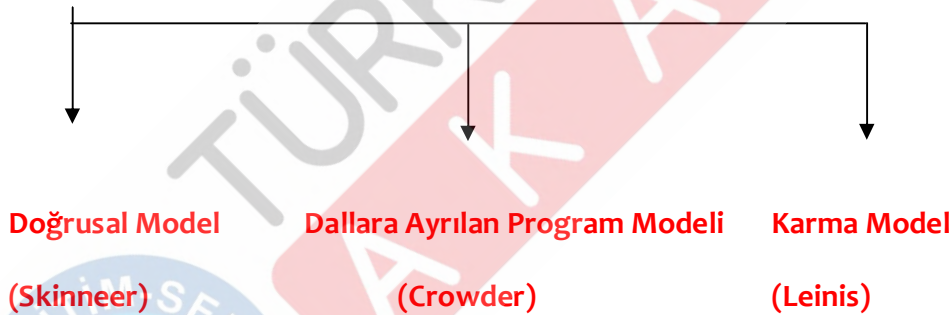
Yine bu ilke sayesinde hızla öğrenen öğrencilerin yavaş öğrenen öğrencileri belirleme gerekliliği de ortadan kalkmış olur.

Bireysel hız ilkesi sonunda öğretimin bireyselleştirilmesi de sağlanmış olur.

7. AÇIK TEPKİ İLKESİ

Öğrenci kendinden beklenen tepkiyi davranış olarak göstermelidir.

PROGRAMLI ÖĞRETİMDE KULLANILAN MODELLER

1. Doğrusal Program Modeli

Bilgi, öğrenciye 4 temel öğeden oluşan maddeler halinde ardışık olarak sunulur.

Bilgi: Öğrenilmesi istenen konuyla ilgili bilgi verilir.

Soru: Bilginin öğrenilip öğrenilmediğini kontrol için konulmuş soru bulunur.

Yer: Yanıtın yazılacağı yer belirtilir.

Yönerge: Yanıt yazıldıktan sonra öğrencinin ne yapacağını bildiren yönergedir.

Bu modelde öğrencilerin tümü aynı sırayı izlemek zorundadır.

Sorular bir test değildir, sadece öğrenmenin oluşup oluşmadığını belirlemeye yöneliktir.

Çabuk öğrenen öğrenciler programı daha hızlı bitirmekte iken, yavaş öğrenenler daha geç sürede program tamamlayabilmektedir.

Örnek: Artık kullanılmayacak duruma gelen yaşadığımız ortamdan uzaklaştırılması gereken malzemelere atık madde denir.

Soru: Kullanılmayacak duruma gelene bulunduğumu ortamdan uzaklaştırılması gereken maddelere ..... denir.

(Atık madde)

2. Dallara Ayrılan -Dallanmış-Dal- Öz Programlama program Modeli

Crowder tarafından geliştirildiği için buna Crowder Modeli de denir.

Doğrusal modelden daha esnektir.

Bilgi, öğrenciye doğrusal program modelinde olduğu gibi yine maddeler halinde sunulur.

Ancak doğrusal modelden farklı olarak her bilgi parçasına ilişkin, bu bilgi parçacıklarının öğrenilip öğrenilmediği ile ilgili çoktan seçmeli sorular yöneltilir.

Öğrenci vereceği cevaba göre farklı yönlemlere gönderilmekle ve cevabı ile ilgili bilgi verilmektedir.

Öğrenci soruyu doğru cevaplırsa bir sonraki birime geçer.

Verilen cevap yanlış ise seçilen çeldiriciye göre yanlışını düzeltmesi için çalışması gereken bilgi farklılık gösterir.

Öğrenci cevabı kendi hazırlamaz, verilen cevaplar arasından doğruyu cevaplar.

Bu modelde öğrenci özel ders durumundadır.

Çabuk öğrenen öğrencilerin programda bildikleri yerleri atlamalarına olanak tanıdığından dolayı öğrenci bildiği konuları tekrar görmek durumunda kalmaz.

Bu nedenle özel ders verme yöntemine benzetilir.

Yani öğrenci bildiği konulardan değil, bilmediği konulardan özel ders alır.

3. Karma Program Modeli

Doğrusal ve dallara ayrılan modellerin bir arada kullanılmasıyla oluşturulur.

Bu modelde her madde için en uygun düşen program modeli tercih edilmektedir.

Esnek bir modeldir.

PROGRAMLI ÖĞRETİMİN AVANTANLARI

- ✓ Bireysel farklılıklar duyarlıdır.
- ✓ Öğrenciye istediği hızda öğrenme ve tekrar yapma fırsatı verir.
- ✓ Öğrenme eksikliklerini anında ortaya koyar ve düzeltilmesi için fırsat sunar.
- ✓ Aktif katılımı gerekli kılar ve öğrenci hep aktiftir.
- ✓ Öğrenciye bireysel yeteneklerine göre ilerleme olanağı verir.
- ✓ Programlı öğretim materyalleri öğrenmeyi zevkli ve ilgi çekici hale getirir.
- ✓ Okul içinde ve dışında uygulanabilir
- ✓ Öğrenci tekrar yapma, alıştırmaya, düzeltme gibi tek düzen görevlerden kurtarır.
- ✓ Öğrenme sonucu hakkında anında geri bildirim ve pekiştireç verir.
- ✓ Öğretmenlerin boş zaman kazanmalarına ve öğrencilerine daha rahat rehberlik etmelerine olanak tanır.
- ✓ Anlaşılmayan konuların işlendiği kadar tekrarlama imkânı verir.
- ✓ Okul içinde ve dışında her yerde uygulanabilir.
- ✓ Öğretmen bulunmayan alanlarda ve insanların okula gitme olanaklarından mahrum bulunduğu yerlere hizmet götürmek suretiyle insan kaynaklarını verimli değerlendirilmesini sağlar.
- ✓ Öğretim sürecini sadece okul ortamına bağımlı olmaktan kurtarır.
- ✓ Öğrenmede aman bakımından ekonomi sağlar.
- ✓ İlgi çekici ve merak uyandırır.

PROGRAMLI ÖĞRETİMİN DEZAVANTAJLARI

- ✓ Grup çalışmaları ile daha iyi öğrenen öğrenciler için uygun değildir.
- ✓ Her dersin öğretiminde kullanılamaz.
- ✓ Öğrencilerin sosyalleşme ihtiyacını göz ardı eder, hatta bu süreci olumsuz yönde etkileyebilir.
- ✓ İçeriğin adım adım öğretilmesi için çok küçük parçalara ayrılmış olması sentez yapmayı engelleyebilir.
- ✓ Materyalin hazırlanması uzmanlık gerektiren zor bir iştir.
- ✓ Materyal iyi hazırlanmamışsa öğrenciler için sıkıcı olabilir.
- ✓ Üst düzey ve karmaşık davranışların öğrenilmesi programlı materyallerle zordur.
- ✓ Oto kontrolü ve sistemli çalışma alışkanlığı olmayan dikkatini toplamayan, sıkılgan öğrenciler için uygun değildir.
- ✓ Programlı öğretim sürecinde kullanılan araçların maliyeti yüksektir.
- ✓ Daha çok bilgi ve kavrama düzeyine hitap eder.
- ✓ En önemli sınırlılığı sosyo-psikolojik gelişimi olumsuz etkilemesidir.

PROGRAMLI ÖĞRETİMLE TAM ÖĞRETMENİN KARŞILAŞTIRMASI

PROGRAMLI ÖĞRETİM	TAM ÖĞRENME
Bireyseldir.	Grupsaldır. (Toplu öğretim)
Dönüt -düzeltme anındadır	Dönüt düzeltme ünite sonundadır.
Bireysel farklılıkları artır.	Bireysel farkları ortadan kaldırır.
At yarışına benzer.	Deve kervanına benzer.
Her birey kendi hızında öğrenir.	Hızlı öğrenenleri engeller.

ORTAK NOKTALAR

Her ikisi de küçük adımlar ilkesine göre hareket eder.

Her ikisinin de bir ünite öğrenilmeden diğerine geçilmez.

Her ikisinde de etkin katılım gerekir.

Her ikisi de davranışçı kuramlara dayalıdır.

BİLGİSAYAR DESTEKLİ ÖĞRETİM (1960)

GENEL ÖZELLİKLER

Bilgisayar destekli öğretim, eğitim öğretim faaliyetlerinde bilgisayardan yararlanmalıdır.

Bilgisayar eğitimi öğretimi tamamlayan ve güçlendiren bir araçtır.

Öğretim sürecini zenginleştirerek niteliğini yükseltir.

BDÖ’de öğretmen konuyu işlerken sahip olduğu ve donanım ve yazılım olanaklarına, konunun ve öğrencinin

özelliklerine göre bilgisayarı değişik yer ve zamanlarda kullanabilir.

Bilgisayarlar öğretim sürecinde hiçbir zaman öğretmen yerine geçmez.

Bilgisayarlar öğretim sürecinin tamamlayıcısını ve destekleyicisi olan araçlardır.

Öğretim sürecinde bilgisayarların kullanılması, öğretmenin görev ve sorumluluğunu azaltmanın aksine sahip, olması gereken bilgi ve beceri düzeyini artırır.

BDÖ sırasında öğrenciler bilgisayarda programların dersle ilgili etkileşim halindeyken, öğretmen bir rehber, bilgisayar ise öğrenme ortamı rolünü üstlenir.

Öğrencilere verilen dönütler ise onların sürekli aktif kalmasını ve derse katılımını sağlar.

BDÖ UYGULANIŞ AMAÇLARI

1. Alıştırma ve Tekrar
2. Birebir Öğretim
3. Problem Çözme
4. Benzetim Programları

1. Alıştırma ve Tekrar: İşlenmiş konuların pekiştirilmesini sağlar.

2. Birebir Öğretim: Öğrencilere kendi hızında çalışma ve istediği kadar tekrar yapma olanağı verir.

3. Problem Çözme: Öğrenci bir problemi çözerken, o problemin çözümü ile ilgili sorular da verilir.

4. Benzetim Programları: Laboratuvar ortamında yapılma imkânı bulunmayan bilgi ve gösterilen bilgisayar aracılığı ile gerçekleştirilir.

BİLGİSAYAR DESTEKLİ ÖĞRETİMİN KULLANIM AMAÇLARI

Motivasyonu artırmak.

Bilimsel düşünme yeteneğini geliştirmek.

Grup çalışmasını desteklemek

Öğretim yöntemlerini genişletmek

Öğrencilerin kendi kendine öğrenme yeteneğini geliştirmek.

Öğrencide ilerde düzeyde düşünme becerisinin geliştirilmesini desteklemek.

Mantık yolu ile problemlere çözüm bulmayı desteklemek.

Hipotez kurmaya cesaretlendirmek.

Geleneksel öğretim yöntemlerini daha etkili hale getirmek

Öğrenme sürecini hızlandırmak.

İhtiyaca dayalı öğretimi gerçekleştirmek

Öğretimi bireyselleştirmek.

REHBER İLKELER

Öğretim ortamı gerekli yazılım ve donanımlar sahip olmalıdır.

Yazılım ve donanımlar hedefe uygun olmalıdır.

Yazılım ve donanımlar öğrenci ve konunun özelliklerine uygun etmelidir.

Olabildiğince fazla duyu organına hitap etmelidir.

Öğrencinin yaş ve gelişim seviyesine uygun olmalıdır.

Öğrenci eksikliklerini tespit edici nitelikte sorularla zenginleştirilmeli, dönüt ve düzeltmeler sunarak

öğretmenin kontrol edilmesini sağlamalıdır.

İçerik eğitim programlarındakinden daha fazla ya da daha az olmamalıdır.

Grafik ve ses kullanımıyla zengin yaşantılar sağlamalıdır.

Konuyla ilgili kavramları bol örnekle net ve anlaşılır biçimde ifade etmelidir.

Öğretmen ve öğrencilerle kolayca kullanılabilir olmalıdır.

Karmaşık olmamalıdır.

İşlenildiği zaman önceki konuları tekrar etmeyi sağlayacak nitelikte düzenlenmelidir.

Kazandırılacak davranışlar programda belirtilmelidir.

İpuçları ve pekiştirmeler programda yer almalıdır.

Davranışın ne ölçüde kazanıldığını ölçen sorular olmalıdır, böylece öğrenme eksiklikleri giderilebilsin.

Program esasını beceriler ve davranışlar oluşturmalıdır.

Araç-gereç uzman, konu alanı uzmanı, program geliştirme uzmanı ve bilgisayar programcısı ekip olarak birlikte çalışmalıdır.

BİLGİSAYAR DESTEKLİ ÖĞRETİMDE KULLANILAN MODELLER

Öğretimsel Model

Hipoteze Model

Açıklayıcı Model

Arındırılmış Model

1. Öğretimsel Model: Programlı öğretim esasına dayanır.

Bilgisayar her an öğrencinin hizmetindekini bir yardımcı konumundadır.

2. Hipotez Model: Öğrencilerin hipotezler oluşturmalarına yardımcı olur.

3. Açıklayıcı Model: Konular ilerledikçe öğrencinin bilgiyi keşfetmesini amaçlar.

4. Arındırılmış Model: Bilgisayar öğrencilerin çalışma yükünü azaltır, birçok konuda hazır bilgi ve hesaplamayla öğrenci yerine işlemleri gerçekleştirir.

BİLGİSAYAR DESTEKLİ ÖĞRETİMİN AVANTAJLARI

Öğretimin kalitesini artırır.

Eğitimi zevkli hale getirir.

Öğrenme sürecini kısaltarak verimi artırır.

Bilgiye hızlı ulaşım olanağı sağlar.

Zaman ve mekân sınırını ortadan kaldırır.

Anında dönüt ve düzeltme sunar.

İstenilen sayıda tekrar olanağı sağlar.

Bilgiyi somutlaştırır.

Birden çok duyu organına hitap eder.

Bireye kendi hızında öğrenme olanağı sağlar.

Bireye istediği zaman ve sayıda tekrar yapma olanağı sunar.

Öğrencileri sürekli aktif hale getirir.

Kişilik özellikleri nedeniyle potansiyelini ortaya koyamayan öğrenciler BDÖ'e başarılı olabilir.

Öğretmen dersi tekrar etme, ödev düzenleme gibi görevlerden kurtararak öğrencilerle bireysel olarak ilgilenme imkânı sağlar.

Çeşitli zihinsel becerileri geliştirir.

Laboratuvar ortamda yapılması pahalı ve tehlikeli olan deneylerin yapılmasını sağlar.

Her öğrenci konu ile ilgili konular yanıt alabilir.

Öğrenme, küçük birimlere kadar indirildiğinden başarı, bu birimler üzerinde sınanabilir.

Görsel ve işitsel öğelerin varlığı öğretiminin dikkatini çeker.

Sınıf ortamından motivasyon farklılıklarından kaynaklanan sorunlar, ortadan kaldırılabilir.

Normalde sıkıcı bulunan konuları ilgiyi artırır.

Öğretmen zaman kazandırır.

Öğrenci kendi başarısını kolayca izler.

Öğrencilerin bireysel farklılıklara duyarlıdır.

Belgeleme, dosyalama ve belgelere başlama alışkanlığı kazandırır.

Yaratıcılığı geliştirir.

Öğretmene öğrenci haklarında kayıt tutma ve gerektiğinde öğrenciyle ilgili tüm bilgilere ulaşma şansı verir.

BİLGİSAYAR DESTEKLİ ÖĞRETİMİN SINIRLILIKLARI

Planlaması ve Uygulaması zordur.

Programlar ve bilgisayar pahalıdır ve zaman gerektirir.

Öğrenciler arasındaki sosyalleşme sürecini olumsuz yönde etkilemektedir. (Bu durum özellikle ilköğretimde daha belirgindir).

Öğretim sürecinde bir öğretmene gereksinim duyan öğrenciler için elverişli değildir.

Bilgisayar öğrencilerin tüm öğrenme ihtiyaçlarını karşılamaz.

Bilgisayara kaydedilen verilerin düşük bir ihtimalde olsa, kaybedilme riski vardır.

Sistemli çalışma, alışkanlığı olmayan, dikkati kolay dağılan, sıkılgan öğrenciler için elverişli değildir.

Öğretmenler donanım ve yazılımları kullanmada zorlanabilir.

Bazı öğrenciler için bilgisayar tarafında sağlanan pekiştireçler yeterli olmayabilir.

Eğitimciler BDÖ konusunda gerekli bilgi ve deneyime sahip değildir.

Bir öğretmen veya öğrenci için kaliteli olabilecek bir program başka öğretmen veya öğrenciler için iyi sayılmayabilir.

BDÖ malzemeleri ve donanımlarına sürekli güncellemesi gerekir.

Eğitim programları ile bilgisayar programları arasında yeterli koordinasyon olmaması nedeniyle

öğretim programlarının yeterli kalitede olmaması,

Yazılmış programların çoğu zaman yazılım için seçilen bilgisayarda çalışıyor olması ve diğer bilgisayar kullanıcılarına yardımcı olacak çok az sayıda uzmanın olması.

Eğitim yöneticileri ve öğretmenler için alıştırmanın dışında yöntem ve teknolojik esasları nedeniyle çekingenlik ve antipati uyandırması da bir sınırlılıktır.

TUDOR DESTEKLİ ÖĞRETİM (Özel Ders Grubu)

Öğretim sürecinde yardıma ihtiyaç duyan öğrencilere uygulanan bireysel öğretim tekniğidir.

Bu teknikte öğrencinin zorlandığı konular çalıştırılır ve soruları cevaplandırılır.

Tudor destekli öğretimde öğrenciye yardım edecek olan kişi yani tudor, genellikle öğretmen değil yardım edecek donanıma sahip bir başka öğrenci ya da konuya iyi bilen üst sınıf öğrencilerdir.

Tudor İngilizcede “Özel ders” anlamındadır.

Öğrenciyle birebir çalışmayı gerektirir.

Tudor konumundaki kişi, öğrencinin anlamadığı konuları tekrar eder, fazladan alıştırma ve örnek çözer, ek kaynaklar ve materyaller kullanır.

Bu çalışmalar hem öğretmenin hem de öğrencinin ders saatlerini ve programlarını aksatmayacak ve öğretmenin diğer öğrencileri ihmal etmeyecek şekilde düzenlenmesi gerekir.

Tudor destekli öğretimde önce öğrenci dinleyerek neyi bilip, neyi bilmediği anlaşılmaya çalışılır.

Sonra etkinliklerini tamamlamak için belirlenen etkinlikler kendisine bildirilir ve gerekli uygulamalar yapılır.

Akran grupları öğretimde de uygulanabilecek olan tudor destekli öğretim, öğrenme isteği duymayan sadece dersten yüksek not almak veya dersi geçmek isteyen öğrenciler yerine öğrenme isteği duyan öğrencilere verilir.

TEKNİĞİN AVANTAJLARI:

Öğrenme eksikliklerini tamamlaması ve öğrencilerde yarattığı güven açısından bakıldığında oldukça faydalıdır.

Ayrıca öğrenciye öğrenme düzeyi hakkında bilgi sağlar ve bireysel öğretim şansı sunar.

TEKNİĞİN SINIRLILIĞI

Tudor (özel öğretici) her zaman bulunamaz ayrıca tudora ücret de ödemek bir maliyettir.

ÖĞRENME ÖĞRETME MODELLERİ YAKLAŞIMLAR STİLLERİ

TAM ÖĞRENME

1. GENEL ÖZELLİKLERİ

B. Bloom tarafından geliştirilmiş bir modeldir.

Temelinde Carroll'un "Okulda Öğrenme" modeli vardır.

Modelin özünü "**Hızlı öğrenen ve yavaş öğrenen öğrenciler**" düşüncesi oluşturur.

Sistem yaklaşımına dayalı olarak geliştirilmiş bir modeldir.

Uygun öğrenme ortamı (koşulları) sağlandığında her bireyin öğrenebileceğini savunur.

Öğretim sürecinin başından itibaren olumlu öğrenme koşulları sağlandığında, dünyada herhangi birimin öğrenilebileceği her şeyi herkes öğrenebilir sayıtlısına dayalıdır.

Toplu öğretime dayalı bir modeldir.

Öğretmen merkezlidir.

Tam öğrenmede alt limit %70'dir.

Bu limit uygun koşullar sağlandığında %90'a çıkabilir.

"Suyunu kaynaması için gereken yapıldığında su kaynıyorsa, öğrenmek için gerekli olanlar yapıldığında öğrenciler öğrenirler".

Bloom, kuramını öğrenmekteki bireysel farklılıkları öğrenci, okul ve toplum yararına olacak şekilde en aza indirmek için alınması gereken önlemleri açıklamaya çalışmaktadır.

Öğretim süreci iyi bir şekilde düzenlendiğinde ek zaman ve öğrenme olanakları sağlandığında, hemen hemen tüm öğrenciler okulda öğretilmek istenen tüm yeni davranışları öğrenebilir.

Bir sınıftaki öğrencilerin başarılı olmaları onların yetenek düzeylerinden çok, öğretimin niteliği ve onlara ihtiyaçları kadar zaman tanımaya dayalıdır.

Bloom'a göre öğrencilerin geldiği sosyo -ekonomik düzeyleri, zekâları genel uyarılmışlık düzeyleri değiştirilemez, ancak öğrencinin dersle ilgili ön öğrenmeleri, ilgisi, tutumu, başarılı olabileceğine

olan inancı öğretim hizmetinin niteliği (pekiştireç, ipucu, katılım) değiştirilerek istenen düzeyde öğrenme gerçekleştirebilir.

Öğretim hizmetinin niteliği artırılıp, öğrenciye yeteri kadar zam verildiğinde, öğretim hedefleri doğrultusundaki öğrenme düzeyleri birbirine yaklaşır ve sınıftaki tüm öğrenciler başarılı olabilir.

Modelin temelinde davranışçı ve bilişsel ekoller vardır.

Tam öğrenme modellerde konuların küçük birimlere ayrılarak aşamalı öğretimi söz konusudur.

Bir ünite öğrenilmeden diğerine geçilmez.

Öğrenciler arasındaki öğrenme düzeyi farklılıklarının temel nedeni, öğrencilerin dersle ilgili ön öğrenmeleri, derse yönelik tutum, başarılı olabileceğine olan inancı ve öğretim hizmetinin niteliğidir.

Uyarı: Tam öğrenme modelinin uygulandığı bir sınıfta öğrenci sayısı (24–36) arasında olmalıdır.

MODELİN TEMEL İLKELERİ

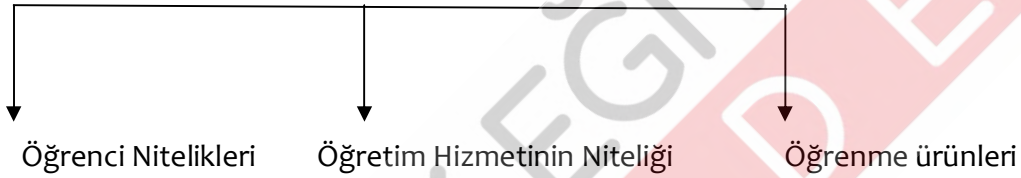
1. Tam öğrenmenin ölçütü belirlenmeli (Hedefi)
2. Olumlu öğrenme koşulları sağlanmalı
3. Yeterli zaman ayrılmalı
4. İpucu, pekiştireç, dönüt ve düzeltme verilmeli
5. Öğrencinin katılımını sağlanmalı
6. Bir ünite tam öğrenilmeden diğerine geçilmemelidir.

Bloom, bireylerde doğuştan var olan bazı zihinsel farklılıkları reddetmez, ancak bunun öğrenme sürecinde çok fazla bir etkisinin olmayacağını belirtir.

Öğretim sürecinde öğrenmeyi etkileyen çok sayıda faktör vardır. Bunlar değiştirilebilir faktörler ve değiştirilmeyen faktörler olmak üzere iki başlıkta incelenir.

Değiştirilebilir Faktörler	Değiştirilemeyen Faktörler
<p>Dersle ilgili ön öğrenmeler (Bilişsel giriş davranışları, hazırbulunuşluk)</p> <p>Derse karşı ilgi tutum</p> <p>Akademik özgüven</p> <p>Öğretim hizmetinin niteliği (İpucu-pekiştireç-düzeltilme)</p>	<p>Olgunlaşma seviyesi</p> <p>Genel yetenek (zekâ)</p> <p>Doğuştan getirilen kişilik özellikleri</p> <p>Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi</p>

Tam öğrenme modelinin üç temel değişkeni vardır

1. Öğrenci Nitelikleri:

Öğrenci nitelikleri Bilişsel Giriş Davranışları ve Duyuşsal Giriş davranışları olmak üzere iki boyutla ele alınmaktadır.

1. Bilişsel Giriş Davranışları

Dersin ya da ünitenin öğrenilmesini kolaylaştıran ön öğrenmelerdir.

Bilişsel giriş davranışları öğrenci başarısını %50 düzeyinde açıklama gücüne sahiptir.

Bu nedenle yeni bir üniteye girilmeden önce bilişsel giriş davranışlarındaki eksikliklerin tamamlanması büyük önem taşır.

Bloom'a göre bir öğrencinin öğrenmesiyle ilgili özgeçmişi onun şimdiki öğrenmelerine büyük ölçüde belirlenmesinde ve gelecekteki öğrenmelerine temel oluşturmaktadır.

Yapılan araştırmalar, özellikle-aşamalık-özelliği gösteren, derslerde elde edilen başarın en az %50'sinin bilimsel giriş davranışlarına bağlı olduğunu göstermektedir.

Özellikle matematik, tarih, fen bilgisi ve yabancı dil derslerinde bilişsel geliş davranışları büyük

önem taşır.

Bu tür derslerde ünite başında öğrencilerin öğrenme eksikliklerini tamamlamasına yani gerekli ön koşul bilgiler öğrencilere kazandırılmazsa ilerleyen ünitelerde başarısızlık görülebilir.

Bilimsel Giriş Davranışları da ikiye ayrılır. Bunlar

1. Genel Bilişsel Giriş Davranışları:

Bunlar tüm öğrenmeler için gerekli olan ön bilgilerdir.

Örneğin, dil yeteneği (okuduğunu anlama ve yazma günü sözlü anlatım yeteneği) mantıksal düşünme becerisi ve matematiksel işlemler becerir.

Genel Bilişsel davranışların kazandırılmasını uygun zaman almaktadır.***** Diğer bir ifadeyle bunlar değişmeye dirençli özelliklerdir.

2. Özel Bilişsel Giriş Davranışları

Herhangi bir konuyu veya üniteye öğrenebilmek için gerekli olan ön bilgilerdir.

2. Duyuşsal Giriş Davranışları: (%25)

Bu özellikler öğrencinin öğrenilebilecek birime yönelik ilgisi, tutumu ve akademik özgüveninin bir bileşkidir.

Duyuşsal Giriş özellikleri arasında akademik özgüven, başarıyı belirlemede diğerlerinden daha büyük bir etkiye sahiptir.

Akademik Özgüven, öğrencinin bir öğrenme birimini öğrenip öğrenemeyeceğine ilişkin kendini algılayan tarzıdır.

Akademik özgüveni öğrenme-öğretme sürecinde olumlu hale getirmek mümkündür.

Bunu sağlamanın en önemli koşulu, öğrencinin başarılı olma ihtiyacını karşılamaktır.

Öğrencinin konuya, öğrenme-öğretme etkinliklerine karşı tutumu, ilgisi, güdümü, kendine güveni ve süreçte göstereceği çabası onun öğrenme ürünlerini etkileyecektir.

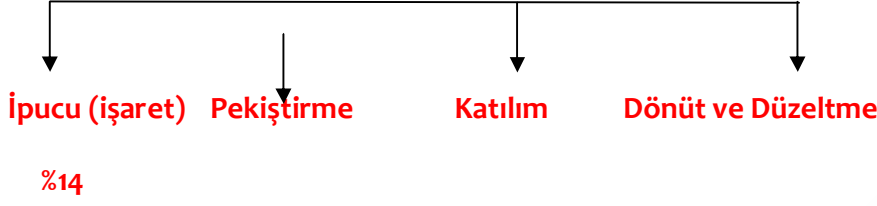
2. ÖĞRETİM HİZMETİNİN NİTELİĞİ

Tam öğrenme modelinin öğrenme-öğretme sürecine ait temel değişkenlerine öğretim hizmetinin niteliği denir.

Öğrencilere davranış kazandırma ile ilgili olan öğretim yapıldığı süreçtir.

Öğretim Hizmetinin Niteliği

A. İPUÇU (İŞARET)

Öğrenciye neyi öğreneceğini, bunları niçin ve nasıl öğreneceğini gösteren mesajların tümüne ipucu denir.

Öğrenme ortamında öğrenciye verilen yazılı ve sözlü yönergeler, örnekler, sorular, kaynak kitaplar, videokasetleri, cd'ler, gerçek varlık ve olaylar, numuneler, modeller ve mimikler vb birer işarettir.

Başarıya etkisi %14 dolayındadır.

İpuçlarının öğrenme düzeyini yükseltmede etkili olabilmesi için, öğrencinin gelişim düzeyine, bilişsel giriş durumlarına, duyuşsal giriş özelliklerine uygun olması gerekir.

İpuçlarının:

- Öğrenme düzeyini yükseltmek,
- Hedeften haberdar etmek,
- Derse katılımı sağlamak,
- Öğrenciyi düşünmeye sevk etmek gibi görevleri vardır.

Kullanılan ipuçlarının hedeflerle ilgili olmasına, öğrenci için anlamlı olmasına dikkat etmelidir.

İpuçlarının zamanında ve her öğrencinin ihtiyacını karşılayacak biçimde sunulması önemlidir.

İPUÇLARININ YARARLARI VE İŞLEVLERİ

- Düşünmeye sevk etmek
- Cevap vermeye özendirmek
- Dikkati belli noktalar üzerine çekmek
- Kritik noktaları öğrenciye duyurmak

Öğrenilecek konuya nasıl ulaşılacağını göstermek

Eski bilgileri hatırlamak

Öğrenmenin kesintiye uğramadan sürmesini sağlamak

Öğrenme güçlüğü çekilen konuları kolaylaştırmak

Katılım sağlamak

Önceki-yeni bilgi ilişkilerini kurmak

Hedeften haberdar etmek

Güdülenmeyi sağlamak

Dönüt-Düzeltilme yapmak

B. PEKİŞTİRME (Destekleyici)

Pekiştirme, davranışın tekrar edilme sıklığını artırma işlemidir.

Bu işlemde kullanılan uyarıcılara da pekiştireç adı verilir.

PEKİŞTİREÇ VERİLİRKEN NELERE DİKKAT EDİLMELİDİR?

Pekiştireç istenen davranışı takip etmeli

Öğrenciye pekiştirecin niçin verildiği söylenmeli

Öğrencilerin beklenti ve ihtiyaçlarına uygun olmalı

Aynı pekiştireç çok sık kullanılmamalı

Öğrenci pekiştireci hangi davranışın sonunda aldığını fark etmeli

Pekiştireçlerin değerinin öğrenciden öğrenciye değiştiği bilinmelidir.

Bireysel farklılıkları dikkate alınmalıdır.

Geç ve güç öğrenenlerin her doğru davranışı pekiştirilmelidir.

Pekiştireçlerin dağıtımı da zamanlamaya dikkat edilmelidir.

İlk, zor ve karmaşık konuların öğretiminde sürekli pekiştireç kullanılmalıdır.

Pekiştirme oranının ve zamanın belli olmaması öğrenciyi dikkatli tutar.

C. KATILIM

Öğrencilerin öğrenme-öğretme sürecine katılma derecesi öğretim hizmetinin niteliğinin en iyi göstergesidir.

Katılım, öğrenme düzeyindeki değişkenliğin %20'sini açıklama gücündedir.

Öğrencilerin öğrenme-öğretme sürecine katılmaları en üst düzeyde sağlandığında öğrenciler arasındaki başarı farkı %20 oranında azaltılabilmektedir.

Derse katılım doğrudan gözlenebilecek şekilde açık olabilir ya da doğrudan gözlenemeyecek şekilde örtük olabilir.

Öğrenme sürecine öğrenci ne kadar çok duyu organı ile katılırsa o derece anlamlı ve kalıcı olur.

Öğretmenler farklı yöntem ve tekniklerle, ipuçlarıyla derse katılımı artırmalıdır.

Öğrenci öğrenme sürecinde aktif olmalıdır.

Öğrenci öğrenirken, yorumlar ve etkileşime girer.

Öğrencinin kendisine sunulanla etkileşime girmesi için katılımı önemlidir.

Öğrencinin derse katılımı için bilişsel ve duyuşsal olarak hazır olması gerekir.

Katılımı öğrencinin iç ve dış koşulları etkiler.

İç koşullar, öğrencini sahip olduğu dikkat ve güdülenme düzeyi ile hazırbulunuşluk özelliklerini kapsar.

Dış koşullar ise, öğretim ortamının özellikleri ve değişkenleridir.

Öğrenme ortamlarında dış koşullar, iç koşullara ne kadar uygunsa katılım da o düzeyde artar.

KATILIMI ARTIRMAK İÇİN YAPILMASI GEREKENLER

Öğrenme konuları öğrenci açısından anlamlı hale getirilmeli.

Öğrenci hedeften haberdar edilmelidir.

Öğrenci güdülenmelidir. (Konunun nerde, nasıl işlerine yazılacağı söylenmelidir).

Konular öğrencilerin hazır bulunuşluğa uygun olmalıdır.

Grupla ya da eşli çalışmalar yapılmalıdır.

Öğrencinin düzeyine uygun yaşantılar düzenlenmelidir.

Öğretim etkinlikleri öğrencilerle birlikte belirlenmelidir.

Eğitim durumları ilgi çekici, merak uyandırıcı nitelikte olmalıdır.

Öğrencilerin rahat konuşabileceği ve kendilerini ifade edebilecekleri ortamlar sağlanmalıdır.

Öğretim ilkeleri ve öğrenme kuramları dikkate alınmalıdır.

Araştırma yapma, problem çözme, yaratıcı düşünme vb zihinsel etkinliklere yer verme

Dönüt kullanma, ipuçları verme

D. DÖNÜT VE DÜZELTME

Dönüt, öğrenciye gösterdiği davranışın doğru olup olmadığını varsa eksik veya yanlışlarını bildirir.

Dönüt öğrencileri güdüler, öğrenme sürecini hedefler doğrultusunda yönlendirir, pekiştirir, eksiklikleri ortaya koyar, öğrenme hızını ve düzeyini yükseltir.

Dönüt kullanmanın en önemli yararı, öğrenciler yazılan yaptıkları davranışlar hakkında bilgi vererek, düzeltmelerin zamanında yapılmasını sağlamaktır.

Düzeltilme ise, yanlışların düzeltilmesi ve eksikliklerin giderilmesi işlemidir.

Öğretmen yanlış düzeltme ve eksiği giderme işini açıklamalarla yapabileceği gibi, düzeltmenin öğrenci tarafından yapılması için ona rehberlik yapabilir.

Tam öğrenmede izleme testleriyle gerekli dönüt ve düzeltmeler yapılabilir.

Öğrencilere izleme testlerinin sonuçlarına göre dönüt verilir ve öğrenci bu dönütler doğrultusunda eksikliklerini tamamlar.

Dönüt çift taraflıdır. Yani öğrenciler de öğretmenlerinden gelen dönütlere, yeni mesajlar (dönütler) göndererek cevap verirler.

Dönüt bazen “Puan” bazen bir “Evet” bazen bir “Gülümseme” bazense doğru yanlış ayrıştırarak biçimde bir “Kafa sallama” şeklinde karşımıza çıkabilir.

Ancak dönüt sadece doğru ve yanlışlık bildirmede kullanılıyorsa neredeyse hiçbir işe yaramıyor demektir.

Önemli olan kullanılan dönütler aracılığı ile öğrencilerin öğrenme güçlük ve etkinliklerinin giderilmesidir.

Ancak bu sayede öğrenme seviyesinin yönelmesine yardımcı olunabilir.

Tam öğrenme modelinde dönüt kullanımı öncelikle dersin başında giriş davranışlarını belirlemede kullanılır.

Burada tespit edilen olan etkinlikler tamamlayıcı eğitim ile giderilmeye çalışılır.

Ardından her ünite sonunda izleme testi yapılarak yine dönüte başvurulur.

Aynı şekilde burada tespit edilen olayı eksiklikle de tamamlayıcı eğitimle giderilmeye çalışılır.

Düzeltilme, dönütün genişletilmiş halidir.

Dönüt düzeltme öğretimin bireyselleştirilmesini sağlamada ve öğretim hizmetine niteliğini güvence altına almada önemlidir.

Öğretmen, öğrencilerin kendi kendine dönüt verir hale gelmesini sağlamak ve olumsuz dönütten çok olumlu dönütler kullanılmalıdır.

Dönüt ve düzeltme öğretim hizmetinin niteliğini belirleyen en önemli öge olarak kabul edilir.

Dönüt düzeltme öğretimin bireyselleştirilmesi anlamında her öğrencinin düzeyi ile ilgili somut sonuçlar verir.

Dönüt kullanılacaksa ipucu, düzeltme ve pekiştireçler bir arada işe koşulabilir.

Düzeltilmeler, her öğrenciye kendi öğrenme eksikliklerini tamamlayabilmesi için hangi ders kitabı, öğretim materyali ve kaynaktan yararlanacağı konusunda yardım yapılması sürecini de içermelidir.

Dönüt Türleri

1. TEYİT EDİCİ (ONAYLAYICI) DÖNÜT:

Öğrenciye öğrenme sonuçları hakkında bilgi vermektedir.

Öğretmen: 3'ün küpü kaçtır?

Pınar: 27 öğretmenim

Öğretmen: Teşekkür ederim. Doğru yanıt.

2. DÜZELTİCİ DÖNÜT:

Teyit edici dönütle birlikte, sonucu da söylemedir.

Bu dönüt türü daha çok yanlış düzeltmede kullanılır.

Öğretmen: TC en büyük gölü hangisidir?

Ali: Tuz gölü

Öğretmen: Yanlış TC en büyük gölü Tuz Gölü değil, Van Gölü'dür.

3. AÇIKLAYICI DÖNÜT:

Öğrencinin öğrenme sonuçları hakkında bilgi verildiği gibi yanlış cevabın neden doğru olduğunun açıklanmasıdır.

Örnek: Cevabın yanlış (Teyit edici dönüt) cevap edimsel koşullanma olacakları (Düzeltilici Dönüt) “Çünkü edimsel koşullanma da pekiştireç ancak istenen davranış neticesinde verilir. (Açıklayıcı Dönüt)

4. TEŞHİS EDİCİ-SORUNU BULDURUCU DÖNÜT:

Öğrencinin yanlış cevabı düzeltmesi için neler yapması gerektiğine veya nasıl çalışması gerektiğine ilişkin bilgi verir.

Öğretmen: Cevabın yanlış (Teyit edici dönüt)

Cevap: Cevap edimsel koşullama olacaktı (Düzeltilici Dönüt)

Cevap: Çünkü edimsel koşullanmada pekiştireç ancak istenen davranışın sonucunda verilir (Açıklayıcı dönüt)

Öğretmen: İstersen sen bu konuyu bir tekrar et not alarak çalış (Teşhis edici-Sonucu buldurulma dönüt)

5. EKLEMLEYİCİ DÖNÜT:

Öğrencinin var olan bilgisini genişletmesini sağlamaya dönüktür.

Öğrencinin sahip olduğu bilgi ile yeni bilgi arasında ilişkiler kurmaya ve öğrencinin sahip olduğu şemayı genişletmeye yardım eder.

Örnek: Edimsel koşullanmayı daha iyi anlamak ve bu soruyu daha iyi yorumlamak için Thorindike Etki Yasasına bakabilirsin (Eklemleyici Dönüt)

Dönütün İşlevleri

Yönlendirici

Güdüleyici

Pekiştirici

3. ÖĞRENME ÜRÜNLERİ

Tam öğrenme modelinin sonunda elde edilen başarı seviyesi ve davranışlardaki değişme, öğrenme ürünleri olarak değerlendirilmelidir.

Öğrenci nitelikleri ve öğretim hizmeti niteliğine bağlı olarak değişen öğrenme ürünleri bu iki değişkenin etkileşimi ile oluşur.

Tam öğrenme modelinde öğrenme ürünleri bağımlı değişken, öğrenci nitelikleri ve öğretim hizmeti (ipucu-pekiştireç-katkı-dönüt düzeltme) bağımlı değişkendir.

Öğrenci nitelikleri ne kadar iyi belirlenmiş, öğretim hizmeti niteliği ne kadar iyi sunulursa ve bu iki temel öge arasındaki uyum ne kadar etkili olursa öğrenme ürünleri de o kadar istendik nitelikte olur.

Öğrenme Ürünleri

TAM ÖĞRENME MODELİNDE DEĞERLENDİRME

Tam öğrenme dönüt-düzeltilme etkinlikleri ile öğrenme sonuçlarına ilişkin elde edilen bilgiler, her öğrenciden eksik davranışlarını tamamlama ve yanlış davranışlarını düzeltme çalışmalarına yol göstermektedir.

Bunun sonucu olarak bir öğrenme ünitesindeki davranışlar tam olarak öğrenildikten sonra diğer öğrenme ünitesine geçilmektedir.

Dolayısı ile her aşamalı öğrenme ünitesi, bir önceki öğrenme ünitesinden daha kısa sürede öğrenilmektedir.

Tam öğrenmede ara sınavlar ile öğrenme ürünleri sürekli değerlendirildiği için öğrenmede güçlük ve eksiklikleri vakit geçirilmeden tamamlanır.

Öğrenme eksiklikleri tamamlanmadan diğer bir üniteye geçilmez ve ders planlı bir şekilde işlenir.

Öğrenme etkinliklerinin sonunda düzey belirleme dersleri kullanılır ve bir sonraki üniteye geçilip geçilmeyeceğine karar verilir.

TAM ÖĞRENMEDE SUNULAN EK (İLAVE-TAMAMLAYICI) ÖĞRETİM ETKİNLİKLERİ

Ek süre içerisinde öncekilerden farklı yöntemler kullanma

Konuları tekrar (farklı şekillerde) etme.

Öğretmen veya özel bir öğretici ile birebir öğretim yapma

Konuyu tekrar ve örnekle anlatma

Grupla öğretim yapma (küçük grup)

Kaynak ve yardımcı kitaplarla öğretim

Okulda ve evde ek öğretim veya ödev verme

Programlı öğretim uygulamasına başvurma

Uyarı: İlave öğretim gerektirmeyen öğrenme düzeyi iyi ve ilerde olan öğrenciler için ise zenginleştirilmiş öğretim etkinlikleri düzenlenir.

Akademik oyunlarla öğretim-Eğitsel oyunla öğretim ödevler verme.

Uyarı: İlave öğretim etkinlikleri sonunda da istenen standarda ulaşılmazsa “tekrar öğretim” çalışması yapılmalıdır.

TAM ÖĞRENMENİN UYGULAMA BASAMAKLARI

1. Öğrenciye kazandırılması istenen hedefler belirlenir.

Bunun için ünitelerin belirtke ve ünite analizi tablosu hazırlanır.

2. Ulaşılmak istenen hedeflerin standardı belirlenir. (%70)

3. Öğrencilerin ünite ya da öğrenme konusuna ilişkin bilişsel ve duyuşsal özelliklerinin belirlenmesi,

Yeni öğrenilecek konuya ilişkin ön koşul davranışları belirleme.

4. Elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin eksik olan ön koşul davranışlarını tamamlamak için öğretim etkinliklerinin planlanması ve düzenlenmesi.
5. Yeni üniteadaki davranışları kazandırmaya dönük öğretim etkinliklerini uygulamak (Öğretim hizmetinin niteliğini dereceye sokmak ipucu-pekiştirme-katılım-dönüt-düzeltilme)
6. Öğretim etkinliklerinin işe yarayıp yaramadığını ya da öğrencilerin istenilen düzeyde öğrenip öğrenmediklerini belirlemek için izleme testi yapmak.
7. İzleme testinin sonuçlarına göre standardı yakalanmayan öğrenciler için ilave öğretim etkinliklerine yönlendirmek.
8. Ek öğrenme-öğretme sürecini tamamlayan öğrencilere paralel izleme testi uygulanarak tam öğrenme ölçütüne ulaşıp ulaşılmadığını belirlemek.
9. Öğrenciler tam öğrenme düzeyine (%70) ulaştıktan sonra, bir sonraki üniteye geçmek.

TAM ÖĞRENME MODELİNİN AVANTAJLARI

Öğrencilere ihtiyaç duydukları kadar zaman verilmesi ve böylece her öğrencinin öğrenmesini sağlar.

Bireysel farklılıkları azaltır.

Öğrenciler arasında eşitliği sağlar.

Öğrenme ürünleri sürekli kontrol edilir.

Aşamalı öğrenme sayesinde, bir üst üniteye getirildikçe öğrenme süresini azaltır.

Öğrencilerin başarı düzeylerinde belirgin artışlar gerekir.

Başarıldıkça akademik özgüveni artırır.

Öğretim süreci öğrencilerin ön koşul öğrenme durumlarına göre düzenlenir.

Öğrenciler arasında eşitliği sağlar.

Öğrenme ürünleri sürekli değerlendirdiğinden eksiklikler ve hatalar zaman geçirilmeden tamamlanır.

Hedef davranışlar belli olduğu için ders planlı bir şekilde izlenir.

Öğrenme etkinlikleri tamamlanmadan bir sonraki konuya geçilmediği için hemen hemen herkes

öğrenir.

“Öğrenemeyen öğrenci yoktur” anlayışı öğretmenin her öğrenci ile ilgilenmesini sağlar

Belirlenen öğrenme standardına ulaşma isteği öğretmen ve öğrencileri motive eder.

Düşük yetenekli öğrenciler de öğretim sürecine katılabilir.

TAM ÖĞRENME MODELİNİN SINIRLILIKLARI

Hızlı öğrenen öğrenciler için sıkıcıdır.

Bireysel farklılıkları dikkate almaz.

Öğretmenin iş yükünü artırır, zaman alır, maliyeti yüksektir.

Tam öğrenme modelinde dersi organize eden öğretmen olduğu için öğrencinin öğrenciden öğrenmesi söz konusu değildir.

İzleme ve değerlendirme testlerinin hazırlanması zordur ve uzmanlık gerektirir.

İlerde olan, hızlı öğrenene öğrenciler için uygulanmalı zenginleştirilmiş etkinliklerin, hazırlanmasının ve uygulanmasının uzmanlık gerektirmesi.

Öğrenme hızı yavaş olan öğrenciler, hızlı öğrenen öğrencileri engelleyebilir.

Kalabalık sınıflarda uygulanması zordur.

İlave öğretim (tamamlayıcı) sırasında çok sayıda öğretmene ihtiyaç duyulabilir.

Örnekler:

Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için”

Hepimiz tek kanatlı melekleriz. Ancak birbirimize sarılarak uçabiliriz.

Bir elin nesi var, iki elin sesi var.

Bu iş sensiz olmaz.

Ya batacağız, ya çıkacağız.

İŞBİRLİĞİNE DAYALI ÖĞRENME-İŞBİRLİKÇİ ÖĞRETİM

1. Öğrencilerin bir konuyu öğrenebilmek için küçük gruplar oluşturarak, ortak bir amaç doğrultusunda bir problemi çözmek ya da bir görevi yerine getirmek üzere bir araya gelmesiyle

uygulanan bir modeldir.

Gruplar, genel olarak 4–6 arasında değişen sayıda üyeden oluşur.

İşbirliğine dayalı öğrenme, takım halinde başarılı olmak isteyen öğrencilerin, takım arkadaşlarının çaba göstermesini özendircekleri, destekleyecekleri ve yardımcı olacakları düşüncesine dayanır.

İşbirliğine dayalı öğrenme ortamlarında bir öğrenci diğer takım arkadaşlarının neyi nasıl yaptığıyla ilgilenmek bu sorumluluğu taşımak durumundadır.

Öğrenci kendi başarısı kadar grup arkadaşlarının başarısı içinde çalışmalıdır. **(Rekabet yok)**

Grupların oluşturulmasında öğretmen aktif rol olmalıdır.

Gruplar heterojen olarak düzenlenmelidir.

Heterojen yapıya sahip olan gruplarda farklı yeteneklere sahip olan öğrenciler, sorumluluk bilinciyle çalışırlar.

İşbirliğine dayalı öğrenme J. Dewey'in "Problem Çözme" yaklaşımı örnek alınarak geliştirilmiştir.

İşbirlikçi öğrenme ile eğitimciler, bilinçsizce oluşabilecek yarışma eğilimlerini düzenli, sistemli bir biçime getirebilir.

İşbirlikçi öğrenme, öğrencileri motive eden ve onların öğretim sürecinde dikkatlerini sürdürmelerini sağlayan çağdaş eğitim anlayışı paralelinde bir yaklaşımdır.

Özellikle problem çözme ve üst düzey düşünme becerilerini kazanmasında etkilidir.

Öğrencilerde hoşgörülü olma, başkalarının fikirlerine saygılı olma, empati kurma ve tartışmayı öğrenme becerilerini geliştirmektedir.

Demokratik yaşam alışkanlıklarının kazandırıldığı bu modelde eğitim-öğretim ortamı daha eğlenceli hale gelmekte ve öğrencilerin hata yapma kaygılarını azaltmaktadır.

Öğrencilerin öğrenmeye güdülenmesini sağlar.

Sınıfta yarışmayı ortadan kaldırdığı için başarı ya da başarısızlık grubun tüm üyelerine paylaşılır.

Öğrencilerin sosyal ve duyuşsal gelişimlerine katkıda bulunur (İşbirliği-sorumluluk-paylaşma vb)

Bireysel sorumluluk esastır.

Her bireyin grup içindeki performansı değerlendirilir.

Vyotsky, Gagne, Berlier, Slavin, Webb, Johnson ve Johnson, Piaget-Kagan-Bandura-Kurt Lewin,

Deutsch modele önemli katkılar sağlamışlardır

Öğrencilerin bireysel başarısını grup başarısını artırır.

Ödüller bireysel değil, gruba yöneliktir.

Bireysel çabayı tek başına değerlendirmek yerine bireyin grup içindeki başarısı dikkate alınır.

Eğer sınav yapılıyorsa, grubun puanı tüm üyelerin aldığı puanını ortalamasıdır.

Bir takım oyunu düşünürsek kaybedenler ya da kazananlar bireyler değil, takımlardır.

İşbirlikçi öğrenmenin gerçekleştiği sınıflarda öğrenciler okur, dinler, yazar, anlatır, inceler, şekille anlatır.

Öğretmenlerin öğretme-öğrenme süreçlerinde öğrenci merkezli yaklaşımları tercih etmeleri işbirliğine, dayalı grupla öğrenmeyi ön plana çıkartmıştır.

İşbirliğine dayalı öğrenme modeli, öğrencilerin bir grup halinde çalışılan, tek başına çalışmalarından elde edecekleri öğrenme düzeyinden daha fazlasını elde edecekleri düşüncesi üzerine kurulmuştur.

İşbirlikçi öğrenme sınıftaki yarışma ortamını ortadan kaldırır.

Uyarı: İşbirlikçi öğrenme bir gruptan öğrenme modelidir.

Ancak her grupla öğrenme işbirliğine dayalı öğrenme modeli içinde değerlendirilemez.

Bu noktada grubun yapısı belirleyici olacaktır.

İlköğretimlerde uygulanan küme çalışmalarının büyük bir kısmı işbirlikçi öğrenme modeli sayılamaz.

Problem çözme ve yaratıcı düşünmenin kazandırılmasında etkili bir modeldir.

Her yaş gruplarında, her dönemde, her dersin öğretiminde başarıyla uygulanabilir.

Öğrencilerin özsaygı ve öz yeterlilik duygularını geliştirir.

En önemli temsilcileri Dewey ve Vygotsky'dir.

İşbirlikçi öğrenme modelinin niteliğinin artırılması amacıyla, sınıfın fiziksel düzenlenmesi gerekir.

Bu amaçla kullanılabilecek en uygun oturma düzeni Küme biçimidir.

Grup çalışmasında her bir üyenin öğrenmesi de esas alındığından, öğretim bir anlamda bireyselleştirilmiştir.

İşbirlikçi öğrenme modeli farklı etnik yapıdaki öğrencileri kaynaştırır.

Toplumsal farklılıklarla bir arada yaşama tutum ve becerisini geliştirir.

Bu modelde öğretmen gözlem yaparak grupta işbirliği içerisinde çalışırken ortaya çıkan problemleri analiz eder ve her gruba görevlerini hangi doğrultuda yerine getirmeleri konusunda rehberlik eder.

Ezberleme olmadığı için daha üst dönemde davranış kazandırır.

En pasif öğrenciler bile yapabilecek bir iş bulur.

Öğrenciler bu modelde akranlardan da öğrenirler.

İşbirliğine dayalı öğretim öyle düzenlenmelidir ki, gruptaki her üye kendi grubundaki diğer arkadaşları başarmadan kendisinin de başaramayacağını bilmeli ve diğer arkadaşlarının da başarılı olması için elinden gelen çabayı harcamalıdır.

Bu uygulama sonucunda elde edilen verim, grup üyelerinin bireysel performansının toplamından büyüktür.

İşbirlikçi öğrenme, öğrencilerin sınıftaki bireysel farklılıklarının farkına varılmasına yardımcı olur.

İşbirlikleri öğrenmede liderlik görevi bir öğrenciye verilmez.

Öğrenciler liderlik özelliklerini geliştirmek için liderlik paylaşılır.

İŞBİRLİKÇİ ÖĞRETİMDE DEĞERLENDİRME

İşbirlikçi öğretimde değerlendirme, grup içi etkinliklerin değerlendirilmesi ve bireysel olmak üzere iki türdür.

Başarı, tek tek öğrencilerin katkılarıyla elde edilen grup başarısıdır.

Bireyin başarısı, grubun başarısına dönüştürülür ve değerlendirme ölçütlere göre, öğretmen ve grupça birlikte yapılır.

DEĞERLENDİRME SÜRECİNDE ÖĞRETMENİN YANIT ARAYACAĞI SORULAR NELERDİR?

Grup işbirliği yaptı mı?

Görev paylaşımı nasıl yapıldı?

Her bir üye üzerine düşen görevi yaptı mı?

Grup birbirinden öğrendi mi?

Grup üyeleri hangi konularda birbirinden faydalandı?

Hangi konular tartışıldı? Sonu ne oldu?

BİR GRUP ÇALIŞMASININ İŞBİRLİKÇİ ÖĞRENME OLABİLMESİ İÇİN BEŞ TEMEL ŞART VARDIR. BUNLAR:

1. OLUMLU BAĞIMCILIK:

İşbirlikçi öğrenmenin özünü oluşturur.

Gruptaki üyelerin her biri diğerinin öğrenmelerinden sorumludur.

Olumlu bağımlılık, öğrencilerin ortak amaç ve ödül için çabalarını birleştirmesiyle oluşur.

2. BİREYSEL SORUMLULUK:

Her üye, hiç bir şey yapmaksızın gruptaki diğerlerinin başarısına ortak olamayacağının bilincinde olmalıdır.

Grup üyelerinin her biri kendi üzerine düşeni en iyi şekilde yapmalıdır.

3. YÜZYÜZE ETKİLEŞİM

Öğretmenin daha etkili ve verimli olması için grup üyelerinin birbirini cesaretlendirmesi, desteklemesi ve yardım etmesidir.

4. SOSYAL VE İŞBİRLİKÇİ BECERİLER:

Grup becerileri ve kişilerarası ilişkilerin nasıl olması gerektiği öğrencilere öğretilmelidir.

5. GRUBUN KENDİNİ DEĞERLENDİRMESİ

Grup, etkinliğin sonunda, grup üyeleri hangi davranışların sürmesi veya değişmesi gerektiğini belirleyerek kendi gruplarını değerlendirilmelidir.

İŞBİRLİKÇİ ÖĞRENMENİN SINIRLILIKLARI

Değerlendirmeyi yapmak zordur.

Çalışma birkaç kişinin üzerine kalabilir.

İyi olan öğrenciler kötü olanların kendi seviyelerine gelmelerini istemeyebilir.

Diğer yandan iyi öğrenciler emeklerinin sömürüldüğünü düşünebilir.

Kendilerine güveni az olan öğrenciler guruba zıt olmakta zorlaşabilir.

Yeterli öğrenme sorumluluğu taşımayanlar, daha fazla öğrenmek isteyenleri engelleyebilir.

Üst düzeyde yetenekler grup üzerinde başta oluşturulabilir.

Grup içinde yıkıcı tartışmalar yaşanabilir.

Grup çalışmaları zaman alıcı olabilir.

Öğrenciler zaman zaman kontrol etmek güçleşebilir.

Öğretmen grup çalışmalarını iyi planlamazsa eğitim öğretim amaçlarından uzaklaşabilir.

Uzmanlık gerektiren konuların öğretiminde zorluk yaşanabilir.

İşlevsel olmayan görev paylaşımları öğrencinin geçerli potansiyelini ortaya çıkarmasında engelleyici olabilir.

Sınıfta bireysel çalıştığında çok daha iyi öğrendiğini hisseden yarışmacı öğrenciler sıkılabilir.

İşbirlikçi öğrenme yanlış algılanıp, geleneksel küme çalışmasıyla karıştırılabilir.

İŞBİRLİKÇİ ÖĞRENME MODELİNDE KULLANILAN TEKNİKLER

1. Takım-Oyun-Turnuva Tekniği:(De Vries ve Slavin)

Öğrenciler beceri, cinsiyet, yetenek özelliklerine göre 4–5 kişilik takımlara ayrılır.

Her hafta turnuva yapılır ve her takımın görevi turnuvaya katılacak arkadaşlarını hazırlamaktır.

Turnuva masaları hazırlanır.

Her grup kendisini temsil edecek olanları hazırlar.

Her takımdan veya iki üç öğrenci yarışır ve aldıkları puan takımının puanı hesabına yazılır.

Her hafta turnuva masasındaki öğrenci değişir.

Turnuva esnasında yarışan üye, takım arkadaşlarından destek almaz.

Süreç sonunda en yüksek performans gösteren gruba ödül verilir.

2. Ayrılıp Birleştirme Tekniği (Jigsaw)(Aranson)

Öğrenciler en az 3 en fazla 6 kişiden oluşan heterojen gruplara ayrılır.

Konu grup üyesi kadar küçük parçalara ayrılır.

Her grupta aynı konuyu çalışanlar kendi gruplarından ayrılır ve yeni gruplar oluştururlar.

Bu grupla çalıştıktan sonra kendi gruplarına geri dönüp konuyu öğretirler.

Grup üyeleri tüm konuları öğrenince sınav yapılır sonuçlar bireysel olarak değerlendirilir.

Bireysel başarı grup başarısını etkilemektedir.

3. Öğrenci Timleri Başarı Grupları(Slavin)

4 üyeden oluşan öğrenme grupları oluşturulur.

Öğretmen dersi sunduktan sonra öğrenciler ders konusunda daha yeterli hale gelmek amacıyla, kendi ekiplerinde bir arada çalışır.

Ardından öğrenciler bireysel olarak sınava alınırlar.

Öğrencilerin sınav puanları, önceki performanslarını aşma ya da aynı düzeye ulaşma derecesine göre verilir.

Daha sonra ekip puanlarını belirlemek üzere bireysel puanlar toplanır.

Belli ölçütlere ulaşan ekiplere belge ya da başka bir ödül verilebilir.

Takım ödülle ulaşmak istiyorsa, doğal olarak takımdaki tüm üyelerin öğrenmesine destek olmalıdır.

4. Tartışma Grubu Tekniği(Sharon ve Lazarowitz)

Bu teknik sözel iletişimi geliştiren bir tekniktir.

Tartışma konusu belirlenir.

Öğrenme ünitesi incelenir.

Kaynaklardan yararlanılır.

Grup raporu hazırlanır.

Rapor sınıfa sunulur ve sınıf tartışması açılır.

Değerlendirme yapılır.

5. Birlikte Öğrenme Tekniği (Johson ve Johnson)

4–5 kişilik heterojen gruplar oluşturulur.

Her bir grup üyesinin ilgi duyduğu konu üzerinde çalışması sağlanır.

Böylece güçlü yönler üst düzeye getirilir.

Grup üyeleri topladıkları bilgiler ve materyali diğer grup üyeleri ile paylaşır.

Böylece paylaşma ve arkadaşlık duyguları gelişir.

Grup değerlendirilir ve gruptaki her bir öğrenci aynı notu alır.

Birlikte öğrenme tekniği yetenek düzeylerinin çaprazlandığı, ekiplerin oluşturulduğu bir işbirlikçi öğrenme yaklaşımıdır.

6. Takım Destekli Bireyselleştirme Tekniği

3–7 kişilik heterojen takımlar oluşturulur.

Ders konusu gruptaki öğrenci sayısına kadar küçük parçalara bölünerek dağıtılır.

Her öğrenci konunun kendine dağıtılan bölümünü, çalışmaktan ve bu gruptaki diğer üyelere konuyu öğretmekten sorumludur.

Her 6 haftada kümeler yeniden oluşturulur.

Önce bir ön test yapılır, öğrenciler aldıkları puanlara göre en uygun yere yerleştirilir.

Her hafta sonunda öğretmen grup puanının hesaplar en iyi gruba ödül verilir.

7. Birlikte Soralım-Birlikte Öğrenelim Tekniği

3–4 kişilik heterojen takımlar oluşturulur.

Öğretmen okuma materyalleri hazırlayarak öğrencilere verir ve 10 dakikalık bir süre tanır.

Öğrenciler okuma parçalarıyla ilgili bireysel ve grup soruları hazırlarlar.

Hazırlanan bu sorular karşılıklı olarak diğer grup üyelerine gönderilir.

8. Birleştirilmiş Okuma ve Kompozisyon Tekniği

Bu teknik genelde ilköğretim birinci kademenin ilk yıllarında okuma-yazma becerilerinin kazandırılması için uygulanmaktadır.

Öğrenciler iki ayrı okuma grubu oluşturur.

Öğrenci, bir okuma grubuyla çalışırken gruptaki diğer öğrenciler ikişer kişilik alt gruplar halinde bilişsel yönü de olan etkinliklerde bulunurlar.

Örneğin; birbirlerine öykü oluşturabilirler, öyküsünü nasıl biteceğine ilişkin özgüvenlerde buluşabilir, birbirlerine öyküyü özetleyebilir, öyküler konusunda yazı yazılabilir, sözcüklerin söylenişı çakışılabilir.

9. Birleştirme 2 Tekniği

4-5 kişilik gruplar oluşturulur.

Grubun bütünü konudan sorumlu olur.

Bunun yanı sıra bir öğrenci yalnızca bir konuda uzmanlaşır.

Bu öğrenciler uzman gruplarda çalışır, sonra kendi grupları eğitirler.

Tüm öğrenciler bireysel sınava girer.

Grup puanları belirlenir.

En başarılı olan grup ilan edilir.

YAPILANDIRMACILIK (OLUŞTURMACILIK/YAPISALCILIK)

Yapılandırıcılığın Doğuşu ve Genel Özellikleri

Önceleri bir felsefi akım, bir bilgi felsefesi olarak bilinen Yapılandırıcılık 20 yy başından itibaren eğitimden, mimariye, teknolojiye kadar geniş bir alanı etkilemiştir.

Modelin gelişiminde, felsefe, psikoloji sosyoloji ile Vico, Kant, Hegel, Bruner, Ausubel, Piaget, Gestalt Ekolü'nün önemli katkıları vardır.

Program öğrencilerin sorunlarına göre düzenlenir.

Öğrenme sürecinde birincil kaynaklara önem verilir.

Öğrencilerin bireysel görüşleri ortaya çıkartılmaya çalışılır ve öğrencilerin düşüncelerine değeri

verilir.

Önemli olan bilginin anlaşılması ve uygulanmasıdır.

Bilişsel çelişki ya da kargaşa, kaos, belirsizlik öğrenmeyi sağlar.

Birey duyu organları yoluyla dünyayı ve kendini nasıl algılıyorsa zihinde bilgiyi o şekilde yapılandırır.

Yapılandırmacı öğrenmede;

Anlamli öğrenme,

Keşfedecek öğrenme,

Bağlamsal öğrenme,

Düşünmeyi öğrenme,

Araştırma-inceleme

Problem çözme gibi öğrenme yaklaşımları da kullanılmaktadır.

Yapılandırmacılık, öğretimle ilgili bir kuram değil, bilgi ve **öğrenme** ile ilgili bir kuramdır ve bilgiyi temelden kurmaya dayanır.

Öğrenme birey için içsel bir süreçtir.

Yapılandırmacı yaklaşım, bilgi ve beceri kazandırmaktan çok bireylerin düşünmesi, anlaması, kendi öğrenmelerinden sorumlu olması ve kendi davranışlarını kontrol etmeyi, deneyimler yaşamayı vurgular.

Yapılandırmacılık öğrencilerin hipotez kurma ve alternatif yorumlar yapabilme kabiliyetini destekler.

Yapılandırmacı yaklaşıma göre bilgi ve gerçeklik zamanla değişir.

Yapılandırmacı yaklaşımda eğitim programının içerik ögesinden çok, eğitim durumları önemli görülmektedir.

Değerlendirme sonuca değil sürece yöneliktir.

Yapılandırmacılık, öğrencilere kavramlar arasında ilişki kurmaları için zaman tanır ve yeni kavramları farklı durumlarda kullanmalarına imkân tanır.

Yapılandırmacılıkta Piaget'in zihinsel gelişim ilkeleri de dikkate alınmıştır.

Yapılandırmacılıkta bilgi, onu yapılandıran bireyden bağımsız değildir.

Öğrenme sürecinde sosyal etkileşim sağlanmalıdır.

Bunun içinde öğrenme toplulukları oluşturulmalıdır.

Ortamı basitleştirmek yerine karmaşık bir ortamda çalışmak yapılandırmacılığa daha uygun düşmektedir.

Bilişsel açıdan öğrencilerin sahiplenebileceği problem ve görevler geliştirilmelidir.

Çoklu gerçeklikler açığa çıkarılarak bilişsel çelişkiler yaratılmalı ve bireysel anlamın oluşmasını destekleyecek etkinlikler düzenlenmelidir.

Örneğin, öğrencilerin tarih öğrenmesi değil, tarih bilgisini kullanarak bir tarihçi gibi düşünmesini sağlayacak görevler tasarlanmalıdır.

Yapılandırmacı öğrenme sürecinde öğrenciler, kendi bilişsel süreçlerinin farkında olmalı, bu süreçleri düzenlemeli ve öğrenme etkinlikleri sırasında kullandıkları öğrenme stratejilerinin etkinliğini analiz etmelidir.

Öğrenme etkin olarak, eleştirel düşünce ve problem çözmeye dayanır.

Öğrencilerin önceki öğrendikleri yeni öğrenmeleri için temel oluşturur.

Bu yüzden öğrencilerin eski bilgileri uzun süreli belleğinden kısa süreli belleğe çağrılmalıdır.

Temel konulara ağırlık verilir.

Yapılandırmacı modelde öğrenciler bilgiyi olduğu gibi kabul etmezler, bilgiyi tekrar keşfederler.

Bireyin gelişim ve öğrenme özellikleri bireysel farklılıkları, zihinsel yapısı ve ön koşul öğrenmeleri bilginin yapılandırılmasında etkilidir.

Öğrenci deneyi kendisi yaptığı için öğrenme süresinin içinde aktiftir ve yaparak-yaşayarak öğrenirler

Tüm öğrenme etkinlikleri geniş bir görev ya da probleme bağlanmalıdır.

Yapılandırmacı sınıf ortamı bilgilerin algılandığı bir yer değil, öğrencinin etkin katılımının sağlandığı, sorgulama ve araştırmaların yapıldığı, problemlerin çözüldüğü yerdir.

Yapılandırmacılıkta, hedefler öğretmen ve öğrencinin ortak kararı ile belirlenir.

Bu kararlara öğrencilerin katılması öğrencinin hedefe ulaşma isteğini artırır.

Öğrenme, gelişimseldir. (Fiziksel-davranışsal-sosyal)

Öğrencinin doğal merakını gidermek için, sanal***** yaklaşım kullanılır.

Program tündengelim yoluyla ve temel kavramlar etrafı da gerçekleşir.

Öğrenme durumsaldır ve çevre şartlarına göre şekillenir.

Öğrenci mevcut bilgilerden doğru çıkarımlar yapabilirse anlamlı öğrenme gerçekleşmiş olur.

Her öğrencinin gerçeklik kavramı yaşantılara göre şekillenir.

İlerlemecilik ve varoluşçuluktan etkilenmiştir. En fazla etkilendiği eğitim felsefesi ise **Yeniden Kurmacılıktır**.

Yapılandırıcılıkta öğrenmeyi öğrenme söz konusudur.

Öğrencinin dil zenginliği, dil gelişimi bilgiyi yapılandırması etkiler.

Motivasyon öğrenme için temel gelişimdir.

Yapılandırıcılık yaratıcılığın ön planda olduğu bir modeldir.

Ders planı değil, öğrenme planı hazırlanır.

Plan hazırlanırken öğrenciler söz sahibidir.

Kullanılan dil öğrenmeyi etkiler.

Yapılandırıcılıkta öğrenme zaman alıcı bir iştir.

Öğrenme duyuşsaldır.

Kişisel özellikler, motivasyon, beklentiler vb. şeyler öğrenmeyi etkiler.

Öğ Bilgi, bireysel ve toplumsal olarak oluşturulur.

Öğrenme kavramsal bir değişmeyi içerir.

Bilgi, bireysel ve toplumsal olarak oluşturulur.

Etkinlikler, hatırlamaya göre değil, bilimsel araştırmaya (problem çözmeye) yönelik olarak yapılmalıdır.

Yapılandırıcılıkta, işbirliğine dayalı öğretim yöntemleri kullanılarak, birbirinden öğrenme sağlanır.

Yapılandırıcılıkta sosyal etkileşimi gerçekleştirerek öğrenmeyi sağlamak temel özelliklerden

biridir.

Yapılandırmacılıkta, öğrenciler geleceğe yönelik tahminler yapmaya ve denemeler (hipotezler) üretmeye özendirilir.

Yapılandırmacılıkta bilgi evrensel gereçliliği olan birimler olarak değil “**işleyen Hipotezler**” olarak görülür.

Yapılandırmacılıkta öğrenme hedefleri:

Farkına varma,

Sorgulama,

Oluşturabilme,

Belirleme,

Değerlendirme,

Yazabilme,

Uygulayabilme şeklinde yüklemeler kullanılarak oluşturulur.

YAPILANDIRMACILIKTA ÖĞRETMENİN ROLÜ

Öğretmen, öğrenciye uygulama- ve keşfetme fırsatları yaratır.

Öğretmen öğrenci özelliklerini ve girişimciliklerini öğrenmede temel kabul eder.

Öğretmen öğretmez, deneyimler yaşatır.

Öğretmen, öğrencilerinin yeni bakış açıları geliştirmelerini ve önceki öğretmenleri ile bağlantı kurmalarına yardımcı olmaya çalışır.

Öğrencilerin özerkliğe ve girişimciliğini desteklemek

Öğrencideki doğal merak desteklemek

Öğrencinin özgüven ve sorumluluğunun gelişmesine yardımcı olmak

Öğretmen öğrencinin ne öğrendiği ile ilgili değil, nasıl öğrendiği ile de ilgilenir.

Öğretmen öğrencileri problem, soru ve kavramlar üzerinde düşünmeye teşvik eder.

Yapılandırmacılıkta öğretmen **kutup yıldızı** gibidir, öğrencinin nereye gideceğini söylemez fakat

yolunu bulmasına yardımcı olur.

c. İkincil Bilgi Kaynakları

Yapılandırmacılıkta ikincil bilgi kaynaklarının kullanılması önerilmez.

Ancak çok zorunlu olunan durumlarda ikincil bilgi kaynaklarına başvurulabilir.

İnternet ve bilgisayar teknolojileri yapılandırmacı yaklaşımı destekler.

Ancak bazı durumlarda ikincil bilgi kaynağına dönüşür.

YAPILANDIRMACILIKTA DEĞERLENDİRME SÜRECİ

Geleneksel ölçme araçları yerine, öğrenilenlerin yeni durumlara uygulanması değerlendirilir.

Bu noktada ezberlenen bilgiler değil, özümseyen bilgiler değerlendirilir.

Yapılandırmacılık öğrencilerin öz değerlendirme yapmalarına olanak verir.

Yapılandırmacılık değerlendirmeyi öğretim sürecinden sonunda kendi başına yapılan bir faaliyet olarak görmez.

Değerlendirme sürecine öğrenciyi, arkadaş grubuna ve aileye de katar.

Değerlendirme faaliyeti öğretim süreciyle başlar ve devam eder.

Öğrenme sürecine aktif olarak katılan öğrenci değerlendirme sürecine de aktif katılır.

Yapılandırmacılıkta Bilginin Zihinde Yapılanması

Özümlleme Yerleştirme Zihinde Yapılanma Sürekli Özümlleme Yaratıcılık

a. Özümlleme: Bireyin yeni kazandığı bilgiler eski bilgilerle çelişmiyorsa birey bilgiyi benimser.

b. Yerleştirme: Yeni bilgilerle öncekiler çelişmiyorsa öğrencide dengesizlik olur yani kafası karışır.

Bu zihin dengesizliğini gidermek için öğrenci yeniden yapılandırmaya gider.

Bu düzey düşünme becerilerine yönelik hedeflere yoğunlaşmaktadır.

Bu nedenle hedefler aşamalı olarak ifade edilmez.

Bunun yerine modüler hedef yazma tercih edilir.

c. Zihinde Yapılanma (Zihinsel Denge) : Yerleştirme işlemi başarılı olduğunda bireyin zihni yeniden yapılanır.

Böylece kişi kendi çabalarıyla bilgiyi yenilemiş ve genişletmiş olur.

d. Sürekli Özümleme: İnsan hayatı boyunca sürekli olarak dışardan bilgi aldığı için özümleme ve kendi kendine ayarlama da süreklilik gösterir.

e. Yaratıcılık (Kendi kendine sorular üretme): Birey dışarıdan bilgi almadan da kendi kendine sorular sorarak yeni yapılanmalar gerçekleştirir.

Uyarı: Yapılandırmacılık, Buluş yolu ile öğrenme-öğretme stratejisinin geliştirilmiş halidir.

Aralarındaki fark, buluş yolunda, öğrenci öğretmenin yönlendirmesi ile düşünerek ilke ve genellemelere (nesnel gerçeklere) ulaşır.

Yapılandırmacılıkta ise öğrenci öğretmenin rehberliğinde deneyimler geçirir ve anlam (özel gerçeklerini) üretir.

YAPILANDIRMACI ÖĞRENMENİN AŞAMALARI

1. Önceki Bilgilerin Harekete Geçirilmesi:

Öğrencilerin yeni öğrenilecek konuyla ilgili yeterli ön öğrenmelere sahip olup olmadığını anlamak için soru-cevap tekniği kullanılmalı, varsa ön öğrenme eksiklikleri tamamlanmalıdır.

2. Yeni Bilgilerin Kazanılması

Eski bilgileri kullanıp yeni bilgileri üretmeyi gerektirir.

Bunu sağlayabilmek için önce bütün-sonra parça-sonra parçalardan tekrar bütünü görmesi gerekir.

3. Bilginin Anlaşılması:

Piaget'in özümleme ve uyumsama aşamalarıyla bilginin anlaşılması sağlanmaktadır.

Denge_____Dengesizlik_____Yeniden denge

4. Bilginin Uygulanması:

Öğrenciler kazandıkları bilgiyle ilgili problem durumlarıyla karşı karşıya getirilmelidir.

5. Bilginin Farkında Olma:

Drama, proje çalışması, örnek olay incelemesi gibi etkinlikler sağlanarak, öğrencilerin bilgiyi hangi durumda kullanabileceğinin farkında olması sağlanmalıdır.

YAPILANDIRMACILIKTA SINIFIN FİZİKSEL ORTAMI

Sınıfın duvarlar öğrencilerin çalışmaları ile doludur.

Öğrenciler sınıfın görünümü ile ilgili fikirlerini belirtirler.

Öğrenciler ve öğretmen sınıfta rahattır.

Öğrenci masa ve sıraları yapılan çalışmaya uygun olarak hareket ettirilir.

Sınıfın fiziksel yerleşimi herkesi görecektir.

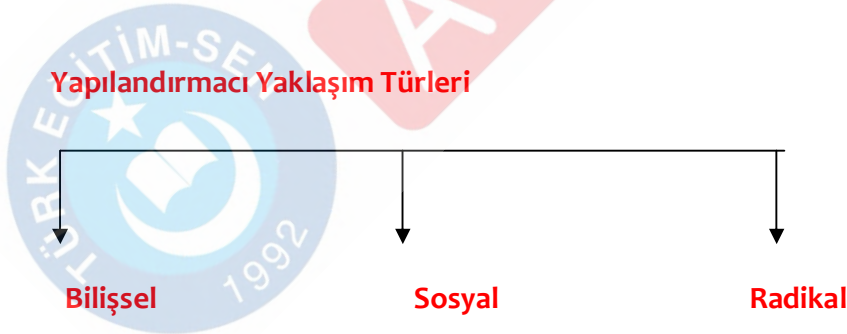
Uyarı: Bilişsel alan kurumlarıyla Yapılandırmacılık arasında benzerlikler olmasına rağmen en önemli fark değerlendirme konusunda olmaktadır.

Bilişsel kurumlarda nesnellik ön planda iken yapısalcı anlayışta öznellik ön plandadır.

Bilişsel kurama dayanan buluş stratejisinde varılacak sonuç önceden belliyken yapılandırılmacılıkta her öğrenci kendince farklı bir sonuca ulaşabilir.

Bu sonucun anlamlı bir yapısının olması önemlidir.

Yapılandırmacı Yaklaşım Türleri

a. Bilişsel Yapılandırmacılık:

Piaget'in zihinsel gelişim kuramını temele alır.

Piaget bilginin bireyin çevresi ile aktif olarak etkileşimi sırasında ortaya çıktığını savunur.

Bilişsel yapılandırmacılar öğrenmeyi özümleme, düzenleme ve dengeleme süreçleri ile açıklamaktadır.

b. Sosyal Yapılandırmacılık:

Öğrenme sürecinde kültür ve dil önemli bir etkiye sahiptir.

Temelinde Vygotsky'nin düşünceleri vardır.

Vygotsky'e göre sosyal etkileşim zihinsel gelişimde temel bir rol oynar.

Yetişkinin rehberliğinde öğrenen birey (Yakınsal gelişim alanı) daha kolay öğrenir.

Öğrenmek için zengin bir sosyal çevreye ihtiyaç vardır.

Öğrencinin daha deneyimli akran ve öğretmenlerle çalışırken daha çok öğrenir.

Bu nedenle işbirliğine dayalı eğitim öğrenmede önemli yer tutar.

c. Radikal Yapılandırmacılık:

Temelinde Van Glasersfeld'in düşünceleri vardır.

Bilgi, gerçek doğru, gibi kavramlar radikal değişimler geçirilmelidir.

Bilgi keşfedilmez, bilgi yaratılır.

Bilginin kaynağı dış dünya değil, bireyin yaşantıdır.

Radikal yaklaşım, bilginin bireyselliğini, ön plana çıkartır.

Yapılandırmacı Yaklaşımın Geleneksel Yaklaşımları Eleştirdiği Noktalar:

a. Bilgi aktarımına dayalı öğretim

b. Kaynak olarak ders kitabına aşırı bağımlılık

c. Öğretmenin mutlak egemenliği

d. Araştırma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme becerilerine ve bunların geliştirilmesine önem verilmemesi.

YAPILANDIRMACI VE GELENEKSEL (DAVRANIŞÇI) MODELLERİN KARŞILAŞTIRILMASI

YAPILANDIRMACILIK	GELENEKSEL (VAROLUŞÇU) YAKLAŞIM

YAPILANDIRMACI YAKLAŞIMIN SINIRLILIKLARI

Hedeflerin belirlenmesi sırasında özgürlükçü bir yaklaşım sorun olabilir.

Geleneksel eğitim anlayışında bu modeli uygulamak oldukça zordur.

ÇOKLU ZEKÂ KURAMI

Kuramı Harvard Üniversitesinden Howard Gardner geliştirmiştir.

Çoklu zekâ kuramının temelleri Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı ve Hebb'in Nörö-Fizyolojik öğrenme kuramına dayanmaktadır.

Yaklaşım ana felsefesi bireylerin tek bir zekâ alanında değil birden fazla zekâ alanında beceriye sahip olduğudur.

Gardner, zekânın testlerle ölçülmesine karşıdır.

İnsanlar, çok farklı zekâ türlerine sahiptir.

Her insanın kendine özgü bir zekâ profili vardır.

Zekâların her biri insandan farklı bir gelişimin sürecine sahiptir.

Tüm zekâ alanları, öğrenme-öğretme etkinlikleriyle geliştirilebilir.

Her insan, kendi zekâsını geliştirmek ve tanımak fırsatına sahiptir.

Zekâ çok yönlüdür ama kendi içinde bir bütündür.

Her bir zekâ hafıza, dikkat, algı ve problem çözme açısından farklı bir sisteme sahiptir.

Kişisel alt yapı kültür, kalıtım, inançlar ve tanıtımlar, zekâların gelişimi üzerinde etkiye sahiptir.

Bir zekâ alanının kullanımı esnasında diğer zekâlardan da faydalanabilir.

Bütün zekâlar, insanın kendini gerçekleştireni yakından farklı ve özel kaynaklardır.

Şu anda bilinen zekâ türlerinden daha farklı zekâlar da olabilir.

Zekâ, herhangi bir üründe veya problem çözme sürecinde sergilenir.

Bir bireyin doğrudan kalıtımla getirdiği zekâ kapasitesi iyileştirilebilir geliştirilebilir.

Zekâ, gerçek hayat durumlarında veya koşullarından soyutlanamaz.

Zekâ çeşitli yollarla sergilenebilir.

Bir zekâ alanı değişik yer ve zamanda ortaya çıkabilir.

Zekâ, bireylerin sahip oldukları gizil güçlerini veya doğal potansiyellerini anlamak, onları başarmak ve geliştirmek için uygulayabilecekleri farklı yolları keşfetmek için kullanılır.

Farklı zekâ alanlarının birbirine üstünlüğü yoktur.

Gardner, insanların zekâlarını gösterme yollarının çeşitli olduğuna inanmaktadır.

Örneğin bazı insanlar sözel-dilsel zekâlarını yazar olarak gösterirken diğerleri sözcük oyunları ile gösterebilir.

Her bir zekânın gelişimi kendi içinde değerlendirilmelidir.

Yaptığımız çok basit işlerde bile farklı zekâ alanlarını kullanınız.

Bir zekânın kullanımı esnasında diğer zekâlardan da faydalanabilir.

Zekânın boyutları arasında dinamik bir ilişki söz konusudur.

Zekânın boyutları belli bir uyum içinde çalışır.

Zekâ başkalarına öğretilebilir ve eğitimle geliştirilebilir.

Bir insan birden çok zekâ anlamına sahiptir ama bu zekâ alanlarından bir ya da bir kaç insanlarda daha baskındır.

Çoklu zekâ kuramının temeli sadece biyolojik değildir, kültür de bu noktada önemli bir belirleyicidir.

O halde bireyin içinde yaşadığı kültür, oluşan zekâ kombinasyonunu etkilemektedir.

Gardner'e göre şu anda bilinenin dışında farklı zekâ türleri de olabilir.

Gardner'e Göre Bireylerin Gösterdiği Özelliklerin Zekâ Olarak Kabul Edilmesi İçin

a. Bazı sembollere sahip olması

- b.** Kültürel açıdan değerli olması
- c.** Mal ve hizmet üretebilmesi
- d.** Problem çözebilmesi gereklidir.

Çoklu zekâ kuramının amacı eğitimde bireylerin neler yapabildiğinden çok neler yapabileceğinin düşünülmesidir.

Çoklu zekâ kuramının eğitime getirdiği en önemli yenilik **bireysel farklılıkları** vurgulamasıdır.

Çoklu zekâ kuramına göre, herkes farklı nedenlerle farklı yollarla farklı hızlarda öğrenir.

Çoklu zekâ uygulamalarında öğretmen öğrencinin tüm zekâ alanlarını aktif kılabilceği etkinlikler düzenlenmeli ve farklı yöntem ve tekniklere yer verilmelidir.

Gardner'e göre zekâ, bir veya daha fazla kültürel yapıda değeri olan bir ürüne şekil verme ya da problem çözme yeteneğidir.

ÇOKLU ZEKÂ KURAMINDA ÖĞRETMENİN ROLÜ

- a. Çocukların yeteneklerini, beceri gruplarını ve çalışma tarzlarını değerlendiren bir uzman
- b. Öğretim programını tanıtıcı bir rehber (Görevi, geçerli programı ve seçmeli dersleri takip etmek ve öğrencilere yetenekleri ve ilgi alanlarını tanıyıp seçimler yapmalarına yardımcı olmak)
- c. Çevredeki imkanları öğrenciler için araştırma ve öğrenmek

ÇOKLU ZEKÂ KURAMININ AVANTAJLARI

En önemli yararı belli bir süre içinde en az bir zekâ alanında üstün özellikleri bulunan öğrencileri ortaya çıkarması

Bu model sayesinde öğrenciler okul dışı etkinliklerle ve boş zamanlarında da projelerle ilgili çalışmalarla yapabilmektedir.

Bireylerin yaratıcılıklarını ve çok yönlü, analitik düşünme becerilerini geliştirir.

Farklı öğrenme, öğretme yaklaşımlarını uygulamaya imkân tanır.

Öğretim stratejilerini genişletir ve geliştirir.

Öğretmenlerin yaratıcılığını geliştirir.

Pek çok zekâ kullanarak öğrencinin öğrenme ve kendine güven duygusunu geliştirir.

Öğrencilerin hatırlama, düşünme, problem çözme ve akademik başarısını artırır.

Bireysel farklılıklara değer verilmesini ve geliştirilmesini sağlar.

ÇOKLU ZEKÂ KURAMININ SINIRLILIKLARI

Etkili öğretmen becerisi gerektirir.

Kalabalık sınıflarda uygulanması zordur.

Uygulanması zaman alır.

Öğretmenin planlama yapması zordur.

Öğretmenin değerlendirme yapması güçtür.

Öğretmenin etkinlik üretmesi ve öğrencileri sürece katması zor olabilir.

Öğrencilerin zekâ alanlarını belirlemek zor olabilir.

Her zekâ alanı için araç gereç geliştirme ve kullanımı zor olabilir.

ÇOKLU ZEKÂ PLANLARI NASIL BELİRLENİR

- a. Öğrencileri gözlemek
- b. Belge toplamak
- c. Okul kayıtlarını incelemek
- d. Öğretmenlerle görüşmek
- f. Velilerle görüşmek
- g. Öğrencilerle görüşmek

ÇOKLU ZEKÂ KURAMINDA DERS NASIL PLANLANIR?

1. Özel hedef ya da konunun belirlenmesi

2. Anahtar çoklu zekâ sorularının sorulması: Hedefi gerçekleştirmek üzere zekâ türlerinin nasıl kullanılacağına belirlenmesi için her bir zekâ ile ilgili sorular sorulur.

3. Olasılıkların Düşünülmesi: Hedefe ulaşmada her bir zekâ ile ilgili olarak neler yapabileceğini düşünme, hangi yöntem ve tekniklerin kullanılacağını tasarlamak.

4. Beyin Fırtınası: Hedef ve veya konuyla ilgili 20–30 fikir bulunmaya çalışılır.

5. Uygun Etkinliklerinin Seçilmesi: Hedefe uygun fikirlerin yaklaşımların seçilmesi.

6. Aşamalı-Sıralı Ders Planının Hazırlanması: Seçilen yaklaşımlar kullanılarak hedefle ilgili ders ya da ünite planının düzenlenmesi

7. Planın Uygulanması: Gerekli materyal hazırlandıktan sonra plan uygulanır.

Uygulama sırasında olabilecek değişikliklere göre gerekli düzeltmeler yapılabilir.

ÇOKLU ZEKÂ KURAMINDA ÖLÇME-DEĞERLENDİRME

Çoklu zekâ kuramına dayalı değerlendirme felsefesi **Otantik** bir değerlendirme anlayışını temele alır.

Otantik değerlendirme durumsaldır.

Yani öğrencilerin gerçek hayat uygulamalarına yakın durumlarındaki performanslara ilişkin bilgilerin elde edilmesini sağlar.

Çoklu zekâ kuramı açısından öğrenci değerlendirilmesi sürekli ve otantik olmalıdır.

Çünkü otantik değerlendirme birçok ölçme araç ve yöntemi kapsar.

Otantik değerlendirmenin en önemli parçası, öğretmenin öğrencilerin performanslarına ilişkin sınıfla yaptığı gözlemleri ve öğrenci ürünlerini belgelendirerek dosyalamasıdır.

Değerlendirme Sürecinde Öğretmen ve Öğrenci Ürünlerini Belgelendirmek İçin Şu Yollardan Faydalanılır:

1. Anekdot kayıtları
2. Çalışma örnekleri
3. Ses kasetleri
4. Videolar

5. Öğrenci kayıt kartları ve günlükleri
6. İnformal test sonuçları
7. Öğrenci ile görüşmeler
8. Kontrol listeleri
9. Sınıf haritası

ZEKÂYA İLİŞKİN ANLAYIŞLAR

ESKİ ANLAYIŞ	YENİ ANLAYIŞ
Zekâ sabittir	Zekâ geliştirilebilir
Zekâ niceliksel olarak ölçülebilir	Zekâ sayısal olarak hesaplanamaz
Zekâ gerçek yaşamdan soyutlanarak ölçülür	Zekâ çoğuldur. Çeşitli yollarla ortaya konulabilir
Zekâ öğrencileri sıralamak ve olası başarılarını tahmin etmek için kullanılır	Zekâ gerçek yaşam durumlarında ölçülür
Zekâ doğustandır	Zekâ bireylerin gizil güçlerini ve onların başarılı olabilecekleri farklı yolları anlamak için kullanılır
Sadece dil ve matematiksel alanındaki zekâ önemlidir	Zekâ sonradan da gelişebilir
	Dil ve matematiğin yanında resimde, sporda, müzikte, dansa, iletişimde bir zekâ alanıdır ve önemlidir.

Çoklu Zekâya Dayalı Bir Öğretim Sürecinde 8 zekâ boyutunun da aynı derecede önemli görülmesinin ve öğretmenin 8 boyutta da etkinlik tasarlanmasının üç temel dayanağı vardır.

1. Öğrenmeyi kolaylaştırmak ve daha etkin kılmak
2. Gelişmeyen zekâ boyutlarını eğitimle geliştirmek
3. Öğretim sürecinde birden fazla duyu organına hitap edilmesini sağlamak.

ÇOKLU ZEKÂNIN BÖLÜMLERİ

SÖZEL-DİŞSEL ZEKÂ

Sözcüklerle düşünme ve ifade etme

Dildeki karmaşık anlamları değerlendirme

Sözcüklerin anlamları ve düzeni kavrayabilme

Şiir okuyabilme, mizah, öykü anlatma, dilbilim bilgisi, mecazi anlatım, benzetme, soyut ve simgesel düşünebilme

Dili üretme ve etkili kullanabilme becerisi

İyi bir hafıza ve sözcük dağarcığına sahip olma

Cümleleri dinler, yorumlar, farklı bir tarzdan ifade eder ve söylediklerini hatırlama

Verilen bilgileri kendi sözcükleriyle betimleme

İletişim becerileri

Diğer insanların seslerini, dil üslubunu, okumasını uyarmasını taklit edebilme

Sözcüklerin kökenini bulmaktan zevk alma

Slogan yaratabilme

Dinleyicileri, konuşmaları ile etkileyebilme

Farklı dilleri öğrenme becerisi

Etkili dinleme becerileri

Zevk Aldıkları Çalışmalar: Sözcük oyunlarını severler.

Öykü şiir yazama gibi etkinliklerden zevk alırlar.

Bulmaca hazırlamaktan zevk alırlar.

Öğrenirken Kullandıkları Materyaller: Kitaplar, teypler, görüşme ve tartışmalar, konuşma ve dinleme materyallerine ihtiyaç duyarlar.

Öğrenme Yolları: Sözcükleri oynayarak, okuyarak, konuşarak mizahı kullanarak, ikna ederek öğrenme, beyin fırtınası, kompozisyon.

Meslek Alanları: Edebiyat, yazarlık, şairlik, arşivcilik, Hatiplik, Dilbilim, Hukuk, Siyaset, Gazetecilik

Anahtar Kavramlar: Sözcük, kavram, kitap, vurgu, telaffuz, ifade, okuma, yazma, konuşma, anlatım, yorum, kompozisyon, şiir, gazete.

2. MANTIKSAL MATEMATİKSEL ZEKÂ

Sayılarla düşünebilme

Sonuç çıkartabilme, hesaplayabilme

Mantıksal ilişkiler kurabilme.

Hipotezler (denenceler) üretebilme-Teknolojiyi iyi kullanabilme

Problemler çözebilme-Muhakeme yeteneği

Eleştirel düşünebilme-Tümevarım ve tümdengelim akıl yürütme

Bilgi parçaları arasında ilişkiler kurabilme

Geometrik şekiller gibi soyut sembollerle ifade edebilme

Uzun, zincirleme mantık silsileleriyle başa çıkabilme yeteneği

Zevk Aldıkları Çalışmalar:

Zekâ oyunları oynama, Deney yapma, sorgulara keşif araştırma, mantık oyunları, strateji oyunları, satranç, Drama

Öğrenirken Kullandıkları Materyaller: Grafikler, şekiller, bilgisayar programları, matrisle, çizelgeler.

Öğrenme Biçimleri: Akıl yürütme, soyut modelleri tasarlayabilme, sayılarla düşüne, Araştırma-inceleme, problem çözme

Meslek Alanları: Muhasebe, Satın Alma, Matematik ve Mühendislik, bilim adamları, bilgisayarıcı, ekonomi, Fen Bilimleri.

Anahtar Kavramlar: Sayı, rakam, mantık, neden, sonuç, muhakeme, idrak etme, analiz, sentez, kategori, sınıflandırma, , istatistik.

3. GÖRSEL UZAMSAL ZEKÂ

Uzamsal zekâ, görsel düşünme ve şekil-uzay özelliklerini şekillerle ve grafiklerle ifade etme, çizme, boyama ve şekil verme gibi davranışları kapsar.

Şekilleri detayları, renkleri ve yüzleri kolayca hatırlayabilirler.

Hayal güçleri kuvvetlidir.

İlginç üç boyutlu modeller ve yapılar oluşturulabilmeliler.

Şekil kullanma, harita grafik, resimlerle hikâye okuma, heykel yapma, çizme başlıca öğretim faaliyetleridir.

Bir nesnenin farklı açılardan geri perspektifini anlayabilir, onu zihinde canlandırabilir.

Resimler ve şekillerle düşünülebilir.

Öğrendikleri bilgiler somut ve görsel sunuşlara dönüştürebilirler.

Kolayca yönlerini bulabilirler.

Zevk Aldıkları Çalışmalar:

Sanat, proje etkinlikleri, görsel sunuşlar, tasarım, üç boyutlu ürünler hazırlama, origami ve maketler hazırlama, reklam veya ilan hazırlama.

Öğrencilerin Kullandıkları Materyallerle Öğrenme Yolları

Öğrenirken daha çok video, filmler, bulmacalar ve haritalardan faydalanırlar.

Zihin ve kavram haritalarından faydalanma.

Öykü panosu, yap-boz tasarlama, konuşulan ya da okunan şeylerin şemasını çizebilme imgeleri düzenleme.

Zihinsel resimler oluşturun, hayal ederek öğrenme.

Mesleki Alanları: Ressam, Artist, fotoğrafçı, Kameraman, Mimar, Heykeltıraş, Tasarımcılık, Dekaratörlük, İzci, avcı, rehber gibi meslek alanlarında başarıyla çalışabilirler,

Anahtar Kavramlar: Resim, şekil, çizgi, renk, biçim, tasarım, harita, diyagram, pusula, görsel, fotoğraf, şemalaştırma.

4. BEDENSEL- KİNESTETİK ZEKÂ

Hareketlerle, jest ve mimiklerle kendini ifade etme beyin ve vücut koordinasyonu etkili bir biçimde kullanma becerisini kapsar.

Çevresini, nesneleri, dokunarak ve hareket ederek incelerler.

Fiziksel beceri isteyen alanlarda (dans, spor, vb) başarılıdırlar.

Bir veya birden çok, sporla uğraşırlar.

Uzun süre hareketsiz oturamazlar.

Taklit ve motor becerileri gelişmiştir.

Bu bireylerde koordinasyon, denge hız, el becerisi ve esneklik dikkat çekicidir.

Bir şeyleri parçalayıp tekrar birleştirmeyi çok severler.

Söylenenden daha çok yapılanı hatırlarlar.

Beden dilini kullanmada başarılıdır.

Okunan, söylenen bir olayı kolayca hatırlayabilirler.

Konuyu açıklayıcı hareket zinciri yapabilirler.

Sağlıklı yaşam konusunda bedenlerine özen gösterirler.

Fiziksel işlerde, görevlerde, dikkatlilik gösterirler.

Zevk Aldıkları Çalışmalar: Rol yapma, atletizm, dans, dikiş, nakış, dokuma, sanat projeleri, faktör, gösterip-yaptırma-benzetim.

Öğrenme Biçimleri ve Kullandıkları Materyaller:

Zihinle bedeni birleştirecek, mimiklerle, dokunarak, Gezi, inceleme, model, maket ve dansla öğrenirler.

Meslek Alanları: Spor, dans, Heykeltıraş, Teknik Direktör, Oyunculuk, Cerrahlık, Pandomim, Balerin, Balet, Sihirbazlar, Tamircilik.

Anahtar Kavramlar: Beden, vücut, denge, el becerisini inşa etme, spor, drama, tiyatro, gösteri, koordinasyon üretme.

5. MÜZİKSEL RİTMİK ZEKÂ

Sesler, notalar, ritimlerle düşünme, farklı sesleri tanıma yeni sesleri ve ritimleri üretme becerilerini kapsar.

Farklı seslere karşı duyarlıdır.

Müziği yaşamlarında kullanmak için fırsatlar oluştururlar.

Seslere, nota ve ritimlere karşı özel bir ilgiye sahiptirler.

Diğer insanların duygularına karşı duyarlıdırlar.

Bir müzik aletini kolayca çalabilirler.

Özgün müzik kompozisyonlar, oluşturabilirler.

Dil kuralları ve müzik kurallarını kolayca ilişkilendirebilirler.

Ders çalışırken farkında olmadan ritim tutulabilir.

Öğrenme Biçimleri ve Kullandıkları Materyaller

Öğrenmede müzik, teyp, dekoder, kasetler ve ritimlere ihtiyaç duyarlar.

Melodi ve ritim yaratarak, empati, kurarak, seslere duyarlı davranarak, enstrüman kullanarak, müziğin yapısını kavrayarak öğrenmeye çalışırlar.

Meslek Alanları: Şarkıcı, Besteci, Müzisyen, Orkestra Şefi, Müzik eleştirmeni

Anahtar Kavramlar: Melodi, ritim, nota, tempo, ahenk, ses, uyum, enstrüman, beste, şarkı, dinleme, kulak doygunluğu, ıslık, solist, ozan, nota.

Not: Müzik zekâsı 8 zekâ alanı içinde ilk önce gelişenidir.

6. ÖZE DÖNÜK İÇSEL ZEKÂ

Bireyin kendisini, gücü ve zayıf yönlerini, ruhlarını, arzu ve niyetlerini anlama ve bu doğrultuda yaşamını planlara ve yönlendirme becerilerine sahiptirler.

Bu zekâ alanı gelişimini bireyler kendi duygularıyla nasıl baş edebileceklerini bilirler, kişisel problemlerini kolayca çözerek, kendi hedeflerini belirleyebilirler.

Düşünceli olma, kendine güvenme, bağımsız kalma ve çalışmaya geçerler.

Amaçları belirgindir.

Bireysel başarılar peşinde koşarlar.

Öz değerlendirme yapma yetenekleri gelişmiştir.

Günlük tutma başlıca faaliyetleridir.

Yaşadıkları her olay veya deneyim üzerinde çok fazla düşünürler.

Kendi içlerinde bir değer ve anlayış evresini oluştururlar.

Yaşam felsefelerini oluşturmaya yönelik bir arayış içindedirler.

Yaşamlarındaki amaçların net olarak farkındadırlar.

Not: Bu zekâ alanına belli bir meslek grubu vermek çok doğru olmaz.

Her meslek alanında bu zekâyâ rastlamak mümkündür.

Öz saygıları yüksektir.

Benlik algısı güçlüdür.

Yalnız kalmaktan hoşlanırlar.

Kendi iç dünyalarında düşünürler.

Yaşamlarında motivasyon kaynakları, hedefleridir.

Öğrenme Biçimleri ve Kullandıkları Motivasyonlar:

Öğrenirken bireysel çalışmalar, kendini değerlendirme ve kişisel farkındalığa ihtiyaç duyarlar.

Yoğunlaşarak duygu ve düşüncelerinin farkına vararak, düşünmeyi düşünerek, benliğini geliştirerek, özgün bireysel etkinlikler yaparak öğrenirler.

Meslek Alanları: Yazar, Psiko-terapist, sosyal hizmet uzmanı, Dini Lider, Sanatçı, İş adamı, Ressam,

Anahtar Kavramlar: Öz benlik, özsaygı, özgüveni öz betim, bireysel sorumluluk, zayıfa güçlü yanlar amaç belirleme, inzivaya çekilme.

Uyarı: Gardner, bu zekâ boyutunun çok özel olduğunu ve diğer zekâ boyutlarının tümünü kazandığını savunur.

7. KİŞİLER ARASI SOSYAL ZEKÂ

İnsanlarla ilişki kurma, diğer bireylerin ruh hallerini, duygularını anlama ve davranışlarını yorumlama yeteneklerine sahiptirler.

İletişim becerileri yüksektir.

İkna becerileri yüksektir.

Ekip, küme çalışmalarından hoşlanırlar.

Yakın ve samimi ilişkileri severler.

Başkalarının duygu ve isteklerini dikkat alırlar.

Farklı sosyal çevreler kolayca uyum sağlayabilirler.

Liderlik özellikleri belirgindir.

Yönetme ve organize etmeden zevk alırlar.

Dinlemeyi ve konuşmayı severler, hoşgörülüdürler.

Grup ve takım çalışmasından çok özel ve mükemmel ürünler ortaya çıkararak, gruplar halinde çalışmaktan zevk alırlar.

Organizasyonların baş elemanlarıdır.

Çok fazla arkadaşları vardır.

Öğrenme biçimleri ve kullandıkları materyaller:

Grup sinerjisi oluşturma, sempati kurma, işbirliği yaparak, iletişim kuralı öğrenirler.

Grup tartışmaları, tartışma teknikleri ve projeler, akran öğretimi, gözlem, taklit, başlıca öğretim etkinlikleridir..

Meslek Alanları: Öğretmenlik, yönetim, işletme, danışmanlık, psikolog, politika, turizmcilik, dini lider, pazarlamacılar, sosyologlar, halkla ilişkiler, organizatörler.

Anahtar Kavramlar: İnsanlar, ilişkiler, iletişim etkileşim anlaşıma, işbirliği, birliktelik, empati, yüz ifadesi, jest mimik, sosyalleşme, kalıplar.

DOĞACI- VAROLUŞÇU ZEKÂ

Sonradan ilave edilen sekizinci ve son zekâ alanıdır.

Doğayı sever ve korurlar.

Açık havada çalışmayı severler.

Hayvan beslemeyi ve bitki koleksiyonu yapmayı severler.

Çevre temizliğine karşı duyarlıdırlar.

Gezi, gözlem ve müze faaliyetlerini severler.

Doğadaki canlıları tanıma, araştırma ve canlıların yaşantıları üzerine düşünmekten zevk alırlar.

İnsanın varoluş nedenlerini ve kendi varoluşlarını düşünürler.

İnsanın varoluşuyla ilgili karmaşık sorulara cevap verme kapasiteleri ve duyarlılıkları vardır.

Örneğin Yaşamın anlamı nedir?

Neden ölüm var, dünyaya neden geldik? Gibi karmaşık soruları cevaplamayı isterler.

Doğanın insanlar üzerindeki ya da insanın doğa üzerindeki etkisi ile ilgilenirler.

Öğrenme Biçimleri:

Doğayı gözlemleme, doğada zaman geçirme.

Bitki yetiştirme, taş, toprak biriktirme, belgesel izleme, doğa fotoğrafları çekme.

Meslek alanları: Zooloji, botanik, organik kimya, jeoloji, meteoroloji, arkeoloji, dağcılık, izcilik

Anahtar Kavramlar: Ekoloji, doğa, fosil, iklim, hayvancılık.

AKTİF ÖĞRENME (ETKİN ÖĞRENME-Thomas Good)

Genel Özellikleri:

Etkin öğrenme;

Bireyin öğrenmesinden kendisinin sorumlu olduğu,

Bireye karar alma ve kararını uygulama fırsatının verildiği,

Bireyin öğrenme sürecinin merkezinde yer alarak bu sürece aktif olarak katıldığı öğrenme sürecidir.

Aktif öğrenmede öğrenciler pasif alıcı olmaktan çıkıp, yaparak-yaşayarak öğrenirler.

Öğrenci öğrenme sürecine aktif olarak katıldığından karar verme, sorumluluk alma ve öğrenmeyi öğrenme olanağına kavuşurlar.

Çağdaş eğitimde aktif öğrenmenin giderek daha fazla ilgi görmesinin en önemli nedeni '**Öğrenmeyi öğrenmeye**' olarak sağlanmasıdır.

Etkin öğrenme sürecinde birey katılımcı durumdadır.

Öğrenciler kaynaklara kendileri ulaşır, bilgiye ulaşmanın yollarını öğrenirler.

Öğrenciler analiz, sentez ve değerlendirme gibi üst düzey becerilerle sürece dâhil olur.

Öğrenciler elde ettikleri bilgiyi örgütler ve paylaşırlar.

Bireyler, bireysel ve grup olarak sorumluluk alırlar ve bunları yerine getirirler.

Öğrenme ortamı sınıfla sınırlı değildir.

İşbirlikçi öğrenme, aktif öğrenmenin önemli özelliklerindendir.

Etkin öğrenme, öğrenmeyi öğrenme ve yaşam boyu öğrenme kavramlarını da beraberinde getirir.

Etkin öğrenmede sarmal programlama programlara yaklaşımı kullanılır.

Etkin öğrenme süresinde **Tümel** değerlendirme yapılır.

Etkin öğrenmede öğrenci hem kendi öğrenmesine hem de arkadaşlarının öğrenmesini değerlendirilmektedir.

Etkin öğrenme modelinden her konuda ve düzeyde faydalanılabilir.

Etkin öğrenmenin olduğu bir sınıfta beş temel nitelik göre saptanmaktadır.

- a. Güven
- b. Enerji
- c. Özdenetim
- d. Gruba ait olma
- e. Farkında olma

Etkin öğrenme sınıflarında öğrenciler kendi öğrenme hedeflerini saptamaktan, öğrenme etkinliklerini planlamakta uygun öğrenme stratejini seçmekte ve öğrenme sürecini kendisi değerlendirmektedir.

Uyarı: Aktif öğrenme sürecinde öncelikle öğrencilerin özdenetim ve duyarlı olma davranışları gelişir.

BONWELL VE EİSON'A GÖRE ETKİN ÖĞRENME SINIFLARINDA ŞU ÖZELLİKLER DİKKATİ ÇEKMEKTEDİR.

1. Öğrenciler dinlemekten çok derse katılırlar.
2. Öğrenci becerilerini geliştirme daha önemlidir.
3. Öğrenciler üst düzey düşünme düzeylerine çıkalar.
4. Öğrenciler okuma-yazma, tartışma gibi etkinliklere teşvik edilir.
5. Öğrencinin tutum ve değerleri dikkate alınır.

Aktif öğrenmede öğrencinin öğrenme güdüsü vardır ve bu güdüyü kendisi geliştir.

Öğrenciler bilgiler arasında ilişki kurar, öğrendiklerini yeni durumlara uygular, mümkünse şematik olarak gösterir.

Öğrenci öğrenip öğrenmediğini sürekli kontrol eder ve yeni öğrenme stratejilerini dener.

Öğrenci dikkat ve enerjisini iyi yönetir, gerektiği yerde çalışmaya ara vermesini bilir.

Aktif Öğrenmenin Temel Koşulları

1. Aktif öğrenmede olmazsa olmaz bireyin nasıl öğrendiğini bilmesi, kendi bilişsel yeti ve mekanizmasını iyi tanıması yani “Öğrenmeyi öğrenmiş” olması gerekir.
2. Öğrencinin öğrenme (öz düzenleme) sorumluluğunu kendisinin üstlenmesi ve öğrenme sürecindeki tüm kararları kendisinin almasıdır.
- 3-Karmaşık öğretimsel işlemler: Öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini kazanmaları (analiz, sentez, değerlendirme)

Bunu sağlamanın temel yolu, öğrencilerin sürece etkin katılım sağlamalarıdır.

Aktif öğrenmede öğrenciler, birbirleriyle etkileşimde bulunur sorunlarını ve bilgilerini bir biriyle paylaşır.

Aktif öğrenmede sınıfların düzeni durağan değil, hareketlidir.

Aktif öğrenmede öğrenci ne öğrenmeliyim, nasıl öğrenmeliyim ne kadar öğrenmeliyim, neyi daha çok öğrenmeliyim gibi birçok sorunun cevabını kendisi verir ve öğrenme sürecini bu sorulara alacağı cevaplara göre kendisi belirler.

Aktif Öğrenme “Etkin Katılım” ilkesine dayanır.

Aynı zamanda 'Ezbersiz eğitim, Dönüştürmecî öğrenme' ilkelerine bağılıdır.

Aktif öğrenmede öğrenciler işbirlikçi ve bireysel çalışabilirler.

Aktif öğrenmenin gerçekleştiğı bir sınıfta herkes aynı anda konuşabilir, söylediklerini dinleyecek birini bulabilir, dersin akışını sağlayacak kurallar dışında fazla kurala yoktur.

Aktif öğrenme yaklaşımında, dersin bir bölümünde öğrencilerin düşüncelerini ve cevaplarını paylaşımları çok önemli görülür.

Aktif öğrenme bilginin yapılandırılmasına yardımcı olur ve öğrencilerin anlama düzeylerini öğretmenlerin anlama düzeyi kadar geliştirir.

Aktif öğrenme ilkelerine dayalı bir sınıf ortamı tasarlanırken aşağıdaki konulara dikkat edilmelidir.

- a. Katılımı artırma.
- b. Canlı ve eğlenceli bir öğrenme
- c. Daha derin ve unutulmayan bilgi
- d. Bilgi kullanma ve uygulamaya dönüş düzeni için cesaretlendirme.

Aktif öğrenmede öğrencinin bilgiyi anlaması, özümlemesi, üretmesi ve kullanması söz konusudur.

Birçok kaynakta aktif öğrenme ve Metabilişsel düşünmenin birlikte anıldığı görölmektedir.

Bunun nedenini aktif öğrenmeyi destekleyen birçok etkinliğin metabilişsel düşünme ile oldukça yakın ilişkilere sahip olmasıdır.

Metabilişsel Düşünme: (A. Brown)

Bireylerin öğrenme etkinliklerinde kendi performansları üzerine düşünmeleridir.

Metabilişsel Düşünmede:

- A. Öğrenci bilişsel süreci kendisi yönetir.
- B. Bilgiyi nerede, nasıl ve ne zaman kullanmaya kendi karar verir.

Neyi daha fazla öğrenmesi gerektiğini belirler.

Aktif Öğrenmenin Faydaları

Öğrenmeyi öğrenme becerisi kazandırır.

Yaşam boyu öğrenme fırsatı bulur.

Bireysel farkları uygun eğitim sağlar.

Her öğrencinin sürece etkisi katılımını sağlar.

Her öğrenci bireysel özelliklerine ve hızına göre öğrenir.

Özdenetim ve özdeğerlendirme becerilerini geliştirir.

Kalabalık sınıflarda da kolayca uygulanmaktadır.

Başarı düzeyini yükseltir.

Kullanışlıdır.

Ekonomiktir.

Katılımı artırır.

Olumlu arkadaş ilişkisini geliştirir.

Motivasyon artırır.

Okul ve öğrenmeye karşı olumlu tutum artar.

Sorumluluğu artırır.

Karar verme becerisini geliştirir.

Yavaş öğrenen ve üstün yetenekli öğrencilere daha çok zaman ayırmasını sağlar.

Aktif Öğrenmenin Amaçları

Bilimsel düşünmeyi sağlamak

Bilgi kaynaklarına ulaşmayı öğrenmek

Problem çözme becerileri kazandırmak

Neden-sonuç ilişkisi kurmayı öğretmek

Öğrencilerin kendilerini yenilemelerine olanak sağlamak

Toplumsal bilinç kazandırmak

İletişim becerilerini geliştirmek

Akıl, bilgi, teknoloji üretebilmeyi sağlamak.

Yönetici ve girişimci bireyler yetiştirmek.

Sosyal becerileri geliştirmek

Bilginin özümlemesini, anlamlandırılmasını ve yeniden üretilmesini sağlamak

Aktif Öğrenmede Öğrenmenin Rolü

Öğrencilerin bireysel ve grupça çalışmalarını sağlama

Bilimse araştırmayı destekleyici etkinlikler hazırlama.

Öğrencilerin sorularına çözüm bulmasını sağlayacak bol materyalle öğrenmeyi destekleme

Yapılan yöntemlerin çeşitli yollarla dile getirilmesine olanak sağlama

Öğrencileri gözlem yapmaya yönlendirecek ilginç sorulara yöneltme

Öğrencilere dostça davranma

Öğrencilerle tek tek ilgilenme

Grup çalışmalarını örgütleme

Grup raporlarının sınıfta tartışmalarını sağlama

EĞİTİM DURUMLARI MODELİ (GAGNE)

Gagne, bilişsel ve davranışçı kuramın ilkelerini bir araya getirerek sınıfta öğretimin nasıl gerçekleşeceğine ilişkin bir model sunmuştur.

İnsan zihninin çalışmasından yola çıkarak öğretim faaliyetlerinin etkili bir şekilde yapılması için bir sıra önermiştir.

Bu modele göre öğrenme gözlenebilir davranışlardan dolayı olarak anlaşılır ve öğrenme beyinde gerçekleşir.

Öğrenmeyi hem iç hem dış faktörler etkiler.

Gagne'ye göre öğretimin amacı, öğrencilerin problem çözme becerilerinin geliştirilmesidir.

Öğrenme dışsal uyaranların bilişsel süreçlerle yapılandırılmasına bağlı bir işlemdir.

Modele göre öğrenme işinin düzenlenmesinde planlama, öğrenilecek birey için yapılmalıdır.

Bu nedenle Gagne'nin yaklaşımı bilişsel öğrenme kuramları ve davranışçı kuramların özgün bir sentezi olarak düşünülebilir.

Birbirinden farklı öğrenme türleri vardır.

Bu nedenle her öğrenme türüne göre, öğretim yaşantılarının düzenlenmesi gerekir.

Öğrenme aşamalı ve birikimli bir süreçtir.

Yeni öğrenmeler önceki öğrenimler üzerine inşa edilir.

Farklı öğrenme ürünleri, farklı öğrenme-öğretme stratejilerinin bir arada kullanılmasını gerektirir.

Bu nedenle öğretmenler üst düzeyde mesleki yeterliliklere sahip olmalıdır.

Öğrenci kendi deneyimleriyle yaparak yaşayarak öğrenir.

Bu nedenle eğitimde öğretmenden çok öğrenci etkin olmalıdır.

Öğrenciye kazandırılacak öğrenme ürünleri önceden belirlenmelidir.

Bu durumda öğretimi planlamaları daha da kolaylaşır.

Öğrenme belli bir zaman alır ve insanın hayatındaki bir işlemdir.

Bu nedenle bu kurum bilgiyi işleme modelinin öğelerini de içermektedir.

Gagne'ye göre öğretim: Öğrencide öğrenmenin başlaması, sürdürülmesi ve sonuçlandırılmasını sağlayan ve birbirini izleyen **dış olaylar** dizisidir.

Öğretmenin Görevi ise öğrenme hedefleri doğrultusunda, öğrenme süreçlerine uygun olarak öğrenmeyi etkileyen dışsal olayları seçme, organize etme, düzenleme ve denetlemedir.

Ders planlamada dikkate alması gereken en önemli nokta her bir içsel öğrenme sürecini ve üst düzeyde destekleyecek dışsal etkinlikleri düzenlemedir.

Öğrenme kısa ve uzun süreli öğretme evrelerine göre düzenlenir.

GAGNE VE ÖĞRENME ÜRÜNLERİ

1. Bilişsel (Zihinsel/Entelektüel) Beceriler:

Çok basit dil becerilerinden, oldukça karmaşık durumlara kadar 8 alt başlık altında incelenen öğrenme hiyerarşisidir.

Bilişsel beceriler “Nasıl”ı bilme ile ilgilidir.

Örneğin bayağı kesir ondalık kesire nasıl dönüşür.

Bilişsel beceriler bilgiyi kullanma ve uygulamayı gerektirir.

a. İşaret Öğrenme: Öğrenmelerin en alt basamağıdır.

Refleks niteliğinde davranışları kapsar.

Klasik koşullanma ile öğrenilir.

b. Uyarıcı/yanıt öğrenme (Uyarıcı davranış bağıni öğrenme)

Edimsel koşullanma ile öğrenilir.

Birey belli uyarıcılara ne tür tepkiler vermesi gerektiğini öğrenir.

Örneğin sürücünün kırmızı ışıktaki durması gerektiğini öğrenir.

c. Zincirleme/Motor Öğrenme:

Edimsel koşullanma ile ardışık uyarıcılara bütünsel tepki vermeyi öğrenmedir.

Birey birden fazla sayıda uyarıcı tepki bağlarını “Tek bir olayda” kullanır.

Örneğin çay demleme

d. Sözel Bağ Kurma: (Sözel İlişkilendirme):

Kelimeler arasında ilişkiler kurmayı öğrenimidir.

Şiir ezberleme konuşma, yazama gibi ilgili kavram ve anlamlar, bütünleştirerek öğrenmedir.

e. Ayırt Etmeyi Öğrenme:

Kavramların farklılıklarını öğrenme ile ilgilidir.

Örneğin köpek ile kuzu, kare ile dikdörtgen arasındaki farkı anlama.

Öğrencinin farklı uyarıcıların farklarını zihinsel olarak bildiği basamaktır.

Birey bu basamakta ilk dört basamaktan farklı olarak zihnini kullanır.

Ayırt etme zihinse becerilerin ilk basamağıdır.

f. Kavram Öğrenme:

Kavramların anlamını içeriğini öğrenme bu basamaktır.

Kavramlar, olgular, nesneler, benzerlik ve farklılıklarına göre sınıflandırılır ve genellemeler bu basamakta yapılır.

Birey bu basamakta tanımlamalar ve anlam bilgisine ilişkin açıklamalar yapabilirler.

g. İlke Öğrenme (Kural Öğrenme):

İki veya daha fazla kavram ve olgu arasında neden-sonuç ilişkisi ve yasaları gözleyerek anlamlı ilişkiler kurmayı öğrenmedir.

Öncelik, sonralık ilişkileri de bu basamakta öğrenilir.

Problem Çözme: Ulaşılması en çok istenilen aşamadır.

Ancak 7 aşamayı tamamlayabilenler bu basamağa ulaşabilir.

Bağımlı-bağımsız değişken kullanılır ve özgün çözümler üretilir.

Bu basamakta orijinal çözüm yolları bulunur.

Uyarı: Bu 8 aşamanın ilk 4 basamağı davranışçı kurama uygun süreçlerle öğrenilirken, son 4 basamak zihinsel işlemleri gerektirir ve bu nedenle Gagne bunları zihinsel beceriler olarak ortaya koyar.

2. Sözel Bilgiler: Bilişsel hedef sıralanmalarındaki “Bilgi” basamağındaki davranışları içerir.

3. Tutumlar: Duyuşsal hedeflerdeki davranışları içerir.

4. Psikomotor Beceriler: Devinişsel alandaki davranışları içerir.

5. Bilişsel Stratejiler: Bireyin öğrenmesini etkileyen ve bireylerce kullanılan davranış ve düşünme biçimlerine rehberlik eder.

Dikkat çekme, kodlama depolama, geriye getirme, transfer ve problem çözme için çeşitli stratejileri öğrenmek gerekir.

Örneğin, kendine özgü etkili bir not tutma stratejisi geliştirme.

Örneğin enerji tüketmenin çok olduğu saatlerde tasarruf için özgün bir plan önerme.

İşaret Öğrenme: Klasik Koşullanma

Uyarıcı- Tepki ilişkisini öğrenme

Zincirleme 1 Motor Öğrenme

Sözel İlişkilendirme

Edimsel Koşullanma

Ayırt etmeyi öğrenme

Kavram öğrenme

İlke öğrenme

Problem çözme

Bilişsel Öğrenmeler

GAGNENİN TEMEL ÖĞRETİM MODELİNİN 9 AŞAMASI

1. Dikkat Çekme ve Motivasyon Sağlama
2. Öğrenciyi Hedeften Haberdar Etme
3. Ön Bilgilerin Hatırlatılması
4. Beklene davranışın ortaya çıkmasını sağlayacak uyarıcıların verilmesi
5. Öğrenciye Rehberlik Etme
6. Davranışı Ortaya Çıkartacak Ortam Hazırlama

7. Geribildirim Verme

8. Öğrenmeyi Değerlendirme

9. Öğrenilenlerin Transferinin Sağlanması

TEMEL ÖĞRETMEN MODELİ (GLASSER)

Bu modele göre, okul öğrencilerin temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bir eğitim düzenlenmeli ve onları tatmin etmelidir.

Glasser insan ihtiyaçlarını beş gruba ayırmıştır bunlar:

- Temel ihtiyaçlar
- Sevgi
- Güç
- Özgürlük

Bu model-Sistem- yaklaşımına dayalı olarak geliştirilmiştir.

Sınıftaki öğretimin kalitesi disipline de olumlu yansımaktadır.

Bu modelin temelinde Davranışçı ve Bilişsel yaklaşımların sentezi söz konusudur.

Glasser'in **amacı**, tüm öğrenme ve etkinliklerinde geçerli olabilecek bir model oluşturmaktır.

Glasser öğretimin asıl amacının, öğrencilerin öğretilmek istenen davranışı büyük bir ustalıkla tutarlı olarak yapmalarını sağlamak olduğunu belirtmiştir.

Öğretmenler öğrencilerine salt bilgi aktarmamalı onların öğrenmeyi öğrenmelerini sağlamalıdır.

Çünkü öğrencilerin bağımsız çalışabilmeleri için öncelikle öğrenmeyi öğrenmiş olmaları gerekir.

GLASSER'E GÖRE SINIFTA BAŞARILI OLMANIN ŞARTLARI

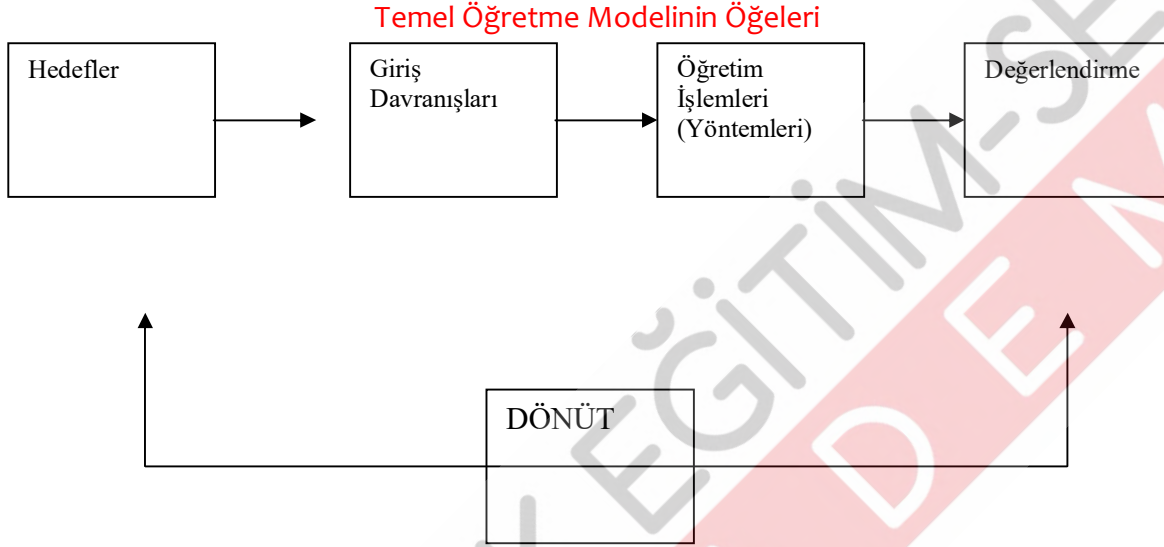
- İç ve dış pekiştireç önemlidir bunlar kullanılmalıdır.
- Öğrenciler öğrenmeyi öğrendikten sonra bağımsız olarak problemi çözebilir.
- Sınıfta yapılacak nitelikli öğrenme-öğretme etkinlikleri öğrenciyi mutlu ve başarılı eder.
- Sınıfta yapılan etkinlikler öğrenmeye bilişsel ve duyuşsal açıdan zarar vermemelidir.

e. Sınıf ortamı samimi, içten ve destekleyici olmalıdır.

Öğrenci kendi çalışmasını değerlendirmeli ve geliştirmelidir.

f. Öğrenciler ellerinde gelemin en iyisini yapmalıdır.

f. Öğrenciler ellerinde gelemin en iyisini yapmalıdır.

SLAVİN'IN ETKİLİ ÖĞRETİM MODELİ

Temelinde Carroll'un okulda öğrenme modelinin ilkeleri yer almaktadır.

Grupla öğretim yaklaşımına uygun bir modeldir.

Model, öğrenme düzeyini etkileme gücünde olan değişmeye açık değişkenleri işe koşarak öğrenme düzeyini yükseltmeye çalışmaktır.

Etkili bir öğretim 4 temel öğeden oluşur.

ETKİLİ ÖĞRETİMİN ÖĞELERİ

1. Öğretimin Niteliği: Öğrenilecek konu öğrenci için ne kadar anlamlıysa ve günlük yaşamda öğrencinin işine ne kadar çok yararsa öğretimin niteliği o kadar yüksek olur.

Bilgilerin içeriğinin kolayca ve anlamlı sunulması da öğretimin niteliğini artırır.

2. Öğretim Düzeyini Uygun Hale Getirme: (Uygun Öğretim Seviyesi): Sınıftaki farklı öğrenme düzeyleri dikkate alınarak farklı strateji, yöntem ve teknikler kullanılmalıdır.

Sınıf belli bir düzeye getirilmelidir.

Ders öğrenciler için ne çok kolay ne de çok zor olmalıdır.

3. Teşvik Etme (Cesaretlendirme): Öğretmen konunun öğrenilebilmesi için öğrencide istek uyandırmalıdır.

Bunun içinde konunun nerede, ne zaman işe yarayacağını öğrencilere söylemelidir.

Zaman: Öğrenilmesi gereken konuların, ünitelerin en az zaman harcanarak öğretilmesidir.

Öğrencilere öğretilen konuyu öğrenmeleri için yeterli süre verilmesi durumu ifade eder.

Güdülenen öğrenci daha az zamanda öğrenir.

Yukarıdaki üç öge artırılarak zamanda tasarruf edilebilir.

Bu modele göre etkili öğretim sadece iyi öğretmek değildir.

Öğretim kalitesi ne kadar yüksek olursa olsun öğrenciler temel yetilerden ya da bilgilerden yoksun olurlarsa, motivasyon eksikliği varsa, öğrenmek için gerekli süreden yoksunlarsa öğrenemezler.

Diğer yandan öğretim kalitesi düşükse öğrenciler ne kadar motivasyon, yetenek, zaman sahibi olurlarsa olsunlar çok bir şey fark etmez.

Bu nedenle etkili öğretim bu dört değişkenin bir arada sağlanması ile gerçekleşir.

OKULDA ÖĞRENME KURAMI (CARROLL)

Carroll tarafından 1963 yılında önerilmiş bir modeldir.

Bu modelin temelini “Hızlı öğrenen ve Yavaş öğrenen öğrenciler” vardır görüşü oluşturur.

Carroll’un bu modeline göre her öğrenciye, ihtiyaç duyduğu zaman ve ek öğrenme olanakları verildiğinde tüm öğrencilerin belirlenen öğrenme düzeyine ulaşacakları savunulmaktadır.

Bu model, Bloom’un Tam Öğrenme, Keller’in Bireyselleştirilmiş Öğretim, Slavin’in Etkili Öğretim Modelinin de temelini oluşturur.

Herkes belli bir konuyu öğrenmede gereksinim duyduğu zamanı o konuyu öğrenmeye ayırırsa yeterli öğrenme düzeyine ulaşır. Carroll bunu şöyle ifade etmiştir:

Öğrenme Düzeyi= Öğrenme İçin Harcanan Zaman

Öğrenmek İçin Gerekli Zaman

Modelin belirleyici değişkeni **zaman’dır**.

Bu öğrenme modelinde öğretim hizmeti oldukça önemlidir.

ÖĞRETİM HEDEFLERİNE ULAŞMA İÇİN ÖĞRETMENİN YAPMASI GEREKENLER ŞUNLARDIR:

1. Ne öğretileceğine karar vermek.
2. Öğrencileri güdülemek
3. Öğretim araç-gereçlerini hazırlamak
4. Araç gereçleri uygularken öğrencilerin özelliklerine dikkat etme
5. Süreçte öğrencileri izlemek ve öğrenme güçlüğü olan öğrencilere yardım etmek
6. İstenen davranışları pekiştirmek
7. Yeterli tekrarları yapmak

MODELİN ÖĞELERİ

1. Yetenek: Öğrencinin bir konuyu öğrenebilmek için ihtiyaç duyduğu zaman miktarıdır.

Bazen öğrenciler sahip oldukları yetenek nedeniyle öğrenmelerini daha kısa sürede gerçekleştirirler, bazı öğrenciler ise daha az zamana ihtiyaç duyarlar.

2. Öğretimden Yararlanma Yeteneği: Öğrencinin öğrenmek için hazırbulunuşluğa sahip olmasıdır.

Öğrencinin bir öğrenme birimini anlayabilmesi için gerekli olan ön koşul öğrenmeleri, kapsar.

Ön koşul öğrenmelere sahip öğrenciler daha kısa sürede öğrenir.

Tam öğrenmedeki karşılığı bilişsel giriş davranışlardır.

3-Sebat/Sabır: Sebat tutumla ilişkili bir kavramdır.

Öğrencilerin bir konuyu öğrenmek için gönüllü olarak harcadıkları zaman miktarıdır.

Tam öğrenmedeki duyuşsal giriş davranışlarına karşılık gelir.

Sebat güdülenmenin bir sonucudur.

Okullarda sabit olarak ayrılan süreler yerine her öğrencinin kendi öğrenme zamanını ayarlamasını içermektedir.

Tam öğrenmedeki karşılığı öğretim hizmetinin niteliğidir. (İpucu-pekiştireç-katılım-dönüt-Düzelme)

5. Öğretimin Niteliği: Ek zaman gerektirmeyecek şekilde öğretim sürecinin düzenlenmesidir.

Öğretimin niteliğinde öğrenme konuları hep öğrenciye uygun gelecek şekilde seçilir, düzenlenir.

Uyarı: Bu faktörlerden ilk üçü öğrenci niteliklerine, son ikisi ise öğrenme ortamına ait özellikleridir.

Örnek: Programı inceledim. Bu ders için bize 20 saatlik süre vermişler. Fırsat.

Ama benim bu dersi öğrenmek için en az 40 saat gerekir. Yetenek.

Gerçi hangi ders olursa olsun ilk 10 saati büyük bir istekle dinliyorum, sonrası bireysel sorumluluk geliyor. Sebat

BASAMAKLI ÖĞRETİM (NUNNLEY)

Nunnley tarafında 2001 yılında geliştirilmiştir.

Öğrenci merkezlidir.

Beynin işleyici üzerine yapılan araştırmalara dayanılarak ortaya konmuştur.

İçeriğin ve düşünme süreçlerini oluşturmada Bloom taksonomisinden yararlanmıştır.

Model öğrenciyi güdüleyen ve üst düzey düşünmesini cesaretlendiren üç basamaktan oluşur.

Öğretim etkinlikler yoluyla yapılır.

Öğrencilerin öğrenme sürecinin hangi aşamasında oldukları belirlenir ve yaratıcılığa dayalı etkinliklere katılmaları sağlanır.

Öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve beklentileri doğrultusunda en üst düzeyde öğrenebilmesi için hedefler saptanır.

Öğrenciler bulundukları basamaklara göre ustalık dereceleri alırlar.

Basamaklı öğretim, öğretmenlerin içeriği değerlendirmeleri ve hiyerarşik bir sıra ile tasarımları

gerektiğini belirtir.

Öğrenci başarısını yükseltme ve bireysel farklılıkları uygun öğretim yapmak amaçlanır.

İlerlemeci eğitim yaklaşımına, bilişsel öğrenme kuramına ve yapılandırmacı öğrenme kuramına bağlı olarak geliştirilmiştir.

Model öğrencilerin farklı ilgi ve yetenek alanlarına, farklı öğrenme yollarına sahip olduğunu ileri sürer.

Öğretmen ders anlatan değil, öğrencileri araştırmayı sevk eden, yok gösteren rehberlik eden bir rol üstlenmiştir.

Yapılacak etkinlikler güçlük düzeyi ve aşamalılık ilişkilerine dayanarak C, B ve A olmak üzere üç basamakta ele alınmaktadır.

Öğrenciler bu basamaklar da farklı görev ve sorumlulukları yerine getirmekte ve ilgi duydukları konular üzerinde sorumluluklar almaktadır.

Her bir görevin ve sorumluluğun belirli bir zamanda tamamlaması şarttır.

Görevin zorluğuna göre, basamakların belirlenen bir puan değeri bulunmaktadır.

NUNLEY'İN BELİRLEDİĞİ ÜÇ BASAMAK ŞUNLARDIR:

Basamak C: En alt düzey C basamağıdır.

Bloom'un bilgi ve kavrama basamağına denk gelir.

Bu düzeyde öğrenciler temel bilgileri alırlar.

En çok etkinlik yapılan ve tüm öğrencilerin başarması beklenen basamaktır.

Öğrenci B-basamağına geçebilmek için C basamağındaki etkinliklerden en az 65–90 puan almalıdır.

Basamak B: Bilginin işlenmesi ve uygulanması bu basamaktır.

Farklı yöntem ve teknikler bu basamakta kullanılır.

Bloom'un uygulama basamağına denk gelmektedir.

Öğrencilere C basamağında edindikleri bilgi ve becerileri uygulanabilecekleri etkinlikler sağlanır.

Üst düzey düşünme becerileri harekete geçirilir.

B basamağı etkinlikleri C düzeyi etkinliklerden daha üst düzeyde olmalıdır.

Bu aşamada her bir etkinlik 15 puandır ve öğrenciler ilgilerini çeken etkinliklerden birini seçip uygularlar.

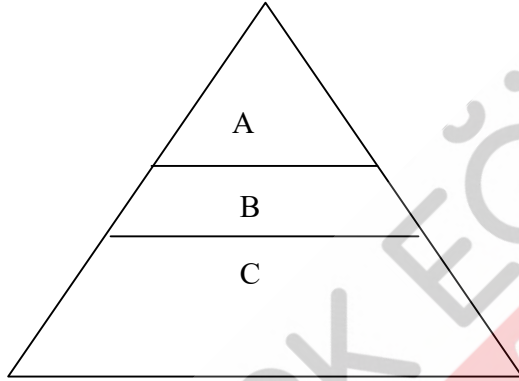
Basamak A: En üst düzey A basamağıdır.

Bloom'un analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarına denk gelir.

Değerlendirmede Portfolyöler (gelişim dosyaları) sözlü savunma ve puanlama (rubrikler) kullanılır.

Bu basamakta öğrencilerden konuyu sorgulamaları ayrıntılı analiz yapmaları ve senteze ulaşmaları beklenir.

Bu basamakta öğrencilere eleştirel düşünme becerisi kazandırılması amaçlanır.

A= Analiz, Sentez değerlendirme

B= Uygulama

C= Bilgi Kavrama

BEYİN TEMELLİ ÖĞRENME

(HEBB VE CAİNE CAİNE)

İnsan beyninin yapı ve işlevine dayanan, Nöro-biyolojik ve bilişsel psikoloji ile bağlantılı bir öğrenme yaklaşımıdır.

Beyin temelli öğrenme, geleneksel öğretimin beynin doğal öğrenme sürecini göz ardı ettiğini ve öğrenciyi ezbere yönelttiğini ileri sürer.

Bu modele göre bireyler anlamlı öğrenirler ve kendi bilgilerini yapılandırırlar.

Her beyin tektir anlayışına dayanır.

Bu yaklaşım öğrencinin duyu organlarını öğrenme sürecinde etkili kullanmalarını ve sürece aktif katılmalarını ister.

Beyin temelli öğrenme, öğrenmeye gelişimsel ve sosyo-kültürel açıdan bakan, insan beyninin yapısı ve fonksiyonları üzerine temellendirilmiş bütüncül bir yaklaşımdır.

Beyin temelli öğrenme, bireyin öğrenmesinin daha etkin ve kalıcı olmasını amaçlayan öğrenci merkezli bir yaklaşımdır.

TEMEL İLKELER

Her beyin tektir.

Her beyinin, bilgisi, örgütlenme ve anlamlandırma süreçleri birbirinden farklıdır.

Bu nedenle, öğrenme ortamları bireysel farklılıklara cevap verecek zenginlikte olmalıdır.

Beyin Paralel İşlemcidir: Beyin aynı anda birçok işlemi gerçekleştirebilir.

Bir yandan bilgiyi alırken, diğer yandan bilgiyi kodlar.

Duygular, düşünceler, hayal gücü ve eğilimler aynı anda işlerler.

Anlam araştırma doğuştandır: Öğrenme ortamları öğrenci için anlamlı olmalı ve öğrenciye zengin seçenekler sunmalıdır.

Öğrenme Fizyoloji ile ilişkilidir: Bireyin fizyolojisini etkileyen her şey onun öğrenmesini de etkiler. Öğrenme bireysel farklardan, beslenmeden, yaştan, alınan kimyasal ilaçlardan etkilenir.

Stres ve korku beyni olumsuz etkiler.

Öğrenme de nefes almak gibi doğaldır.

Öğrenme teşvikle artar, korkuyla azalır.

Teşvikin fazla korkunun az olduğu ortamlarda öğrenme üst düzeyde gerçekleşir.

Dans, drama, rol yapma ve yaratıcı oyunlar zihin ve beden bütünleşmesini sağladığı için beyin temelli öğrenme etkinliklerinde yoğun olarak kullanılmalıdır.

Örüntü oluşturmada duygular önemlidir: Öğrencilerin duygu ve tutumları onların öğrenmesini etkiler. Bu nedenle öğrenme atomlarında olumlu bir havanın oluşturulması gerekir.

Duygular ve bilgiler birbirinden ayrı değildir.

Öğretmenler öğrencinin duygu ve tutumlarının onların öğrenmesini etkileyeceğini ve bu etkinin

sonraki öğrenmeleri etkileyeceğinin, farkında olmalıdır.

Anlamı araştırma örgütlenme yoluyla oluşur: Beyin bilgileri anlamlandırarak ve ilişkilendirerek örüntüler oluşturur.

Öğretim, beyin bu örüntüleri kurmasına yardımcı olacak biçimde düzenlemesidir.

Beyin parça bütünleri eş zamanlı olarak işler: Beyin, ayrılmaz bir bütündür.

Beynin bütün bölümleri etkileşim halindedir.

Öğrenme hem odaklaşması dikkati hem de çevresel algılamayı içerir: Beyin hem dikkat ettiği bilgiyi hem de bilginin dışındaki çevreyi algılar.

İki tür bellek vardır: Uzamsal Bellek ve Mekanik Bellek: Gerçekler uzamsal belleğe yerleştiğinde daha kolay anlaşılır.

Mekanik bellekte ezber öğrenmeler yer alır.

Öğrenme merakla meydan okumayla artırılır, gelişir, tehdit ve tehlike ile engellenir.

Öğrenciler bilgileri kendileri yapılandırır.

Beyne dayalı öğrenmede öğrencilerin takım içinde çalışarak öğrenmelerine öne verilir.

Öğrencileri okul ortamının dışına çıkartıp problemleri yaşayarak öğrenmeleri sağlanmalıdır.

Bu modelin uygulanabilmesi için üç temel şart vardır:

a. Öğretmenler öğrencilere interaktif (etkileşimli) ve karmaşık deneyimler sunmalıdır.

Bu sayede beyin paralel işlemci görevini üstlenir.

b. Öğrenciler kişisel anlayış müdahalesine sahip olmalıdır.

Öğrencinin tetikleme halini istemesi için öğrenci önce aklını mücadeleye teşvik etmelidir.

c. Bir problem hakkında öğrencinin anlamlı öğrenme gerçekleştirmesi isteniyorsa probleme yaklaşması ve farklı yönlerden yoğun analizler yapmaları gerekir.

BEYİN TEMELLİ ÖĞRENMEDE ÖĞRETME ÖNERİLER

Tartışma, öğrencinin kendi bilgisini yapılandırmasında etkilidir.

Bu yüzden tartışma ortamı yaratılmalıdır.

Öğrenenlere öğrenmelerini motive edici zengin ortamlar sunar.

Kendilerini ve arkadaşlarını değerlendirmeleri için onları cesaretlendirir.

Öğrencilerin grupla öğrenmelerinin ve bilgilerinin paylaşımlarını sağlayacak alanlar oluşturun.

Öğrenme ortamı yalnız sınıfla sınırlandırmayın, dış mekânları da etkin kullanın.

Okulun genel amaçlarını okul koridorlarına ve halka açık alanları açın.

Beynin gelişimini olumlu etkilemek için öğrenme çevresindeki uyarıcılar değildir.

Öğrenenin sosyal çevresi okul arasında ilişki kurmasını sağlayın.

Ödüllerin öğrenen için stres kaynağı olmasını engelleyin.

Modelin Anahtar Kavramları: Sinapslar, hücre topluluğu, faz ardışık

Eğitim

Öğretimin Planlanması

İÇİNDEKİLER

EĞİTİM:	5
EĞİTİMİN GENEL ÖZELLİKLERİ	5
EĞİTİMİN GENEL AMAÇLARI	5
(EĞİTİMİN İŞLEVLERİ – AÇIK İŞLEVLER)	6
1- TOPLUMSAL (SOSYAL) İŞLEV:	6
2 – SİYASİ İŞLEV:	6
3 – EĞİTİMİN BİREYİ GELİŞTİRME İŞLEVİ:	7
4 – EĞİTİMİN EKONOMİK İŞLEVLERİ:	7
EĞİTİMİN GİZİL İŞLEVLERİ	7
1-FORMAL EĞİTİM(YAPILANDIRILMIŞ EĞİTİM)	8
2- İNFORMAL EĞİTİM	8
FORMAL VE İNFORMAL EĞİTİM ARASINDAKİ FARKLAR	9
FORMAL EĞİTİM	10
1 – ÖRGÜN EĞİTİM	10
2 – YAYGIN EĞİTİM	10
ÖRGÜN VE YAYGIN EĞİTİM ARASINDAKİ FARKLILIKLAR	11
SARGIN EĞİTİM:	11
DUYARLILIK EĞİTİMİ:	11
1 – OKUL ÖNCESİ EĞİTİM	12
2 – İLKÖĞRETİM OKULLARI VE AMAÇLARI	12
3 – ORTA ÖĞRETİM	13
4 – YÜKSEK ÖĞRETİM	13
ÖZEL EĞİTİM	13
SİSTEM OLARAK EĞİTİM	14
İLETİŞİM SÜRECİ OLARAK EĞİTİM	14
ÖĞRETME	14
ÖĞRETİM	15
EĞİTİM VE ÖĞRETİM ARASINDAKİ FARKLAR	15
EĞİTİM VE ÖĞRETİM KAVRAMLARI ARASINDAKİ BENZERLİK	16
EĞİTİM VE KÜLTÜR İLİŞKİSİ	16
KÜLTÜRLEME	16
ÖĞRENME	17
KENDİLİĞİNDEN ÖĞRENME:	18
YÖNLENDİRİLMİŞ ÖĞRENME	18
TÜRK MİLLİ EĞİTİMİNİN GENEL AMAÇLARI	18
TÜRK MİLLİ EĞİTİMİNİN TEMEL İLKELERİ	18
EĞİTİM ÖĞRETİM SÜRECİNDE ÖĞRETMEN YETERLİLİKLERİ	19
ÖĞRETMEN YETERLİLİKLERİ	19
ETKİLİ BİR ÖĞRETMEDE BULUNMASI GEREKEN MESLEKİ BECERİ VE YETERLİLİKLER	20
PROGRAMLARIN AŞAMALI SINIFLANDIRILMASI	21

EĞİTİM PROGRAMI:	21
EĞİTİM PROGRAMI	21
İYİ BİR EĞİTİM PROGRAMINDA BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER	22
PROGRAMLARIN VE PLANLARIN ESNEK OLMASINI GEREKTİREN NEDENLER	23
EĞİTİM PROGRAMIN YARARLARI	24
EĞİTİM PROGRAMLARININ CEVAP ARADIĞI SORULAR	24
EĞİTİM PROGRAMI VE ÖĞRETİM ARASINDAKİ İLİŞKİ	24
ÖĞRETİM PROGRAMI	25
ÇAĞDAŞ YAKLAŞIMA GÖRE ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖĞELERİ	25
DERS PROGRAMI	25
ÖRTÜK PROGRAM (YAMA PROGRAM)	26
DERS PLANI	28
PROGRAM GELİŞTİRME	28
PROGRAM GELİŞTİRME SÜRECİ İLE İLGİLİ GENEL ÖZELLİKLER	28
PROGRAM GELİŞTİRME SÜRECİNDEKİ ENGELLER	28
PROGRAM GELİŞTİRMENİN TEMELLERİ	29
TARİHİ TEMELLER	29
BATIDA PROGRAM GELİŞTİRMENİN TARİHİ TEMELLERİ	29
TÜRKİYE'DE PROGRAM GELİŞTİRMENİN TARİHSEL TEMELLERİ	31
1924 TEVHİD-İ TEDRİSAT KANUNUNUN AMAÇLARI	31
EKONOMİK TEMELLER	32
TÜRK MİLLİ EĞİTİM SİSTEMİN'DE EĞİTİM PROGRAMLARININ TOPLUMSAL TEMELLERİ	33
BİREYSEL TEMEL	33
PSİKOLOJİK TEMEL	33
KONU ALANI TEMELİ	34
FELSEFİ TEMEL	34
FELSEFEDE BELLİ BAŞLI TARTIŞMA ALANLARI	35
EĞİTİMİ ETKİLEYEN FELSEFİ AKIMLAR	36
İDEALİZM	36
REALİZM (GERÇEKÇİLİK)	37
PRAGMATİZM (Yararcılık – Faydacılık)	38
EXISTENTIALİZM (VAROLUŞÇULUK)	38
NATURALİZM (DOĞACILIK)	39
EĞİTİM FELSEFELERİ	40
DAİMİCİLİK	40
ESASİCİLİK (ÖZCÜLÜK)	42
İLERLEMECİLİK	43
YENİDEN KURMACILIK	44
DİYALEKTİK EĞİTİM FELSEFESİ-POLİTEKNİK EĞİTİM	44
EĞİTİM FELSEFELERİNE GÖRE NİÇİN EĞİTİM?	45
POSTMODERNİZM VE EĞİTİM-POST-POZİTİVİST MODELLER	46
EĞİTİM PROGRAMLARINDA TASARIMLAR(DESENLER)	46
PROGRAM TASARIM İLKELERİ	47
EĞİTİM PROGRAMI TASARIMLARI	47
KONU MERKEZLİ TASARIMLAR	47
GENİŞ ALAN TASARIMI	50
DİĞER PROGRAM TASARIMLARI	56
KURUM – ÖĞRETMEN MERKEZLİ TASARIMLAR	56
VAROLUŞÇU TASARIM	57
OLABİLİRLİK TASARIMI	57
BETİMSSEL TASARIM	58
KAVRAMSAL TASARIM	58
DİNAMİK TASARIM	58
HELEZONİK TASARIM	58
DİKEY TASARIM	58
EĞİTİMDE PROGRAM GELİŞTİRME MODELLERİ	58
TYLER MODELİ	58
TYLER MODELİNİN ŞEMATİZE EDİLMİŞ HALİ	59
TABA MODELİ	60
TABA-TYLER MODELİ (Rasyonel- Teknokratik Planlama)	61
POSNER'IN EĞİTİM PROGRAMI ANLAYIŞI	61
POSNER'E GÖRE EĞİTİM PROGRAMLARININ TÜRLERİ	62
WULF VE SCHAVE'NİN SİSTEM YAKLAŞIMINA GÖRE PROGRAM GELİŞTİRME MODELİ	63

AVRUPADAKİ YAYGIN MODELLER	63
HARRİS'E GÖRE PROGRAM TÜRLERİ	65
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI PROGRAM GELİŞTİRME MODELİ	67
PROGRAM GELİŞTİRMENİN PLANLANMASI	68
PROGRAM GELİŞTİRMEDE ÇALIŞMA GRUPLARI	68
A) MEB TEMSİLCİLERİ	68
B) ÖĞRETMEN ÖRGÜTLERİNİN TEMSİLCİLERİ	68
C) KONU ALANI İLE İLGİLİ TEMSİLCİLER	68
D) ÖĞRENCİ TEMSİLCİSİ (ORTA VE YÜKSEK ÖĞRETİM)	68
E) VELİ TEMSİLCİLERİ	68
KARAR VE KOORDİNASYON BİRİMİNİN GÖREVLİLERİ:	69
2. PROGRAM ÇALIŞMA GRUBU ÜYELERİ	69
ÇALIŞMA GRUBU ÜYELERİNİN GÖREVLERİ	69
3. PROGRAM DANIŞMA GRUBU ÜYELERİ	69
İHTİYAÇ BELİRLEME SÜRECİ	70
İHTİYAÇ BELİRLEME SÜRECİ	70
İHTİYAÇ SAPTAMA YAKLAŞIMLARI	71
1. FARKLAR YAKLAŞIMI	71
İHTİYAÇ BELİRLEME TEKNİKLERİ	72
PROGRAM GELİŞTİRMEDE DİĞER PLANLAMA ÇALIŞMALARI	76
İŞLEM –ZAMAN ÇİZELGESİ	77
EĞİTİM PROGRAMININ ÖĞELERİ	77
HEDEF:	78
HEDEFLERİN GENEL ÖZELLİKLERİ	78
HEDEFLERLE İLGİLİ DİĞER ÖZELLİKLER	79
HEDEFLERİN DAVRANIŞA DÖNÜŞTÜRÜLME NEDENLERİ	80
HEDEFLERİN YAZIMINDA YAKLAŞIMLAR	80
HEDEFLERİN DİKEY VE YATAY BOYUTU	81
HEDEFLERİN SAPTANMASINDA BELİRLEYİCİLER/KAYNAKLAR	83
HEDEFLERİ BELİRLEMEDE SÜZGEÇLER	84
HEDEFLERİN AŞAMALI SINIFLANDIRILMASI (BLOOM TAKSONOMİSİ)	87
HEDEFLERİN YATAY BOYUTU	87
BİLİŞSEL ALAN SINIFLAMASI (KOGNİTİF)	87
BİLİŞSEL ALANIN BASAMAKLARI	87
DUYUŞSAL HEDEFLER	90
DUYUŞSAL HEDEF BASAMAKLARI	90
PSİKOMOTOR / DEĞİŞİMLER ALAN	93
BLOOM TAKSONOMİSİNE YÖNELTİLEN ELEŞTİRİLER	96
İÇERİK (KONU- KAPSAM- MUHTEVA)	96
İÇERİK SEÇİMİNDE İLKELER	97
BİLGİYE ULAŞMA VE BİLGİYİ İŞLEME BECERİLERİNİ GELİŞTİRME	98
ÖZCAN DEMİREL'E GÖRE İÇERİK SEÇİMDE DİKKATE ALINACAK ÖLÇÜTLER	99
İÇERİK DÜZENLEME YAKLAŞIMLARI	99
1-MODÜLER PROGRAMLAMA YAKLAŞIMI	100
PİRAMİTSEL YAKLAŞIM	101
ÇEKİRDEK PROGRAMLAMA (BÜTÜNLEŞTİRİLMİŞ) YAKLAŞIM	102
KONU- AĞI PROJE MERKEZLİ YAKLAŞIM	102
SORGULAMA MERKEZLİ YAKLAŞIM	103
DİSİPLİNLER ARASI YAKLAŞIM(İTERDİSİPLİNER TASARIM)	104
TEMATİK YAKLAŞIM	104
YENİ İLKÖĞRETİM PROGRAMLARINDA TEMATİK YAKLAŞIMIN SEÇİLMESİNİN NEDENLERİ	105
ARA DİSİPLİN	105
BELİRTKE TABLOSU	107
BELİRTKE TABLOSUNUN İŞLEVLERİ	107
DERS KİTAPLARI	108
EĞİTİM DURUMLARI- ÖĞRENME- ÖĞRETME SÜRECİ	108
EĞİTİM DURUMLARININ TEMEL BOYUTLARI	112
ÖĞRETİMDE MATERYAL VE ARAÇ – GEREÇ KULLANIMI	114
ÖĞRETİM MATERYALİ VE ARAÇ – GEREÇLERİN BELİRLENMESİNDE İLKELER	114
ARAÇ GEREÇ KULLANIMININ YARARLARI	114
ARAÇ GEREÇ KULLANIMININ SINIRLILIKLARI	115
DEĞERLENDİRME – SINAMA DURUMLARI	116
SINAMA DURUMLARINI DÜZENLEME İLKELERİ	117

PROGRAM DEĞERLENDİRME TÜRLERİ	117
PROGRAM ÖĞELERİNE DAYALI DEĞERLENDİRME	122
DİĞER DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMLARI	123
PROGRAM GELİŞTİRME SÜRECİ	123
ÖĞRETİM PLANLARI	125
PLAN NEDİR?	125
PLAN YAPMANIN İLKELERİ	126
PLANLI ÇALIŞMANIN YARARLARI	127
PLANLAR	128
DERS PLANI	129
GÜNLÜK DERS PLANI HAZIRLANIRKEN DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR	129
GÜNLÜK DERS PLANIN YARARLARI	129
GÜNLÜK DERS PLANI ÖRNEĞİ	130
ÇOKLU ZEKÂ PLAN ÖRNEĞİ	131
GEZİ PLANI	133
ÇAĞDAŞ EĞİTİM VE PROGRAM GELİŞTİRME ANLAYIŞI VE EĞİTİMDE YENİ ANLAYIŞLAR	133
ÇAĞDAŞ EĞİTİMİN İLKELERİ	134
NİÇİN YENİ BİR ÖĞRETİM PROGRAMI	135
YENİ PROGRAMLARIN İÇERİĞİ NASILDIR?	136
YENİ PROGRAMLARDA ÖĞRENME – ÖĞRETME SÜRECİ NASILDIR?	136
YENİ PROGRAMDA DEĞERLENDİRME NASILDIR?	136
YENİ PROGRAMLARDA KAZANDIRILMAK İSTENEN BECERİLER	136
GELENEKSEL EĞİTİM	137
ÖZGÜR EĞİTİM(JOEL SPRİNG)	139
YAŞAM BECERİLERİ	143
ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİNDE YENİDEN YAPILANMA	144
KAYNAKLAR	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

EĞİTİM:

Bireyin davranışlarında **Kendi Yaşantısı** yoluyla **Kasıtlı** ve **İstendik** yönde davranış meydana getirme sürecidir.

Eğitim tanımındaki Anahtar Kavramlar:

Davranış: Gözlenen ve gözlenmeyen her türlü etkinlik

Yaşantı: (Doğuştan getirilmemiş, deneyim sonucu olma)

Kasıtlı : (Planlı-Programlı)

İstendik:(Önceden Tasarlama)

Süreç: Belli bir zaman diliminde gerçekleşme

Uyarı: Eğitimin tanımına kasıtlı ve istendik özellikleri eklenir ise Formal Eğitim haline gelir.

EĞİTİMİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Eğitim **kültür**le iç içedir.

Gelişme ve **Kalkınma** ile doğrudan ilişkilidir.

Tutarlıdır

Kapsamlıdır

Çok boyutudur yani, **Bilişsel**, **Duyuşsal**, **Devinimsel** özellikler içerir.

Sürekli ve yaşam boyudur.

Dinamiktir.

İletişim sürecinin davranış değişikliği ile sonuçlanan biçimdir.

Mekân ve zaman yönünden sınırlandırılmaz.

Eğitim davranış değişikliği ile sonuçlanmalıdır.

Bireyin kendi yaşantısı yoluyla gerçekleşir.

Eğitim bir süreçtir. (Bir zaman diliminde, düzenli işlemlerden geçerek gerçekleşen dönüşüm)

EĞİTİMİN GENEL AMAÇLARI

Bireylere bilgi ve beceri kazandırmak

Toplumun yaşamasını ve kalkınmasını devam ettirebilecek nitelikte değerler üretmek

Eski ve yeni değerleri bağdaştırmak

Toplumdaki değerlere sũreklilik ve esneklik kazandırmak

Çağ koşullarının gereklerine uygun ve geleceğe dũnũk yeni değerler ũretmek

Var olan değerlerin yitirilmesini ũnlemek

Amacı: İnsan davranışlarının, kendi yaşantısı yoluyla, istendik yũnde değişimini sağlamaktır.

Uyarı: Eğitimin işlevlerine aynı zamanda eğitim sisteminin genel amaçları olarak da bakılabilir.

(EğİTİMİN İşLEVLERİ – AÇIK İşLEVLER)

1- TOPLUMSAL (SOSYAL) İşLEV:

Toplumun kũltũrel mirasını bireylere aktarmak

Bireyin sosyalleşmesini sağlamak

Toplumun devamlılığını ve gelişimini sağlamak

Eğitimin “**Kasıtlı Kũltũrleme**” işlevini yerine getirmek

Okul, toplumun kendisi olmalı dũřũncesinden hareketle bireylere okulda, toplumsal sorunları çũzme becerisi kazandırmak.

Toplumun kũltũrũnũ geliştirecek yenilikçi bireyler yetiştirmek.

2 – SİYASİ İşLEV:

ũlkenin, anayasal yapısı ve siyasal dũzenini koruyan bireyler yetiştirmek

Lider yetiştirmek

Millet bilinci oluşturmak

Vatandaşlık hak ve sorumluluklarının bilincinde olan bireyler yetiştirmek (İyi vatandaş yetiştirme)

Demokratik birey ũzellikleri kazandırmak

Bilinçli seğmen yetiştirmek

3 – EĞİTİMİN BİREYİ GELİŞTİRME İŞLEVİ:

Bireyi bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanda bir bütün olarak geliştirmek

Bireyin kendini gerçekleştirmesine yardım etmek

Bireylerin ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerine göre bilgi, beceri ve tutumlar kazandırmak.

Eğitim faaliyetlerini bireyin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlemek

Bireye bir mesleğin gereklerini kazandırmak

4 – EĞİTİMİN EKONOMİK İŞLEVLERİ:

Bilinçli üretici ve tüketici yetiştirmek

Bireylere ülke kaynaklarını daha verimli kullanmada gerekli olan bilgi ve anlayışı kazandırmak

Ülke kalkınmasında gerekli olan nitelikte insan gücünü yetiştirmek

Eğitim ekonomisinin istediği insan gücünü yetiştirmesi iki yönden ele alınabilir. Bu yönler aşağıdaki gibidir:

A-NİTEL YÖN: Nitel yönden, bireye genel eğitimle birlikte, endüstriyel becerilerin öğretilmesidir.

Bu da teknik eğitim yoluyla gerçekleştirilir.

Böyle bir eğitimle işgücünün sanayiye bağlılığı sağlanacak ve tekniğe karşı alışkanlıklar kazandırılmış olacaktır.

B-NİCEL YÖN: Nicel yön, gerekli sayıda işgücü sağlanmasıdır. Bu da iki yolla sağlanır:

a) Gerekli yeteneklere sahip, yeni elemanların eğitim sisteminden geçirilmesi

b) Mevcut iş gücünün yeniden eğitilmesidir

EĞİTİMİN GİZİL İŞLEVLERİ

— Eş seçme

— Tanıdık sağlama

— Statü kazandırma

— Çocuk bakıcılığı

— İşsizliği önleme

--Çocuğun ekonomik sömürülmesini önleme

— Temizleyicilik (Öğrencileri suç işleme, uyuşturucu, seksüel sapmalar vb. olumsuz davranışlardan kurtarmak ve onlara olumlu davranışlar kazandırılmaya çalışılır.)

EĞİTİM

FORMAL

İNFORMAL

1-FORMAL EĞİTİM(YAPILANDIRILMIŞ EĞİTİM)

Planlı ve programlıdır.

Eğitim kurumsallaştırılmasıdır.

Varılmak istenen hedefler önceden bellidir.

Profesyonel kişilerce verilir.

Olumlu davranışlar kazandırmak esastır.

Belli bir mekân ve ortam gerektirir.

Eğitimde profesyonel araç ve gereçler kullanılır.

Sürecin belli aşamalarında ve sonunda değerlendirme işlemi yapılır.

2- İNFORMAL EĞİTİM

Daha önceden belirlenmiş bir planla – programa bağlı olmaksızın yapılan eğitim etkinliklerine İnfomal eğitim denir.

Doğal ortamda kendiliğinden gerçekleşir.

Planlı ve programlı değildir.

Öğreticiler profesyonel değildir.

Olumlu ve olumsuz yönde gelişebilir.

Yer, mekân ve eğitimin gerçekleştiği ortam önceden belli değildir.

İnfomal eğitim, herhangi bir zamanda, herhangi bir yerde gerçekleşen, gelişigüzel ve tesadüfî örnekleri kapsar.

Kurumsal değildir.

Kontrolü sağlanamaz.

İnfomal eğitimin iki öğrenme yolu Gözlem ve Taklittir.

FORMAL VE İNFORMAL EĞİTİM ARASINDAKİ FARKLAR

FORMAL EĞİTİM	İNFORMAL EĞİTİM
Amaçlı, planlı ve programlıdır.	Rastgele, tesadüfen, gelişigüzel, kendiliğinden oluşabilir. Amaçlı, planlı ve programlı değildir.
Belirli ve düzenli aralıklarla gerçekleşir, sonuçta bir değerlendirme söz konusudur.	Zaman ve ortamdan bağımsızdır, sonuçta bir değerlendirme söz konusu değildir.
Öğretim yoluyla gerçekleşir	Her ortamda, her zaman gerçekleşir
Belli bir mekân ve ortam gereklidir. Eğitimin kurumsallaştırılmasıdır. Okullar, formel eğitimin gerçekleştiği mekânlardır. Okul ve sınıf ortamı söz konusudur.	Her zaman her yerde olabilir, mekân ve eğitimin gerçekleştiği ortam önceden belli değildir.
Eğitim, öğretmenler, uzmanlar ve profesyonel kişiler tarafından verilir.	Öğreticiler profesyonel değildir.
Varılmak istenen kazanımlar/hedefler önceden bellidir.	Hedefler, kazanımlar belli değildir.
Eğitimde profesyonel araç ve gereçler kullanılır.	Eğitim materyallerinin kullanımı söz konusu değildir.
Olumlu ve istendik davranışlar kazandırmak esastır	İstendik ve istenmedik öğrenmeler ve davranışlar gelişebilir.

FORMAL EĞİTİM

ÖRGÜN EĞİTİM

YAYGIN EĞİTİM

1 – ÖRGÜN EĞİTİM

Belli bir yaş grubundaki bireylere,
Milli eğitimin amaçlarına göre hazırlanmış,
Eğitim programlarıyla,
Okul çatısı altında
Düzenli olarak verilen eğitimidir.

Örgün Eğitim; birbirini takip eden kesitlerden örülmüş eğitim türüdür.

Örgün eğitim örülmüş eğitim demektir.

Nasıl ki bir bayan örgü örerken ilmek üstüne ilmek ekliyorsa örgün eğitimde de kademe üstüne kademe eklenmektedir İlmek kaçırma şansımız yoktur.

Her ilmek(kademe) bir sonraki ilmek(kademe) için ön koşuldur.

Yani bir kişi lisans diploması almadan yüksek lisans yapamaz.

Örgün eğitim okul öncesinden başlar, yüksek öğrenime kadar devam eder.

Aşamalıdır, kademelidir, süreklidir.

UYARI: Örgün ve Yaygın eğitimin ortak noktası:

Eğitim faaliyetlerinin planlı,

Programlı olması,

Kontrollü bir çevrede uzman eğitimciler tarafından yapılmasıdır.

İstenilen davranış değişiklikleri önceden belirlenmiştir ve bu doğrultuda öğretim etkinlikleri düzenlenir.

2 – YAYGIN EĞİTİM

Örgün eğitim sistemine hiç girmemiş,

Örgün eğitimin herhangi bir basamağından ayrılmış,

Örgün eğitimine devam edip, bir meslek kazanmak isteyen kişilere,

İlgi ve gereksinim duydukları alanlarda yapılan eğitimidir.

Her yaş grubuna yayılmış formal eğitim türüdür.

Yaygın eğitim, örgün eğitim gibi belli yaş gruplarına yönelik değildir
Süreklilik gerektirmez.

Kişi de yaygın eğitim sürecine kendi ilgi ve ihtiyacına göre katılır.

Halk Eğitimi,
Hizmet içi eğitim,
Çıraklık eğitimi,
Uzaktan öğretim,
Özel kurslar,
Dershaneler bu tür eğitime girer.

ÖRGÜN VE YAYGIN EĞİTİM ARASINDAKİ FARKLILIKLAR

ÖRGÜN EĞİTİM	YAYGIN EĞİTİM
Uzun sürelidir	Kısa sürelidir
Çok çeşitli dersler ve konuların öğretimi yapılır(Matematik-Resim-Fizik)	Belli beceri, ders ve konularda sınırlandırılmıştır.
Öğrenciler belirli yaş gruplarından (homojen) oluşur	Öğrenci yaşı heterojendir
Zorunlu(ilköğretim) kesitli, sınırlı ve kısıtlıdır	Eğitim, bireylerin bilgi ve gereksinimlerine göre düzenlenir. İhtiyaç duyuldukça yapılır ve yaşam boyu farklı konularda daha kısa sürelerde gerçekleşir.
Aşamalı ve kademelidir. Bir sonraki eğitim kurumuna devam edebilmek için önceki eğitim kurumunu bitirme şartı aranır.	Aşamalı ve kademeli değildir.
Eğitimin sonunda diploma verilir	Eğitimin sonunda belge verilir.

SARGIN EĞİTİM: Milli eğitim bakanlığı sargın eğitimi yeni bir eğitim türü olarak kabul etmiştir.

Bireyin **kendiliğinden gerçekleştirdiği öğrenmeler** sargın eğitim kapsamında yer almaktadır.

Bireyin kendi çabasıyla öğrendiği biçki-dikiş, halı veya kilim dokuma, enstrüman çalma sargın eğitime örnek olarak verilebilir.

DUYARLILIK EĞİTİMİ:

Duyarlılık kelime olarak kendisi ve başkaları hakkında gerçeği olduğu gibi görebilmek,
Bşkalarının duygularını anlayabilmek demektir.

Duyarlılık eğitimi, insanların kendi tecrübe, his, tepki, algı ve davranışlarını inceleyerek fark etmelerini ve bu

duyguların başkalarını ne yönde etkilediğini öğrenmelerini sağlamaya çalışır.

Duyarlılık eğitiminin amacı, çeşitli ilişkiler içinde bulunan insanların başkaları ile verimli ve etkili bir şekilde çalışmalarını sağlayacak yetenekleri geliştirmektir.

Duyarlılık eğitiminin içeriğe(konuya) değil, **sürece** yönelik olduğu söylenebilir.

Katılımcılar, dinlemenin aksine bizzat uygulayarak ve hissederek öğrenirler.

Duyarlılık eğitiminde bireylerin **12-15** kişilik gruplarda daha önce belirtilmemiş bir konu üzerinde çalışmaları istenir.

Yani önceden belirlenmiş bir program mevcut değildir.

Söz ve davranışlar tamamen özgürdür.

Duyarlılık eğitimi gerginliğe dayanamayanlar için uygun değildir.

Burada, bireylerin katılıma gönüllü olmaları esastır.

1 – OKUL ÖNCESİ EĞİTİM

İlköğretim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsar zorunlu değildir.

AMAÇLARI

Çocukların beden, zihin ve duygu gelişimi ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak

Çocukları ilköğretime hazırlamak

Şartları elverişsiz çevrelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmak.

Çocukların Türkçe'yi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak

Uyarı: Okul öncesi eğitim kurumları, bağımsız anaokulları olarak kurulabileceği gibi, gerekli görülen yerlerde ilköğretim okuluna bağlı ana sınıfı halinde veya ilgili diğer öğretim kurumlarına bağlı olarak da açılabilir.

UYARI:2009 tarihinden itibaren okul öncesi eğitim 32 ilde zorunlu hale getirilmiştir.

2 – İLKÖĞRETİM OKULLARI VE AMAÇLARI

6 – 14 arası yaş çocuklarının eğitimini kapsar.

Parasızdır.

Zorunludur.

8 yıldan oluşur.

AMAÇLARI İSE;

Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli

Temel bilgi,

Beceri,

Davranış ve alışkanlıkları kazandırmak

Öğrenciyi milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek

İlgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden öğrencileri yetiştirmek ve üst öğrenime hazırlamak

3 – ORTA ÖĞRETİM

İlköğretime dayalı, en az dört yıllık öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar.

Ortaöğretim kurumları, çeşitli programlar uygular ve uyguladıkları programı belirten adlar alır.

Örneğin Lise, Teknik Lise, Tarım Meslek Lisesi v.b.

Lise ve dengi okulları bitirenler yükseköğretim kurumlarına girmek için aday olmaya hak kazanırlar.

ORTAÖĞRETİMİN AMAÇLARI İSE;

Öğrencilere asgari ortak bir genel kültür kazandırmak,

Öğrenciye birey ve toplum sorunlarını tanıma ve çözüm yolları arama becerisi kazandırmak,

Ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmesine katkıda bulunma bilinci kazandırmak

Öğrencileri, yetenekleri ölçüsünde yüksek öğrenime ve bir mesleğe hazırlamak

4 – YÜKSEK ÖĞRETİM

Orta öğretime dayalı en az 2 yıllık yüksek öğrenim veren eğitim kurumlarının tümünü kapsar.

Yüksek öğretim kurumlarının açılışına YÖK izin verir.

Üniversiteler,

Fakülteler,

Enstitüler,

Yüksek Okullar,

Konservatuarlar,

Uygulama ve Araştırma merkezleri bu kategoride yer alır.

ÖZEL EĞİTİM

Amacı özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılayarak onları toplumla en iyi şekilde bütünleştirmek ve meslek sahibi yapmaktır.

Özel Eğitim Okullarında;

Görme engelliler,

Zihinsel engellilerin eğitimi,

Sürekli hastalığı olanların eğitimi,

Otistiklerin eğitimi,

Üstün ve özel yeteneklilerin eğitimi,

Kaynaştırma eğitimleri verilmektedir.

SİSTEM OLARAK EĞİTİM

SİSTEM: Belli bir amacı gerçekleştirmek için birbiri ile ilişkili öğelerin bir araya gelmesiyle oluşan dinamik bir yapıdır.

Bu anlamda eğitim de bir sistem özelliği taşımaktadır.

Sistemin temel öğeleri vardır. Bunlar, girdi, işlem (süreç) çıktı, dönüt ve düzeltmedir.

GİRDİ: Eğitim sisteminin girdileri öğrencide davranış değişikliklerinin gerçekleştirilmesi için gerekli olan her şeydir.

(Öğretmen, Program, araç – gereç – ortam, veli, öğrenci, yönetici, hizmetli vb.)

İŞLEM: İstenen davranış değişikliklerinin meydana geldiği boyuttur.

Kısaca eğitim durumları diyebiliriz.

ÇIKTI: Sistemin hedefleri doğrultusunda ortaya koyduğu ürünlerdir.

Bir sistemin çıktıları hedeflerine ne kadar yakınız sistem o kadar verimli niteliktedir.

Çıktının değerlendirilmesi ile girdiler ya da sürece ilişkin dönütler elde edilir.

Hedeflenen davranışların eksikliğine bakılarak istenmeyen yanların neler olduğunu saptanması dönüt, eksikliklerin giderilerek sistemin işler duruma getirilmesi de düzeltme olarak açıklanır.

İLETİŞİM SÜRECİ OLARAK EĞİTİM

Eğitim bir iletişim sürecidir.

İletişim genel anlamda iki birim arasındaki mesaj alışverişi olarak tanımlanmaktadır.

ETKİLİ BİR İLETİŞİMDE BEŞ TEMEL ÖĞE VARDIR. BUNLAR:

Kaynak,

Mesaj,

Kanal,

Alıcı,

Dönüttür.

ÖĞRETME

Bireyin davranışlarında değişiklik meydana getirebilmek ya da öğrenmeyi gerçekleştirmek için yapılan

etkinliklerin tümüdür.

Öğretme, öğrenmeyi sağlama işidir.

Öğretme bilinçli ve amaçlı bir etkinliktir.

Öğretme etkinlikleri bireyde davranış değişikliği meydana getirmek amacıyla bir kişi ya da grup tarafından düzenlenebileceği gibi, bilgisayar, film kitap çeşitli materyallerle de sağlanabilir.

Olumsuz çevre koşullarından dolayı öğrenilen yanlış davranışlar öğretim ile değiştirilmeye çalışılır.

ÖĞRETİM

Eğitimin, okulda planlı, programlı olarak yürütülen kısmıdır.

Başka bir ifade ile söylemek gerekirse bireyin bir başkası tarafından eğitilmesidir.

Öğrenmenin gerçekleşmesi ve bireyde istenin davranışların kazandırılması için uygulanan süreçlerin tümüdür.

Öğretim:

İnsan yaşamının belli dönemlerinde

Planlı,

Programlı,

Destekli,

Genellikle bir belge ile sonuçlanan,

Bireyde istenin yönde davranışların gelişmesi için uygulanan süreçlerin toplamıdır.

Öğretim, davranış değişikliğinin belli bir ortamda (okulda) belli bir zaman diliminde planlı ve programlı şekilde gerçekleşen biçimdir.

Öğretim kavramı bu yönüyle “**Örgün Eğitim**” kavramıyla benzerlik gösterir.

Öğretim, öğrenme ve öğretmeyi de kapsayan bir kavramdır.

Öğretim, öğrencinin öğrenmesinde etkili olan iç ve dış koşulların düzenlenmesidir.

EĞİTİM VE ÖĞRETİM ARASINDAKİ FARKLAR

EĞİTİM

Her yerde olabilir.

Sürekli.

Yaşama boyudur.

Öğretimi de içine alır.

Her türlü bilgi ve deneyimi kapsar.

Daha kapsamlı ve çok boyutludur.

Eğitimde kendiliğinden öğrenmeler de olabilir.

Eğitim genel anlamda temel amaçtır.

ÖĞRETİM

Belli ortamlarla (okul) sınırlıdır.

Planlanan zaman dilimiyle sınırlıdır.

Eğitimin planlı ve programlı kısmını oluşturur.

Eğitimin aracıdır.

Önceden belirlenmiş hedeflere ulaşmak için düzenlenmiş etkinlikleri kapsar.

Öğretimde olumlu davranışlar kazandırmak esastır.

Her öğretim eğitimidir, ama her eğitim öğretim olmayabilir.

Eğitimde davranışlar olumsuz da olabilir.

EĞİTİM VE ÖĞRETİM KAVRAMLARI ARASINDAKİ BENZERLİK

Her ikisi de ait oldukları toplumun **sosyal, kültürel, politik** ve **ekonomik** olgularından etkilenir.

Her ikisi de yerel, ulusal, uluslararası özellik taşır.

Her iki süreçte de ortak nokta, yaşantı, sonucunda kalıcı izli davranış değişikliğinin (öğrenmenin) olmasıdır.

Eğitim ve öğretimin amacı, **öğrenmeyi** gerçekleştirmektir.

EĞİTİM VE KÜLTÜR İLİŞKİSİ

Eğitim, kültürün aktarılmasında ve bireyin sosyalleşmesinde en önemli **araçtır**.

Eğitim, hem kültürden etkilenir, hem de kültürü etkiler.

Eğitim, kültüre göre değişmeye daha az direnç gösterir.

Eğitim kültürel değerlerin izlerini taşır.

Okullar işlevlerini yerine getirirken kültürel olanaklardan yararlanır.

Birçok eğitim uygulamasında, kültürel değerlerin izleri görülür.

KÜLTÜR: Kültür, doğanın yarattıklarına karşılık insanın ortaya koyduğu maddi ve manevi her şeydir.

Kültür, toplum içinde aktarılır.

Kültür Altı Temel Öğeden Oluşmaktadır:

1-İnançlar

2-Değerler

3-Normlar ve yaptırımlar

4-Semboller

5-Dil

6-Teknoloji

KÜLTÜRLEME

Bireyin doğuştan itibaren kendi kültürünü öğrenmesi, benimsemesi ve bu sayede içinde yaşadığı kültürün üyesi olmasıdır.

Kültürlemede en önemli araç o ulusun **DİL'** dir.

KÜLTÜRLEME ÜÇ YOLLA GERÇEKLEŞİR

KASITLI KÜLTÜRLEME: Planlı ve programlı bir şekilde gerçekleştirilir.

Formal eğitimin özelliklerini taşır.

GELİŞİGÜZEL KÜLTÜRLEME: Bir amaç olmaksızın plansız programsız bir şekilde gerçekleşir.

İnformal eğitimin özelliklerini taşır.

ZORAKİ KÜLTÜRLEME: Kültürel değerlerin bireylere zorla kabul ettirmeye çalışılmasıdır.

KÜLTÜRLENME: Bireyin içinde yaşadığı toplumun kültürel değerlerini benimsemesidir.

KÜLTÜRLEŞME: Farklı kültürlerin bir araya gelmesi sonucu bireylerin karşılıklı olarak birbirinden etkilenmesidir. Bu durumda her iki kültürde de değişimler gözlemlenir.

ÖĞRENME

Yaşantı ürünü olarak gerçekleşen az çok kalıcı ve izli davranış değişikliğidir.

Öğrenmeler birleşerek eğitimi meydana getirir.

Formal eğitim ortamlarında gerçekleşen öğrenmeler öğretim yoluyla sağlanır.

ÖĞRENMENİN OLABİLMESİ İÇİN;

Bireyin davranışlarında değişiklik olması,

Yaşantı sonucunda meydana gelmesi,

Belli bir süre kalıcı olması gerekir.

Öğrenme olarak kabul edilen her davranış değişikliği istendik olmayabilir.

Davranış değişikliğinin bir kısmı eğitim sürecinde, bir kısmı da öğretim sürecinde gerçekleşir.

ÖĞRENME SONUNDA ÜÇ ŞEY OLUŞUR:

1-Bireyin tamamen yeni bir davranış öğrenmesi(okuma, yazma, yüzme)

2-Var olan davranışı geliştirme(Okuma, yazma, yemek yapma vb. davranışları geliştirme)

3-Yanlış olan davranışların doğrusunu öğrenme(Yanlış telaffuz ettiği kelimeleri doğru telaffuz etme)

ÖĞRENME

Kendiliğinden Öğrenme

Yönlendirilmiş Öğrenme

KENDİLİĞİNDEN ÖĞRENME:

Bireyin duyu organlarını kullanması, deneme – yanılma, model alma yoluyla plansız, programsız ve dışarıdan bir yönlendirme olmadan kendi kendine öğrenmeleri içerir.

İnformal bir şekilde gerçekleşir.

Sonuçları her zaman olumlu olmayabilir.

YÖNLENDİRİLMİŞ ÖĞRENME

Planlı programlı, güdümlü ve istendik davranış geliştirmeye yönelik süreçlerdeki öğrenmelerdir.

Formel bir şekilde gerçekleşir.

NOT: ÖĞRENME – ÖĞRETME SÜRECİNİN ÜÇ TEMEL ÖĞESİ:

a)EĞİTİM PROGRAMI

b)ÖĞRETİM HİZMETİ

c)ÖĞRENCİ

Bu üç öğeden ÖĞRENCİ, diğer iki öğenin varlık nedenidir.

Çünkü öğretmen ve program, öğrenci için vardır.

Bu anlamda öğrenme – öğretme sürecinin en önemli öğesi **ÖĞRENCİ**'dir

TÜRK MİLLİ EĞİTİMİNİN GENEL AMAÇLARI

Milli eğitim sistemimizi düzenleyen genel esaslar, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile belirlenmiştir.

TÜRK MİLLİ EĞİTİMİNİN TEMEL İLKELERİ

GENELLİK VE EŞİTLİK: Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayrımı gözetilmeden herkese açıktır.

Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa ayrıcalık tanınamaz.

FERDİN VE TOPLUMUN İHTİYAÇLARI: Milli eğitim hizmeti, Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre düzenlenir.

YÖNELTME: Bireyler, eğitim süreçleri boyunca, kabiliyet ve yeteneklerine göre çeşitli programlara veya eğitim kurumlarına yönelik yetiştirilir.

EĞİTİM HAKKI: İlköğretim her Türk vatandaşının hakkıdır.

İlköğretimden sonraki eğitim kurumlarından ise vatandaşlar ilgi ve yetenekleri ölçüsünde faydalanırlar.

FIRSAT VE İMKÂN EŞİTLİĞİ: Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat eşitliği sağlanmaktadır.

Bu ilke ile fakir ve başarılı öğrenciler burs sistemi ile desteklenir.

SÜREKLİLİK: Bireylerin genel ve mesleki eğitimlerinin yaşam boyunca devam etmesi esastır.

ATATÜRK İLKE VE İNKILÂPLARI VE ATATÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ: Eğitim sürecinin her kademe ve çeşidinde milli birlik ve bütünlüğün sağlanması için Atatürkçülük ve Atatürk milliyetçiliği esas alınmalıdır.

DEMOKRASİ EĞİTİMİ: Demokratik bir ülke yapısına sahip olan ve demokrasiyi özümsemiş birey yetiştirilmelidir.

LAİKLİK: Türk Milli Eğitim sisteminde laiklik esastır.

Din kültürü ve Ahlak bilgisi dersi devlet kontrolündedir ve zorunludur.

Tevhid-i Tedrisat yasası da bu yönde çıkartılmıştır.

BİLİMSELLİK: Eğitimde verimliliğin artırılması ve sürekli olarak gelişme ve yenilenmenin sağlanması bilimsel araştırma ve değerlendirmelere sayalı olarak yapılır.

PLANLILIK: Milli eğitimin gelişmesi iktisadi sosyal kültürel kalkınma hedeflerine uygun olarak eğitim, insan gücü ve istihdam ilişkileri dikkate alınmak suretiyle planlanır ve gerçekleştirilir.

KARMA EĞİTİM: Okullarda kız ve erkek öğrencilerin yer aldığı karma eğitim yapılması esastır.

Ancak eğitimin türüne, imkân ve zorunluluklarına göre bazı okullar yalnızca kız veya yalnızca erkek öğrencilere ayırabilir.

OKUL – AİLE İŞBİRLİĞİ: Eğitimde amaçların gerçekleşmesine katkıda bulunmak için okul aile işbirliği esastır.

HER YERDE EĞİTİM: Eğitimi sadece okul ve zamanla sınırlamamak gerekir.

Milli Eğitim, amaçlarını evde, işte, çevrede ve her yerde, her fırsatta gerçekleştirmeye çalışır.

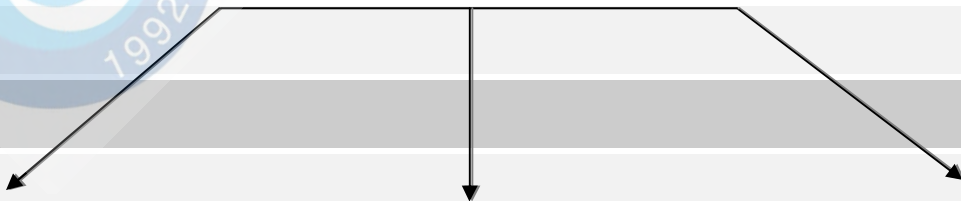
EĞİTİM ÖĞRETİM SÜRECİNDE ÖĞRETMEN YETERLİLİKLERİ

Öğretmenlik 1973'te çıkartılan 1739 sayılı MEB Temel Yasasında uzmanlık mesleği olarak tanımlanmaktadır.

Bu bakımdan eğitim sisteminde görev yapacak öğretmenlerin belli niteliklere sahip olması gerekir.

ÖĞRETMEN YETERLİLİKLERİ

ÖĞRETMENLİK MESLEK

GK-GY

BİLGİSİ (Pedagojik Formasyon)

ALAN BİLGİSİ

1- ÖĞRETMENLİK MESLEK BİLGİSİ: (PEDAGOJİK FORMASYON): Öğretmenin öğretmeyi sağlama adına öğrenme – öğretme süreçlerindeki yeterliliklerini kapsar.

Öğretmenin konuyu çok iyi bilmesi öğretim için gerekli fakat yeterli değildir.

Kime, nerede, nasıl öğretilmelidir? Soruları öğretmenin mesleki yeterliliklerini oluşturmaktadır.

Öğretmen eğitim durumlarını iyi düzenleyebilmeli ve öz değerlendirme yapabilmelidir.

Mesleği ile ilgili gelişmeleri izlemeli, meslektaşları ile bunları tartışabilmelidir.

2 – GENEL KÜLTÜR: Öğretmen, olay ve olayları büyük bir kapsam çerçevesinde değerlendirebilecek geniş bir dünya görüşüne ve genel kültüre sahip olmalıdır.

Türk dili, Atatürk İlkeleri, Yabancı dil gibi dersler bu kapsamda örneklenebilir.

Öğretmen güncel olayları da bilmeli gazete, dergi, radyo ya da TV’den haberi izlemeli ülkesinde ve dünyada neler olup bittiğini takip etmelidir.

3- ALAN BİLGİSİ: Öğretmenin kendi uzmanlık alanını iyi bilmesi gerekir.

Çünkü bilmeden öğretmek mümkün değildir.

ETKİLİ BİR ÖĞRETMENDE BULUNMASI GEREKEN MESLEKİ BECERİ VE YETERLİLİKLER

Öğretim sürecini planlama ve etkili kullanma

Derse çeşitlilik getirme

Katılımcı öğretim ortamı düzenleme

Öğrencilerdeki gelişimi izleme

Öğrenciyi tanıma

Materyal geliştirme

Öğretimi yönetme

Başarıyı ölçme ve değerlendirme

Rehberlik yapma

Temel beceri geliştirme

Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere hizmet etme

Kendini geliştirme

Okulu geliştirme

Okul – çevre ilişkilerini geliştirme ve yetişkinleri eğitme

PROGRAMLARIN AŞAMALI SINIFLANDIRILMASI

EĞİTİM PROGRAMI: Bir eğitim kurumunun, çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı, milli eğitim ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesini dönük tüm faaliyetler.

Eğitim programı kavramı ilk kez **F.Bobbitt** tarafından kullanılmıştır.

Eğitim programı, hedefe giderken izlenen yol anlamında, **Yetişek** veya **İzlence** olarak da anılmaktadır.

Eğitim programı kavramı, günümüze kadar çok çeşitli anlamlarda kullanılmıştır.

Bunlardan Bazıları Şöyle Sıralanabilir:

Konular listesidir.

Ders içerikleridir.

Derslerin düzeneği ve sıralanması

Hedef davranışlar grubu

Öğretim materyallerinin listesi

Davranış değişikliği sürecinde planlanan her şey

Okul içinde ve dışında öğretilen her şeydir.

EĞİTİM PROGRAMI;

Öğretimi,

Ders dışı eğitsel klüp etkinliklerini,

Özel ve önemli günlerin kutlanmasını,

Rehberlik etkinliklerini,

Kursları,

Okul gezilerini,

Sağlık hizmetlerini ve görevlerini içeren geniş kavramdır.

EĞİTİM PROGRAMI

Fen-Teknoloji öğretim programı	Sosyal bilgiler öğretim programı
Geziler-Gözlemler-Belirli gün ve haftalar-Eğitsel klüp faaliyetleri	
Türkçe öğretim programı	Matematik öğretim programı

İYİ BİR EĞİTİM PROGRAMINDA BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER

1-İŞLEVSELLİK

Eğitim Programdaki **BİRİNCİ ÖZELLİK** işlevsellik olmalıdır.

Programda yer alan bilgi ve programın önerdiği etkinlikler hayatta geçerli olmalıdır.

Günün koşullarına uygun olmalı, işe yaramalı ve fonksiyonel olmalıdır.

Program toplumsal ve bireysel ihtiyaçlara uygun olmalıdır.

Program bireyin yeteneklerini ortaya çıkarabilmelidir.

Program, bireylerin bir mesleği icra edebilmeleri için gerekli olan bilgi, beceri ve tutumları içermelidir.

Programın işlevsellik özelliği öğretim ilkelerinden “**Yaşama – Yakınlık –hayatilik**” ilkesiyle yakınlık gösterir.

2-ESNEKLİK

Program uygulandığı bölgenin kültürel ve sosyal yapısına, uygun olmalı öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına cevap verebilmelidir.

İyi bir program, bilim ve teknolojiadaki değişmelere, dünyadaki değişim, yönelim ve standartlara göre esneyebilmelidir.

Örneğin derslerde bölgelere göre örnekler verilebilir. Sahil şeridinde balıkçılıktan ve turizmden örnekler verilirken iç kesimlerde tarım ve hayvancılıktan örnekler verilebilir.

Coğrafya dersinde “bölgelerimiz” ünitesi işlenirken Marmara bölgesinde olan bir okulun bu bölgeyi ilk sırada işlemesi ya da yerel kurtuluş günlerinin kutlanmasına ilişkin yapılan etkinlikler, programın esneklik özelliği olarak örneklenebilir.

Uyarı: Bir sınıfta farklı kişilik özelliklerinin önceden ve uygulama sırasında dikkate alınabilmesi programların ve planların esnekliği ile doğrudan ilgidir.

PROGRAMLARIN VE PLANLARIN ESNEK OLMASINI GEREKTİREN NEDENLER

1 – Aynı ülke içinde dahi olsa yöresel, kültürel ve iklimsel farklılıklar.

2 – Öğrenciler arasındaki bireysel farklılıklar.

3- Bilim, teknoloji ve toplumsal yaşamdaki hızlı gelişim

3- ÇERÇEVE OLMA:

İyi bir program, öğretim sürecindeki etkinliklere ve konulara genel hatları ile yer vermeli, ayrıntıya girmemeli.

Programdaki ana çizgi bütün ülke okulları da aynı olmalıdır.

ÖRNEK: Bütün ilköğretim okullarında üçüncü sınıf matematik dersinde genel başlıklar aynı olmalıdır.

4 – DEĞİŞMEZ VE GENEL OLMA- DEVLETİN VE TOPLUMUN BEKLENTİLERİ İLE UYUMLU OLMA

İyi bir program devletin ve toplumun beklentilerine uyumlu olmalı, belli konu veya etkinlikler açısından değişmez ve genel olmalıdır.

Ulusal değeri olan belli konuların, bütün okullarda aynı tarihlerde gerçekleşmesi programın değişmez ve genel olma özelliğidir.

ÖRNEK: 29 Ekimde bütün okulların Cumhuriyetin kuruluşunu kutlaması

5- ÖĞRENCİYİ GELİŞTİRME – BİLİMSEL OLMA

İyi bir program bilimsel ilkelere uygun olarak ve bilimsel bilgiyi kullanarak öğrenciyi bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönlerden geliştirebilmelidir.

6- UYGULANABİLİR VE UYGULAYICILARA YARDIMCI OLMA

İyi bir program, öğretmene rehberlik edebilecek biçimde açık, anlaşılır ve uygulanabilir olmalıdır.

Program bilimsel, ekonomik, aynı zamanda toplumsal yapı ile çelişmeyen nitelikte olmalıdır.

ÖRNEK: Programların dilini, felsefesini ve kendisine yüklediği rolü anlamayan öğretmenlerin, bu programlara uygun bir öğretme – öğrenme süreci gerçekleştirmeleri beklenemez.

ÖRNEK: İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi Ders programı gereğince öğrencileri yurt dışına göndermek, hem öğrencilerin gelişim özellikleriyle, hem de ekonomik ilkelerle çelişir.

7. MİLLİ EĞİTİMİN AMAÇLARINA UYGUNLUK

İyi bir program milli eğitimin amaçlarına hizmet etmelidir.

Programlar, eğitim sisteminin uzak hedefleri ile uyumlu olmalıdır.

Programlar, eğitim sistemlerinden beklediği insan tipini yetiştirecek özellikte olmalıdır.

ÖRNEK: Ülkemizdeki her eğitim öğretim programının Atatürkçü, bireyler yetiştirmesi amaçlanır.

EĞİTİM PROGRAMIN YARARLARI

Zamandan ve enerjiden tasarruf sağlar.

Öğretimin etkinliğini artırır.

Planlanacak etkinliklerin nasıl olması gerektiğini, sınıftaki değişiklikler ve beklenmeyen durumlar karşısında alınacak önlemlerin önceden belirlenmesini sağlar.

Mesleğe yeni başlayan öğretmenlere rehberlik eder.

Eski öğretmenlerin bilgedeki değişme ve gelişmelere ayak uydurmasını sağlar.

Eşgüdümü sağlar.

Program ülkenin tüm bölgelerinde aynı sınıf ve aynı branş öğretmenlerinin aynı amaçlara ulaşmak için benzer çalışmaların yapılmasını sağlar.

Kısaca öğretim sürecine standartlık (benzerlik) kazandırır.

Davranış değiştirme sürecinde, öğretimin niteliğini artırır.

Öğretmen ve öğrenciyi dağınıklıktan kurtarır.

Düzenli ve birlikte çalışma alışkanlığı kazandırır.

EĞİTİM PROGRAMLARININ CEVAP ARADIĞI SORULAR

Öğrenciler kazandırılacak davranışlar nelerdir?

Öğrencilere bu davranışların kazandırılmasında hangi konulardan yararlanılacaktır?

Öğrencilere istendik davranışları kazandırmak için öğrenme – öğretme süreci nasıl düzenlenmelidir?

Öğrenciler istendik davranışların ne kadarını kazanmışlardır?

EĞİTİM PROGRAMI VE ÖĞRETİM ARASINDAKİ İLİŞKİ

Program ve öğretim birbiri ile ilgilidir, ancak farklıdır.

Her ikisi de aynı büyük sistemin parçalarıdır.

Birbirinden bağımsız biçimde incelenip analiz edilebilir ancak birbirinden bağımsız biçimde işlev görmez

EĞİTİM PROGRAMI	ÖĞRETİM
NE? Yapılacağıdır	NASIL? Yapılacağıdır.
Programlama ve planlama sürecidir.	YÖNTEMDİR
Öğrenme Yaşantılarıdır	ÖĞRETME ROLÜ VE SUNUŞ BECERİLERİDİR
Kılavuz ve Plandır	UYGULAMADIR.

ÖĞRETİM PROGRAMI

Eğitim programının hedefleri doğrultusunda,
Belli bir öğretim basamağındaki sınıflarda ve derslerde,
Belirlenen hedefleri gerçekleştirmeye yönelik olarak,
Okulda ya da okul dışında planlanan tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneğine,
Bilgi kümelerine öğretim programı diyoruz.

Öğretim programı, okul içi yaşantılara dayalı okulda okutulan dersleri ya da kursları kapsayan kılavuz kitap ya da doküman niteliğindedir.

Diğer bir deyişle öğretim programı ders programlarının bütünüdür.

Eğitim programı ile öğretim programı arasındaki fark tanımsal olarak **BİR DERS** ifadesidir.

Öğretim programına **OKUL PROGRAMI** da denir.

Örneğin ilköğretim programı, ortaöğretim programı vb.

ÇAĞDAŞ YAKLAŞIMA GÖRE ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖĞELERİ

1-KAZANIMLAR: Öğrencilerin kazanımları istenen bilgi, beceri ve tutumlar.

2-TEMA: Öğrencinin etkinlikler ile oluşturduğu öznel nitelikteki bilgi örüntüleri

3-ETKİNLİK: Öğrenme-öğretme süreçlerini sağlayan tüm faaliyetler

4-SINAMA: Öğrenci kazanımlarının düzeyini sürece ve sonuca bakarak değerlendirmedir.

DERS PROGRAMI

Öğretim programında yer alan **bir dersin** amaçlarının öğrenci davranışlarına dönüştürülmesini,

Bunların gerçekleştirilebilmesi için içeriğin konulara ve alt konulara ayrılmasını,
Buna bağlı olarak öğrenme ortamının düzenlenmesini ve değerlendirme araçlarını kapsayan ayrıntılı bir plandır.

Ders programı bir dersin öğretimi ile ilgili tüm etkinlikleri kapsamaktadır.

Örneğin fen bilgisi dersi programı, matematik dersi programı

ÖRTÜK PROGRAM (YAMA PROGRAM)

İlk olarak **JACKSON** tarafından ortaya atılan bir program türüdür.

Yazılı-çizili olmayan ders dışı etkinlikleri içeren programdır.

Resmi olmayan veya açıkça belirtilmemiş, fakat öğrencilerin ulaşmalarının beklendiği mesajların toplamıdır.

Örtük Program;

Eğitim programında yer almayan,
Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına karşılık vererek,
Onların gelişimine katkı sağlayan,
Ders içinde veya dışındaki yaşantılar yoluyla kazandırılan,
Toplumda baskın olan görüş-ahlaki inanışlar, değerler ve normları yansıtan,
Mesaj, etkinlik ve uygulamalardır.

Örtük program, programda belirtilen kazanım ve faaliyetlerin dışında öğrenme –öğretme sürecinde ortaya çıkan bilgi ve uygulamaları, içerir.

Bu yönüyle resmi programa göre daha geniş olduğu söylenebilir.

Örtük program zamanla ortaya çıkan ders dışı ihtiyaçları karşılamak üzere hazırlanan bir tür yama programıdır.

Öğrencilerin okul sonrasında spor yapmaları, müzikle ilgilenmeleri ve toplum hizmetlerinde gönüllü olarak görev yapmaları ders dışı faaliyetlerdir ve örtük program kapsamındadır.

Örtük Programların Amacı öğrencilere not ortalamalarını yükseltme olanağı sağlamak değil, onların hem olumsuz deneyimler yaşamasına engel olma hem de daha sağlıklı ve üretken bireyler olmalarına yardım etme, yaratıcılıklarını geliştirme ve yaşam becerileri kazandırmaktır.

Örtük program, resmi programdan daha etkili olabilmektedir.

Bu nedenle okul/sınıf ikliminin oluşturduğu örtük program, öğrencilere olumlu bilgi, beceri ve değer kazandıracak şekilde düzenlenmelidir.

ÖRTÜK PROGRAM;

- a) Örgütsel (zaman, olanaklar ve materyaller)
- b) İlişkisel (Öğretmen-öğrenci, öğretmen-yönetici, öğretmen-veli, öğrenci-öğrenci)
- c) Kurumsal (politikalar, alışılmış işlemler, öğrenci ve toplum için ders dışı işler) etkinlikleri içermelidir.

KISACA ÖRTÜK PROGRAM:

Ahlaki gelişim için güçlü bir araçtır

Eşitlikçidir, adaletlidir

Güven ve değer geliştirir

Uyum sağlamayı kolaylaştırır

Sosyal, ekonomik ve kültürel değerlerden etkilenir.

Örtük programa okul iklimi ve sınıf iklimi örnek olarak gösterilebilir.

OKUL İKLİMİ	SINIF İKLİMİ
OKULUN FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ	SINIFIN FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ
OKULUN ARAŞTIRMA OLANAKLARI	SINIF KURALLARI
OKULUN FORMASI, RENKLERİ, AMBLEMİ	ÖĞRETMENLERİN BEKLENTİLERİ VE GÖRÜŞLERİ
OKULUN ATMOSFERİ	ÖĞRETMENLERİN ÖN YARGILARI
OKULUN KÜLTÜREL, SOSYAL, SPORTİF VE BİLİMSEL ETKİNLİKLERİ	İLETİŞİM
OKUL TANITIMI	ÖĞRENCİ ÖZELLİKLERİ
ZAMAN	ÖĞRETMEN NİTELİKLERİ VE ÖZELLİKLERİ

Uyarı: Eğitim programı ile örtük program kavramları zaman zaman karıştırılmaktadır.

Özellikle de okul içi ve dışı etkinlikleri içermesi ifadesinin her iki program tanımında da yer alması bu karışıklığa neden olmaktadır.

Eğitim programında okul içi ve dışı tüm etkinlikler önceden bellidir

Örtük programda uygulama farklılıkları söz konusudur.

UYARI: Bazı kaynaklarda “**MÜFREDAT PROGRAMI**” adı altında bir program türüne yer verilmektedir.

Müfredat programı daha çok dersleri ve ders içeriklerini ayrıntılı bir şekilde gösteren programdır, listedir.

Müfredat programı eğitim programından daha dar kapsamlıdır.

Ayrıca müfredat programı eğitim programı gibi dinamik, yaşayan bir süreç değildir.

Bu program anlayışı günümüzde terk edilmiştir.

DERS PLANI

Öğretmenin bir ya da birkaç ders saatinde yapacaklarını tasarladığı ayrıntılı plan türüdür.

Bir konunun hedef ve davranışları, ayrıntıları, işleniş aşamaları ve değerlendirme soruları bu plan türünde görülebilir.

PROGRAM GELİŞTİRME

Program Geliştirme, eğitim programlarının hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme temel öğeleri arasındaki dinamik ilişkiler bütünü ve bu öğelere ilişkin koordine edilmiş araştırma geliştirme çabalarının toplamı olarak tanımlanabilir.

Varış'a göre program geliştirme, gerek okul içinde gerek okul dışında, milli eğitimin ve okulun amaçlarını geliştirmek ve gerçekleştirmek üzere düzenlenen muhteva ve faaliyetlerin, uygun yöntem, teknik, araç ve gereçlerle geliştirilmesine yönelmiş koordineli çabaların tümüdür.

PROGRAM GELİŞTİRME SÜRECİ İLE İLGİLİ GENEL ÖZELLİKLER

Program geliştirme uzmanlık gerektiren bir iştir.

Program geliştirme başarısı organize bir plan geliştirme ile sağlanır

Program geliştirme ve uygulamada ilgili malzeme, araç ve gereçlerin geliştirilmesi programın başarısını etkiler.

Program geliştirme sürecinde programın içinde bulunan bütün bireyler ve etkilediği herkes bu sürece katılmalıdır.

Program geliştirme kapsamlı, devamlı ve operasyonel bir süreçtir.

Operasyonel Olma: Tasarım ve uygulamanın iç içe olması

Program geliştirme uzun dönemli, uygulamalı ve sistematik bir özellik taşır.

Program geliştirme merkezden yerele, yerelden merkeze doğrudur.

Program geliştirme amacı yazılı bir program hazırlanarak değil, uygulamanın araştırma yoluyla geliştirilerek öğrencide istenen davranış değişimini sağlamaktır.

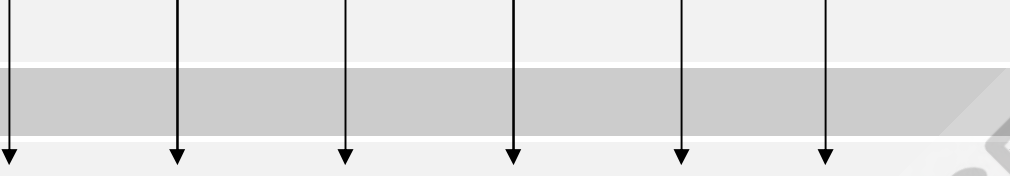
Uygulamada olan eğitimin kalite kontrolü program geliştirme ile sağlanır.

PROGRAM GELİŞTİRME SÜRECİNDEKİ ENGELLER

- Geleneksel muhteva ve yöntemlere bağlılık
- Hizmet içi ihtiyaca inanmayış
- İlgisizlik, beceriksizlik
- Yaratıcı süreçlerin ihmali

- Deneyisel yaklaşımdan kaçınmak
- Araştırma süreçlerinde yetişmemiş olmak
- Aşırı bireysellik

PROGRAM GELİŞTİRMENİN TEMELLERİ

Tarihi	Bireysel	Psikolojik	Konu Alanı	Ekonomik	Toplumsal	Felsefi
Temeller	Temel	Temel	Temeli	Temel	Temel	Temel

TARİHİ TEMELLER

Tarihi temel, eğitimde program geliştirmenin zaman içinde nasıl bir evrim geçirdiğini, Bugünlere nasıl geldiğini anlamak için Geçmişte yapılan hatalara düşmemek, Geçmişte yapılan iyi işleri günümüze uyarlamak açısından çok önemlidir.

Tarihsel gelişim içinde program geliştirmenin nereden nereye geldiğini bilmek, Geçirdiği süreleri tanımak, Ortaya konan programların niteliğini artırır.

Geçmişten alınan deneyimler ve dersler sayesinde daha nitelikli programlar ortaya konulabilir.

Program geliştirmenin tarihsel temelleri batıdaki ve Türkiye Cumhuriyetindeki gelişimi açısından iki ayrı kategoride ele alınmaktadır.

BATIDA PROGRAM GELİŞTİRMENİN TARİHİ TEMELLERİ

1-M.Ö. 5. YY SOKRAT DÖNEMİ:

Atina'da Sokrates döneminde yalnızca soyluların erkek çocukları eğitilmiştir.

Sokrat ve Platon aristokratik geleneğe bağlı kalmışlardır.

Öğrencilerini ağırlıklı olarak disiplin, ruhsal mükemmellik ve erdemlilik konularını içeren bir anlayışla eğitmişlerdir.

Bu dönemin en önemli özelliklerinden biri de gençlerin yaşlı kişilerin rehberliğinde yetiştirilmesidir.

2-M.Ö. 4. YY SOFİSTİK DÖNEM:

Atina'da elit sınıfların aristokratik eğitimi orta sınıfların gereksinimlerini karşılamaktan uzak kalmış ve bu

gereksinim yeni tarz eğitimcilerin, Sofistlerin doğmasına neden olmuştur.

Sofistler, ilk uzman eğitimciler olarak kabul edilmektedir.

Sofistler sayesinde eğitim, felsefecilerin egemenliğinden çıkmış ve teknisyenler eğitimde söz sahibi olmaya başlamışlardır.

3- M.Ö. 3.YY ROMALILAR DÖNEMİ:

Romalılar, Yunan eğitim geleneklerini kendilerine uyarlayarak dilbilgisi ve söz bilime dayalı bir eğitim anlayışı oluşturmuşlardır.

Bu dönemdeki eğitim, hayata hazırlık olarak yorumlanmıştır.

4- ORTAÇAĞ AVRUPASI:

Ortaçağda genellikle kilisenin ortaya koyduğu ilkelere dayalı, Tanrı'nın tartışılmazlığını ön plana koyan, Klasik ve dini okullar ön plana çıkmaktadır.

5-18. YY. Amerika'da Colombia, Harvard ve Princeton gibi üniversitelerin açılmasıyla klasik eğitim anlayışı zayıflamış, eğitim programlara genişleyerek özgür araştırmalara yer verilmiştir.

Özellikle Harvard üniversitesinde eğitimle ilgili özgür bilimsel çalışmalar yapılmıştır.

6- 19.YY Amerikan okullarındaki klasik ve dini bilgiler veren derslerin sayısı azalmış; yerlerini matematik, astronomi, kimya, botanik ve felsefe gibi yeni dersler almıştır.

7-20. YY Bobbit'in yayınladığı "Eğitim programı" adlı eser, eğitimde program geliştirme çalışmalarını tüm aşamaları ile ele alan ilk kitap olmuştur.

Bobbit program geliştirmede Davranışçı yaklaşımı savunmuş ve eğitim programını, öğrencilerin öğrenme yaşantılarıyla kazanabilecekleri bir dizi hedefler olarak görmüştür.

"Eğitim Programı" kavramını ilk kez Franklin BOBBİT kullanmıştır.

1949'da Tyler'in yayınladığı "Eğitim Programı ve Öğretimin Temel İlkeleri" adlı kitap ve program geliştirme alanında başyapıt olarak görülmektedir.

1962'de Hilda Taba "Program Geliştirme Kuram ve Uygulama" adlı kitabını yayınlamıştır.

Taba ve Tyler program geliştirmede akılcı, mantıklı ve sistematik bir yaklaşım ortaya koymuştur.

İlk ilkokul programlarının geliştirilmesinde PESTALOZZİ'nin katkıları olmuştur.

FROBEL, eğitimin 3-4 yaşında başlaması gerektiğini belirtip ilk okulöncesi programlarının geliştirilmesine önemli katkılar sağlamıştır.

Frobel dünyada ilk kez 'Çocuk Bahçesi' adıyla okul öncesi eğitim kurumu açan ve oyun kavramını öğrenmek araç sayan kişidir.

HERBERT, program geliştirmede ilk kez ahlakçı bilginin üzerinde durmuştur.

Ayrıca Herbert'e göre eğitimin amacı çocuğun mevcut düzene uyumudur.
Herberte göre eğitim devlet ve topluma değil, bireye hizmet etmelidir.

SPENCER, yaşama yakın programların önemi üzerinde durmuştur.

21. YY günümüzde ise, temelinde nesnelciliğin yer aldığı ve öğretmenin merkezde olduğu Davranışçı eğitim programlarının yerine öğrenci merkezli Yapılandırmacı eğitim programları yaygınlaşmaktadır.

TÜRKİYE'DE PROGRAM GELİŞTİRMENİN TARİHSEL TEMELLERİ

1924 TEVHİD-İ TEDRİSAT KANUNUNUN AMAÇLARI:

Tüm öğretim kurumları MEB bünyesinde toplamak,

Eğitimi devlet eliyle tek elden yürütmek,

Azınlık ve Gayr-i Müslim okulları da denetim altına almak,

Batı tarzı eğitim anlayışını benimseyerek ülkeye yerleştirmek,

Eğitim sistemini millileştirmek,

Herkese eğitim hakkı vererek ilköğretimi zorunlu hale getirmek,

Azınlık okullarında Türkçe ders verilmesini sağlamak,

Eğitim öğretimin devlet eliyle parasız olarak yapılmasını sağlamak,

Bu yasa, eğitimdeki **LAİKLEŞMEYİ** esas almış ve okul programları üzerinde kapsamlı değişiklikler yapılmıştır.

1924 yılında Atatürk J. **DEWEY**'i ülkemize davet etmiş ve eğitimle ilgili rapor hazırlamıştır.

Bu rapor doğrultusunda ilköğretim programlarının geliştirilmesine ağırlık verilmiş ve Dewey ülkemizdeki en önemli eğitim sorununun “Öğretmen yetiştirme sorunu” olduğunu ileri sürmüştür.

1950'li yıllardan sonra “**MÜFREDAT PROGRAMI**” anlayışı terk edilmiş bunun yerini “Eğitim Programı” anlayışı almıştır.

1960'lı yıllarda ilkokul programlarına ağırlık verilmiştir.

1970'li yıllarda sekiz yıllık ilköğretim okulu denemesi ve program geliştirme çalışmaları gündeme gelmiş fakat deneme aşamasında kalmıştır.

Günümüzde ülkemizde ilköğretim programları çağdaş bir yaklaşım olan “**YAPILANDIRMACI- OLUŞTURMACI**” anlayışa göre düzenlenmektedir.

Not: Ülkemizde programların geliştirilmesinden TALİM VE TERBİYE KURULU sorumludur.

Milli eğitim şuralarının sekreteryasını Talim ve terbiye kurulun yönetir.

MEB temel kanunu 1973' te çıkmıştır.

İlköğretim temel kanunu 1961 de çıkmıştır.

1928’de harf inkılâbı ve sonucunda millet mektepleri açılmıştır.

1982 anayasası ile din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri zorunlu hale gelmiştir.

EKONOMİK TEMELLER

Ekonominin ve Eğitim Ekonomisinin eğitim programlarına etkisi söz konusudur.

Program geliştirmede gerçekçi, mevcut olanaklarla uyumlu, ihtiyaçlara yoğunlaşan, israftan kaçan, ekonomik kalkınmayı destekleyen çalışmalar yapılmasına dikkat edilmelidir.

KISACA EKONOMİK TEMEL KAPSAMINDA ŞUNLAR ELE ALINIR:

Eğitim programları aracılığı ile ekonomik gelişme ve kalkınmanın sağlanması

Nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi

İş gücü – istihdam dengesinin programlar aracılığı ile sağlanması

Bütçe kaynaklarından program geliştirmeye yeterli kaynak ayrılmasına dikkat edilmelidir.

İyi bir program en az **GİRDİ** ile en çok **ÇIKTI**’yı sağlayabilmelidir.

Bu açıklamada- Girdi- kelimesi ile eğitime harcanan para, süre, enerji ele alınırken Çıktı- kelimesiyle yetişmiş insan gücü belirtilmektedir.

3 – SOSYAL (TOPLUMSAL) TEMEL

Program geliştirmenin toplumsal temelleri ile “**EĞİTİM SOSYOLOJİSİ**” ilgilenmektedir.

Eğitim hedefleri belirlenirken toplumun ihtiyaçları dikkate alınır.

Programlar bireyin sosyal gelişimini ve topluma uyumunu sağlayacak biçimde hazırlanmalıdır.

Okul ve öğrenciler, eğitimciler toplumun aynası ve değişim aracıdır.

Programlar, toplumsal sorunları, ideolojik akım ve çatışmaları dikkate almalıdır.

Önemli toplumsal sorunlara kan davası, kız kaçırma, çok eşlilik, etnik farklılıklar örnek verilebilir.

Toplumsal temeller dikkate alındığında eğitimin sosyal işlevi de yerine getirilmiş olur.

Yine programlar toplumun değer yargılarını, bireylerden beklentilerini, toplumsal normları ve kültürel değerleri temele almalıdır.

Toplumsal temellerin bir programa yansımadaki amaç, öğrencilerin kendi örf ve adetleri içerisinde ahlaki, kültürel, psikolojik konulardaki gelişimini sağlayarak sorumluluklarını ve haklarını bilen çevresiyle uyumlu kişiler olarak yetişmesidir.

Böylece eğitim-öğretim sürecinden geçen bireyler toplumun önemseydiği konulara karşı duyalı hale gelirler.

TÜRK MİLLİ EĞİTİM SİSTEMİN'DE EĞİTİM PROGRAMLARININ TOPLUMSAL TEMELLERİ

- Atatürk'ün eğitimle ilgili ilkeleri
- Anayasa ve ilgili yasalar
- Hükümet programları
- Kalkınma programları
- Milli eğitim şuraları
- Bilimsel çalışmalar.

BİREYSEL TEMEL

Bireysel temel program geliştirmenin **en önemli** temelidir.

Program geliştirmede tüm çabalar birey içindir.

Programlar çocuğun ilerideki hayatını ve ihtiyaçlarını göz önüne bulundurur.

Bu amaçla, onun gelişimi boyunca ortaya çıkabilecek ihtiyaçlarını karşılamak için önlemler alır.

Sorunlarını etkin bir şekilde çözebilen birey ve toplum oluşturmak, eğitimin temel amaçlarından biridir.

Bu nedenle programlar, sorunlarını fark eden ve çözebilen bireylerin yetişmesini ön planda tutar.

Programlar her bireyin eğitim sistemine girmesini ve sisteme giren her bireyin gelişimini sürdürebilmesini, potansiyelini artıracak yolların açılmasını ve zenginleşmesini sağlar.

Özellikle çağdaş yaklaşımlarda birey temelli programlar ve bireyin ilgi, ihtiyaç, özellikleri ve hazırbulunuşluğu önemli görülür.

Programın bireysel temelleri, öğrencinin eğitimden zevk almasını sağlayacak düzenlemeleri de içermektedir.

PSİKOLOJİK TEMEL

Psikolojik temel program geliştirmenin **BİLİMSEL TEMELİNİ** oluşturur.

Psikolojiden program geliştirmenin her aşamasından faydalanılır.

Programlar hazırlanırken:

Öğrencilerin yeteneklerini,
İlgilerini,
Eğilimlerini,
Beklentilerini,
Hazırbulunuşluk düzeylerini,
Bireysel farklılıklarını dikkate alınmalıdır.

Program geliştirme sürecinde hem öğrenme kuramları hem de öğretme kuramlarının ortaya koydukları temele

alınır.

Öğrenme nasıl gerçekleşir?

İnsan nasıl öğrenir?

Sorularına cevap aranarak, psikolojiden başta hedeflerin:

1- OLUŞTURULABİLİRLİK

2- ULAŞILABİLİRLİĞİNİ SAĞLAMA

3- EĞİTİM DURUMLARINI DÜZENLEME açısından olmak üzere, her aşamada faydalanılır.

Örneğin ilköğretim 3.sınıf matematik dersinde türeve yer verilmez.

Çünkü öğrencinin zihinsel gelişimi buna uygun değildir.

Uyarı: Bazı kaynaklarda “PSİKOLOJİK TEMEL” ile “BİREYSEL TEMEL” aynı kapsamda ele alınmaktadır.

KONU ALANI TEMELİ

Program geliştirme sürecinde öğrenilmesi gereken konular ve bunların öğrenilmesi zorunluluğu, programının konu alanı temelini oluşturur.

İyi bir programda, konular hedeflere hizmet edecek biçimde düzenlenmeli, gereksiz bilgilerden kaçınılmalıdır.

FELSEFİ TEMEL

Her eğitim programının dayandığı bir felsefe olmalıdır.

Felsefe, programların geliştirme yönünü tayin eder eğitim amaçlarının belirlenmesine kaynaklık eder.

Program geliştirme çalışmalarında felsefeden çeşitli aşamalarda yararlanılmaktadır.

Bunların başında program **Tasarımlarının** yapılması ve özellikle de **Hedeflerin** belirlenmesi aşamaları gelmektedir.

Toplumda hâkim felsefi eğilimler program geliştirme çalışmalarına yön verir.

Felsefe, öncelikle uzak hedeflerin belirlenmesinde, uzak hedeflere bağlı olarak da genel ve özel hedeflerin belirlenmesinde önemli rol oynar.

Okulların niçin var olduğu, hangi konuların değerli olduğu felsefe ile ortaya konur.

Felsefe program geliştirmenin başlangıç noktasını oluşturur.

Niçin eğitim?

Nasıl bir toplum ve vatandaş istiyoruz? Sorularının cevabını bize felsefe verir.

Ayrıca bir ülkedeki eğitimin niteliği eğitim felsefeleriyle tutarlı olmak durumundadır.

HEDEFLERİN BELİRLENMESİ ESNASINDA FELSEFEDEN:

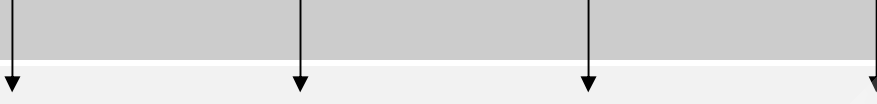
Temel sayıtlılarda açıklığa varma

Aday hedeflere yenilerini katma

Hedeflerin iç ve dış tutarlılığını ortaya koyma,

Hedeflerin önem ve öncelik sırasına konulması aşamasında faydalanılır.

FELSEFEDE BELLİ BAŞLI TARTIŞMA ALANLARI

EPISTEMOLOJİ

ONTOLOJİ

AKSİYOLOJİ

MANTIK

(Bilgi Felsefesi)

(Varlık Felsefesi)

(Değerler Felsefesi)

EPISTEMOLOJİ: Bu felsefe alanı bilgi sorunu ile ilgilenir.

Bilgi nedir?

Bilginin kaynakları nelerdir?

Gerçek bilinebilir mi? Mutlak ve değişmez bilgi var mıdır? Sorularına yanıt arar.

ONTOLOJİ: “Varlık bilgisi” olarak iki kelimeyle özetlenebilir.

Ontolojinin en önemli sorusu “Tüm var olanların başlangıcı, özü nedir? Sorusudur.

“Gerçek insan, ruh, Allah, varlık, yokluk” sorularına ontoloji cevap bulmaya çalışır.

ANAHTAR KELİMELEER: Evren, yaratılış, teoloji, tanrıbilim, ruh, tin, inanç, ahiret, iman, metafizik, fizikötesi, evrim teorisi.

AKSİYOLOJİ: Bu alan etik ve estetik konularını içerir.

Aksiyooloji, insanı değerler ve insan eylemlerini, iyi, kötü, sevgi, nefret, vicdan, vicdansızlık gibi değerleri inceler.

MANTIK: “Akıl yürütme” olarak iki kelimeyle özetlenebilir.

Akıl, akıl yürütme, çıkarımda bulunma, sonuçlara varma, doğru düşünme, çelişkilerden arınma mantığının konusudur.

ANAHTAR KELİMELEER: Düşünme, akıl yürütme, sezgisel düşünme, tümdengelim, tümevarım, hipotetik düşünme

AMPİRİZM(DENEYCİLİK): Deney sonuçlarını hiçbir peşin fikir, hüküm ve hipoteze kapılmadan kabul etmektir.

Bütün bilgilerimizin duyu ve algılardan geldiğini, deneylerden türediğini kabul eder.

METAFİZİK: Duyularımızla algılayamadığımız varlıkların bilgisidir.

DETERMİNİZM: Aynı nedenlerin daima aynı sonuçları verdiğini ileri süren bilimsel ilkedir.

EĞİTİMİ ETKİLEYEN FELSEFİ AKIMLAR

İDEALİZM

REALİZM

PRAGMATİZM

VAROLUŞÇULUK

NATURALİZM

İDEALİZM

İdealizm var olan her şeyi düşünceye bağlar ve düşünceden bağımsız hiçbir şeyin var olmayacağını savunur.

Gerçeğe giden yolda, bilimsel yöntem tek başına yeterli değildir.

Gerçeğe ulaşmada bilimsel yöntemin yanında “**Sezgisel Düşünme**” de çok önemlidir.

Geçici olandan çok **ebedi** olanla, parçadan çok **bütünle** özelden çok **genelle** ve var olandan daha çok “**metafizikle**” uğraşır.

“**LİBERAL**” bir eğitim anlayışları vardır.

Akıl, sevgi, değerler ve bilgelik önemlidir.

Aklı fazla olanlar devleti yönetmelidir.

İdealizme dayalı eğitim anlayışında evrensel doğrular (Konular ve dersler) ve bunları aktaracak olan model olması gereken öğretmen önemlidir.

Bu akımın başlıca temsilcileri **PLATON** ve **HEGEL**'dir.

Platona göre eğitim her şeyden önemlidir. Çünkü kişinin mutluluğunu da devletin mutluluğunu da sağlayacak şey erdemdir.

Erdem de ancak iyi bir eğitimle elde edilir.

İdealistler program geliştirme yaklaşımları arasında “**Konu Alanı Merkezli**” olanları benimser, doğal olarak da “**İçeriğin**” her şeyden daha önemli olduğunu vurgularlar.

Felsefe, mantık, ahlak gibi dersler eğitimin temelidir.

Eğitimin Amacı;

Öğrencileri doğruyu aramaya özendirmek,

Eğitim sürecinde bireylerin doğuştan getirdikleri yeteneklerin farkına varmalarını sağlamak,

Ruhu iyiye çevirmek,

İnsanı hem bedensel hem de ruh olarak eğitmek,

İnsanın bilinçli ve özgürce Allah’a ulaşmak için sürdürdüğü çabaları desteklemek,

Öğrencilere yaşayan değerler ve bu değerlerle nasıl yaşayacağı öğretmek tir.

Yukarıdakileri Özetlemek Gerekirse İdealistler;

Gerçek maddi değil ruhsaldır.

Duyu organları aldatıcıdır, bu yüzden akıl işe koşulmalıdır.

Gerçek bilgi duyularla değil, düşünerek elde edilir.

Her zaman gerçek doğru aranmalıdır, düşüncelerini savunmuşlardır.

“Düşünüyorum, o halde varım”

REALİZM (GERÇEKÇİLİK):

Bu akım “ idealizme” tepki olara doğmuştur.

En önemli temsilcisi “ARİSTO” dur.

Var olan her şey gerçektir.

Maddenin varlığına olan inanç temeldir.

Önemli, elit kişilere zihinsel eğitim verilmelidir.

İnsanın evrensel ve değişmez uyumu, yaşamı kopya etme, disiplinli çalışma realist eğitimin hedefleridir.

İnsan evreni aklıyla tanır, gerçeğe ulaşmada akıl önemlidir.

Bilgiye nesnel yolla ulaşılır.

Bilginin kaynağı yaşanan çevredir.

Eğitim süreci öğretmene saygıyla başlar.

Realizme göre eğitim “Yeni kuşaklara kültürel mirası aktararak, onları topluma hazırlama sürecidir”

Ruh ve varlığı kanıtlanamayan düşünceler gerçek değildir.

REALİZM, ÖĞRETİMİN ÜÇ TEMEL ÖĞESİNİ:

a) Öğretmen

b) Öğrenci

c) Öğretmenin öğrenciye kazandırmak istediği beceri ve bilgi’ şeklinde açıklamaktadır.

“Var olduğum için düşünüyorum”

ANAHTAR KELİMELER: Madde, somut, dış dünya, doğa.

PRAGMATİZM (Yararcılık – Faydacılık):

19. YY. Amerika da ortaya çıkan bir felsefi akımdır.

Başlıca temsilcileri J.Dewey, W.James ve Charles Sundars'tır.

Deney bilginin kaynağıdır.

Faydacılık, insan deneyimine dayandığından eğitimin amaç ve yöntemlerinde esnekliğe, sürekli deneme ve düzeltmelere yer verilmesini ister.

Eğitimde konular değil, çocuk önemlidir.

J. Dewey, bilimsel yöntem için problem çözmenin, deneyimin önemli olduğunu savunur.

Değişmeyen bilgi yoktur. Eğitimde demokratik ortam önemlidir.

Bu akım İLERLEMECI eğitim felsefesinin temelini doğurmuştur.

Akımın temel özelliği bütün ön yargılara, dogmalara karşı olup bilime, çoğulculuğa, hümanizme önem vermesidir.

Buradan Yola Çıkarak, Aşağıdakiler Söylenebilir:

Yararlı olan her şey iyidir.

Bireyin yararı mutlaka toplumun yararı ile uyuşmalıdır.

Gerçekler ve değerler görecelidir, değişkendir.

Her birey kendi gerçekliğini yaratır.

Çocuğun yaşamı bir bütün olduğundan eğitim, yaşama hazırlıktan öte yaşamın kendisidir.

Bu eğitim anlayışında bireysel özellikler ve çocuğun eğitim – öğretim sürecine etkin katılım önemlidir.

Eğitim yaşama hazırlıktan öte yaşamın kendisidir.

Örneğin, Fizikçiye Edebiyat öğretmek, mantıklı değildir. Çünkü ona fayda sağlamaz.

ANAHTAR KELİMELEER: Subjektiflik, öznel, değişken, esnek, şüpheci, yaşantı, deneyim, süreç, sonuç, fayda, yarar.

EXISTENTIALİSM (VAROLUŞÇULUK):

Bu akıma göre insan “Özgürdür” ve özgür olmak zorundadır.

Eğitimin amacı özgürlüklerin artmasıdır.

Her öğrenci kendi değer sistemini özgürce ve yetişkin zorlaması olmaksızın geliştirebilmelidir.

İnsanın gerçekleştirmemiş iç varlığı ve özgürlüğü önemlidir.

Çevresel faktörler bireyi ve özgürlüğünü etkiler.

Akımın öğrenciyi sınırsız özgürlük vaat etmesi eleştirilmektedir.

Varoluşçu öğretmen yardıma ihtiyacı olan öğrencinin yardımına koşan ve ona yardımcı olan kişidir.

Varoluşçuluk, insanın bir sosyal varlık olarak toplum içinde ve insanlık ideali için eğitilmesine karşıdır.

Toplumsal kurumlara karşı oldukları için bireysel farklılıkların değerini bilirler ve grup öğretime karşıdırlar.

Her türlü ahlak sistemi kaldırılmalı, kişi özgür bırakılmalı birey kendi seçimini özgürce yapmalıdır.

Her türlü meslek eğitime karşıdırlar, bireylerin ne olacağını okul belirlememelidir.

Eğitim genel olmalı, meslekleşme erkenden başlamamalı, bireyin özgür seçimine bırakılmalıdır.

Eğitimin başka bir amacı da insanları içinde bulundukları uyuşuk durumdan kurtarmaktır.

Temelde birey vardır.

Toplum bireyden sonra gelir.

İnsan kendisini nasıl oluşturursa öyle var olur.

İnsan en önemli olandır.

Her insan tamamen özgür olmalıdır.

Ne geçmiş ne gelecek önemlidir önemli olan “Şu an” dır.

‘Yarın ölecekmiş gibi bugünü yaşa’

Bu akımın başlıca temsilcileri Martin Heidegger, Karl Jaspers, Sartre, Gabriel Marcel, Nietzsche Kierkegaard ve Husserl’dir.

ANAHTAR KELİMELEER: Özgürlük, hürlük, duvarsız eğitim, okulsuz toplum

NATURALİZM (DOĞACILIK):

Bu akım doğayı tek gerçeklik ve değer kaynağı kabul eder.

En önemli temsilcisi **J.J.ROUSSEU’** DUR.

İnsan doğal bir varlık olduğuna göre, eğitim doğaya ve bireyin doğasına uygun olmalıdır.

Eğitimin merkezinde öğrenci olmalıdır.

Eğitimin Amacı “Kişinin doğal olgunlaşmasını artırma ve onun bu özelliği gösterebilmesini sağlama işidir”.

Öğrenci anlayamadığı toplumsal olay ve değerlerden uzak tutulmalıdır.

Çocuk büyüyene kadar hiçbir dini inanç ve ahlaki değer yargısı ona verilmemelidir.

O kendi inanç ve değerlerini kendi oluşturmaktadır.

Eğitimin hedefleri doğaya uygun olmalıdır, insanın doğal gelişimini kolaylaştırmalı ve bilimsel yöntemle elde

edilmelidir.

Bunu sağlamak için “TÜMEVARIM” akıl yürütme biçiminden faydalanılmalıdır.

Bilgi bütünden çok parçada oluşur.

Gerçekliğe ilişkin doğru ve bilimsel bir sonuç elde etmek için varlıkları en küçük parçalar halinde incelemek gerekir.

Natüralizme göre yaratılış olarak insan doğuştan özünde iyidir ve doğuştan neye ihtiyacı varsa ona yönelik arayışlar çabalar ve öğrenmeler içindedir.

Natüralist eğitim anlayışına göre düzenlenecek eğitim ortamları demokratik şekilde bireyi merkeze alan, onun ilgi ve ihtiyaçlarını gözeten bir şekilde düzenlenmelidir.

Bu felsefeye en uygun strateji Buluş Stratejisidir.

ANAHTAR KELİMELEER: Doğa, deney, gözlem, keşfetme, öğrenci merkezli eğitim, buluş yoluyla öğrenme.

EĞİTİM FELSEFELERİ

DAİMİCİLİK

Daimicilik eğitim felsefesi **M. Adler**, **R.Hutchins** ve **Mortiment** desteklenmiştir.

18. yy kadar popüler olmuştur.

Temelinde Realist felsefe vardır.

Ortaçağdaki eğitim anlayışını tekrar eğitimde uygulamak isterler.

Eğitimin Amacı akıllı kişileri seçmek ve üstün (elit-seçkin) kişileri yetiştirmektir.

Bu eğitim felsefesi ile hazırlanan programlarda geleneksel (anlatım) ve Sokratik (soru – cevap) yöntemleri kullanılmaktadır.

Değişmeyen evrensel ve entelektüel bir eğitim ve sabit bir program anlayışı vardır.

En tutucu eğitim felsefedir.

Kapalı ve muhafazakârdır.

Akl yürütme biçimi olarak Tümdengelim kullanır.

Eğitimde **Klasik Eserler** önemlidir. Bu eserler okutulmalıdır. (Yunan Klasikleri)

İş ve meslek eğitimi işletmelere bırakılmamalı, insan aklının en iyi ve güzel eserleri olan klasik eserlere özel bir

önem verilmelidir.

Çocuklara belli zamanlarda geçerli olan bilgiler yerine her zaman ve her yerde ve yaşta geçerli olan bilgi ve beceriler kazandırılmalıdır.

Eğitim hayatın kopyası değil ona hazırlıktır.

Zihinsel gelişim yönünden üst düzeyde, seçkin bireyler yetiştirmek amaçlanır.

Eğitimin amacı sağlam ve doğru karakterli muhakeme ve mantık yeteneği geliştirmiş bireyler yetiştirmektir.

Eğitimde çocuğa hem maddi hem de manevi bilgiler verilmeli.

Geçmişten gelen kesin ve doğru bilgiler nesilden nesile aktarılmalıdır.

İnsanlar gerçeklere aklını kullanarak ulaşabilirler. Tüm doğrular akılda vardır.

Bu görüşün **Eğitime Yansıması** “Öğretmenin öğrenciye model olması ve aklında zaten var olan doğruları buldurması” şeklinde olmalıdır.

Daimicilikte öğrencilerin entelektüel bir eğitim alması esastır.

Bu nedenle öğrencilere tarih derslerinde kahramanların yaptıkları anlatılmalı, edebiyat derslerinde ise klasik eserler okutulmalıdır.

Daimicilik 18. yüzyıla kadar yoğun bir şekilde kullanılmıştır.

Sınıf ortamında yaşamın gerçekleri değil, yapay bir ortam oluşturularak ideal olan sunulmalıdır.

Bireylerin eğitiminde her zaman işlerine yarayacak matematik, felsefe, mantık gibi dersler verilmeli, okuma, yazma ve edebiyat gibi alanlar eğitimin merkezinde yer almalıdır.

Daimici eğitim anlayışı öğrencilerin zihinsel yeteneklerindeki farklılıkları dikkate almayıp herkese aynı eğitimi uygulamak istediği için yoğun bir biçimde eleştirilmiştir.

Daimicilere göre tüm insanlar aynı topraktan doğdukları için kardeşirler.

Fakat bunları yaratan tanrı, hepsini bir tutmamış, her birinin mayasına üç ayrı cevherden birini katmıştır.

Bu nedenden dolayı, doğalarındaki cevherin belirlediği işleri yapan, üç ayrı sınıf oluşmuştur:

1-ALTIN CEVHERLİLER: Toplum önderleri, yöneticiler ve asiller

2-GÜMÜŞ CEVHERLİLER: Yardımcılar, korucular ve askerler

3-DEMİR VE TUNÇ CEVHERLİLER: Çiftçiler, işçiler, üreticiler

Bu anlayışa göre eğitim seçkincidir ve altın cevherlerin hakkıdır.

ANAHTAR KELİMELEER: Mantık, düşünme, akıl yürütme, sezgisel düşünme, rasyonalizm, idea, us, zekâ, zihin, karakter, Seçkin, klasik eserler, değişmezlik, maddi ve manevi değerlerin öğretimi.

ESASİCİLİK (ÖZCÜLÜK)

Temelinde realist ve idealist felsefe vardır.

Bu eğitim felsefesinin temelinde **HORNE, BAGLEY ve KANDEL**'in düşünceleri vardır.

Esasicilik bir felsefeye bağlı olmaktan daha çok bir “**EĞİTİM HAREKETİ**” olarak ortaya çıkmıştır.

Esasicilik, ilerlemeciliğin bir eleştirisi gibidir.

Esasicilere göre insan zihni doğuştan boştur; yani daimiciliğin aksine tüm bilgiler sonradan öğrenilir.

Bu görüşün eğitime yansması “**Öğrencinin öğretmeni dinleyerek, anlatılanları ezberlemesi**” şeklindedir.

Öğrenme zor bir iştir ve disiplinli, sıkı bir çalışmayı gerektirir.

Eğitimin amacı üstün zekâlı bireyleri eğitmektir.

Eğitimde soyut düşünme, alıştırma, ezber yöntemleri kullanılmalıdır.

Bu yöntemler konuları bütün olarak kavratır.

Eğitimde cezanın da yeri vardır.

Akıl yürütme biçimleri tümevarımdır.

Esasiciler, programın içerik(konu) boyutuna önem verirler ve bu nedenle eğitimde konuyu merkeze alırlar.

Konular -içerik tartışmaya açık olmamalı, zamanın süzgecinden geçmiş temel konular olmalıdır.

Önemli olan konu alanının çok iyi özümsemesidir.

Eğitimin amacı bireyi bir mesleğe ve vatandaşlığa hazırlamak, zihni geliştirmek ve yetenekli kişiler eğitmektir.

Öğretmen merkezlidir öğretmeni alanında uzman kişi olarak değerlendirir.

Okulun ve eğitimin görevi kültürün özünü korumak ve kültürel değerleri yeni nesillere aktarmaktır.

Öğretmen otoritesi sınıfta sağlanmalıdır.

Öğretmen merkezli yöntem ve teknikler kullanılır.

Esasicilik dünyada en uzun süre uygulanan eğitimin felsefesidir.

Esasiciler maddi ve sosyal çevreyle ilgilenirler ancak sonsuzlukla ve ebedi gerçeklerle ilgilenmezler.

Esasiciler ilerlemecileri öğrenci serbestisine ve ilgisine içerikten daha fazla önem verdikleri için eleştirirler.

UYARI: Esasicilerin daimicilerden farkı konu alanının, programın ve kültürün biraz daha esnek yapıda ele alınmasıdır.

Esasicilikte geçmişten gelen temel bilgi ve değerlerin önemli yanları korunur, bunlara yenileri eklenerek gelecek kuşaklara aktarılır.

Böylelikle geçmişin başarıları üzerine yenileri eklenerek mükemmel bir uygarlık kurulabilir.

Esasiciler, ilerlemecilerin eğitimde geliştirdikleri yöntem ve teknikleri kabul etmede daimicilere göre daha isteklidirler.

Esasiciler zihinsel eğitime daha az önem verirler.

Maddi ve sosyal çevre ile ilgilenirler ancak sonsuzlukla ve ebedi gerçekle ilgilenmezler.

Değişmeyen evrensel programlar

Daimicilik

Programdaki konulara yenileri eklenebiliyorsa

Esasicilik

Var olan kültürün aktarılması

Daimicilik

Var olan kültüre yenilerini ekleyerek gelecek kuşaklara aktarılıyorsa

Esasicilik

İLERLEMECİLİK

J. Dewey'in pragmatizmi eğitime uygulaması sonucunda ortaya çıkmış bir eğitim felsefesidir.

Eğitimin merkezine öğrenciyi alır.

20.yy demokratikleşme sürecinin etkisiyle gelişmiştir.

Öğretmen artık sınıfta otorite değil, rehber konumundadır.

İlerlemeciliğe göre öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri dikkate alınmalıdır ve öğrencilerin gizil güçler ortaya çıkarılmalıdır.

Eğitimde problem çözme yöntemi kullanılmalı ve yaparak, yaşayarak öğrenme etkinliklere yer verilmelidir.

Okul yaşama hazırlıktan çok yaşamın kendisidir.

Bu nedenle eğitimde yaşamda karşılaşılabilecek durumlara yer verilmelidir.

Eğitime yarışmanın yerini işbirliği almalıdır.

İnsanların gelişebilmeleri için onlara birbirinden etkilenmelerine izin veren demokratik bir ortam sunulmalıdır.

Eğitim ortamında herkes düşüncelerini söyleyebilmelidir.

Bu eğitimin felsefesinde problem çözme, işbirliğine dayalı öğrenme, öğrenmeyi öğrenme, yaşam boyu öğrenme, etkin öğrenme, demokrasi, deneyim ve çağdaşlaşma kavramlarına öncelik verilir.

Eğitimin sürekli bir değişim ve gelişim içinde olmalıdır.

İlerlemecilik, insan yaşamını nitelik yönünden yükseltmeyi amaçlar.

Önemli olan okulda edinilen öğretmenlerle gündelik yaşam arasında bağlantı kurulması ve böylece kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesidir.

Eğitimde ön yargıların yeri yoktur.

Eğitimin amacı problem çözme gücü yüksek insanlar yetiştirmektir.

YENİDEN KURMACILIK

Daha çok ilerlemeciliğin devamı niteliğindedir.

Makro ekonomik planlama dönemiyle birlikte II. Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan **en çağdaş** akımdır.

Bu eğitim felsefesinde önemli olan **hedeflerdir**.

Eğitimin amacı toplumu “**Yeniden Düzenlemek**” olmalıdır.

Toplumsal değişimden okullar sorumludur.

İnsanlığın barış içinde yaşaması için uzlaşan değerlere ihtiyaç vardır.

Bu nedenle eğitimin hedefleri işbirliği, demokratik yaşam biçimi gibi değerleri öğretmektir.

Pragmatizmden ve varoluşçuluktan etkilenmiştir.

Sosyal reformu gerçekleştirmek için okullar ve öğretmenler anahtar konumundadır.

Öğretmen değişim ve reform temsilcisidir.

Bireysel değil “**SOSYAL ÖĞRETİM**” ilkesini savunur.

Eğitimdeki konular, politik, ekonomik, dini, estetik ve eğitimsel yaşantıların en ciddi sorunlarını ele almalıdır.

Öğrenme öğretme sürecinde eleştirel düşünme ve problem çözme yöntemleri ağırlıklı olarak kullanılmalıdır.

Eğitimde fırsat eşitliğinin dikkate alınması gerekir.

Yeniden kurmacılık toplumun ve dünyanın gelecekte karşılaşacağı sorunlara yönelik bir eğitim verilmesini önemser.

Yeniden kurmacılık **Yeniliğe En Açık** eğitim felsefesidir.

Okullarda verilen eğitim problem merkezli olmalı, öğrenciler toplumsal sorunları çözebilecek becerilerle donatılmalıdır.

J. Dewey ve **İsaac Bergson** en önemli temsilcileridir.

Yeniden kurmacılıkta demokrasiyi yerleştirmek ve geleceğin sosyal düzenini yaratmak amaçlanır.

Toplumun ve dünyanın gelecekte karşılaşacağı sorunlara yönelik bir eğitimi amaçlar.

UYARI: İlerlemecilikle, yeniden kurmacılık arasındaki temel fark, yeniden kurmacılığın toplumu değiştirmede temel sorumluluğu eğitime –okullara yüklemesidir.

DİYALEKTİK EĞİTİM FELSEFESİ-POLİTEKNİK EĞİTİM

Bu eğitim felsefesine göre gerçek, nesne, nesnelerdeki çelişki ve çelişki sonunda ortaya çıkan değişimdir.

Eğitimin üzerine düşen görev işte bu çelişki ve değişimin kontrol altında tutularak en aza indirilmesi sonucunda bireyleri üretime katma sürecidir.

Diyalektik eğitim felsefesine göre bireyin üretim yapabileceği, bireye her türlü bilgi ve beceriyi kazanabilecek şekilde eğitim verilmesi gerektiği yönüyle program geliştirme çalışmalarını etkilemiştir.

Bu eğitim anlayışı, uygulamaya ağırlık vererek bireylerin çok yönlü eğitilmesini amaçlamıştır.

Bireylerin mutluluğunu ve haz almasını temele alır.

Politeknik eğitim felsefesinin eğitime ve program geliştirmeye **en önemli katkısı**, bilimsel düşünme süreçlerine katılan bireylerin üretken ve mutlu olduğunda toplumun da mutlu olacağı anlayışıdır.

Toplum ve insan dengede tutulmalı ancak öncelik topluma verilmelidir.

Tüm eğitim etkinlikleri üretim için düzenlenmelidir.

Bu eğitim anlayışı sosyalist ideolojiyi ve materyalizmi temele alır

Bireyi çok yönlü geliştirmeyi amaçlar.

Bireyin çok yönlü yetiştirilmesinde amaç toplumdur.

Başka bir ifade ile birey toplum için çok yönlü yetiştirilmelidir.

Politeknik eğitim, eğitimle üretimin iç içe yürütülmesini amaçlar.

Eğitimde politik derslere de ağırlık verilmelidir.

Eğitimde ceza uygulamaları olabilir ama cezanın amacı öğrenciyi tekrar topluma kazandırmaktır.

Önemli temsilcileri Marx ve Lenin'dir.

Politeknik Eğitimde Değerlendirme,

Öğrencinin diyalektik akıl yürütmeyi kullanıp kullanmadığını,

Üretime katkısını,

Kuram ve uygulamadaki başarısını,

Kollektif çalışma gücünü ölçmelidir.

ÖRNEK: Küba'da üniversite öğrencileri belli günlerde tarlalarda çalışmaktadır.

EĞİTİM FELSEFELERİNE GÖRE NİÇİN EĞİTİM?

İdealizme Göre; İnsanın aklını kullanarak bilinçli ve özgürce yaratana ulaşması için sürdürdüğü yoğun çabalarıdır.

Realizme Göre; Evreni madde ve var olanlarla açıklamaya çalışarak, kültürel mirasın bireylere aktarımı ile onları topluma kazandırma sürecidir.

Natüralizme Göre: Kişinin doğal olgunlaşmasını artırma ve onun bu özelliğini göstermesini sağlama sürecidir.

Pragmatizme Göre; Kişiyi yaşantılarını inşası yönüyle yeniden geliştirme ve yararlı kılma sürecidir.

Marksizm'e Göre; İnsanı, doğayı denetleyecek, değiştirecek ve üretimde bulunacak biçimde yetiştirme sürecidir.

Varoluşçuluğa göre; Bireyi ve bireyin özgürlüğünü ön plana çıkararak, var olma ve kendini tanımlama sorumluluğu ve gücü kazanması sürecidir.

Bireyi en üst düzeye getirme sürecidir.

POSTMODERNİZM VE EĞİTİM-POST-POZİTİVİST MODELLER

Eğitimde genel geçer ve tek bir bilimsel sürecin olamayacağını ileri sürerler.

Eğitime olana katkıları ise bireyin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda kendi öğrenme tarzına göre esnek, ders dışı etkinlikleri daha fazla kapsayacak eğitim etkinliklerinin düzenlenmesidir.

Post pozitivist modellerde, program geliştirme, belirsizlik temeline dayandırılarak, farklı, tahmin edilemeyen durumlar ve süreçler dikkate alınarak dinamik ve çok yönlü olarak düzenlenmektedir.

Yine bu yaklaşımlar bireyleri kendi gelişimlerinden sorumlu, değerli ve özgün olduklarını varsayar.

UYARI: Yeni eğitim programları bilim anlayışı **KUANTUM**'a dayanmaktadır.

Geleneksel programlar ise **NEWTON** fiziğine dayanmaktaydı.

EĞİTİM PROGRAMLARINDA TASARIMLAR(DESENLER)

Program planlanırken ilk basamak tasarımıdır.

Program geliştirme uzmanı da program geliştirme çalışmalarına başlamadan önce bu tasarımını ortaya koymalıdır.

Bu süreç, bir mimarın bir yapıyı tasarlaması ve plan çizmesi sürecine benzer.

Program tasarımı yapılırken program geliştirme grubu ve görevli uzmanların felsefi görüşleri ile toplumun felsefi görüşleri tasarımların seçimine yansır.

Eğitim programı tasarımı bir programın hangi öğelerden oluşacağını ortaya çıkarılması sürecidir.

Program tasarımı bir eğitim programının biçimlendirilmesi sürecidir.

Program tasarımı öğretimin düzenlenmesini anlamlı bir bütünlük içinde ele almayı amaçlar.

Program geliştirme tasarımları ağırlıklı olarak temele aldığı öğelere ve öğeler arasındaki ilişkilere göre birbirinden ayrılır.

Eğitim programları tasarımları programın öğelerine farklı ağırlıklar verilerek oluşturulur.

Böylece programcı kendine özgü tasarımını ortaya koymuş olur.

Eğitim programı tasarımı ile büyük oranda bir programın ana çerçevesi ortaya konulmaya çalışılmakta ve **şu sorulara cevap aranmaktadır:**

Ne yapılacak?

Konu alanı neleri içerecek?

Hangi eğitim durumları kullanılacak?

Sonuçları değerlendirmek için hangi ölçme teknikleri ve araçları kullanılacak

PROGRAM TASARIM İLKELERİ

KONUNUN KAPSAMI: Konuların derinliğine, genişliğine ya da yüzeyselliğine göre düzenlenmesi yapılır.

Bu düzenlemeye göre de hedef alanları ve öğrenci kazanımları belirlenir.

ARDIŞIKLIK: Konular arasında dikey ilişki kurulur. Bu aşamada öğretim ilkeleri dikkate alınır.

Basitten karmaşığa-Kolaydan zora –Bilinenden bilinmeyene- vb.

KAYNAŞTIRMA(KOLERASYONEL) TASARIM: Konular ve etkinlikler arasında yatay ilişki kurulur.

İçerikte yer alan bilgilerin ve yaşantıların birbiri ile ilişkilendirilmeleri yapılır.

SÜREKLİLİK: Sarmal program yaklaşımın ve aşamalılık ilişkisine uygun olarak öğrencinin kazanması gereken bilgi ve beceriler yine öğrencinin yaşı ve gelişim düzeyi dikkate alınarak genişletilerek kalıcı hale getirilir.

BAĞDAŞIMCILIK: Farklı sınıf ve seviyelerde verilen derslerin birbiri ile bağlantısı kurulur.

DENGE: Program tasarımında konu alanına ya da sosyal ihtiyaçlara göre mi?

Öğrencilerin gelişim özelliklerine ilgi ve gereksinimlerine göre mi? yaklaşılmaması gerektiği gibi tartışmalardan kaynaklanan düzenlemeleri içerir.

EĞİTİM PROGRAMI TASARIMLARI

KONU MERKEZLİ TASARIMLAR

- Konu tasarımı
- Disiplin tasarımı
- Disiplinler arası tasarım
- Geniş alan tasarımı
- Süreç tasarımı

ÖĞRENER MERKEZLİ TASARIMLAR

- Çocuk merkezli tasarım
- Yaşantı merkezli tasarım
- Romantik (radikal) tasarım
- Hümanistik tasarım

SORUN MERKEZLİ TASARIMLAR

- Yaşam şartları
- Çekirdek tasarım
- Toplumsal sorunlar ve yeniden kurmacılık

KONU MERKEZLİ TASARIMLAR

Program merkezinde değişmeyen evrensel bilgi vardır.

Bilgi uzmanlarca düzenlenir öğretmenden konuları zamanında bitirmesi istenir.

Temele aldığı eğitim felsefesi **Daimicilik** ve **Esasicilik** tir.

Tasarımda, içeriğin ayrıntıları önemlidir.

Öğrenci pasif alıcıdır.

Öğretmenin aktif olduğu yöntem ve teknikler kullanılır (Sunuş- Anlatım)

Öğrencinin sadece bilgiyi kazanmış olması, öğrenmesi için yeterli görülmektedir.

En eski ve yaygın kullanılan tasarımdır.

Bu tasarımların en önemli ögesi **içeriktir**.

Her bir konu alanının kendine özgü yapısı dikkate alınır.

Davranışçı öğrenme kuramlarına dayanır.

a) KONU TASARIMI

En iyi bilinen en eski tasarımdır.

Her konu, diğeri için ön koşul olacak şekilde düzenlenir.

Önemli olan bilginin elde edilmesidir.

Öğretmenin görevi konuyu zamanında bitirmektir.

Aklın, insanı farklı kılan bir unsur olduğuna ve bilginin aranmasında ve elde edilmesinde aklın gerekli olduğunu ileri sürerler.

Konunun içerdiği bilgiler farklı adlarla anılır.

Örneğin; tarih alanı; sanat tarihi, ekonomi tarihi, inkılâp tarihi vb. şekillerde alt dallara ayrılarak düzenlenir.

Öğretilecek konular evrensel gerçekleri içermelidir.

Kitap temel kaynaktır.

Konular düzenlenirken öğrencinin ilgi, yetenek ve hazırbulunuşluğu dikkate alınır.

Dersler ve konular birbirinden bağımsız işlenir.

Konu Tasarımı, konuların en fazla derinlemesine ele alındığı tasarım şeklidir.

En parçalı(atomik) yapıya sahiptir.

Davranışçı eğitim anlayışına uygun olarak hazırlanmıştır.

ANAHTAR KELİMELE: Ayrıştırılarak, kopuk, kategorik, parçalı, atomik, içeriğin ayrıntıları

AVANTAJI: Uzman yetiştirmede kullanılır.
Akademik çalışmalar açısından verimlidir.
Derinlemesine bilgi sağlar.

DEZEVTANTAJI: Konuların öğrenci tarafından bütünleştirilememesi,

Konuların parçalanması nedeniyle çeşitli ders konuları arasında bağlantı kurulamaması,

Konuların öğrenci tarafından anlamlandırılmaması,

Öğrencinin kişiliği bir bütün olarak geliştirememesi,

Derslerin birbirinden tamamen bağımsız düzenlenmesi,

Öğrenciyi bağımsız düşünme ve sentez yapmanın yerine ezbere yöneltmesi

Uyarı: Bu eleştirilere karşı, konular arasında bağlantı kurmak alınabilecek en önemli önlemlerden birisidir.

b) DİSİPLİN TASARIMI

“Ortaöğretim” ve “Yüksek Öğretimde” yaygın olarak kullanılmaktadır.

Bu yaklaşımın temelinde “Sınıflandırılmış Bilgi” vardır.

Konuların düzenlenmesinde “Derinlemesine Öğrenme” amacı güdülür.

Konular birleşerek dersleri(disiplinleri) oluşturur.

Akademik disiplinler üzerinde yoğunlaşır.

Aktarılan bilginin’ **NASIL**’ kullanılacağı önemlidir.

Öğrencinin bilgiyi yeni ve benzer durumlarda kullanması istenir.

Her bilim dalı kendi adı altında bir programla (Tarih-Fizik-Kimya vb.) okuldaki yerini almaktadır.

Öğrenilecek konunun yapısı, kullanılacak yöntemi de içerir.

Yani öğrenci konunun yapısına göre deney, gözlem gibi etkinliklere aktif olarak katılır.

Dersler kendi içerisinde bir bütün oluşturduğundan birbiri ile ilişkisi aranmaz.

Derslerin içeriği öğrencilerin yaş ve seviyesi uyarınca sınıflara göre ayarlanır.

Ülkemizde liselerde derslerin tarih, coğrafya, sosyoloji vb biçimde düzenlenmesi buna örnektir.

Konu tasarımından **farkı** onlara göre daha bütün, ancak daha yüzeysel bilgiler içermesidir.

ANAHTAR KELİMELEER: Disiplin, ders, ders ders düzenleme

İlkçağ-----Ortaçağ-----Yeniçağ =TARİH

GENİŞ ALAN TASARIMI

Ortak yönleri olan disiplinlerin/derslerin birlikte ele alınması esasına dayanır.

Benzer özellik taşıyan dersler bir araya getirilir.

Bilgi hem bütünlük içinde sunulmalı, hem de aralarındaki ilişkinin anlaşılması için bir araya getirilmelidir.

Ayrıntılı bilgi yerine genel ve geçerli olan evrensel doğrular içerikte yer almalıdır.

Bu yaklaşım konu merkezli tasarımın neden olduğu parçalanma ve bölümlerdeki ayrılma sorununa çözüm amacı taşır.

Daha çok ilköğretimde kullanılır.

Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler bu tasarımla hazırlanır.

Resim, Müzik Heykel(Güzel sanatlar)

d) SÜREÇ TASARIMI

Her konu için ayrı ayrı öğrenme yolları yerine tüm konular için ortak bir öğrenme yolu benimser

Eleştirel düşünceyi ön plana çıkartır.

Öğrencinin, düşünme stratejilerinin, problem çözme ve karar verme becerilerinin geliştirilmesi önemli görülmektedir.

Amaç öğrencinin en iyi şekilde nasıl öğreneceğidir.

e)DİSİPLİNLER ARASI (KOLERASYONEL-İTERDİSİPLİNER) TASARIMI

Farklı dersler ve konular birbirinden bağımsız değil, birlikte ele alınır.

Konular ve derslerin içerikleri arasında ilişki kurulmak zorundadır.

Bu yaklaşım programda yer alan derslerin birbirini desteklemesi ve birbiri ile tutarlı olması gerektiğini savunur.

Örneğin; sosyal bilgiler dersinde verilen bir hedefin Türkçe dersinde, din kültürü dersinde, müzik dersinde desteklenmesi gibi.

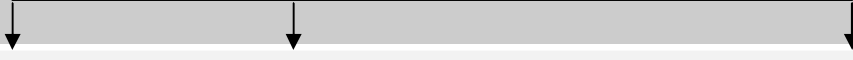
Bu tasarımda aynı sınıfta derslere giren farklı branştaki öğretmenlerin birlikte program ve plan yapmaları gerekli görülmektedir.

ANAHTAR KELİMELEER: Ortak bir konu=Tema, Ortak bir konu ile ilişkilendirme

DERSLER	ETKİNLİKLER
MÜZİK	Su gelir güldür güldür ar gel beni güldür

FİZİK	Suyun kaldırma kuvveti
BEDEN EĞİTİMİ	Su sporları
ÇOĞRAFYA	Akarsular ve göller
TARİH	Su savaşları

2- ÖĞRENEN MERKEZLİ (ACTİVİTE) TASARIMLAR

ÇOCUK MERKEZLİ
TASARIM

YAŞANTI MERKEZLİ
TASARIM

ROMANTİK
(RADİKAL)
TASARIM

HÜMANİSTİK
TASARIM

Bu tasarımlarda öğrencinin kendi gözlemleri ve yaşantısı ile öğrenme çabasına girmesi amaçlanır.

Önemli olan **birey**'dir.

Dayandığı felsefe **Pragmatizm**, eğitim felsefesi ise **İlerlemecilik**dir.

Öğrenme sürecine öğrenci aktif olarak katılır.

Programlar hazırlanırken öğrencilerin ilgileri, ihtiyaçları ve hazır bulunuşluğu dikkate alınır.

Programlar, öğretim süreci devam ederken ihtiyaçlara göre esneyebilir.

Öğretmenin görevi katılımı sağlayıcı ortamlar düzenlemek ve bireyin öğrenmesine rehberlik etmektir.

Öğrenen merkezli **tasarımların amacı** çocuğun kendini bir bütün olarak görmesini sağlamaktır.

Bu tasarımlarda problem çözme, işbirlikçi öğrenme grup çalışmaları ön plana çıkar.

Öğretmenler sınıf içi etkinlikleri öğrencilerle birlikte planlayıp uygularlar.

Öğrenen merkezli programların ortak noktası, programların **Eğitim Durumları** ögesine ağırlık vermesidir.

a) ÇOCUK MERKEZLİ TASARIMLAR

Önce öğrencinin ilgi ve ihtiyaçları belirlenir. Buna göre program oluşturulur.

Taba'nın "**Kişi Yaşadığını Öğrenir**" görüşü bu tasarımın ana düşüncesidir.

Öğrenci etkin duruma getirilmelidir.

Öğrenme, öğrencilerin yaşantısı ile ilişkili olmalıdır.

Öğrencinin aktif olabilmesi için programın ilgisini çeker nitelikte olması gerekir.

ANAHTAR KELİMELEER: Öğrencilerin ortak ilgi, ihtiyaç ve hazırbulunuşluk

b)YAŞANTI MERKEZLİ TASARIMLAR

Öğrenci ilgi ve ihtiyaçları burada da temeldir ancak ilgi ve ihtiyaçlar önceden kestirilemez.

Programlar okul yaşantısı sırasında öğretmene hazırlanır, bu nedenle öğretmen donanımlı olmalıdır.

Bu tasarımda öğretim süreciyle, program geliştirme süreci aynı anda gerçekleşir.

Program süreç içinde değişebilecek esneklikte olmalı.

Öğretmen “Her Öğrenci” için uygun ortamlar düzenlenmelidir.

ANAHTAR KELİME: Öğrenciyle beraber tasarım yapma, yaşantı

c) ROMANTİK (RADİKAL) TASARIMLAR

Bu tasarım her öğrencinin kendi doğasında ele alınmasının uygun olacağı ileri sürer.

Bu tasarım okulların çocukları sosyalleştiremediği, onları toplumdaki etkinliklere katamadığını ileri sürer.

Bu yüzden okulun işlevlerinin yeniden gözden geçirilmesini ileri sürmüşlerdir.

Daha da ileri giderek çocukların okula gönderilmesine karşı çıkmışlardır.

İVAN İLİÇ ve **PESTALOZZİ** okulun çocuğun gelişimini engellediğini ileri sürmüşlerdir.

Catherine Baker(Zorunlu Eğitime Hayır) Bakunin (Anarşist Eğitim)

NATÜRALİZM'DEN etkilenmişlerdir.

Bu konuda ülkemizdeki en iyi örnek Erkin Koray'dır. Koray kızını hiç okula göndermemiştir.

Bazen kendisi, bazen de özel öğretmenlerin katkısı ile kızı okulu dışarıdan bitirmiştir.

Ayrıca ünlü İngiliz rock grubu PİNK FLOYD'un Another Brick in The Wall, adlı parçası radikal bir bakışın önemli bir örneğidir.

ŞARKININ SÖZLERİ

Eğitime ihtiyacımız yok

Düşünce kontrolüne ihtiyacımız yok

Sınıfta alay edilmek istemiyoruz

Öğretmen bu çocukları rahat ve yalnız bırak

Eğitime ihtiyacımız yok

BOŞ DERS ŞARKISI

Ben bir zaman kaybıyım beni boş ver hocam

Düşlerimden geçenleri kitaplarda bulamıcam

Hangi deniz nereye dökölüyor bana ne

Ben içimde boğulurken

Hala aşkın olduğu yer varsa söyle

Dokunulmazsam öleceğim

Kendimi kendimden çıkartsam sıfır kalmaz

Bu matematik bizi kandırıyor hocam

Elde var sorular..göz yaşları.. Boş umutlar

Hesaplar tutmaz

Tutmaz hocam

Kendimi kendimden çıkartsam sıfır kalmaz

Bu matematik bizi kandırıyor hocam

Elde var sorular... Gözyaşları... Boş umutlar

Hesaplar tutmaz tutmaz hocam

F. Düzağaç

ANAHTAR KELİMELEER: Her öğrenciye doğal ortamda ayrı ayrı yaşantılar düzenlensin, okulun işlev ve işgörüsü yeniden düzenlensin, doğacı eğitim, özgür eğitim.

d) HÜMANİSTİK TASARIMLAR

Davranışsal psikolojiyi temele alan eğitim programlarına tepki olarak ortaya çıkmıştır.

İnsan davranışı basit bir etki-tepki ilişkisi ile açıklanamaz.

Bilişsel Kuramın öğrenme yaklaşımını benimsemiştir.

Özellikle bireyin **Duyuşsal** yönünü geliştirmesi amaçlamışlardır.

Standart, kalıplaşmış, tekdüze programlara karşı çıkarak, süreç içerisindeki tüm kararın bireye ait olduğu esnek programları savunur.

Bireyin çok yönlü gelişimini amaçlar.

Radikal tasarımlarla birlikte en eski tasarım şeklidir.

ÖRNEK: Öğrenen merkezli tasarımları günlük hayattan bir örneklerle pekiştirmek mümkündür.

Evlenmek üzere olan bayanlardan bazıları gelinlik almak için bir mağazaya giderler ve gelinlerin ilgi ve isteklerini dikkate alarak önceden hazırlanmış gelinliklerden birini seçip düğünlerde giyerler.

Bu eylem **ÇOCUK MERKEZLİ TASARIMLARA** denk düşer.

Bazı gelin adayları ise önceden yapılmış gelinlik modellerinden birini seçip kendi fiziksel özelliklerine ve ihtiyaçlarına göre küçük düzenlemeler yaptırdıktan sonra düğünlerinde kullanırlar.

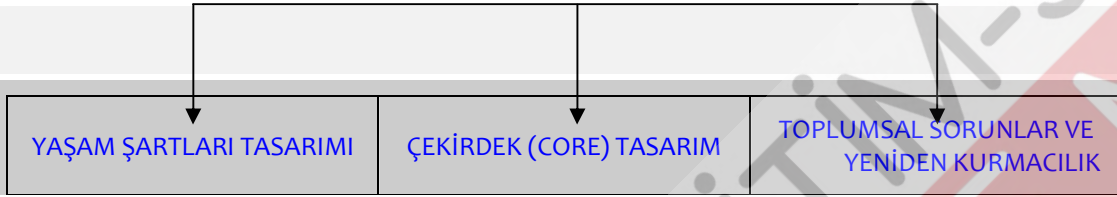
Bu tarz seçimler ise **YAŞANTI MERKEZLİ TASARIMLARA** denk düşer.

Bir başka düşüncede olan gelin adayları ise normal gelinlik tasarımlarına karşıdırlar, ya gelinlik giymezler ya da daha **RADİKAL** gelinlik modellerini tercih ederler.

Örneğin siyah bir gelinlik ve altına kot giymek gibi

Bazı gelin adayları ise kumaş seçiminden, terzi seçimine, modelinden dikimine kadar her şeyin kendilerine göre yapılandırılması eğilimindedirler. Bu eğilim ise **HÜMANİSTİK** tasarımlara karşılık gelmektedir.

3-SORUN MERKEZLİ TASARIMLAR

Sorun merkezli tasarımlar Yeniden Kurmacılık eğitim felsefesine dayanır.

Konu alanı ve öğrenci merkezli tasarımın yetersizliklerini ortadan kaldırmak amacıyla ortaya çıkmıştır.

Temelinde toplumun karşılanmamış ihtiyaçları vardır.

Bu tasarımlarda, bütün öğrencilerin öğrenmeleri gereken ortak öğretim tecrübeleri merkeze alınmıştır.

Bunun için bir okul gününün yarısı sosyal problemlerin çözümü için gerekli becerilerin kazanılması çalışmalarına ayrılmıştır. (Savaş-Hastalık)

Sorun merkezli tasarımlarda programlar, toplumsal yapı, değişme ve sorunları ele almalıdır.

Toplumun yeniden yapılanması için gerçek hayat problemlerini çözebilen bireyler yetiştirmek gerekir.

Konular arasında bağ kurulmasını, yaparak-yaşayarak öğrenmenin sağlanmasını merkeze alırlar.

Önemli olan öğrencinin problem çözmeyi öğrenmesidir.

Kültürel geleneksel değerlerin güçlendirilmesi amaçlanır.

Tasarımların ayırıcı bir özelliği de sosyal problemler ile öğrenenlerin ihtiyaçlarının, yeteneklerinin, ilgilerinin birlikte düşünülmesidir.

Bu tasarımlar öğrencilerin yapmaları gereken faaliyetleri aşağıdaki gibi sıralamıştır:

Öğrencilerin düşüncelerini geleceğe yönleltmeleri gerekir,

Öğrencilerin olayların sosyal sonuçlarını ve ilişkilerini öğrenmeleri gerekir,

Öğrencilerin toplum kalkınması yönünde yapıcı ve işbirliği içinde çalışmaları gerekir,

Öğrencilerin kalkınma stratejileri ve teknikleri hakkında beceri kazanmaları gerekir.

SORUN MERKEZLİ TASARIMLARIN HEPSİNİN ORTAK NOKTASI

Toplumsal problemlerle ilgilenmeleri,

Programın içerik ögesi daha ön planda olması

En çağdaş(yeniliklere en açık) program tasarımları olmalarıdır.

a) YAŞAM ŞARTLARI TASARIMI

Programların düzenlenmesinde yaşam şartları ve çevre faktörü önemlidir.

Önemli olan öğrenciye yaşam becerileri kazandırmaktır.

Öğrencilerin yaşamı öğrenmesi, toplumu ne şekilde geliştirecekleri ve ileri götürecekleri konusunda onlara yön gösterilmelidir.

Öğrenme değişen yaşam şartlarına bireyin uyum yeteneğini geliştirmelidir.

Bu tasarımda, okulların öğrencilerin gerçek dünya ile ilgili sorunları kavramasına yardımcı olması ve bu sorunlar karşısında “**Genelleme Becerisi**” kazanmaları amaçlanır.

Başka bir ifade ile konuların toplumun yaşamına göre düzenlenmesi önemlidir.

Öğrenciler yaşamı bizzat öğrenir ve uygularsa toplumun ilerlemesine de katkıda bulunurlar.

Bu tasarımın en önemli özelliği: Öğrencileri **Öğrenmeye** ve **Sorun Çözme Süreçlerini** kullanmaya özendirmesidir.

Öğrenme değişen yaşam şartlarına bireyin uyum yeteneğini geliştirmedir.

Öğrenciler öğrendiklerini yaşamlarında kullanmalıdır.

ANAHTAR KELİMELE: Birey ve toplumun problemleri, problem çözme becerileri

b) ÇEKİRDEK (CORE) TASARIM

Temel amacı evrensel bir araştırma düşüncesi geliştirmektir.

Bu tasarımların merkezinde bazı konular ve sorunlar vardır.

Tasarım “**İşbirliğine**” dayalı öğrenme modelini temele alır.

Tasarım sisteme girmeden önce yapılır bazı değişikliklere olanak sağlanır.

Toplum sorun çözme becerisi kazanmada laboratuvar olarak görülür.

Öğrenci toplumun sorunlarını görmeli ve sorunları çözme becerisi kazanmalıdır.

Konuların ayrı ayrı öğretilmesine tepki olarak ortaya çıkıştır ve derslerin birleştirilmesi ile gelişmiştir.

Toplum ve öğrencilerin ilgi alanlarına göre ortak bilgi yapıları ve öğrenme yaşantıları oluşturulur.

Genel öğretim üzerinde odaklaşmıştır.

ANAHTAR KELİMELEER: Konu merkezli tasarımlar+Toplumun problemleri

c)TOPLUMSAL SORUNLAR VE YENİDEN KURMACILIK

Toplumun sosyal, politik, ekonomik gelişmeleri program düzenlemede önemlidir.

Toplumsal gelişmelere göre eğitim yeniden yapılmalıdır.

Programlar öğrencilerin sosyal, siyasi, ekonomik gerçekleri öğrenmelerine olanak sağlanmalıdır.

Zaman sürekli olarak toplumu değişime zorlamaktadır.

Toplumsal değişim en iyi okul ile gerçekleştirilebilir

Tasarımın temel amacı, toplumun kendini gerçekleştirmesi adına okulların ve bireylerin doğrudan katılımını sağlayarak toplumun ilerlemesini gerçekleştirmektir.

ANAHTAR KELİMELEER: En çağdaş, yani en son çıkan tasarım şeklidir.

DİĞER PROGRAM TASARIMLARI

KURUM – ÖĞRETMEN MERKEZLİ TASARIMLAR

Programı öğretmen yapar, öğrenciye sunar.

Yüz yüze eğitim vardır.

Bireysel farklılıkları gözlemlenmez.

Dersin nerede, ne zaman yapılacağını, süreyi, öğretmeni kurum belirler.

İdari kolaylık sağlar ama eğitsel değildir.

B. TEKNOLOJİK BİLİMSSEL TASARIM

İnsanların yeteneklerini geliştirerek en mükemmele ulaştırmayı amaçlar.

Bireysel öğretime önem verir.

Öğretmen bir teknolog olarak kabul edilir.

Öğrencinin ilgi ve gereksinimleri önemlidir.

Özellikle mesleki – teknik eğitim alanında kullanılan bir tasarımdır.

Yaparak yaşayarak öğrenme bilimsel yöntemi uygulamayı amaçlar.

C. FONKSİYONEL TASARIM

Her bir öğrenci için ayrı ayrı hedef, içerik, eğitim durumları ve sınav durumları ayrıntılı olarak belirlenir.

Ürüne ağırlık verir. Yani çıktıya bakar.

Hedefleri öğrenci davranışları açısından açıkça ifade edilmesi esasına dayanır.

Fonksiyonel tasarım ile geliştirilen bir programın tüm öğeleri birbiriyle ilişkilidir.

Öğelerin birinde oluşacak aksaklık diğerlerini de etkiler.

Öğrenmenin her aşaması bir sonraki için giriş davranışı oluşturur.

Her bir adım iyi tanımlanmış davranışsal ifadelerle belirlenmiştir.

D-MODÜLER TASARIMLAR

Modül, bir iş ya da görevin mantıksal olarak kabul edilen en küçük parçasıdır.

Modüler tasarımlar öğretimin adım adım gerçekleştiği, öğrenci merkezli tasarımlardır.

Yöntem seçmede özgürlük tanır ve içerik esnek bir yapıya sahiptir.

Eğitime bilimsel bir nitelik kazandırır.

Öğrencilere kendi kendilerine öğrenme fırsatı sağlar.

İçerik yapısı gereksiz ayrıntıların önüne geçecek şekilde tasarlanır.

Programlar arası geçişe olanak sağlar.

Tüm bu olumlu özelliklerin yanı sıra modüler tasarımların önemli bir sınırlılığı bulunmaktadır.

Bu sınırlılık, tasarımı uygulama ve değerlendirme görevinin öğretmenlere ait olması ve öğretmenlerin yapacakları hataların programı doğrudan başarısızlığa sürüklemesidir.

VAROLUŞÇU TASARIM

Toplumsal durumlar doğal olgu ve olaylar olabildiğince geniş ve çok çeşitli bir şekilde; tarih, güzel sanatlar, edebiyat, felsefe, vb. alanlardan seçilir.

Konular öğrencinin seçimine sunulur, öğrencinin estetik ve etik, duygu ve düşüncelerinin harekete geçirilmesini amaçlar.

OLABİLİRLİK TASARIMI

Hiçbir bilginin yüzde yüz doğru olmadığı varsayımıyla yola çıkan, her türlü programın kullanılabileceği, her türlü

dersin programda yer alabileceği tasarımıdır.

BETİMSSEL TASARIM

Konu alanı yaklaşımına uygun olan, konular ve üniteler belirlenirken belli bir felsefi çerçeveden daha çok genellikle öğrencinin onlardan hoşlanıp hoşlanmadığına bakılan olay ve olguların anlamlı değil de birbirinden kopuk bir şekilde tasarlandığı yaklaşımdır.

KAVRAMSAL TASARIM

Öğrenciye kazandırılacak kavramlar, bütünü kapsayacak şekilde düzenlenir.

Örneğin, bakır, demir, çinko ile ilgili tek tek kavram ve açıklamalar yerine, metallerin yapısıyla ilgili kavram ve genellemeler verilmelidir.

Öğrenciler bu tasarımda bilimlerin dilini bilmek zorundadır.

Bilgi edinmede en etkili yol, araştırma soruşturma projesidir.

Geniş alan ve disiplin alanı tasarımlarının bir tür sentezidir.

Bilimsel çalışmalar doğrultusunda kavram ve genellemeleri temele alır.

Bilimsel gerçekleri kavramada öğrenciyi araştırmaya sevk etmeyi amaçlar.

DİNAMİK TASARIM

Pragmatik felsefeyi temele alır.

Öğrencilerin karar verme becerilerini, duygu ve düşüncelerini geliştirmeyi amaçlar.

HELEZONİK TASARIM

Ünite ve konuların aşamalılık ilkelerine göre birbirinin ön koşulu olacak şekilde sınıflarda gittikçe derinleşen bir yaklaşımla ele alan tasarımıdır.

DİKEY TASARIM

Ünite ve konuların belli sınıflarda işlenmesinden sonra daha ileri sınıflarda tekrar ele alınmaması ilkesine dayanır.

EĞİTİMDE PROGRAM GELİŞTİRME MODELLERİ

Eğitimde program geliştirme modelleri bir program geliştirme tasarısı hazırlarken izlenecek alternatif yolları ve izlenecek sırayı gösterir.

TYLER MODELİ

Program geliştirme çalışmalarını kapsamlı bir şekilde ele almıştır.

Bu model en akılcı model olarak da bilinir.

İlerlemeci bir eğitim anlayışı ile yola çıkmıştır.

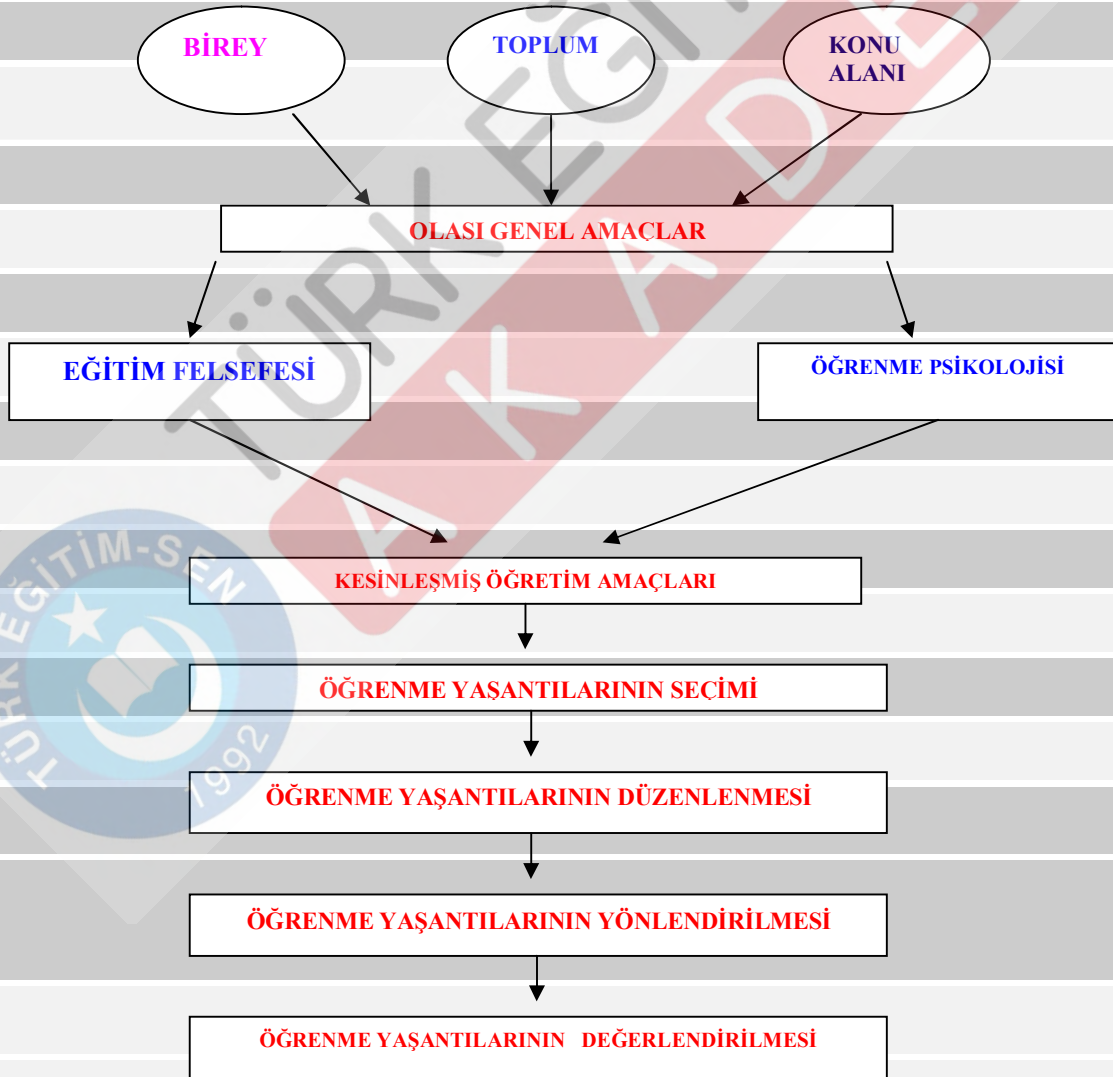
Modelin daha çok “Hedef”ler ve “Eğitim Durumları”na ağırlık verdiği görülmektedir.

Model akıl yürütme biçimi olarak “Tümevarımı” kullanır.

Bu modele **Hedef Dayanıklı** model de denir.

Okul merkezli bir modeldir.

TYLER MODELİNİN ŞEMATİZE EDİLMİŞ HALİ

TABA MODELİ

Taba, tüm ilgililerin özellikle de programı uygulanacak olan öğretmenlerin program geliştirme faaliyetlerine katılmalarını savunmaktadır.

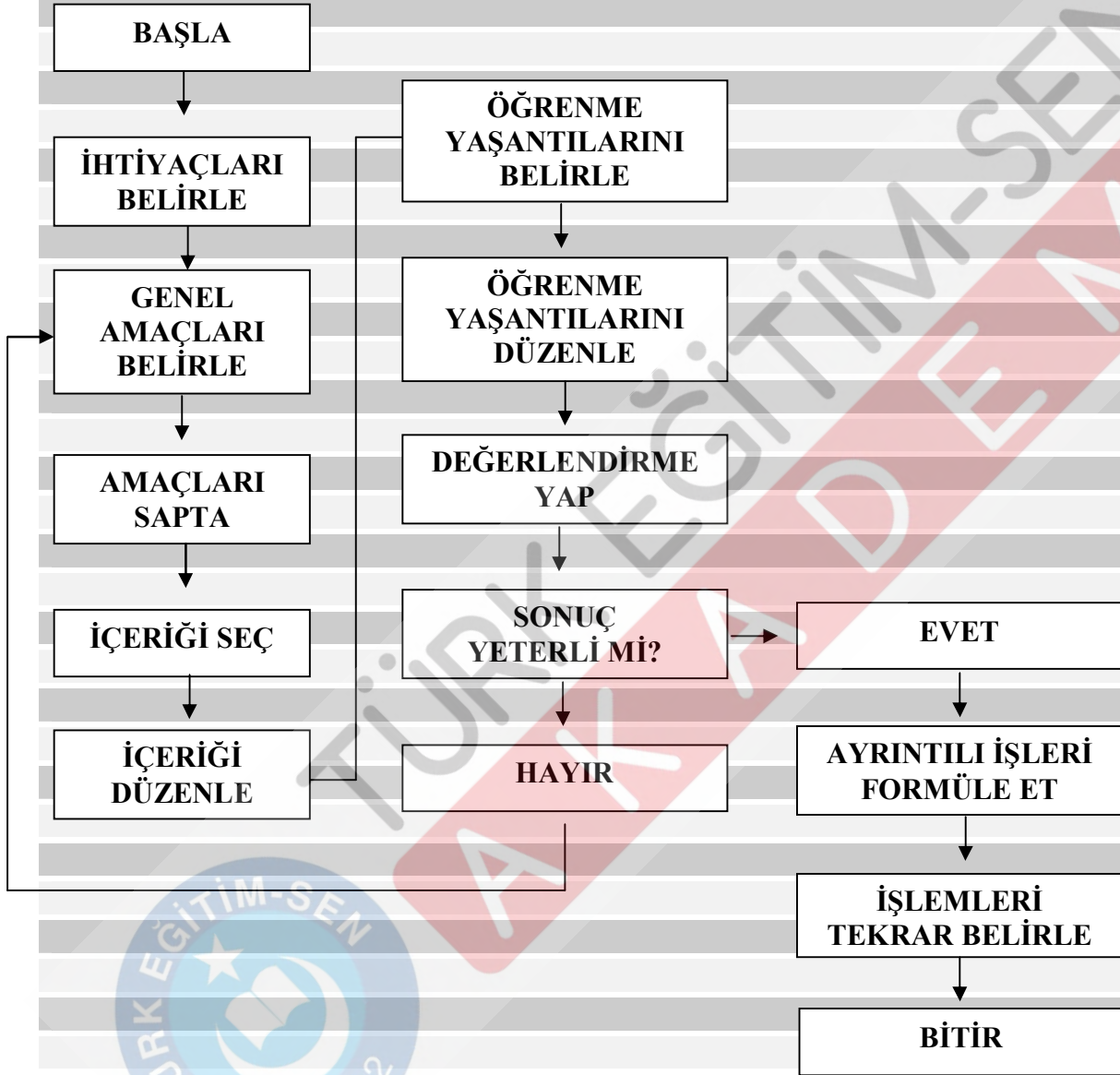
Model akıl yürütme biçimi olarak “**Tümevarım**” kullanır.

Tümevarım, sorunlardan başlayarak genel sonuçlara varma anlamında kullanılmıştır.

Taba modeli, içeriğin seçilmesi ve düzenlenmesi aşamasına Tyler’dan daha çok önem vermiştir.

TABA-TYLER MODELİ (Rasyonel- Teknokratik Planlama)

Ülkemizde 1994 yılına kadar Taba-Tyler Modeli kullanılmıştır.

POSNER'IN EĞİTİM PROGRAMI ANLAYIŞI

Posner'a göre eğitim programı öğrencilerin yaşamlarını etkileyen faktörler üzerine temellenir bu nedenle eğitim programlarının geniş bir şekilde ele alınması gerekir.

Eğitim programları, sadece öğrencilerin okul çevresindeki yaşamlarıyla sınırlı kalmamalı aynı zamanda

karşılaşılabilecekleri her yeni durumun beklenmedik sonucuyla da ilgili olmalıdır.

Eğitim Programı yaşam süreci içinde gelişir ve var olur.

POSNER'E GÖRE EĞİTİM PROGRAMLARININ TÜRLERİ

1-RESMİ(FORMAL-YAZILI PROGRAM) PROGRAM:

Yazılı program olarak tanımlanabilir.

Programın 4 temel ögesi vardır(Hedef, içerik, eğitim durumları, değerlendirme)

Takip edilecek sıra ve materyalleri gösteren temel yapıyı içerir.

2-UYGULAMADAKİ (İŞLEVSEL) PROGRAM:

Bir sınıfta öğretmenin öğrettiği ve öğrencinin öğrenmesi gereken bilgi kümelerini içerir.

Bilgi kümelerinin öğrencilere nasıl aktarılacağı bu süreçte kullanılacak yöntem ve teknikler bu programın içerisindedir.

3-GİZİL(ÖRTÜK) PROGRAM:

Toplumsal norm ve değerleri içeren programdır.

Yazılı ve formal değildir.

Doğrudan amaçlanmaz.

Resmi program ve uygulamadaki programdan daha güçlü ve kalıcıdır.

Diğer programlarla çatışabilir.

4-GEÇERSİZ (İHMAL EDİLEN) PROGRAM:

Resmi ve işlevsel(uygulamada) yer almayan, atlanmış bilgi, beceri ve özellikleri içerir.

Bu özelliklerin niçin bu programda yer almadığı açıklanır.

5-EKSTRA(EK) PROGRAM:

Belirlenen ve planlanan eğitim sürecinin dışındaki planlı deneyim ve etkinlikleri içerir.

Örneğin resmi programda olmayan fakat öğretmenin öğrencilere aktarmak zorunda olduğu konuların bulunduğu programdır.

Okul gezileri, görüşme faaliyetleri, vb. şeyler bu program içindedir.

Not: Postner'in programları 5'e ayırmasının nedeni eğitim reformlarının başarısı ya da başarısızlığını ortaya

koymaktır.

WULF VE SCHAVE'NİN SİSTEM YAKLAŞIMINA GÖRE PROGRAM GELİŞTİRME MODELİ

AŞAMA	İŞLEM
PROBLEMİN TANIMI	Amaçların Belirlenmesi Komisyon Üyelerinin Seçimi
GELİŞME	Amaçların Davranışa Dönüştürülmesi Uygun Ders Planının Yazılması Öğretim Materyallerinin Geliştirilmesi Öğrenme Ortamının Desenlenmesi
DEĞERLENDİRME	Sonuçların Değerlendirilmesi Sürekli Dönüt Sağlanması

AVRUPADAKİ YAYGIN MODELLER

1. RASYONEL PLANLAMA (TEKNOKRATİK MODEL)

Yeniden kurmacılık felsefesinden esinlenmiştir.

Temsilcisi Tylor ve Richard'tır.

Taba-Tyler modeline benzer.

AŞAMALARI:

1. Genel Amaçlar

2- Amaçlar

3. Öğrenme Durumları

4-Değerlendirme

2. SÜREÇ YAKLAŞIMI(Stenhouse)

İlerlemecilik eğitim anlayışından esinlenmiştir.

Öğretmenlerin yaptığı ders planlama sürecinden hazırlanmıştır.

1. İçerik-Bağlam

2. Öğrenme Durumları

3. Genel Amaçlar ↓

4. Değerlendirme

3. YENİLİKÇİ DURUMSAL MODEL

Model hümanist yaklaşımdan etkilenmiştir.

Okul merkezli bir modeldir.

Temsilcisi Skilbeck'tir.

Aşamaları:

1. Durum Çözömlemesi ↓

2. Amaçlar ↓

3. Öğrenme-Öğretme ↓

4. Programlı Desenleme ↓

5. Programlı Uygulama ↓

6. Değerlendirme

4. GOODLAD MODELİ

İlk aşamada kültürel değerlerin analizi yapılır.

Kültürel özelliklere göre hedefler oluşturulur.

Değerler ↓

Eğitim Hedefleri ↓

Genel Eğitim Hedeflerinin Davranışsal Tespiti ↓

Öğrenme Fırsatları ↓

Özel eğitim hedeflerinin davranışsal tespiti ↓

Örgütlenme Merkezi

HARRİS'E GÖRE PROGRAM TÜRLERİ

AÇIK PROGRAM: Bilinçli, kasıtlı yazılı içerikten oluşan program

YARI AÇIK PROGRAM: Açık program kapsamında yer alan resmi işlemleri ve organizasyonları içeren programdır.

İHMAL EDİLEN PROGRAM: Resmi programın içermediği noktaların ifade edildiği programdır.

1. AKADEMİK MODEL

Program geliştirme, belli bir disiplinin etkisini ağırlıklı olarak hissettirdiği sistematik bir süreçtir.

Önce amaç belirlenir. Sonra içeriğe karar verilir.

Konu alanını iyi bilen bir akademisyen ve program geliştirme uzmanı süreçte önemli rol oynar.

Gelişiminde Tyler'ın etkileri olmuştur.

Teorik bütünlük ve akademik akılcılığa önem verir.

2. DENEYİM (TECRÜBE) MODELİ

-Öğrenciyi ve öğrenme etkinliklerini merkeze alır.

-Programa öğretmen ve öğrenci birlikte karar verir.

-Bu model, bireylerin kendilerini yine en iyi kendilerinin tanıdığı bu nedenle kendileri için gerekli ve önemli olabilecek öğrenme tekniklerine en iyi kendilerinin seçebileceği düşüncesine dayanır.

-Program geliştirme her zaman sistematik bir yapı içinde gerçekleşmez.

-Program geliştirme süreci, zamana, ortama ve ihtiyaca göre sürekli değişebilir.

-Programın amaçları ve içeriği öğrencilerin psikolojik ve kültürel özelliklerine ve ihtiyaçlarına göre oluşturulur.

-Bireysel ve sosyal gelişime katkıda bulunan amaçlara öncelik verilir.

-Bu amaçlar arasında:

Öğrenmeyi öğrenme,

Eleştirel ve bağımsız düşünme,

Olumlu öz benlik geliştirme,

Sosyal ve demokratik bakış açıları kazandırma,

Yaratıcılık ve sosyal etkinlik becerileri kazanmadır.

3. TEKNİK MODEL

Program geliştirme:

A) SİSTEM,

B) UYGULAMA

C) ÜRETİM aşamalarından oluşan bir süreçtir.

Endüstride kullanılan bilimsel yöntem ilkelerini program geliştirmeye uygulamak ister.

Sistem analizine, deneye, bilimselliğe ve verimliliğe önem verir.

Programlı öğretimler buna örnektir.

Temelinde Tyler'ın etkileri vardır.

Eğitim sonundaki davranış değişiklikleri program geliştirmenin en önemli ögesi olarak yer alır.

Özel beceriler geliştirmeye önem verir.

Temelinde davranışçı ekol vardır.

Öğrenme bir davranış değişimi olduğundan gözlenebilir ve ölçülebilir olmalıdır.

4. PRAGMATİK MODEL

Program geliştirme sistematik ve belli bir teorik yapıya bağlı bir süreç değildir.

Teoriden çok uygulamayı ve tecrübeyi ön plana alır.

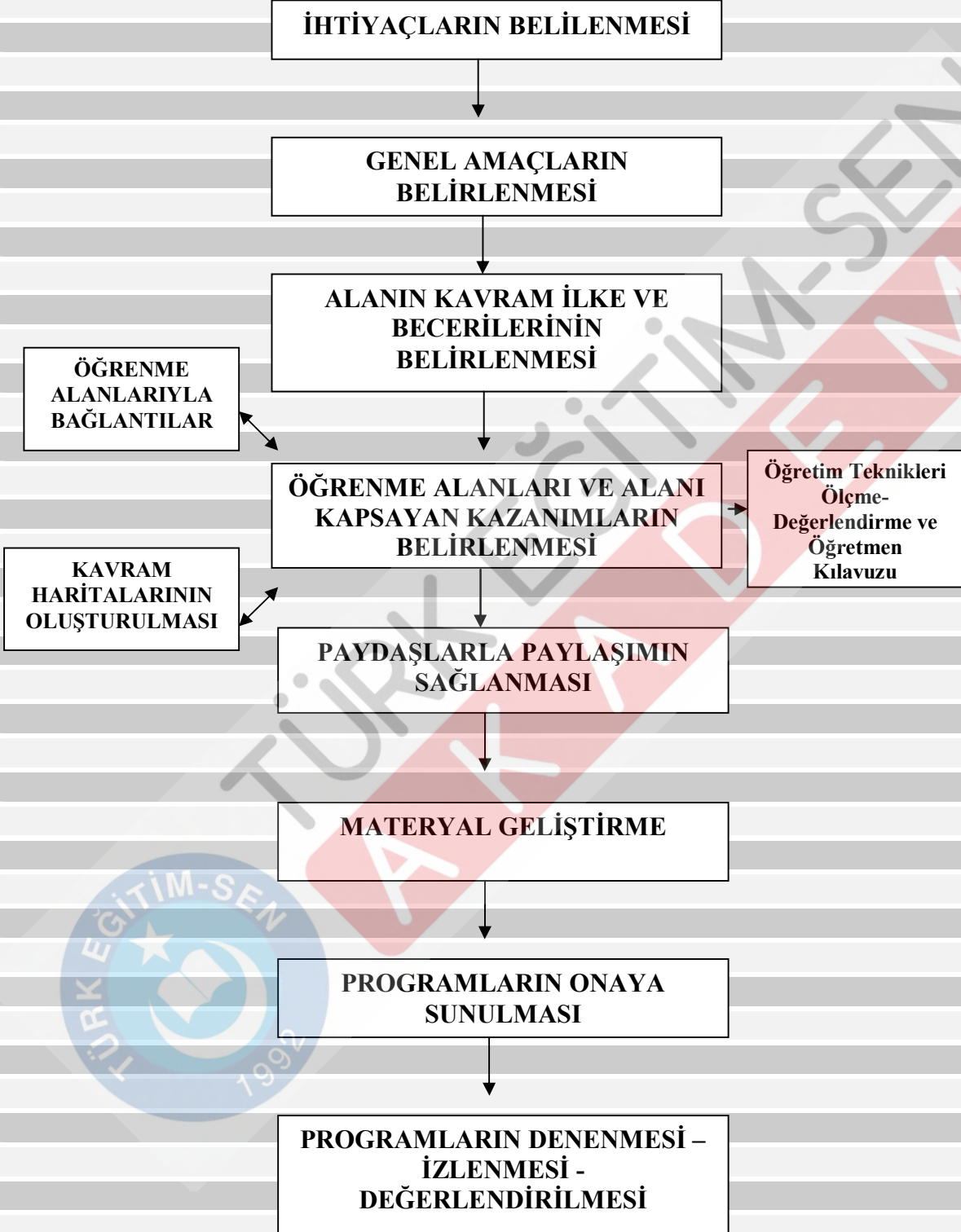
Program geliştirmede akademisyenlerden ve teorisyenlerden çok öğretmenler yani bizzat uygulayıcıları etkili olur.

Geliştirenler Joseph Schwab ve Westby'dir.

Program geliştirme Problem Çözmedir.

Problemin ortaya çıktığı yer ve duruma göre program geliştirme sürecinin biçimlenmesi söz konusudur.

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI PROGRAM GELİŞTİRME MODELİ

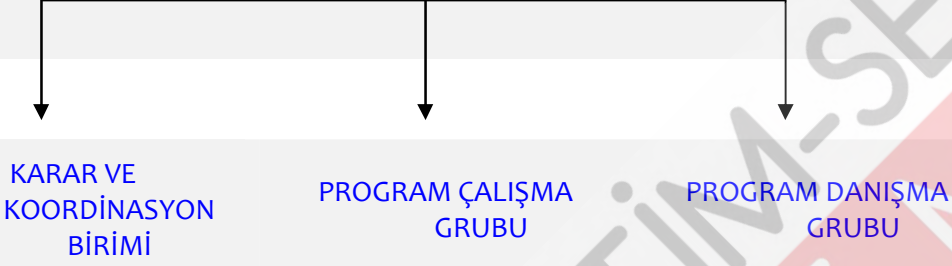

PROGRAM GELİŞTİRMENİN PLANLANMASI

Programlar geliştirilirken yapılacak işlemlerin sırası şöyledir:

1. Çalışma gruplarının oluşturulması
2. Çalışma planının hazırlanması
3. İhtiyaçların analiz edilmesi

PROGRAM GELİŞTİRMEDE ÇALIŞMA GRUPLARI

1. KARAR VE KOORDİNASYON BİRİMİ

A) MEB TEMSİLCİLERİ

- İlgili genel müdürlük temsilcisi
- T.T.K. Temsilcisi
- Teftiş Kurulu Temsilcisi

B) ÖĞRETMEN ÖRGÜTLERİNİN TEMSİLCİLERİ

C) KONU ALANI İLE İLGİLİ TEMSİLCİLER

- Konu alanı öğretmeni
- Kamu kurum ve kuruluşu temsilcisi
- İşçi ve işveren temsilcileri
- Meslek odaları temsilcisi
- Program geliştirme uzmanı

D) ÖĞRENCİ TEMSİLCİSİ (ORTA VE YÜKSEK ÖĞRETİM)

E) VELİ TEMSİLCİLERİ

- Okul-aile birliği temsilcisi
- Okul koruma derneği temsilcisi

-Öğrenci velisi temsilcisi

KARAR VE KOORDİNASYON BİRİMİNİN GÖREVLİLERİ:

Hangi alanda program geliştirileceğine karar vermek

Eğitim felsefelerinin programlara yansıtılmasını sağlamak

Hazırlanan programları kabul etmek veya reddetmek

Programı tümüyle koordine etmek

2. PROGRAM ÇALIŞMA GRUBU ÜYELERİ

1. Program Geliştirme Uzmanı

2. Ölçme Değerlendirme Uzmanı

3. Konu Alanı Uzmanı(Öğretim Elemanı)

4. Konu Alanı Öğretmeni

ÇALIŞMA GRUBU ÜYELERİNİN GÖREVLERİ

Program hazırlanması, uygulanması, değerlendirilmesi yani program geliştirmenin her aşamasında sürekli görev alırlar.

Bu gruba “**Tam Süreli Çalışma Grubu**” adı da verilir.

3. PROGRAM DANIŞMA GRUBU ÜYELERİ

Eğitim Felsefecisi

Eğitim Psikoloğu

Eğitim Sosyologu

Eğitim Ekonomisti

Eğitim Denetçiliği (Müfettiş)

Okul Yöneticisi

Eğitim Teknologu

İletişim Uzmanı

Uyarı: Danışma Grubu, çalışma grubunun ihtiyaç duyduğu zamanlarda programla ilgili görüş bildirir.

Daimi üye değildir.

Danışma grubundaki üyelerin sayısı geliştirilecek programa göre değişebilir.

İHTİYAÇ BELİRLEME SÜRECİ

Program tasarısı hazırlama çalışması ihtiyaç saptama ile başlar.

Hazırlanan programın işlevsel ve nitelikli olması için hangi ihtiyaca yönelik program hazırlayacağını belirlenmesi, dolayısı ile ihtiyacın ne olduğunun açıkça ortaya konması gerekir.

İHTİYAÇ SAPTAMA ÇALIŞMASINDA ŞU SORULARA YANIT ARANIR:

1. Toplumun beklenti ve ihtiyaçları nelerdir.

2. Bireyin ihtiyaçları nelerdir?

3. Konu alanı ile ilgili ihtiyaçlar nelerdir?

4. Genel durum nedir?

Okullaşma düzeyi, bütçeden eğitime ayrılan pay, nüfus artışı, doğal kaynaklar, sosyo-ekonomik özellikler programların felsefesi vb.

5. Öğrencilerle ilgili veriler nelerdir?

Öğrencilerin başarı düzeyi, öğrencilerin değer ve tutumları, öğrenci artışı vb.

6. Ders kitaplarının içeriği nasıldır?

Programın hedefleri ile ders kitabı arasındaki tutarlılık konu alanı açısından çağdan bilgiler aktarılması vb.

İHTİYAÇ BELİRLEME SÜRECİ

1. **HAZIRLIK: Öncelikli İşlemlerin Belirlenmesi**

2. **BİLGİ TOPLAMA**

3. **BİLGİLERİN ANALİZİ**

4. **BİLGİLERİN RAPOR EDİLMESİ**

5. **BİLGİLERİN KULLANIMI**

İHTİYAÇ SAPTAMA YAKLAŞIMLARI

FARKLAR YAKLAŞIMI

DEMOKRATİK
YAKLAŞIM

ANALİTİK
YAKLAŞIM

BETİMSER
YAKLAŞIM

1. FARKLAR YAKLAŞIMI

Olmaması gereken ile mevcut durum farkı dikkate alınır.

Gözlenen başarı ile beklenen başarı arasındaki farkı ortaya çıkaran yaklaşımdır.

Farklar yaklaşımına göre ihtiyaç belirleme yaklaşımı ülke genelinden ziyade özellikle bir **Okul Bazında** ihtiyaçları belirlemek için idealdir.

Bu yaklaşımda farkın fazla olması hazırlanacak programın kapsamı ve içeriğini de artıracaktır.

Fark ile program süresi arasında doğru bir orantı vardır.

Fark büyüdükçe programın süresi artmaktadır.

Örnek: Bir KPSS kursu, öğrencilerin % 80'inin başarıya ulaşmasını hedeflemiştir.

(Burada % 80 beklenen başarı düzeyi ancak dönem sonunda öğrencilerin % 60'ının başarıya ulaştığı)

(Burada % 60 gözlenen başarı düzeyi) görülmüştür. İşte bu iki değer arasındaki fark, ihtiyacı ortaya koyar.

2. DEMOKRATİK YAKLAŞIM

Toplumu oluşturan çoğunluğunun (toplumdaki baskı gruplarının- sendika, sivil toplum örgütü, dernekler) istekleri doğrultusunda ihtiyacın belirlenmesidir.

Demokratik yaklaşım, toplumda bütünleşmeyi sağlaması açısından oldukça olumludur.

Ancak en olumsuz yanı, toplumda çoğunluğu oluşturan bireylerin ihtiyaç olarak gördüğü şey, başkalarının öncelikli ihtiyacı olmayabilir ya da çoğunluk, azınlığı düşünmeyerek çıkarıcı davranabilir ve azınlığın ihtiyaçları göz ardı edilebilir.

ÖRNEK: Ülke genelinde öğrencilere uygulanan bir anket sonucunda büyük bir çoğunluğun beden eğitimi dersinin haftalık ders saatinin artırılmasını istediği görülmüştür.

Şayet bu anket doğrultusunda Beden Eğitimi dersinin süresi artırılsa ihtiyaç demokratik olarak belirlenmiş olur.

ANAHTAR KELİMELEER: Yüksek sayıda insan grubu, toplumdaki baskı grupları

3. ANALİTİK YAKLAŞIM

Ulusal ve uluslar arası şartlara bağlı değişimlerle ilgili yönelimlerin incelenmesi ve gelecekte karşılaşılabacak olası durumlardan yola çıkarak ihtiyacın belirlenmesi sürecidir.

Bu yaklaşımda “Eleştirel Düşünceye” ağırlık verilir.

Daha çok eğilim belirleme çalışması şeklindedir.

ÖRNEK: ilerleyen yıllarda Çin’in büyük bir ekonomik güç olacağı görüşünden hareketle bugünden itibaren müfredata Çince dersinin eklenmesi,

İnternetin gelecekte öğretmenler için çok önemli hale geleceğinden hareketle öğretmenin şimdiden internet eğitimine alınması.

ANAHTAR KELİMELEER: Gelecek, ecek, acak, Varsayım,olasılık

4. BETİMSSEL YAKLAŞIM

İki olasılığın (+/-) varsayımından hareket edilir.

İhtiyaç bir bilginin yokluğundaki zararlar, varlığındaki yararın kıyaslanması ile belirlenir.

Bu yaklaşım özellikle “olmazsa olmaz temel ihtiyaçların” belirlenmesinde etkin olarak kullanılır.

ÖRNEK: Matematiği ele alalım. Varlığı halinde faydası fazla mı? Evet. Yokluğu halinde zararı fazla mı? Evet. O halde Matematik İhtiyaçtır.

ÖRNEK: İtalyanca’yı ele alalım. Varlığı halinde zararı fazla mı? (Nispeten) HAYIR.

Yokluğu halinde zararı fazla mı? (Nispeten) HAYIR. O halde İtalyanca İhtiyaç değildir.

ANAHTAR KELİMELEER: KAR, ZARAR, İHTİMAL, BECERİLERİN VARLIĞI-YOKLUĞU

İHTİYAÇ BELİRLEME TEKNİKLERİ

1. DELPHİ (ANKET) GELİŞTİRME

Delphi, konuyla ilgili uzmanlar grubunun akılcı ve yazılı bir yaklaşımla ortak görüşlerin alınması temeline dayanır.

Birbirinden bağımsız ve habersiz uzman görüşlerinden ortak görüşler çıkartılmaya çalışılır.

Teknik gelecekte nelerin nasıl olabileceği konusunda görüşlerin alınması dikkate alır.

Çalışmalar mektup, bilgisayar ya da anket ile yapılır.

İlk turda toplanan görüşler sınıflanır, sıraya konulur ve yeniden uzmanlara gönderilir.

Uzmanların grup dışı kararları varsa bunları savunmaları istenir.

Amaç uzmanların ortak görüşe varmalarını sağlamaktır.

Ancak bu çalışmalarda unutulmaması gereken nokta, sonuçların kesin olarak ortaya konulmasından çok, tahminleri/varsayımları ortaya koyduğu gerçeğinin bilinmesidir.

GENEL OLARAK DELPHİ TEKNİĞİ ÜÇ ÖZELLİĞE SAHİPTİR:

1-KATILIMDA GİZLİLİK

2-GRUP TEPKİSİNİN İSTATİSTİKSEL ANALİZİ

3-KONTROLLÜ GERİ BESLEME

TEKNİĞİN YOĞUN OLARAK KULLANILDIĞI ALANLAR İSE ŞUNLARDIR:

1. Programları Planlama-İhtiyaç Analizi

2. Politikalar geliştirme

3. Olayları ve eğilimleri kestirme

4. Standartlar oluşturma

5. Kurum amaçlarını veya uygulanacak politikaları belirleme

6. Pazar araştırmaları

TEKNİĞİN OLUMLU YÖNLERİ

Parasal açıdan ekonomiktir.

Uzmanların görüşlerini etki altında kalmadan açıklama imkânı sağlar.

Kontrollü iletişim kurulması, uzman grubunun konu dışı yorumlara girmelerini önler.

Grup kararları alınırken baskın kişilerden etkilenme olmaz.

Anlamsız ve yersiz tartışmalara girilmesi söz konusu değildir.

Bağımsız düşünmeyi sağlar.

TEKNİĞİN OLUMSUZ YÖNÜ

Çalışmaların çok uzun zaman alması ve ilgililerin sorulara yanıt vermemesidir.

2. PROGEL-DACUM TEKNİĞİ

Dacum: Developing

Progel: Program Geliştirme

Bu teknik 1969'da Kanada'da eğitim programlarının geliştirilmesinde kullanılmıştır.

Eğitim çevrelerinde en son geliştirilen ve kullanılan tekniktir.

Meslek-İş analizine benzer, ancak bu teknikte işler daha kısa sürede tamamlanır.

Bu teknikte, bir iş için gerekli işlemleri söz konusu işteki deneyimli kişilerle birlikte belirleme sürecidir.

Bu iş ve işlemlerin belirlenmesi bir Panel çalışması ile başlar.

Bu teknik ile “[Bir Mesleğin Beceri Profili](#)” çıkartılır.

Bir DACUM analiz çalışmasında, üzerinde çalışılan meslekten [5 ile 12](#) arası, konusunda deneyimli kişilerin oluşturduğu bir komite ve tecrübeli bir DACUM uygulayıcısı bulunur.

DACUM ÜÇ ÖNERMEYE DAYANIR:

Mesleğinde deneyimli çalışanlar kendi işlerini diğer insanlardan daha iyi tanıyabilirler

Bir mesleği tanımlamada en iyi yol, deneyimli çalışanların yerine getirdikleri görevleri kesin ve tam olarak tanımlamaktır.

Görevlerin tam ve verimli olarak yapılması için gerekli bilgi, beceri, araç ve doğru davranışların bilinmesi gerekir.

PROGEL- DACUM YÖNTEMİNDEN:

Eğitim ihtiyaçlarını belirlemede,

İş tanımlamalarının yapılmasında,

Öğrenci-işçi değerlendirmelerinde,

Beceri testleri geliştirmede,

Öğrencilerin eğitim ve rehberlik çalışmalarında,

Yeni eğitim programı veya eski programların yenilenmesi durumunda onlara ne öğretilceği konusunda eğitimcilere yardım etmede faydalanılır.

DACUM' UN AVANTAJLARI

Grup Etkileşimi

Beyin Fırtınası

Grup Sinerjisi

Grubun fikir birliği

Geleceğe yönelik olması

Kapsamlı Çıktılar

Çok yüksek kalite

Düşük Maliyet

3. MESLEK-İŞ ANALİZİ

İş tanımından yola çıkarak söz konusu işe, mesleğe ilişkin işleri, işlemleri gerekli davranış düzeyleri(Bilişsel-Duyuşsal-Devinişsel) belirlenir.

Meslek analizi süreci alanında uzman kişilerden oluşmaktadır.

Meslek-İş analizinde işlemler sıralı ve ayrıntılı işlem basamaklarına ayrılır.

Bu basamaklar, bilgi, beceri, mesleki tutum ve alışkanlıklardan oluşur.

TEKNİĞİN OLUMLU YÖNLERİ

Bir işin ya da mesleğin yerine getirilebilmesi için neleri yapmak gerektiğini belirlemede faydalıdır.

İşe başvuranların seçiminde yarar sağlar.

Eğitim amaçlarının belirlenmesinde kullanılır.

Eğitim-öğretim programlarının içeriklerinin saptanmasında kullanılır.

Hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimde gerekli olan uygulamaların saptanmasında kullanılır.

UYARI: PROGEL DACUM ile MESLEK -İŞ ANALİZİ arasındaki fark, Progel Dacum da çalışmaların PANEL çerçevesinde yapılması ve daha kısa sürmesidir.

4. KAYNAK TARAMA

Kaynak tarama çalışmaları 3 temel başlıkta incelenir.

A) LİTERATÜR TARAMA: Dünyada meydana gelen değişimlerin, eğitimde meydana gelen her türlü gelişimin ve bilimsel çalışmaların dergi, kitap, internet vb. çeşitli yollarla dikkatle izlenmelidir.

B) RAPORLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ: İlköğretim müfettişleri, bakanlık müfettişleri ve YÖK denetleme kurulu üyeleri gibi öğretimin denetimini yapan kişi ve kurumların hazırladıkları raporların incelenmesi değerlendirilmesidir.

C) MEVCUT PROGRAMIN İNCELENMESİ: Hedef ve davranışlardan başlayarak sınıma durumlarına kadar mevcut programın tüm öğeleri incelenmeli ve olası bir öğedeki değişime ihtiyaç olup olmadığına karar verilmelidir.

5. GÖZLEM

İhtiyaçlar doğal ortamında gözlenir ve rapor edilerek değerlendirme yapılır.

Bu teknik program geliştirme sürecinde genellikle eğitimciler tarafından kullanılır.

Okul merkezlidir ve ağırlıklı olarak bireysel bilgi ve araştırmaya dayanır.

Birinci elden bilgiye ulaşmayı sağlar.

Özellikle psiko-motor ihtiyaçların belirlenmesinde kullanılır.

6. ÖLÇME ARAÇLARI-TESTLER

Bireyde olması gereken özelliklerin ne kadarının var olduğunu belirler.

Ölçme aracı ve testler bazen öğretim sürecinin başında bazen da öğretimin sonunda kullanılır.

ÖLÇME ARAÇLARINI GELİŞTİREBİLMEK İÇİN,

Ölçme araçları hakkında yeterli bilgiye sahip olmak,

Programın gerektirdiği ölçme değerlendirme tekniklerini bilmek.

Verileri analiz etmeyi ve değerlendirmeyi bilmek gerekir.

7. GÖRÜŞME-GRUP TOPLANTILARI

İhtiyaç analizini yaparken sıkça kullanılan bir tekniktir.

Bu teknikte öğrencilerin program hakkındaki görüşleri sözlü olarak alınabileceği gibi, aynı görüşler anket yoluyla da istenebilir.

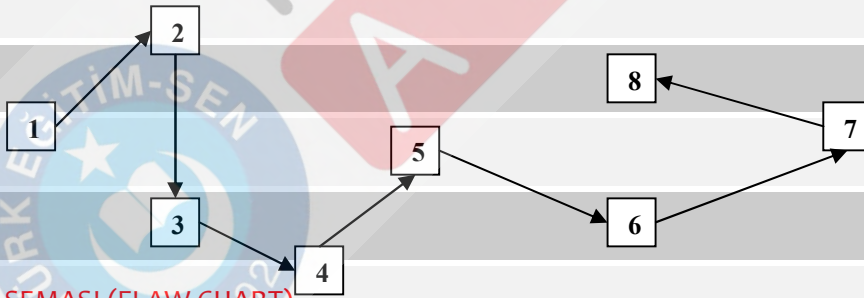
PROGRAM GELİŞTİRMEDE DİĞER PLANLAMA ÇALIŞMALARI

1. PERT İŞLEM AĞI (PLANLAMA- DEĞERLENDİRME- ARAŞTIRMA TEKNİĞİ)

Her işleme bir numara verilir.

Daha sonraki işlemler sırasıyla 2, 3, 4 vb. numaraları alır.

Temel işlemler bir hat üzerinde ilerlerken diğer işlemler dallara ayrılarak gösterilir.

3. AKIŞ ŞEMASI (FLOW CHART)

Program geliştirme basamaklarının başlangıçtan bitimine kadar bir şema üzerinde gösterilmesidir.

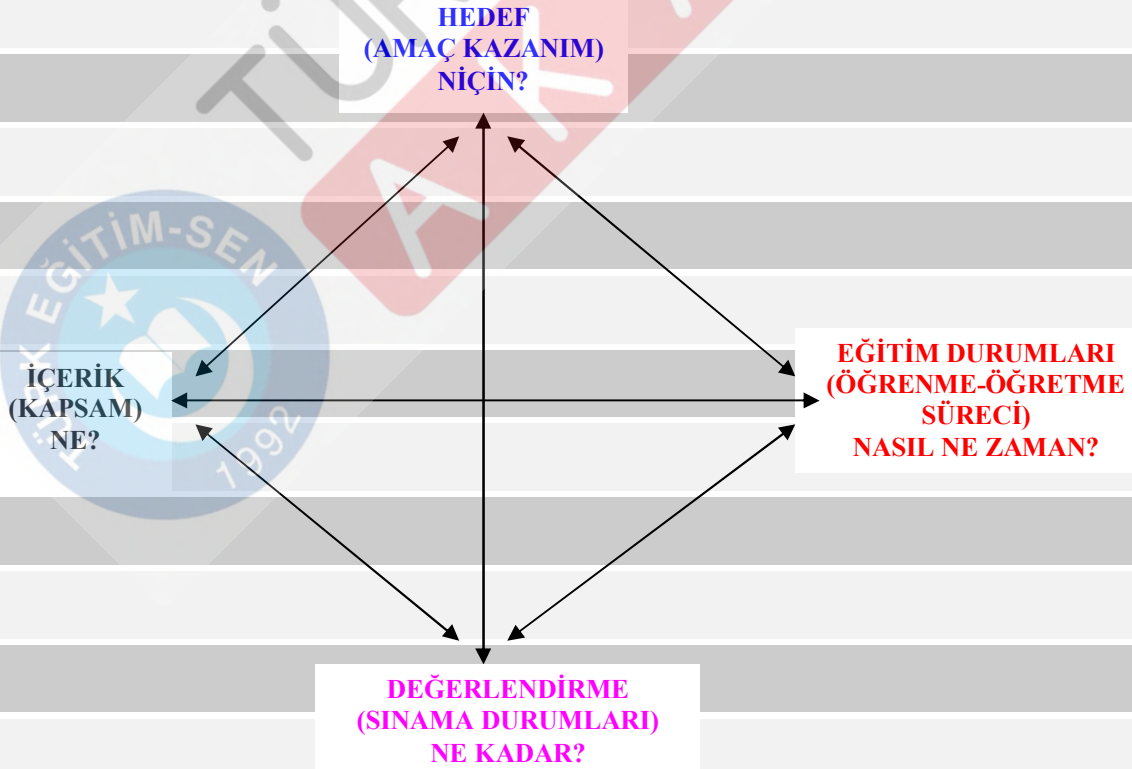
Örneğin; Taba-Tyler Modeli bir akış şemasıdır. Pert işlem ağında olduğu gibi işlerin ne kadar sürede yapılacağı tam olarak bilinmemektedir.

Her işlem için ne kadar zaman harcanacağını, işlemin ne zaman bitip ne zaman başlayacağını gösteren takvime işlem-zaman çizelgesi denir.

İŞLEM –ZAMAN ÇİZELGESİ

AYLAR	NİSAN	MAYIS		
HAFTALAR	1	2	3	4
İŞLEM BASAMAKLARI				
PLANLAMA	////////////////	////////////////		
İHTİYAÇ ANALİZİ		////////////////		
HEDEF YAZMA		////////////////		
İÇERİK			////////////////	
DEĞERLENDİRME				////////////////

EĞİTİM PROGRAMININ ÖĞELERİ

HEDEF:

Hedefler, diğer program öğelerinin en önemli, en temel belirleyicisidir.

Hedefler, eğitim faaliyetlerinin yönünü ve sınırını belirler.

Hedef, planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar yoluyla kazandırılması kararlaştırılan davranış değişikliği ya da davranış olarak ifade edilmeye uygun özelliklerdir.

Bu özellikler bilgiler, yetenekler, beceriler, tutumlar, ilgiler, alışkanlıklar vb. olabilir.

Hedefler “**NİÇİN ÖĞRETECEĞİZ?**” sorusunun da cevabını verir.

Eğitimde Hedefler:

Öğretimi yönlendirme,

Öğrenme-öğretme sürecini düzenleme,

Ölçme-değerlendirmede kılavuzluk yapma gibi önemli işleve sahiptir.

HEDEFLERİN GENEL ÖZELLİKLERİ

1. DAVRANIŞA DÖNÜKLÜK(VURUKLAŞTIRMA): Hedefler öğretim süreci sonunda öğrencideki davranış değişikliklerini ifade etmelidir.

2. ULAŞILABİLİRLİK: Hedefler, öğrencinin ilgi, ihtiyaç, gelişim ve öğrenme ilkelerine uygun olmalıdır.

Ulaşılabilirlik de eğitim psikolojisi ile sağlanır.

ÖRNEK; “Türev ile ilgili problemleri çözebilme ilköğretim 3. sınıf matematik hedefleri bakımından doğru değildir.

3. KENETLİLİK (KONU ALANI İLE İLİŞKİLİ OLMA)

Her hedef ifadesinin kendisini gerçekleştirebileceği bir konu alanı (içerik) olmalıdır.

4. GENELLİK VE SINIRLILIK

Hedef ifadeleri bir yandan belirli bir davranış grubunu kapsayacak kadar geniş, bir yandan da bu davranış grubu içerisindeki tek bir özelliği belirtecek kadar (tek bir öğrenme ürünü) sınırlı olmalıdır.

ÖRNEK: T.C. Kuruluşundaki olaylar ile olaylar ve olayların tarihleri ile ilgili bir hedef yazarken

“Atatürk dönemindeki tarihi olgular bilgisi” de genel olamaz. “Türk tarihi ile ilgili olgular bilgisi” de sınırlı olamaz.

“Cumhuriyet dönemindeki belli başlı tarihi olgular bilgisi” ifadesi hem genel hem de sınırlıdır.

5. ÖĞRENME ÜRÜRÜNE DÖNÜKLÜK

Hedefler öğrenme ürününü dile getirecek şekilde ifade edilmelidir. Hedefler öğretim sürecinin sonunda bireyde oluşan istendik özellikleri ifade etmelidir.

Hedef ifadeleri istendik davranışa(öğrenme ürürüne) nasıl ulaşılabileceğini (süreci) değil, bu ürünü belirtmelidir.

6. AÇIK SEÇİKLİK (AYANLIK)

Hedefler, öğrencinin kazanması gereken özelliği farlı yorumlara yol açmayacak biçimde açık seçik ortaya koymalıdır.

Hedef, yazan ve okuyan için aynı anlama gelmelidir.

7. TUTARLILIK:

Hedefler, mantıksal açıdan tutarlı olmalıdır.

Hedefler, birbirini destekler nitelikte olmalı, birbiri ile çelişmemelidir.

Dersin, sınıfın, okulun, öğretim kademesinin ve milli eğitimin hedefleri arasında tutarlılık olmalıdır.

Bir derse ait özel hedefler ile genel hedeflerin ya da uzak hedeflerin birbiri ile ters düşmesi beklenemez.

Hedefler arasında iç ve dış tutarlılık olmalıdır.

8. BİTİŞİKLİK:

Hedefler birbirini tamamlayıcı (bitişik) olmalıdır.

Bir hedef cümlesinde birden fazla öğrenme özelliği (hedef) bir arada verilmemelidir.

ÖRNEK: “Kanun kavramını açıklayıp, kanuna uyma duygusuna ve alışkanlığına sahip olma” ifadesinde birden fazla hedef olduğundan bu ifade doğru bir ifade değildir.

9. YARARLILIK: Hedef ulaşıldığında o bireye yararlı olmalıdır.

Yanlış ve eksik belirlenen amaçlar olumlu sonuçlar vermeyeceği için bütün çabalar boşunadır.

10. DAYANIKLILIK: Hedefler kısa sürede unutulup gidecek özellikte olmamalıdır.

11- KAYNAŞIKLIK: Bir hedef, diğer hedeflerle tutarlı ve bireyin diğer yaşantıları ile bağlantılı olmalı ve diğer hedefleri pekiştirici özelliklere sahip olmalıdır.

HEDEFLERLE İLGİLİ DİĞER ÖZELLİKLER

Hedefler hangi alanla ilgili yazılıyorsa, o alanın niteliklerine ve basamaklarına uygun olmalıdır.

Konu başlıkları hedef olarak yazılamaz.

Hedefler, ayrılan süre dikkate alınarak daraltılabilmeli veya genişletilebilmelidir.

Hedefler yazılırken aşamalılık ilkesine uyulmalıdır.

Her hedefin **Kritik Bir Davranışı** olmalıdır.

Hedefler gelişim ve süreklilik içinde olmalıdır.

Örtük Kalıntı: Bir hedefin diğer hedefleri pekiştirici olması ve karşılıklı ilişki içerisinde bulunmasıdır.

KRİTİK DAVRANIŞ: Hedefe ulaşıldığının en güçlü kanıtı olan davranıştır.

Kritik davranışın ayırıcı özelliği, hedefin gerçekleştiğine ilişkin somut gösterge olmasıdır.

HEDEFLERİN DAVRANIŞA DÖNÜŞTÜRÜLME NEDENLERİ

1. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAPMAK:

Ölçme değerlendirme sürecinde bireylerin belirlenen niteliklerin ne kadarına sahip olduklarını ortaya koymak için oluşturulan sınama durumlarında, davranış olarak ölçülür.

2. EĞİTİM DURUMLARINI BELİRLEMEK

Eğitim durumları, belirlenen, hedeflenen davranışlara en etkili ulaşmayı sağlayacak biçimde strateji, yöntem, tekniklerin, araç-gereçlerin, etkinliklerin belirlenmesini kapsar.

Eğitim durumları hedeflenen davranışları gerçekleştirdiği ölçüde işlevini yerine getirmiş olur.

3. ÖĞRETİM PROGRAMININ NİTELİĞİNİ BELİRLEMEK

Bir öğretim programının niteliğine karar vermede en önemli ölçütlerden biri programın hedeflenen davranışlara ulaşip ulaşmadığıdır.

Öğretim programındaki hedeflenen davranışların gerçekleşme düzeyleri, programların niteliğinin en önemli göstergelerindendir.

4. ÖĞRETİM SÜRECİNDE STANDARTLAŞMAYI SAĞLAMAK

Öğretim programlarında yer alan hedef davranışlar ilgili öğretim kademelerinde ve sınıflarında aynı öğrenme özelliklerinin gerçekleşmesi anlamında bir standart ortaya koyar.

Böylece aynı öğretim kademelerinde, aynı sınıfta, aynı konuda farklı farklı okullardaki öğrenciler aynı ya da benzer şeyleri öğrenirler.

5. ÖĞRENCİYİ BİLİNÇLENDİRMEK:

Hedeflerin davranış olarak ifade edilmesi öğrencinin kendinden ne beklediğini net olarak ortaya koyması açısından büyük önem taşır.

Ne öğreneceğinden haberdar olan öğrencinin, daha bilinçli olarak öğrenme sürecine katılması, öğrenmelerin düzeyini kalıcılığını da artırır.

HEDEFLERİN YAZIMINDA YAKLAŞIMLAR

.1. AŞAMALI HEDEF YAZMA:

Bu yaklaşımda bireylere kazandırılmak istenen özellikler bilişsel, duyuşsal ve devinişsel olmak üzere üç gruba ayrılır.

Hedef hangi alanda ve hangi düzeyde ise ona ilişkin uygun ifadeler kullanılır ve her hedefe ilişkin davranışlar

oluşturulur.

2. YETERLİLİĞE (ÖLÇÜTE) DAYALI HEDEF YAZMA

Bu hedef ifadesinde koşul, standart ve davranış yer alır.

Bu yaklaşım daha çok mesleki teknik eğitim, beden eğitimi, müzik, resim iş gibi devinimsel boyutun ağır bastığı alanlarda kullanılır.

ÖRNEK: 10 sn 100 metre koşabilmek.

3. MODÜLER HEDEF YAZMA YAKLAŞIMI

Modüler hedef yazma yaklaşımında istenik özellikler gelecek zaman kipi ile (...ecek, ...acak) ifade edilmektedir.

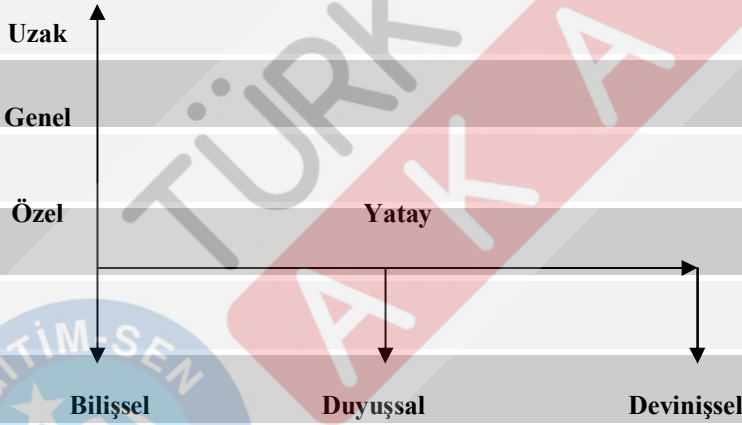
Aşamalık özelliği göstermeyen bağımsız üniteler ya da modüller için kullanılan bu yaklaşım, son geliştirilen programlarda tercih edilmektedir.

ÖRNEK: Bir cümleyi öğelerine ayırabilecek,

Kelimeleri yapısına göre inceleyebilecek

Bir öğretim programını öğeleri açısından değerlendirebilecek

HEDEFLERİN DİKEY VE YATAY BOYUTU

1. UZAK HEDEF:

Ülkenin politik felsefesini yansıtır.

Anayasa ve yasalarda ifade edilen birey özelliklerini kapsar.

Ütopiktir.

Soyuttur.

İdeal insan tipi özelliklerini sıralar.

Eğitim sisteminin yönünü belirler.

Uzak hedefler, eğitim sistemine baştan sona yön verir.

Ulusal düzeyde yasalarla belirlenir ve uzun süre değiştirilemez değiştirilse bile çok zor değişir.

Diğer hedeflere de dominanttır.

Ulaşılmak istenen en uçtaki hedeftir.

Her toplumun uzak hedefleri birbirinden farklıdır.

2. GENEL HEDEF

Uzak hedeflerin yorumu ve bir okulun işgörüsünü yansıtan hedeflerdir.

Uzak hedeflere göre, daha somut şekilde ifade edilir.

Bir öğretim kademesinin (Okul öncesinin, ilköğretimin, ortaöğretimin, yüksek öğretimin, MEB'in) iş görüsünü yansıtır.

Uzak hedefleri daha anlamlı hale getirmek, hedeflerin anlaşılabilirlik ve uygulanabilirlik düzeyini artırmak için genel hedefler hazırlanır.

Genel hedefler, uzak hedeflere ulaşmak için bir araçtır.

3. ÖZEL HEDEFLER

Bir disiplinin, bir dersin hedefleridir.

Özel hedefler hedeflerin dikey boyutu içerisindeki en somut ifadeleri oluşturur ve genel hedefleri gerçekleştirme amacı güder.

ÖZEL HEDEFLER:

Bilişsel,

Duyuşsal

Devinişsel hedefler olmak üzere üçe ayrılır.

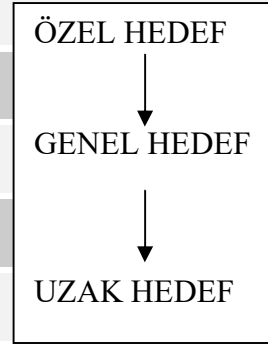
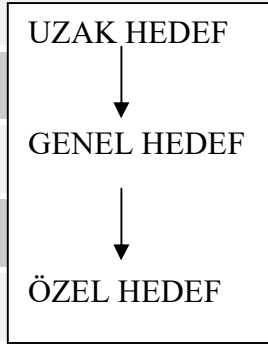
Özel hedefler daha ayrıntılıdır.

Özel hedefler, bir derste öğretmenin ve öğrencinin doğrudan ilişkili olduğu hedeflerdir.

Öğretmenlerin planları hazırlarken kullandıkları amaçlar da özel hedef kapsamında ele alınır.

Hedefler Belirlenirken

Hedeflere Ulaşırken

HEDEFLERİN SAPTANMASINDA BELİRLEYİCİLER/KAYNAKLAR

BİREY	TOPLUM	KONU	DOĞA
1-BİREY:			
Eğitim sistemlerinin temel ögesi bireydir. Bunun için hedeflerin belirlenme sürecinde öncelikle, birey ele alınmalıdır.			
Her türlü etkinlik insan davranışlarını istendik yönde değiştirmek için düzenlenir.			
Bireyin gelişim özellikleri hazır bulunuşluk düzeyi genel olarak ilgi ve ihtiyaç öncelikle dikkate alınmalıdır.			
Hedefler yazılırken “ Bireysel Farklılıklar ” dikkate alınmalıdır.			
Daha farklı bir ifade ile söyleyecek olursak hedefler, bireyin kendini gerçekleştirebileceği şekilde düzenlenmelidir.			
2. TOPLUM			
Hedefler toplumun ihtiyaçlarına, beklentilerine, bireye sunduğu olanaklara, eğitim felsefesine ve kültürel yapıya uygun olmalıdır.			
Hedefler, toplumun gerçeklerinden hareketle onun sorunlarına ve çözüm yollarına dayalı olmalıdır.			
3. KONU ALANI (BİLİM-SANAT-FELSEFE)			
Hedef davranışlar bilim ve sanat alanındaki gelişmelere ve değişmelere uygun olmalıdır.			
Bilim, sanat ve düşünce alanındaki gelişmeler hedeflere yansıtılmalıdır.			
Örneğin; çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkmak bir ülke için hedef ise bu durumda çağdaş bilim, teknik, sanat ve düşünceye yer veren konular okutulmalıdır.			
Konu Alanı İlişkisi:			
Bilginin yapısında bir değişme olup olmadığını,			
Bilginin geçerli ve kullanılır olup olmadığını,			
Alanda yeni üretilen bir bilginin olup olmadığını dikkate almayı gerektirir.			

4. DOĞA

Evrensel özelliklere sahip ve insanlığın ortak mirası olan doğayı seven, doğal kaynakları bilinçli kullanan bireyler yetiştirmek gerekmektedir.

Bu gerekçeyle istendik davranışlar belirlenirken doğa dikkate alınmalıdır.

İnsan içinde bulunduğu doğal ortamı koruyarak ondan en iyi şekilde yararlanmasını bilmelidir.

Programlarda doğayı koruyarak ve onunla denge kuracak, insan doğa çatışmasını en aza indirecek çalışmalar yapılmalıdır.

HEDEFLERİ BELİRLEMEDE SÜZGEÇLER

Birey, toplum, onu alanı ve doğa incelenerek elde edilen veriler doğrultusunda hazırlanan hedeflere “Aday hedefler” denilmektedir.

Aday hedeflerin eğitim programında yer alabilmesi için eğitimin süzgeçlerinden geçmesi gerekir.

Bu süzgeçler eğitim felsefesi, eğitim psikolojisi, eğitim sosyolojisi, eğitim ekonomisidir.

1. EĞİTİM FELSEFESİ

Eğitim felsefesi “Nasıl bir birey istiyoruz?” sorusunun cevabını arar.

Eğitimde kime, neyi, nasıl, ne zaman, niçin, nerede verileceği gündeme gelince eğitim felsefesi devreye girer.

Temele alınan felsefeden başta hedefler olmak üzere programın bütün öğeleri etkilenir.

Hedefleri önem sırasına koyarken, hedeflerin iç ve dış tutarlılığını denetlerken, eğitim felsefesinden faydalanır.

Bireyi, toplumu, konu alanını ve doğayı ele alırken neye önem verileceğinin temelinde felsefi görüş ve tutumlar var.

Felsefe, okulların “niçin” olduğunu, eğitimin hedeflerini içeriğin seçilmesi ve örgütlenmesini, hedeflerin önem ve öncelik sırasını ortaya koyar.

Bir aday hedef, ülkenin eğitim felsefesine uygun olmak zorundadır.

Ülkede genel kabul görmüş, felsefi yapıya aykırı hedefler bu noktada elenir.

Eğitim felsefesi bir hedefin uygulanabilirliğinin denetlenmesinde de etkindir.

Örneğin bir yandan **ilerlemeci** eğitim felsefesini benimseyip, bir yandan da sadece elit, seçkin bireylerde gerçekleşmesi düşünülen hedef davranışlar söz konusu olamaz.

Böylesi bir hedef davranış eğitim felsefesi sürecinde takılı kalacaktır.

Eğer İdealizm Temele Alınmışsa Hedef Davranışlar:

Akla uygun davranabilme,
Allah’a ulaşabilme,
Aklın elde ettiği bilgileri yüzde yüz doğru kabul etme,
Bilginin doğuştan olduğunu savunabilme vb. faktörler dikkate alınarak hazırlanır.

Realizm Temele Alınmışsa Hedefler

Doğaya, topluma uygun yaşayabilme,
Toplumsal değerleri koruma yeni yetişen kuşaklara aktarabilme,
Deney ve gözlem yoluyla akla uygun bilgiler elde edebilme
Bilgileri doğru ve mutlak kabul edebilme,
İnsan zihninin doğuştan boş olduğunu benimseyebilme
Tüm bilgilerin sonradan öğrenildiğini savunabilme gibi faktörler dikkate alınarak hazırlanır.

Pragmatizm Temele Alınmışsa, Değişmenin Kaçınılmazlığını Kabul Edebilme,

Yetenek, güç, verimlilik ve işbirliğine dayalı çalışmanın gereğini bilip ona göre davranabilme,
Problem çözmeyi etkili bir biçimde kullanabilme,
Bilginin göreceli olduğunu savunabilme,
Demokratik değerleri savunabilme vb. faktörler dikkate alınarak hazırlanır.

Varoluşçuluk Temele Alınmışsa

Bireyin değerliliği,
Özgürlük,
Anı yaşamak,
Sevgi, kendi değerlerini yaşama vb. özellikler dikkate alınmalıdır.

2- EĞİTİM EKONOMİSİ

Eğitim sistemleri, ülkenin ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştirmelidir.

Eğitim ekonomisi, bunun için kararlaştırılan hedeflerin makul bir sürede ve çaba ile ulaşılabilirliğini inceler.

Öncelikler ve yatırımlar ile bu yatırımların getirileri arasındaki dengeyi ele alan eğitim ekonomisi, “ **Belirlenen hedeflere, makul bir süre ve çaba ile ulaşılabilir mi?** ” sorusunu ele alarak süzgeç rolünü yerine getirir.

Eğitimin ekonomik yönü en az girdi ile (parasal ve zamansal maliyet) en fazla çıktıyı (yetişmiş insan gücü) sağlamak zorundadır.

Ekonomik açıdan gerçekleştirilmesi mümkün olmayan ya da aşırı ekonomik yük getirecek aday hedefler, işin başındayken programdan çıkartılarak yerine daha akılcı ve maliyetçe uygun hedeflere yer verilmelidir.

Örneğin, ülkemizde bu kadar ziraat mühendisinin işsiz olduğu bir ortamda ziraat fakültesi açmak ekonomik değildir.

Bireye kazandırmak istediğimiz hedefi en kısa zamanda, en az çaba ile kazandırılabilmelidir.

‘Bir taş ile iki kuş vurabilmek’

KISACA EĞİTİM EKONOMİSİ SÜZGEÇİ İLE ŞU SORULARA YANIT ARANIR:

Hedefler ülkenin eğitim olanakları ile gerçekleştirilebilir mi?

Bireyi iyi bir üretici ve tüketici yapıyor mu?

Hedefler harcanacak para, emek ve zamana değer mi?

Hedefler birden fazla yarar sağlıyor mu?

3- EĞİTİM SOSYOLOJİSİ

Hazırlanan programlar toplumsal bir ihtiyacı karşılamalıdır.

Eğitimin işlevlerinden biri de bireyi toplumsallaştırmaktır.

Toplumla çatışan ve onu yok sayan bireyler yerine toplumla uyumlu bireyler yetiştirmek zorundayız.

Ülkenin genel toplumsal gereğine göre saptanan aday hedefler her bölgenin, kentin, kasabanın, köyün özelliklerine göre gözden geçirilmeli ve ona göre yeniden belirlenmelidir.

Aday hedefler, hedefe dönüştürülürken mutlaka o toplumun kendine özgü yapısı, ahlak, gelenek, görenek, din, örf, adet gibi özellikleri göz önüne alınmalıdır.

Toplumsal yapı ile ters düşen aday hedeflere programda yer verilmemelidir.

4- EĞİTİM PSİKOLOJİSİ

Psikoloji, davranışların nasıl ve ne yolla kazanıldığı konusunda araştırmalar yapmaktadır.

Bu açıdan, belirlenen hedeflere bireylerin ulaşip ulaşamayacağı konusunda psikolojinin bulguları ölçüt olarak kullanılmaktadır.

Eğitim Psikolojisi,“ Belirlenen aday hedeflerin, bireyin sahip olduğu gelişim ve öğrenme özellikleri açısından ulaşılabilir mi?” sorusunu cevaplayarak aday hedefleri kesinleştirir.

Bireyin gelişimine ve öğrenmesine engel olacak hedeflerin listeden çıkartılmasını sağlar.

Bireyin nasıl öğrendiğini inceleyen öğrenme psikolojisinin, hem hedefleri oluşturmada hem de eğitim durumlarının planlanmasında rolü çok önemlidir.

Kısaca eğitim psikolojisinde süzgeç olarak şu açılarda ele alınıp incelenir:

OLUŞTURULABİLİRLİK: Öncelikle hedeflerin oluşturulup oluşturulamayacağı incelenir.

Bu hedefler gerçekleştirilebilir olmalıdır.

KAYNAŞIKLIK: Bir hedef diğer hedeflerin pekiştirici olmalıdır.

DAYANIKLILIK: Hedefler kısa sürede unutulup gidecek özellikte olmamalıdır.

İŞ GÖRÜRLÜK: Hedeflerin bireye, topluma, doğaya ne tür yararlar sağlayacağı düşünülmelidir.

ULAŞILABİLİRLİK: Hedeflerin eldeki imkânlarla söz konusu zamanda gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceği incelenir.

KULLANIŞLILIK: Hedeflerin kullanışlı olması demek genelleme yoluyla öğrenmeyi sağlayacak derecede genel ve kapsamlı, ayrıca davranışa dönüştürülecek kadar sınırlı olması demektir.

HEDEFLERİN AŞAMALI SINIFLANDIRILMASI (BLOOM TAKSONOMİSİ)

Hedeflerin aşamalı olarak sınıflandırılmasında yaygın olarak kabul edilen görüş “Bloom Taksonomisi” olarak bilinen sınıflamadır.

Bu sınıflama aynı zamanda hedeflerin ‘yatay boyutu’ olarak da bilinir.

Hedeflerin aşamalı sınıflaması üç alanda yapılmaktadır. Bu alanlar:

A)BİLİŞSEL ALAN

B)DUYUŞSAL ALAN

C)DEVİNİMSSEL ALAN (PSİKOMOTOR) alandır.

Üç alanda da geçerli olmak üzere, bir sonraki aşama bir öncekini kapsamaktadır.

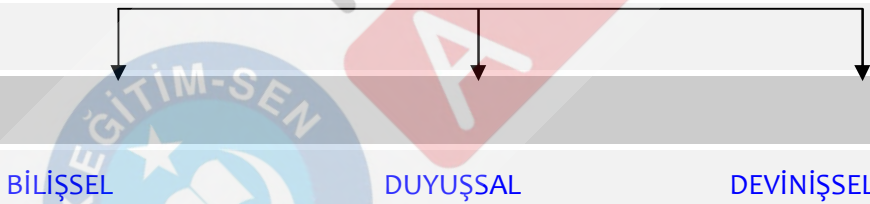
Başka bir ifadeyle bir sonraki aşama bir öncekine dayalı ve bir öncekine göre daha kompleks ve daha gelişmiştir.

Bu üç alan birbirinden bağımsız değil, tam aksine birbiri ile ilişki içindedir.

Her alandaki hedefler kendi içinde kolaydan zora, basitten karmaşığa doğru sıralanmıştır.

Davranış alanlarının her biri öğrenme etkinliklerinin tanımlanması ve planlanmasında öğretmenlere rehberlik eder.

HEDEFLERİN YATAY BOYUTU

BİLİŞSEL ALAN SINIFLAMASI (KOGNİTİF)

Zihinsel öğrenmelerin çoğunlukta olduğu ve öğrenme sürecinde zihinsel yetilerin kullanıldığı alandır.

BİLİŞSEL ALANIN BASAMAKLARI

BİLGİ DÜZEYİNDE HEDEF YAZMA

Bu düzeyde öğrenilen kavramları, olguları, araç-gereçleri, ilkeleri, teorileri ve olayları hatırlama, betimleme, tanıma isimlendirme söz konusudur.

Bir başka ifade ile bu düzeyde bilgiyi “ezberden söyleme” vardır.

Bu basamak aynı zamanda, duyuşsal, devinimsel alana da temel oluşturur.

Bu düzeyde hedef yazarken cümlelerin sonuna şu eylemsiler getirilir: Hatırlama, tanıma, söyleme, anlatma, ifade etme, seçme, belirtme, altını çizme, işaret etme, eşleştirme, listeleme, kavramlar bilgisi, olgular bilgisi.

ANAHTAR KAVRAMLAR: Tanımlama, tanıma, hatırlama, Aynen söyleme, eleştirme, sıraya koyma

Örnekler:

‘ Cümlelerin öğeleri ile ilgili temel kavramlar bilgisi’

“ Tyler modelinin aşamalarını sıralayabilme”

“ Program geliştirmeye ilişkin kavramları tanıyabilme”

“ Bir kavramın tanımını aynen söyleyebilme”

“ Vatan, millet, kültür kavramlarının anlamlarını derste geçen ifadeleri ile yazma /söyleme “

“ Verilen bir dizi tanımla ilgili kavrama eşleştirip işaretleme”

“ Birinci dünya savaşının zamanının ilgili kişi ve devletlerinin adını yazma, söyleme”

“ Verilen bir dizi isimle ilgili araçları eşleştirip işaretleme”

KAVRAMA DÜZEYİNDE HEDEF YAZMA

Eğitim açısından bilginin sadece zihinde tutulması yetmemekte, daha üst düzeylerde öğrenilmesi gerekmektedir.

Bu düzeyde, kazınılan davranışların öğrencilerce özümsemesi ve anlamının zihinde oluşması söz konusudur.

Bilginin transferi bu aşamada gerçekleşir.

Bu düzeydeki öğrenmelerde sadece bilgiyi anımsama ve tanıma yoktur.

Buna ek olarak yeni bir anlatım biçimine çevirme,

bir olayın nedenini, niçinini, nasıl ve niye olduğunu kendi cümleleriyle gerekçe göstererek açıklama ve yeni örnekler verme söz konusudur.

Bu basamak da kendi içinde üçe ayrılır:

A) ÇEVİRME

B)YORUMLAMA

C) ÖTELEME” dir.

ANAHTAR KAVRAMLAR: Çevirme, Yorumlama, Öteleme, Açıklama, Sonucu Kestirme, Tahmin Etme

Örnekler:

“ Bir kavramı kendi cümleleri ile tanımlayabilme”

“ Fotosentezin tanımını kendi cümleleri ile yapabilme”

“ Program etkinliklerinin sonuçlarını yorumlama”

“ Öğretim programı ile ders programı arasındaki ilişkiyi açıklayabilme “

“ Dünya ticaret yollarını denetleyen devletlerin neden güçlü olabileceğini tahmin etme”

“Olayı değişik bir örnekle açıklayabilme”

“Türkçeden İngilizceye çevirebilme”

“Okunan parçadan ana fikri çıkartabilme”

“Parçanın akışına uygun olarak devamını getirebilme”

UYGULAMA DÜZEYİNDE HEDEF YAZMA

Bu basmakta, kuramsal bir bilgiyi, fikri, ilkeyi günlük hayta yaşama geçirme söz konusudur.

Bilgiyi uygulayabilmenin birinci şartı onu hatırlamak, ikinci şartı da o bilgiyi kavramış olmaktır.

Bu düzeyde hedef yazılırken cümlenin sonuna”yapma, uygulama, kullanabilme, ilave etme, hesaplama” ifadelerinden birisi getirilir.

ANAHTAR KAVRAMLAR: Yapma, Çalışma, Kullanma, İlişkileri yeni duruma uygulama, Problem Çözme

ANALİZ DÜZEYİNDE HEDEF YAZMA

Bir bütünün, onu oluşturan öğelerden hareketle çözümlenmesi bilinmesi durumudur.

Bireyin bir bütünü oluşturan öğeleri ve bu öğeler arasındaki ilişkileri anlayabilmesidir.

ANAHTAR KAVRAMLAR: Ayırt etme, Parçalara ayırma, analiz etme, öğelerine ayırma, parça ilişkisinden çıkarımda bulunma

SENTEZ DÜZEYİNDE HEDEF YAZMA

Sentez düzeyinde, öğeleri belli ilişki ve kurallara göre birleştirip bir bütün oluşturma söz konusudur.

Bu basmakta “ **Özgün** ” ve “ **Orijinal**” bir ürün ortaya çıkarmak önemlidir.

Bu düzeyde hedef yazarken cümlenin sonuna “ orijinal hale getirme, yapılandırma, derleme, öneride bulunma, tasarlama, yeninde düzenleme, üretme” ifadelerinden birisi getirilir.

ANAHTAR KAVRAMLAR: Yaratma, derleme, formüle etme, yeni bir model oluşturma, üretme, özgünlük

Örnekler:

Rehberlikte yeni bir yaklaşım oluşturabilmek

Yeni bir öğretim modeli oluşturmak

Özgün bir kompozisyon yazabilmek

Yeni bir deney tasarısı hazırlayabilmek

DEĞERLENDİRME DÜZEYİNDE HEDEF YAZMA

Bilişsel alanın en üst basmağıdır.

Ölçüte göre eleştirme, değerlendirme ve yargılamayı gerektirir.

Bu düzeyde hedef yazarken cümleinin sonuna, karar verme, eleştirme, karşılaştırma, savunma, kural belirleme, hüküm verme, 'yargıda bulunma destekleme, kritik etme, sorgulama, ölçüte vurma' ifadelerinden birisi getirilir.

Örnekler:

Bir eseri emsalleriyle karşılaştırarak eser hakkında değer yargısında bulunmak

Bir kompozisyonu realizm ölçütleriyle eleştirebilmek

Akdeniz ve Karadeniz bölgesini iklim özellikleriyle karşılaştırabilmek

BİL-KA-UY AN-- SE-DE

DUYUŞSAL HEDEFLER

Bu sınıflama KRATHWOHL, MASİA VE BLOOM tarafından yapılmıştır.

Duyuşsal alan, sevgi, nefret, korku, ilgi, tutum gibi duygusal yönlerin baskın olduğu alandır.

Duyuşsal hedefler (eğitim) aracılığıyla bireyin kendisine ve çevresine karşı hoşgörülü bir tutum takınması, yani ailesini, akrabalarını, arkadaşlarını, vatanını sevmesi, değer vermesi gerçekleştirilmeye çalışılır.

Bu noktada özellikle İlköğretim Birinci Kademe Kritik Dönemdir.

Bu kademedeki istendik duyuşsal hedeflere ulaşmada en önemli ders Sosyal Bilgiler'dir.

Duyuşsal hedefler öğrencide uzun süre sonunda gerçekleştirilebilen tutumlar, değerler, ilgiler ve duyguları içerir.

Bu alandaki bir hedef davranışın ölçümü çok zordur.

Tüm öğretmenler, olumlu duyuşsal özellikleri gelişimine rehberlik etmelidir.

Duyuşsal alanla ilgili çalışma yapmayan, öğrenciden başarı beklentisi olmayan derslere karşı olumlu tutum geliştirmeyen bir öğretmenden başarı elde etmesi mümkün değildir.

DUYUŞSAL HEDEF BASAMAKLARI

ALMA

TEPKİDE
BULUNMA

DEĞER
VERME

ÖRGÜTLEME

Kişilik Haline
Getirme

1-ALMA BASAMAĞI:

Herhangi bir nesnenin ya da olgunun farkına varmak, bir uyarıcıyı diğerlerinden ayırt edebilme, bilgi, olay, olgu ve objeye karşı dikkat etme ve seçici davranma bu basamak altında değerlendirilir.

Bu basamakta hedef yazılırken cümlelerin sonuna ‘farkında oluş, ilgi duyuş, almaya açık olma, seçici dikkat, istekli olma, merak etme, kulak verme, ilgi duyma ‘ ifadelerinden birisi getirilir.

ANAHTAR KAVRAMLAR: Farkında olma, Almaya açıklık, Algıda seçici davranma

Örnekler:

Trafik sorunlarının farkında oluş.

Trafik sorunlarıyla ilgili yayınları seçmede dikkatli oluş.

KPSS’nin önemini farkında olma

Raftaki iki kitaptan birine karşı seçici davranma

İnsan haklarının farkında oluş

Tarihteki liderlerin kişilik özelliklerine tanımayı ilgi duyuş

2-TEPKİDE BULUNMA

Herhangi bir zorlama olmadığı halde bir işi yapmaya bir davranışta bulunmaya istekli olmak, bu davranışı göstermeye razı olmak bu basamak altında değerlendirilir.

Bu basamakta öğrencinin tepkisi başlangıçta razı olmak veya itaat etmek şeklindedir.

Ancak sonra birey isteyerek o uyarıcıya tepki gösterir.

Bunun için bu basamakta öğrencinin bir davranışı yapmaya razı olması, gönüllü olması ve zevk alması söz konusudur.

Bu düzeyde hedef yazarken cümlelerin sonuna razı olma, zevk alma, kabul etme, onaylama, benimseme, inanma, söz dinleme, itaat etme ifadelerinden biri getirilir.

ANAHTAR KAVRAMLAR: Uysallık, İsteklilik, İzleme, Onaylama, Cevap Verme

Örnekler:

Trafik kurallarına uymaya razı oluş

Trafikte diğer sürücülerin haklarına uygun davranmaya istekli oluş

Trafik kazalarının önlenmesiyle ilgili bir derneğe gönüllü olarak kayıt yaptırmak

Boş zamanında arkadaşlarına isteyerek yardım etme

KPSS'yi kazanmayı istekli oluş

Karşılaştığı birinin tanışma isteğine karşılık verme

Arkadaşlarına yardım etmekten zevk alış

3-DEĞER VERME:

Birey, tepkide bulunduğu olayı benimserse o olaya değer vermeye başlar.

Yani bu değeri kabullenir, dengeler, savunur, taraf olur. Hatta kendisini bu olaya adayabilir.

Bu basmakta davranış kişi için artık tutum ve inanç haline gelmiştir.

Bu düzeyde hedef yazarken hedef cümlelerin sonuna takdir etme, değere adanma, düşkün olma, kendini verme, saygı duyma, iş edinme, önemseme, protesto etme, taraf olma, özdeşleşme ifadelerinden birisi getirilir.

ANAHTAR KAVRAMLAR: Kabullenmişlik, adanmışlık

Örnekler:

KPSS çalışmaktan haz duyuş

Sınıfı temiz tutmayı, iş ediniş

Bilim adamlarının düşüncelerini takdir ediş

Kendisini trafik kazalarının önlenmesine adama

Demokratik yaşam kurallarının önemini takdir ediş

KPSS'ye çalışmaya önem verme

3-ÖRGÜTLEME BASAMAĞI:

Örgütlenme, bireyin değer verdiği konudaki kararlılığını anlatmak için kullanılır.

Şayet birey tüm zorluklara karşın değer verdiği olaydan ödün vermiyor, zamanını, emeğini gücünü bu düşünceye harcıyor ve bunda kararlı davranıyorsa örgütlenme basamağındadır.

Bu aşamada bireyin değeri kendisine mal etmesi söz konusudur.

Bu basamakta hedef cümlelerin sonunda en çok kullanılan ifade " kararlı oluşt"ur"

Bu düzeyde hedef yazarken cümlelerin sonuna " kararlı olma, düzenleme, davranma, hayata geçirme, kurumsallaştırma, formüle etme" ifadelerinden birisi getirilir.

ANAHTAR KAVRAMLAR: Razi oluş, değer verme, Düzenleme, Kararlı Olma

Örnekler:

Kitap okumada kararlı oluş.

Trafik kurallarına uymada kararlı oluş.

Ders çalışmayı organize bir şekilde sürdürme.

Sınıf kurallarına uymada kararlı oluş.

4-KİŞİLİK HALİNE GETİRME - NİTELENMİŞLİK

Bireyin örgütlediği düşüncesini, yaşam biçimi haline getirmesi yani kişilik haline dönüştürmesidir. Çevresindekiler kişiyi bu değerle tanımlarlar.

Artık benimsenen düşünceye ilişkin tüm davranışlar otomatik olarak yapılanmaya başlamıştır.

Bu basmakta, içselleştirilen ya da özümşenen değerle ilgili bir davranış kalıbı geliştirme söz konusudur. Bu basmak değerleri içselleştirmenin en üst düzeyidir.

Dünya görüşü ve yaşam anlayışı bu basamakla ortaya konur

Bu düzeyde hedef yazarken cümlelerin sonuna “ Nitelenmişlik,

Alışkanlık haline getirme, Kişiliğe sahip olma’ ifadelerinden birisi getirilir.

ANAHTAR KAVRAMLAR: Gözden geçirme, Ayrım Yapma, Nitelenme, Genellenmiş Örüntü

Örnekler:

‘Her zaman yardım sever bir kişiliğe sahip oluş

‘Sağlıklı yaşamayı alışkanlık haline getiriş

“Trafik kurallarına uymayı alışkanlık haline getirme”

“KPSS’ye çalışmayı yaşam felsefesi haline getirme”

‘ Atatürkçü bir kişiliğe sahip oluş”

‘ Demokratik birey özelliklerine uygun bir kişiliğe sahip oluş”

“ Atatürkçü bir kişiliğe sahip oluş”

PSİKOMOTOR / DEVİNİŞSEL ALAN

Bu sınıflandırmayı “ **GROPMAN, SİMPSON, HARROW** ” yapmıştır.

Bu alan zihin-kas koordinasyonunu gerektiren becerilerin baskın olduğu alandır.

Ölçümü en kolay hedeflerdir. Çünkü somut etkinlikleri kapsar.

Psikomotor alan organların tek tek ve tempolu hareketleriyle ilgili becerileri kapsar.

1-ALGILAMA:

Bu basamakta psikomotor aktivitelere yol gösterecek uyarıcıları alma yani algılama söz konusudur.

Bu düzeyde becerinin gerçekleşme aşamalarını izlenme ve beceriyle ilgili basamakların farkına varma önemlidir.

Bu basamakta hedef cümlelerin sonunda genellikle “izleyebilme” eylemi kullanılır.

Örnekler:

Beden eğitim dersinde kasadan atlama davranışının işlem basamaklarını izleyebilme

İlk yardım dersinde kalp masajının nasıl yapıldığını izleyebilme

Otomobil kullanmada beceri birimlerinin farkına varma

Yüzme dersinde vücut hareketlerini gözlemleyebilme

2-KURULMA (HAZIRLIK) :

Bu basamakta beceri yapmak için zihinsel, duygusal ve bedensel yönden hazır olma söz konusudur.

Bu basamakta hedef cümlesinin sonunda genellikle ‘vücudunu hazır hale getirebilme’ ifadesi kullanılır.

Örnekler:

“100 m yarışı için vücudu hazır hale getirebilme”

“Keman çalabilmek için vücudu hazır duruma getirebilme”

“Otomobil kullanmaya hazır olma”

3-KILAVUZLA YAPMA (KILAVUZLAMA)

Bu basamakta işi veya o işi yapma sürecini öğrencinin bir rehber ya da “usta denetiminde” yapması söz konusudur.

Burada davranışları öğrencinin önce kılavuz denetiminde, sonra kendi kendine yapması önemlidir.

Örnekler:

Amuda kalkarken beden eğitimi öğretmenin yardımıyla davranışı gerçekleştirme.

Notaların seslerine öğretmenlerin yardımıyla çıkarabilme

Pergel kullanarak öğretmenin yardımıyla daire çizebilme

4-MEKANİKLEŞME: (Mekanizma Oluşturma)

Bir beceriyi istenen standartlara yakın yapma söz konusudur.

Örnekler:

Otomobili istenen standartlara yakın kullanma.

5-BECERİ HALİNE GETİRME:

Beceriye otomatikleştirme, “istenen standartta” yapma söz konusudur.

Bu düzeyde öğrenci, bir becerinin gerektirdiği karmaşık davranışları düzgünce yapar.

Kısaca bu aşamada beceri ‘düzgün, en az zaman ve en az enerji’ harcanarak yapılır.

Örnekler:

Bir otomobili hatasız kullanabilme

Topu sürerek kurallara uygun bir biçimde potaya atabilme

Bir hastaya iğne yapabilme

1- DURUMA UYDURMA (Adaptasyon -Uyma- Uyum)

Becerileri yeni ve farklı bir durumda gerçekleştirmeyi gerektirir.

Bu düzey, davranışı yeni bir durumda uygulama, transfer etme ve ya genelleme davranışlarını kapsar.

Örnekler:

Havuzda yüzmeyi öğrenen bir kişinin denizde de yüzebilmesi.

Basketbolda öğrendiği bir sıçrama tekniğini voleybolda da kullanabilme.

Farklı bir arabayı kullanabilme

Farklı durumdaki hastaya ilkyardım becerisi

Zor koşullarda araba kullanabilme

4-YARATMA

Özgün bir devinimsel beceri ya da ürün meydana getirecek yeni yollar yaratabilmeyi gerektirir.

Örnekler:

Baskette yeni bir sıçrayış tekniği geliştirebilme

Voleybolda yeni bir topa vuruş tekniği geliştirebilme.

Yeni bir dans figürü ortaya koyabilme

Yeni bir yüzme stili oluşturabilme.

Sigaranın sağlığa zararını anlatan orijinal bir resim yapabilme

BLOOM TAKSONOMİSİNE YÖNELTİLEN ELEŞTİRİLER

Bloom taksonomisine son yıllarda eleştiriler gelmektedir.

Bu eleştirilerden birincisini Yapılandırmacı eğitim anlayışı getirmektedir.

Yapılandırmacı model, Bloom'un ulaşılması gereken hedefleri önceden belirlemesine karşı çıkar.

Yapılandırmacılar öğrencinin ulaşılması beklenen hedeflerin sınırlarının önceden çizilemeyeceğini, öğrencilerin ulaşması gereken tek ve değişmez gerçek bulunmadığını vurgularlar.

Diğer bir eleştiri de bu basamakların sırası ile gerçekleşmeyeceği yönündedir.

Örneğin hayatında hiç futbol oynamamış birinin de futbol eleştirmenliği yapabileceği yapabilir.

UYARI:1999'da Lorin ANDERSON ve meslektaşları, Bloom'un taksonomisinin öğrenme ve öğretme üzerinde etkisine olan daha fazla faktörü hesaba katarak güncellenmiş bir versiyonunu yayınladılar.

Bu gözden geçirilmiş taksonomiden farklıdır.

Buna göre, Bloom'un taksonomisinde en üst basamak olarak verilen değerlendirme ile sentez basamağı yer değiştirmiştir

TAKSONOMİNİN GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ HALİ ŞÖYLEDIR:

A-Hatırla(Bilgi)

B-Anla(Kavra)

C-Uygula

D-Analiz et

E-Değerlendir

F-Oluştur(Sentez)

İÇERİK (KONU- KAPSAM- MUHTEVA)

İçerik, hedef davranışları kazandıracak biçimde ünite ve konuların düzenlenmesidir.

" NE" öğretim sorusuna cevap verir.

İçerik, öğretmenin sınıfta öğrencilere aktaracağı bilgi, beceri, tutum, alışkanlık ve değerleri kapsamaktadır.

İçerik bir amaç değil, hedef ve davranışlara ulaşmak için bir araçtır.

İçerik, hedef ve davranışlara göre seçilir ve düzenlenir.

İÇERİK NİTELİK YÖNÜNDEN İKİYE AYRILIR:

A-BETİMSSEL İÇERİK: Olgu ve ilkelerden oluşan bu içerik türü gözlem yapılabilen ya da sayılabilen olayların seçilip

düzenlenmesidir.

Ne oldu?

Nerede oldu?

Ne zaman oldu?

Kim yaptı? Şeklindeki sorulara betimsel içerik cevap verir.

Bu içerik değer yargılarına yer vermez.

Örneğin Atatürk 19 Mayıs'ta Samsun'a çıktı ispatlanabilir kesin bir olaydır.

Bu olay doğrudan öğretmence gözlenmese bile bir gerçekliktir.

B-NORMATİF İÇERİK: Değer yargıları, normlar ve standartlardan oluşan içeriktir.

İnsanların nasıl davranması, ne gibi tercihlerde bulunması gerektiğini açıklar.

Neden oldu?

İyi mi ya da kötü mü oldu?

Nasıl olmalıydı? Gibi sorulara cevap verir.

Normatif içeriğe edebiyat, sanat, politika, felsefe vb alanlarda yer verilir.

İçerik düzenlemede genel anlamda iki yol vardır. Bunlar:

1-MANTIKSAL(LOJİK) YOL: Her bilim kendine özgü yapısına uygun olarak düzenlenir.

İçerik düzenlemesi sunumdan daha önemlidir.

Öğretimde verimlilik esastır.

İçerik öğretim ilkelerine göre düzenlenir.

2-PSİKOLOJİK YAKLAŞIM: İçerik seçiminde öğrenci ilgileri, ihtiyaçları, gelişim düzeyleri temele alınır.

Kuramdan çok uygulamaya ağırlık verilir.

Öğrenciler için anlamlılık esastır.

İÇERİK SEÇİMİNDE İLKELER:

ÖĞRETİM HEDEFLERİ: İçerik mutlaka öğrencilere kazandırılmak istenen niteliklerin göstergesi olan hedeflere uygun olmalıdır.

VARDAMA İLKESİ: İçerik, öğrencinin elde ettiği bilgi ve becerilere dayanarak geçmişi ve geleceği kestirmesine olanak vermesidir.

Örneğin içerikte "Kurallara uymazsak neler olabilir?

Sağlığımıza dikkat etmezsek neler olabilir?

Gelecekte Türkiye'nin nüfus yapısı nasıl olabilir? gibi sorulara yer verilmelidir.

KAYNAŞIKLIK: Öğrenme konusu ve etkinliklerin birbiri ile tutarlı ve ilişkili olarak düzenlenmesidir.

1-DİKEY KAYNAŞIKLIK: Bir ders içerisindeki içeriğin basitten karmaşığa doğru sıralanmasıdır.

2-YATAY KAYNAŞIKLIK: Bir öğrenme konusunun farklı derslerde ve hedef alanlarında verilmeye çalışılmasıdır.

Örneğin sözlü anlatım Türkçe'nin konusu olmakla birlikte diğer tüm derslerde kullanılmalı ve geliştirilmeye çalışılmalıdır.

BİLGİYE ULAŞMA VE BİLGİYİ İŞLEME BECERİLERİNİ GELİŞTİRME

İçerik sadece öğretmenin öğrencilere bilgileri aktarması şeklinde olmamalıdır.

İçerik, öğrencilerin bilgiye ulaşma ve ulaşılan bilgileri anlamlandırıp organize etme becerisini geliştirici nitelikte olmalıdır.

KAPSAMA İLKESİ: Yeni bir içerik önceden öğrenilen bir yapının içinde verilmelidir.

GÜVENİRLİK İLKESİ: İçerik birbiri ile bağlantılı ve birbirini destekler nitelikte olmalıdır.

TÜMDENGELİM: İçeriğin öğrenilmesinde önce genel yapılar ortaya konulmalı sonra ayrıntıya inilmelidir.

ALİŞTIRMA İLKESİ: Bölüm başında ve sonunda hedef davranışla ilgili sorular olmalıdır.

ANLAMLILIK İLKESİ: İçerik, öğrencilerin geçmiş öğrenmeleri ile bağlantılı ve öğrencinin kavrayış gücüne uygun olmalıdır.

Örnekler konuya açıklık katmalı, öğrencilerin deneyimlerini zenginleştirmeli ve daha önce öğrendikleri ile ilişkili olmalıdır.

SÜREKLİLİK İLKESİ: Herhangi bir öğretim hedefi için planlı ve düzenlenen öğretim etkinliğinin, başka hedeflerin gerçekleştirilmesinde de kullanılmasıdır.

Örneğin, oran ve orantı konusunda hem bu konuda hem de bundan sonra işlenen bir bilinmeyenli denklemler konusunda tekrarlanması.

SOYUTLAMA İLKESİ: Öğrencinin bir metindeki ana fikri bulup, bunu öğrenebilmesi.

ŞEMA İLKESİ: İnsanlar yeni bilgiyi kendi öğrenme biçimi ile öğrenirler.

İçerik herkesin kendi öğrenme şemasını oluşturabilmesine izin verebilecek bir esneklikle olmalıdır.

Bu da konunun başında ön organize edicilerle sağlanır.

MATERYAL ÖRGÜTLENİŞİ İLKESİ: İçeriğin, hedefi kazandırmak için gerekli olan bilim, felsefe ve sanatla ilgili olması.

GÖRSEL DÜZEN İLKESİ: İçerik harita ve şekillerle desteklenmelidir.

KRONOLOJİK SIRALAMA: İçerikteki bilgilerin oluş sırasına göre geçmişten günümüze doğru aktarılmasıdır.

DENGELİLİK: İçerik düzenlenirken kavramsal bir iskelet oluşturulur.

Yapılan ekleme ve çıkartmaların içeriğin iskeletini bozmaması gerekir.

Örneğin Osmanlı devleti konusunu ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğretim kademelerinde genişleterek içeriğe yansıtırsanız ancak olayların oluş sırası ya da padişahlar değişmez, öz aynı kalır.

DEĞİŞİK ÖĞRENME ETKİNLİKLER İLKESİ: İçeriğin birden çok strateji, yöntem ve teknikle öğrenilebilir ve öğretilebilir olması.

EKONOMİKLİK: İçerik sistematik ve iyi örgütlenmiş olmalıdır.
Gereksiz bilgilere yer verilmemelidir.

KENDİ KENDİNE YETERLİLİK: Gerektiği ve yeteri kadar ayrıntılı olmalıdır.

İçerik bireysel ve toplumsal fayda sağlamalıdır.

İçerik, özel bir alanla ilgili, sınırlı, güncel ve bilimsel açıdan doğru olmalıdır.

İçerik olabildiğince somutlaştırılabilir.

BAĞIMLILIK: Bir bilgi türünün bir diğeri ile bilgi üretme açısından az ya da çok ilişkili olabileceği varsayımını açıklar.

ÖZCAN DEMİREL'E GÖRE İÇERİK SEÇİMDE DİKKATE ALINACAK ÖLÇÜTLER

KULLANIM SIKLIĞI: Birey için yaşamın değişiklik aşamalarında en çok kullanılabileceği, konulara yer verilmelidir.

NİTELİK: Araştırmalar sonucunda belirlenmiş en nitelikli bilgilere yer verilmelidir.

ÖNEMLİLİK: Önemli durumlarda yararlı olan bilgi, tutum ve beceriler kullanım sıklığı az olsa bile üzerinde durulması gereken konulardır.

ÖRNEĞİN, suni solunum konusu kullanım sıklığı çok fazla olmasa bile yaşamsal önemi olması nedeniyle program içinde yer alması gereken önemli konulardan birisidir.

EVRENSELLİK: Uzun süre insanlara yararlı olan bilgi, tutum ve beceriler ortaya yeni çıkanlardan daha değerlidir.

Bir başka ifade ile daha geniş coğrafi alan üzerinde yararlı olan bilgi, tutum ve beceriler sınırlı bir bölgedekinden daha geçerli ve değerlidir.

VERİMLİLİK: Verimlilik değeri yüksek konulara programda yer verilmelidir.

ZORLUK: Okul dışında öğrenilmesi zor olan bilgi, tutum ve beceriler okulda öğrenilmeli, bu tür zorluk değeri olan konular programda yer almalıdır.

EĞİTSEL GEREKLİLİK: Nüfusun genelinde olmadığı gözlenen gerekli bilgi, tutum ve beceriler okul programlarının içeriğinde yer almalıdır.

İÇERİK DÜZENLEME YAKLAŞIMLARI

1-DOĞRUSAL YAKLAŞIM:

Ardışık, sıralı, ilişki, birbirini izleyen zorunlu ya da önkoşul öğrenmelerin ağırlıklı olduğu konuların

düzenlenmesinde kullanılır.

Tam öğrenme modelindeki “Bir bilgi birimi tam olarak öğrenilmeden diğerine geçilmez” ilkesi ile doğrusal içerik düzenleme yaklaşımı mantıksal yakınlığa sahiptir.

Bu yaklaşım öğretimin en fazla “Bilinenden Bilinmeyene” ilkesi ile yakından ilgilidir.

Tyler ve Bloom tarafından geliştirilip uygulanan bir yaklaşımdır.

En eski içerik düzenleme yaklaşımıdır.

Bu yaklaşım öğrencinin sınıfta kalmasını öngördüğünden en katı programlama yaklaşımıdır.

Matematik dersinde, konular (toplama- çıkarma- çarpma- bölme) önkoşul öğrenmelere göre sıralanması bu yaklaşımın örneğidir.

YAKLAŞIMIN ANAHTARI KELİMELERİ: AŞAMALILIK, ARDIŞIKLIK, ÖN KOŞUL

2-SARMAL (HELEZONİK- SPRAL) YAKLAŞIM

Temelinde Bruner’in, ‘Bilişsel Kuram’ın etkisiyle ortaya attığı ‘Önceki öğrenmeler sonraki öğrenmelere temel olur ve kavramların yeri geldikçe tekrarı önemlidir’ düşüncesi vardır.

Konuların yeri ve zamanı geldikçe genişletilerek tekrar edilmesi söz konusu olduğunda bu yaklaşımdan faydalanılır.

Sarmal içerikle düzenlenen konuların, kavramların öğretimi birbirini izleyen yıllar boyunca devam eder.

Kavramların kapsamı yıllar geçtikçe sarmal bir şekilde genişler.

Öğrenciler üst sınıflara geçtikçe kavramları daha karmaşık düzeylerde öğrenmeye devam ederler.

Sarmal içerik yaklaşımı ile hazırlanan programlar esnektir.

Özellikle dil öğretiminde kullanılır.

Her konu kendi içinde zamana ve sınıflara dağıtılır.

Bu yaklaşımda yeni bilgi edindikçe eski bilgilerin harmanlanması anlayışı vardır.

Sarmal programlamada bütünleşme yani yatay ilişki söz konusudur.

Yatay ilişkide önceki öğrenmeler sonraki öğrenmelere temel olur.

YAKLAŞIMIN ANAHTAR KELİMESİ: TEKRAR VE YATAY İLİŞKİSİ” DİR.

1-MODÜLER PROGRAMLAMA YAKLAŞIMI

Vygotsky tarafından savunulan bu yaklaşımda içerik, öğrencinin kendi kendine öğrenebileceği biçimde düzenlenir.

İlköğretim ve meslek liselerinde yoğun olarak kullanılır.

Modüller arasında aşamalılık aranmaz.

Bu bakımdan modüller sıralama açısından esnektir.

Her modül, kendi içinde doğrusal, sarmal, ya da farklı bir yaklaşımla düzenlenebilir.

Bu yaklaşım yöntem seçiminde öğrenciye özgürlük tanır.

İçerik yapısı gereksiz tekrarların önüne geçecek şekilde tasarlanır.

Modüler yaklaşımın önemli bir sınırlılığı bulunmaktadır.

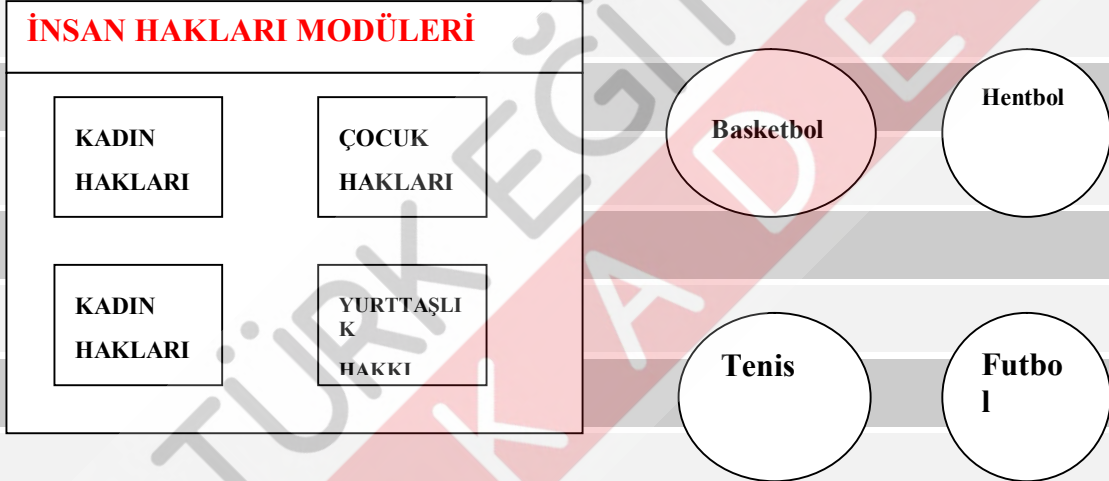
Bu sınırlılık, tasarımı uygulama ve değerlendirme görevinin öğretmenlere ait olması ve öğretmenlerin yapacakları hataların programı doğrudan başarısızlığa sürükleyebilmesidir.

Örneğin KPPS Eğitim Bilimleri kursu veren bir dersane eğitim bilimleri 6 modül halinde düzenleyebilir.

Bu modüller arasında ön koşul ilişkiler söz konusu değildir.

Yani program geliştirmeyi öğrenmek için rehberlik konularını bilmek gerekmez.

YAKLAŞIMIN ANAHTAR KELİMESİ: ÖBEKLENME, PARÇALANMA, KATEGORİZE ETME, SINIFLAMA, GRUPLAMA

PİRAMİTSEL YAKLAŞIM

İlk yıllarda geniş tabanlı ortak konuların yer aldığı,

Giderek uzaklaşmanın küçük birimlerde olduğu ve daraldığı bir yaklaşımdır.

Esnek olmayan bu yaklaşımda, içerik ayrıntılı ve kesin bir biçimde belirlenmiştir.

Bu bakımdan konu merkezli tasarımlara uygundur.

Program sonunda öğrencinin hangi alanın uzmanı olacağı sürecin başında bilinmektedir.

Bu yaklaşımda bilgiler karmaşık ve özel bir kalıba sokulur

Öğrenci programı tamamladığında konunun uzmanı olur.

Meslek Lisesi programları, Mühendislik eğitimi, bu yaklaşımlarla hazırlanır.

Yine öğretmen eğitimi de bu yaklaşıma uygundur.

Farklı branşlardaki öğretmen adaylarının öğretmen eğitimi süreçlerinin ilk yıllarında genel ve ortak konuları (Yabancı dil, Bilgisayar, Türk Dili, İnkılâp Tarihi) aldıktan sonra giderek kendi branşlarındaki derslere yoğunlaşması ve süreç sonunda uzmanlaşmaları bu yaklaşımla olmaktadır.

YAKLAŞIMIN ANAHTAR KELİMELERİ: Bir alanda uzmanlaşma.

ÇEKİRDEK PROGRAMLAMA (BÜTÜNLEŞTİRİLMİŞ) YAKLAŞIM

Dewey'in savunduğu bu yaklaşımda, piramitsel yaklaşımda olduğu gibi, ortak konuları her öğrenci tarafından alınması ve sürecin sonunda uzmanlaşması esastır.

Yaklaşımın özünde öğrenciye seçim hakkı tanınarak uzmanlaşmayı sağlamak yatmaktadır.

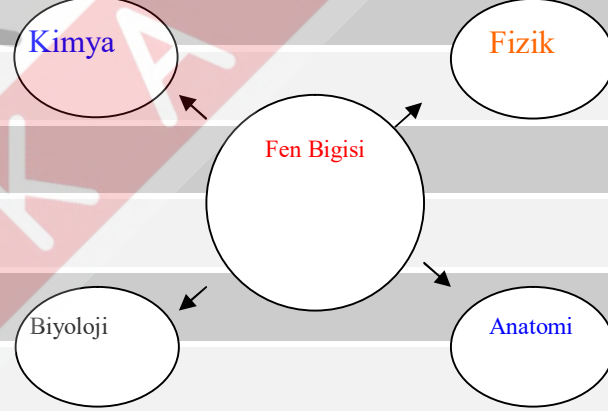
Çekirdek yaklaşımı piramitsel yaklaşımdan temel farkı uzmanlık seçeneği sunuyor olmasıdır.

Bu yaklaşımdan **genellikle yan branş (alan)** uygulamasında kullanılır.

ÇOKLU ZEKÂ kuramına da uygun olan bu yaklaşımda her öğrenci ortak konulardan sonra ilgi ve ihtiyaç doğrultusunda istediği alana yönelebilir.

Lise birinci sınıfta öğrencilerin ortak dersleri aldıktan sonra Lise 2'de ilgi ve ihtiyaçlarına göre ders seçebilmeleri bu yaklaşıma uygundur.

YAKLAŞIMIN ANAHTAR KELİMELERİ: Birden fazla alanda aynı zamanda uzmanlaşma, duyuşsal giriş davranışları, hazırbulunuşluk

KONU- AĞI PROJE MERKEZLİ YAKLAŞIM

Bu yaklaşım öğrenme konularının birbiriyle ilişkilendirilerek, projeler halinde **bireysel** ya da **grup** olarak öğrenmeyi sağlayan bir içerik düzenleme yaklaşımıdır.

En çağdaş programlama yaklaşımıdır.

Bu yaklaşımda, öğretim dönemi başında öğrencilere birer çalışma takvimi dağıtılır.

Bu takvim üzerinde, öğrencilerin hangi zaman aralığında hangi konuda olmaları gerektiği belirlenir.

Buna karşın öğrenciler, konuya ilişkin içeriğe kendileri karar verirler.

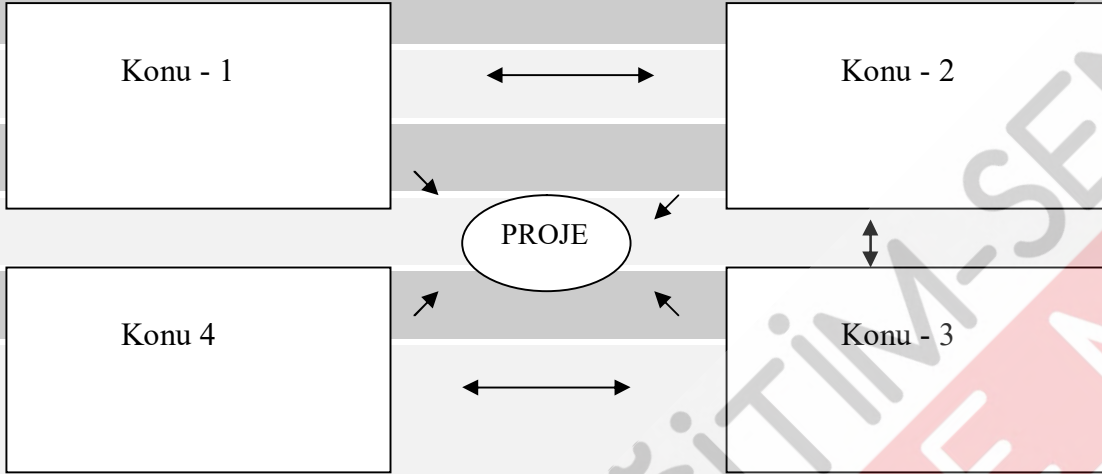
Örneğin proje ödevi, bitirme tezleri genelde bu içerikle düzenlenir.

1-İlk hafta projenin belirlenmesi

2-II Hafta materyal temini

3-III. Hafta proje taslaklarının sunumu

4-IV Hafta projelerin sunumu

YAKLAŞIMIN ANAHTAR KELİMELERİ: AÇ, TOPLUMUN PROBLEMLERİ.

SORGULAMA MERKEZLİ YAKLAŞIM

İçeriğin öğrencilerin sorularına ve sorunlarına göre oluşturulmasına dayanan bir yaklaşımdır.

En fazla öğrenci merkezli olan yaklaşımdır.

Özellikle okul öncesi, ilköğretim ve Lisansüstü eğitimde kullanılır.

Temelinde Dewey'in düşünceleri vardır.

İlerlemeli eğitim anlayışı ile oluşturulmuştur.

En esnek içerik düzenleme yaklaşımdır.

Sorgulama merkezli içerikte hedefler önceden saptanamaz o gün belirlenir.

Öğrenci neye ihtiyacı varsa o gün onu alır.

Örneğin lisansüstü programda öğretim üyesinin, program içeriğini öğrencilerin istekleri doğrultusunda oluşturulması

Örneğin, KPSS kurslarındaki tekrar haftalarında, içerik düzenlenirken genelde sorgulama merkezli içerik kullanılır. Öğrenciler anlayamadıkları konularla ilgili soruları yönelttikçe hocalar da bu sorulara ve öğrencinin ihtiyaçlarına göre düzenlerler.

YAKLAŞIMIN ANAHTAR KELİMELERİ: HAZIRBULUNUŞLUK

UYARI: Program tasarımı yaklaşımlarından, Yaşantı merkezli tasarımlar ile Sorgulama merkezli içerik düzenleme

yaklaşımı arasında bir ilişki bulunmaktadır.

Her iki düzenlemede de öğrencilerin ilgi, istek ve beklentileri öğretim süreçlerine geldikleri zaman belirlenmektedir.

DİSİPLİNLER ARASI YAKLAŞIM(İTERDİSİPLİNER TASARIM)

Farklı dersler / disiplinlerin birbiri ile bağlantılarının dikkate alındığı ve bu farklı dersler arasında ilişkilerin kurulduğu içerik düzenleme yaklaşımıdır.

Başka bir ifade ile bir konu, birçok dersle farklı farklı ilişkilendirilerek işlenir.

Bu tasarım aynı sınıfta derse giren farklı branştaki öğretmenlerin birlikte program ve planlama yapmalarını gerektirmektedir.

Bu içerik düzenleme yaklaşımı **BAKALORYA** eğitim anlayışını doğurmuştur.

Bakalorya anlayışında, disiplinler arası geçişe önem verilmektedir.

BAKALORYA eğitim anlayışına göre,

Öğrencilerin bir bütün olarak gelişimlerine olanak verilmeli,
Profesyonel eğitim seminerleri ile öğrenciler desteklenmeli,
Öğrenciler ve yöneticiler için eğitim seminerleri düzenlenmelidir.

Örneğin ilköğretimin birinci kademe matematik dersinde görülen kare, daire, üçgen gibi geometrik şekiller, resim dersinde “şimdi pastel boyalarımızla kare ve daire çizelim” beden eğitimi dersinde “şimdi daire olun, şimdi kare olun” denilerek işlenebilir.

ÖRNEK: Hayat bilgisi dersinde hayvanlar konusu işlenerek aynı gün Türkçe dersinde hayvanlarla ilgili bir okuma parçasının, Müzik dersinde Ali Babanın Çiftliği şarkısının, resim dersinde hayvanlarla ilgili resim çizilmesinin içerikte düzenlenmesi.

7-DALLARA AYRILAN PROGRAM YAKLAŞIMI (DAL PROGRAMLAR)

Bilgi öğrenciye, doğrusal yaklaşımda olduğu gibi yine maddeler halinde sunulur.

Ancak doğrusal modelden farklı olarak her bilgi parçasına ilişkin, bu bilgi parçacıklarının öğrenilip öğrenilmediğiyle ilgili çoktan seçmeli sorular yöneltilir.

Öğrencinin vereceği cevaba göre öğrenci farklı yönlere yönlendirilmekte ve öğrenciye cevabı ile ilgili bilgiler verilmektedir.

Bu yaklaşımı geliştiren kişi **CROWDER**'dir.

Programlı öğretimde bu içerik kullanılır.

TEMATİK YAKLAŞIM

Yapılandırmacı yeni programlarda içerik, öğrenme alanları ve tematik yaklaşımla düzenlenmiştir.

Öğrenme alanları, aynı konunun ardışık eğitim basamaklarında genişletilerek verilmesini amaçlayan, Sınıf seviyelerine göre değişiklik ve aşamalılık gösteren, İlgili konuların bir arada verildiği bir yapıdır.

Yeni programlarda Bütüncü bir yaklaşım izlenerek farklı düşüncelere ait bilgiler toplulaştırılarak “**TEMATİK YAKLAŞIM**” benimsenmiştir.

Tematik yaklaşımda üniteler yerine daha kapsamlı öğrenme alanlarını içeren temalar belirlenmiştir.

Temaların belirlenmesi ile çeşitli disiplinler ile ara disiplinler arasında bağlantılar kurulmuş ve farklı derslere ilişkin konular birbirleriyle anlamlı bir şekilde ilişkilendirilmiştir.

Öğrenciler temalara ilişkin çeşitli sorunlarla karşılaştıklarında bunları çözebilmek için bilgi toplayacak ve bu sayede beceri kazanacaklardır.

YENİ İLKÖĞRETİM PROGRAMLARINDA TEMATİK YAKLAŞIMIN SEÇİLMESİNİN NEDENLERİ

Öğrencilerin farklı bakış açılarını kazanmalarını sağlamak

Öğrencilerin çevrelerini tanımalarını, çevreyle olan bağlarını ve fark yaratabileceklerine ilişkin farkındalıklarını artırmak

Öğrencilerin katılacakları etkinliklerle bilgi ve beceri kazanmalarını sağlamak

Öğrencilerde ekip ruhu geliştirmek

Öğrencilerin çalışma alışkanlıklarında iyileşme sağlamak

Öğrencilerin okula ilişkin tutumlarının iyileşmesini sağlamak

10-DİDAKTİK PROGRAMLAMA

Didaktik kavramı ile daha çok edebiyatta karşılaşılmaktadır.

Öğretici bilgiler, kurallar ve öğütler, didaktik kavramı ile doğrudan ilgilidir.

Didaktik programlamada, eğitim programları aracılığı ile öğretilecek kurallar, prensipler ile eser ve yargılar temel alınır.

ARA DİSİPLİN

Ara disiplin yaklaşımının kaynağını, bilginin belli bir alanla sınırlandırılmayacağı gerçeği ve öğrenme alanlarının birleştirilmesi gerekliliği oluşturur.

Öğrenme öğretme sürecinde öğrencilere verilen ana dersler(öğrenme alanları) yanında derslerde işlenen tema ve parçalarla ilişkilendirilen ders dışı konulardır.

Özellikle yeni programların (Yapılandırmacılık) içeriklerinin düzenlenmesinde ara disiplinler kullanılmaktadır.

Öğrencilerin çok yönlü yetiştirilmeleri açısından birçok disiplinle ilgili bilgi ve beceri ile karşı karşıya getirilmeleri ara disiplinlerle mümkün olabilir.

Ara disiplin derslerle yaşam arasında bağlantı kuran alanlardır.

Öğrencilere temel bilgi, beceri ve davranış kazandıran dersler yanında, günlük yaşam becerilerini geliştirici, bireylerin yaşamlarında kullanmaları gereken özellikler ara disiplinler ile pekiştirilir.

Ara disiplin programda tek başına yer almamakta; ancak diğer derslerin içerisinde yer alarak disiplinler arasında ilişkinin kurulmasını sağlamaktadır.

Ara disiplin yaklaşımı, yeni disiplinlerin oluşturulması yerine, belirlenmiş içeriklerle diğer derslerin ilişkilendirilmesi gerçeğini vurgular.

Ara disiplinler, tüm programa serpiştirilmiş ve bütün programın ortak hedefleri kabul edilmiş derslerdir.

Ara disiplinler, bir yıl boyunca okutulan bütün derslere, öğrenme alanlarına ve bütün öğretim yıllarına uyarlanır.

Ara disiplinler, programa zenginlik katar.

Ara disiplinlerin öğrencilere kazandırılmasında, okul programlarındaki ana dersler ve bütün etkinlikler işe koşulur.

Ara disiplinlerin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi bütün öğretmenlerin ve okul personelinin sorumluluğunu gerektirir.

Ara disiplinler programda bütünleştirici bir rol oynamaktadır.

Ara disiplin her disiplin içinde bulunan ortak hedeflerdir.

BU ALANLAR YENİ ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ŞÖYLEDİR:

İnsan hakları ve vatandaşlık

Rehberlik ve Psikolojik Danışma

Spor kültürü ve olimpik eğitim

Sağlık kültürü

Afet- güvenli eğitim

Kariyer bilinci geliştirme

Özel eğitim

ÖRNEK: Türkçe dersi öğretim programında yer alan ara disiplin kazanımları

A-AFETTEN KORUNMA GÜVENLİ YAŞAM BECERİLERİ

Deprem sırasında kapalı alanlarda yapılması gerekenleri nedenleriyle açıklar

B-GİRİŞİMCİLİK KAZANIMLARI

İçinde bulunduğu durumu her yönü ile değerlendir ve fikirlerini belirtir

C-İNSAN HAKLARI VE VATANDAŞLIK KAZANIMLARI

Düşünce ve ifade özgürlüğünün önemini fark eder

D-KARİYER BİLİNCİ GELİŞTİRME KAZANIMLARI:

Kendi değerlerini örneklerle ifade eder

E-REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA KAZANIMLARI

Etkili problem çözme yollarını açıklar

G-SPOR KÜLTÜRÜ KAZANIMLARI

Türk sporcularının olimpiyatlardaki başarısızlık nedenlerini açıklar

BELİRTKE TABLOSU

Belirtke tablosu, öğretim programında yer alan hedef davranışlarla, içeriğin, birlikte gösterildiği iki boyutlu bir çizelgedir.

Bir boyutunda hedefler, diğer boyutunda da konu başlıkları veya alt başlıklar yer alır.

BELİRTKE TABLOSUNUN İŞLEVLERİ

A-Dersin kapsamını Nitel ve Nicel olarak özetlemek.

B-Değerlendirmede kullanılacak soru sayısını göstererek ölçme aracının Kapsam Geçerliliğini sağlamak.

C-Eğitim durumlarını etkili ve verimli bir şekilde düzenlemek.

D-Hedeflerin hangi ünite- konuda ve düzeyde yoğunlaştığını göstererek, ünite konularının önemine işaret etmek

E-Dersin özel hedeflerinin hangilerinin daha önemli olduğunu göstermek.

F-Hedef- içerik ilişkisini kurmak

G-Ölçme aracı için uygun sorular geliştirmek.

BELİRTKE TABLOSUNDA NELER VARDIR?

Hedef davranışların alanı ve düzeyi

Hedef davranış sayısı

Ünite veya konu başlıkları

Hedef davranışların hangi konu veya düzeyde yoğunlaştığını gösteren işaret veya rakamlar

BELİRTKE TABLOSUNDA NELER BULUNMAZ?

Strateji, yöntem ve teknikler

Araç ve gereçler

Etkinlikler

Ortamla ilgili özellikler

Ölçme aracı ile ilgili özellikler

DERS KİTAPLARI

Ders kitapları da içeriğe göre hazırlanır ve içeri yansıtır.

DERS KİTAPLARINDA BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER ŞUNLARDIR:

Öğrenci düzeyine uygun olmalı

Açık ve anlaşılır bir dille yazılmış olmalı

Alıştırma, hazırlık ve uygulama soruları içermeli

Farklı öğretme ve öğrenme yaklaşımlarından yararlanmalı

Somut örnekler içermeli

Konuyla ilgili çeşitli görsel uyarıcılarla zenginleştirilmiş olmalı

EĞİTİM DURUMLARI- ÖĞRENME- ÖĞRETME SÜRECİ

Öğrenme öğretme süreci, hedeflerin gerçekleştirilmesi için içeriğin en etkili biçimde verilmesini ifade eder.

Öğrenme öğretme süreci “NASIL ÖĞRETELİM” sorusuna yanıt arar.

Eğitim durumları, öğrenci açısından öğrenme yaşantıları düzeneği, öğretmen açısından da öğretme yaşantıları düzeneğidir.

Eğitim durumları düzenlenirken öncelikle öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeyi dikkate alınır.

Eğitim durumlarının kapsamında, yöntem- teknikler, öğrenme zamanı, öğrenme ortamının özellikleri, işe koşulacak araç – gereçler, kullanılacak materyaller, öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenler(İpucu Pekiştirme – Katılım – Dönüt – Düzeltme) biçimlendirme ve yetiştirmeye dönük değerlendirme faaliyetleri yer alır.

Bireydeki davranış değişiklikleri, öğrenme, eğitim durumlarında gerçekleşir.

Bu açıdan eğitim durumları, Sistem öğelerinden “işlem- süreç’ boyutu ile benzer bir fonksiyona sahiptir ve programın uygulama boyutunu oluşturur.

Eğitim durumları program geliştirmenin mutfağıdır.

Bu öge en canlı, dirik öğedir.

Eğitim durumları düzenlenirken en çok **ÖĞRENME PSİKOLOJİSİ**’nden yararlanılır.

Eğitim durumları mekân yüzünden sınırlandırılmaz.

Eğitim durumları düzenlenirken Tyler’ın üç ilkesi dikkate alınır. Bu ilkeler şunlardır.

a)SÜREKLİLİK: Öğrenme yaşantılarının ara ara tekrar edilmesi.

B)SIRALAMA: Yaşantıların öğretim ilkelerini uygun olması.

Basitten karmaşığa – kolaydan zora vb.

c)BÜTÜNLEŞTİRME: Öğrenme yaşantıları arasındaki dayanışıklık.

ETKİN KATILIM: Öğrencinin öğrenme - öğretme sürecindeki, aktivitesini - etkinliğinin artması anlamına gelir.

Etkin katılım, öğrencinin öğrenme çabasına girmesiyle gerçekleşir.

Etkin katılım arttıkça, güdüleme ve kalıcılık artar.

Katılım sağlandığında öğrenci öğrenme ortamı ile etkileşim halinde olur

Öğretmeni dinlemenin yanında, söz hakkı isteyen, soru soran, cevap veren, fikrini beyan eden, bir çalışma grubunda yer alan öğrenciler katılım halindedir.

KATILIMIN GERÇEKLEŞTİĞİ SINIFLARDA;

a) Öğrenciler öğretmenini sevmekte

b) Konuya ilgi duymakta

c) Kullanılan yöntem ve tekniği sevmekte

d) Sınıfı ve arkadaşlarını sevmektedir.

Öğrencilerin derse katılımını sağlamakta temel görev öğretmenlere düşmektedir.

Öğrencilerin öğrenme - öğretme sürecine katılma derecesi öğretim hizmetinin niteliğinin en iyi göstergesidir.

DERSE KATILIMI SAĞLAMAK İÇİN ŞUNLAR YAPILMALIDIR:

Katılımı sağlayacak yöntem ve teknikler kullanılmalı.

Öğrenciler öğrenmeyle ilgili ve istekli kılınmalı.

Demokratik bir sınıf ortamı düzenlenmeli.

Ön koşul davranışlardaki eksiklikler mutlaka giderilmeli

Öğrenme ortamında gerekli araç - gereç ve etkinliklerden yararlanılmalıdır.

1-İPUCU (İŞARET):

Öğrenme - öğretme sürecinde öğrenciye neyi, nasıl ve niçin öğreneceğini gösteren mesajların ve uyarıcıların tümüne ipucu denilmektedir.

Kullanılan ipucunun seçimi çok önemlidir.

İpuçları, öğrenciyi yönlendirici nitelikte olmalı, gereğinden fazla kullanılmamalıdır.

Gereğinden fazla ipucu kullanımı öğrenciyi pasif hale getirir.

İpuçlarının öğrenme düzeyini yükseltmekte etkili olabilmesi için, öğrencinin gelişim düzeyine, fiziksel, ruhsal ve sosyal özelliklerine uygun olması gerekir.

İPUCUNUN KULLANIMINDAKİ İLKELER

-Hedefe ulaştırıcı olmalı.

-Öğrencinin gelişim düzeyine uygun olmalı.

-Öğrencinin bilişsel gelişimine uygun olmalı.

-Öğrencilerde öğrenmeye karşı ilgi ve istek uyandırmalı.

-Öğrencinin ruhsal ve sosyal gelişimine zarar vermemeli.

-Olabildiğince çok duyu organına hitap edebilmeli.

1- PEKİŞTİREÇ:

Öğrencinin gösterdiği davranışları ya da verdiği yanıtları güçlendirmeyi, sürdürmeyi amaçlayan öğretmenin sözleri ve hareketleridir.

Pekiştireç, istenen davranışın olma sıklığını artıran uyarıcıdır.

Pekiştirecin hem yönlendirici hem güdüleyici özelliği vardır.

Pekiştirme işlemin adı, pekiştireç ise uyarıcı' nın adıdır.

Pekiştireçler Öğrencinin,

Gelişim Özelliğine,

Yeteneğine,

Sağlık durumuna,

Ön öğrenmelerine,

Duyuşsal özelliklerine,

Somut kültürel yaşamına uygun ve onun için anlamlı olmalı,
Ayrıca geciktirilmeden zamanında verilmelidir.

Pekiştireçler öğrencilere bireysel olarak verilebileceği gibi, tüm sınıfa da verilebilir.

Hep aynı pekiştireçler kullanılmamalıdır.

2- DÖNÜT

Hedef davranışın kazanılıp kazanılmadığı hakkında öğrenciye bilgi verilmesine dönüt denir.

Dönütler sayesinde, öğrenciler eksik ve yanlışlarını anlamalıdır.

Dönüt, sadece öğrenme sonuçları hakkında bilgi vermekte kalmayıp, öğrencilerin öğrenme güçlük ve eksikliklerinin giderilmesine de hizmet ettiği ölçüde öğrenme düzeyinin yükselmesine yardım edebilir.

5-DÜZELTME:

Dönüt alan öğrencinin eksikliklerinin ve yanlışlarının belirlenmesiyle birlikte, sıra bu eksikliklerin tamamlanmasına, yanlışlar yerine doğruların oluşturulmasına gelir ki bu işleme düzeltme denir.

Eksiğin tamamlanmasında ya da yanlış yerine doğrunun oluşturulmasında, öğretmen direkt aktarıcı olmamalı, vereceği ipuçlarıyla öğrencinin doğruya ulaşmasını, eksiğini tamamlamaya çalışmasını sağlamalıdır.

Yani bilgiye öğrencin ulaşmasına çaba göstermelidir.

1 – HEDEFE UYGUNLUK

Eğitim durumları, öncelikle ulaştırıcı olmalıdır.

Hedeflere ulaşmak için en uygun yöntem kullanılmalı, en uygun araç – gereç işe koşulmalı, en uygun zaman belirlenmeli, en uygun öğrenme ortamı düzenlenmelidir.

Örneğin, tarih dersinde hedeflere ulaşmada çoğunlukla düz anlatım yöntemi benimsenir.

Bu yönden soru cevapla desteklenir. Tarih dersinin hedeflerine ulaşmada gösterip yaptırma gibi bir yöntemin kullanılması düşünülemez.

ÖRNEK: Hedef uygulama düzeyinde ise (örneğin, dört işlemle problem çözebilme) eğitim durumlarında kullanılan yöntem, problem çözme olmalıdır

2 – ÖĞRENCİYE UYGUNLUK:

Eğitim durumları düzenlenirken bireysel farklılıklar dikkate alınmalı, hazır bulunuşluluk gözetilmelidir.

İstenilen davranış öğrencinin gücünün üstünde olursa, öğrenci başarısızlık duygusuna kapılabilir.

Öğrencinin gücünün çok altındaki davranışlar da bilinenin tekrarlandığı düşüncesiyle öğrencinin ilgisini köreltebilir.

Örneğin, okul öncesi eğitim kurumlarında öğretim gören öğrenciler için eğitsel oyunlar tekniği ağırlıklı olarak tercih edilirken, yüksek öğretimde bu tekniğe başvurulmaz.

3 – İÇERİKTEKİ BİLGİNİN ÖZELLİKLERİNE UYGUNLUK

Eğitim durumlarının içerikteki bilginin yapısına uygun düzenlenmesi gerekir.

İçerikteki bilginin kolaylıkla ya da zorluğu, sadelik ya da karmaşıklığı, somutluk ya da soyutluğu yöntem – teknikleri, araç – gereçleri belirleyen temel faktörlerdendir.

Örneğin, soyut ve karmaşık bir yapıya sahip bilginin öğrenilmesinde daha etkili olan anlatım yöntemidir.

4 – TUTARLILIK:

Eğitim durumları kapsamında yer alan faktörlerin, hedeflenen davranışları ortaya çıkarmak için birbirini desteklemesi ve tutarlı olması gerekir.

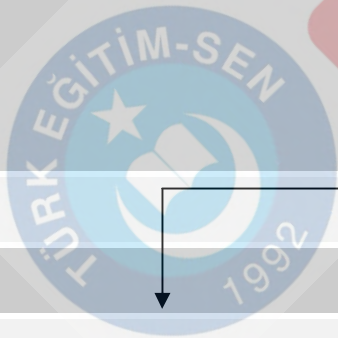
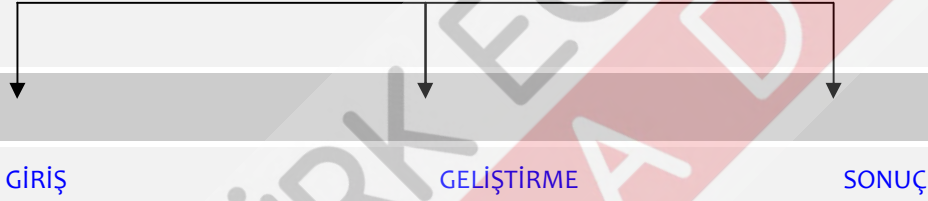
Bir dersteki öğrenme yaşantıları hem kendi içinde (dikey ilişki) hem de diğer derslerdeki öğrenme yaşantılarıyla (yatay ilişki) tutarlı olmak durumundadır.

Örneğin hayat bilgisi dersinde hedeflere ulaşmak için düzenlenen öğrenme yaşantıları hem kendi içinde hem de diğer derslerdeki öğrenme yaşantıları ile ilişkili olmalıdır.

5 – ÖĞRETİM İLKELERİNE UYGUNLUK:

Yaşantılar basitten karmaşığa kolaydan zora, doğru verilmelidir.

EĞİTİM DURUMLARININ TEMEL BOYUTLARI

GİRİŞ

Dikkat

Güdeleme

Hedeften

Önkoşul

Çekme

(Motivasyon)

Haberdar

Öğrenmeleri

Etme

Hatırlatma

1 – DİKKAT ÇEKME:

Örnek olay, anı, fıkra, hatıra anlatma, şarkı söyleme, şekil resim, grafik gösterme, Araç – gereç gösterme. Beden dili ve ses tonundan yararlanma, Soru Sorma

2 – GÜDÜLEME(MOTİVASYON):

Konunun önemini açıklama

Öğrenilenlerin nerede, ne şekilde işe yaracağını açıklama

Öğrencileri öğrenmeye istekli hale getirme

3 – HEDEFTEN HABERDAR ETME (GÖZDEN GEÇİRME)

Öğrencileri neler öğrenecekleri konusunda bilgilendirme

Uyarı: Konu başlığını söylemek, hedeften haberdar etme değildir.

4 – ÖNKOŞUL ÖĞRENMELERİ HATIRLATMA:

Hedefe ulaşmak için gerekli olan ön koşul öğrenmeleri hatırlatmak. (Bilinen bilinmeyene)

Yeni öğrenilen ile daha önceden bilinenler arasında ilişki kurmak.

GELİŞTİRME

Öğretim etkinliklerini uygulama

Uygun – yöntem ve teknikleri işe koşma

Araç – gereç kullanma

Bilgi paylaşımı, iletişimi ve etkileşimi sağlama

Öğrenci özelliklerini ve hazır bulunuşluk düzeylerini temele alacak öğrenme süreçlerini düzenleme

Öğrencilerin öğrenme ortamına katılımını sağlama

Uygun ipuçları kullanma

Pekiştireçlerden yararlanma

Dönüt – düzeltme işlemlerini kullanma

Davranış değişikliğini sağlama (öğrenme)

SONUÇ

Özet ve tekrar yapma

Eğitsel oyun kullanma

Öğrenme eksikliklerini ve yanlışlarını belirlemeye yönelik sorular yöneltme.

Bir sonraki derse yönelik önerilerde bulunma

ÖĞRETİMDE MATERYAL VE ARAÇ – GEREÇ KULLANIMI

Öğretim sürecini planlarken,

Öğrenmeyi somutlaştırmak,

Derse karşı ilgiyi artırmak,

Bireyin öğrenmesinde birden çok duyu organının kullanılmasına fırsat vermek için kullanılır.

ÖĞRETİM MATERYALİ VE ARAÇ – GEREÇLERİN BELİRLENMESİNDE İLKELER

— Dersin hedef ve davranışlarına uygun olma

—Basit sade ve anlaşılır olma

—Öğrencinin gelişimine ve ihtiyaçlarına uygun olma

—Amaç değil, araç olma

—Gerçek hayatla tutarlı olma ve gerçek hayatı yansıtmak

—Öğrencinin kolay erişimine ve kullanımına uygun olma

—Öğrenciye alıştırmak ve uygulama fırsatı verme

—Öğrenme ortamı özelliklerine uygun olma

—Olabildiğince fazla duyu organına hitap edebilme

—Dil, görüntü ve ses açısından nitelikli olma

—Kolaylıkla geliştirilebilir ve güncellenebilir olma

—Tekrar kullanıma uygun olma (Dayanıklı olma)

ARAÇ GEREK KULLANIMININ YARARLARI

Öğrencilerin güdülenme düzeyini artırır.

Öğrencilerin ilgisini derse çeker.

Birden fazla duyu organının öğrenme ortamında kullanılmasını sağlar.

Öğretimin bireysel farklara uygunluğunu destekler.

Öğretimde çoklu ortamı oluşturur.

Öğrenmeyi somutlaştırır.

Etkili öğrenmeyi sağlar.

Alıştırma ve pratik yapmayı sağlar.

Öğretimde açıklık (ayanilik) ilkesini gerçekleştirir.

Sözden ekonomi sağlar ve zamanı daha iyi kullanmaya sağlar.

ARAÇ GEREÇ KULLANIMININ SINIRLILIKLARI

Temini pahalı ve taşınması zahmetli olabilir.

Kullanım için zaman ve hazırlık yeterli olmayabilir.

Öğretmen kullanım için gerekli bilgi ve beceriye sahip olmayabilir.

Yoğun araç – gereç kullanımı her şeyi somutlaştırdığı için öğrencinin düşünme becerilerini azaltabilir:

DALE’NİN YAŞANTI KONİSİNDE EN ETKİLİ ÖĞRENMEDE EN AZ OLANA DOĞRU SIRLANIŞI ŞÖYLEDİR:

Doğrudan edinilen maksatlı yaşantılar

Modern ve numunelerle edinilen yaşantılar

Dramatizasyon yoluyla edinilen yaşantılar

Gösteriler yoluyla elde edilen yaşantılar.

Gezi ve sergiler yoluyla elde edilen yaşantılar.

TV veya hareketli resimlerle elde edilen yaşantılar

Radio – kaset, şerit ve resimlerle edinilen yaşantılar.

Görsel resimlerle edinilen yaşantılar.

ÖĞRENME – ÖĞRETME SÜRECİNDE ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ ÇEKEN ÖĞRENCİLER İÇİN YAPILACAK ÇALIŞMALAR ŞUNLARDIR:

1 – Öncelikle öğrenmenin hazırbulunuşluk düzeyini dikkate almak, düzey ve yetenekleri doğrultusunda çalışmalar yapmak.

2 – Öğrenciyi derste eşli veya grup çalışmalarına yönetmek.

3 – Okul – aile işbirliği sağlamak

4 – Rehberlik servisinden yardım isteme

5-Kaynaştırma eğitimine tabi öğrenciler için farklı etkinlikler düzenlemelidir.

DEĞERLENDİRME – SINAMA DURUMLARI

-Bir programın dördüncü ve son temel ögesi olan değerlendirme, programda belirlenen özelliklerin öğrencilere kazandırılıp kazandırılmadığına ilişkin yargıda bulunma işidir.

-Değerlendirme yapılmaksızın, programın geliştirilmesi mümkün değildir.

Sürece bu açıdan bakıldığında program değerlendirme çalışmalarının temel amacının programların geliştirilmesine olanak sağlamak olduğu görülmektedir.

-Değerlendirme “**NE KADAR**” soruna yanıt arar.

-Değerlendirme süreci ile hedeflerin gerçekleşip gerçekleşmediğine, gerçekleştiyse ne kadar gerçekleştiğine karar verir.

-Değerlendirme hangi amaçla yapılırsa yapılsın ilk yapılacak iş, hangi davranışsal hedefe ne kadar soru soracağını gösteren **BELİRTKE TABLOSU** hazırlamaktır.

-Değerlendirmeler, **Bireye yönelik** olabileceği gibi **Programın tümünü** veya öğelerini değerlendirmeye yönelik de olabilir.

-Değerlendirme sorusunda elde edilen dönütlerden program geliştirme çalışmalarında yararlanılır ve böylece program geliştirmeye süreklilik kazandırılır.

-Eğitim programının bütün unsurları değerlendirmeye dâhil edilmelidir.

-Hedefler, süreç, içerik ve etkinlikler, kullanılan yöntemler, kullanılan araçlar ve ulaşılan sonuçlar hem ayrı ayrı hem de birbiriyle olan ilişkileriyle birlikte bir bütün olarak değerlendirilmelidir.

-Değerlendirme, programının tasarlandığı andan, tamamlandığı ana kadar devam etmelidir.

-Programla ilgili olan herkes değerlendirme sürecine katılmalıdır.

-Değerlendirme, planlı ve sistematik bir şekilde sürekli bir etkinlik olmalıdır.

-Eğitimde program geliştirme ve değerlendirme iç içedir.

-Değerlendirme sonuçları, geliştirilecek programa ışık tutar ve program geliştirmenin her aşamasında yol gösterir.

PROGRAMLARIN ÇOK YÖNLÜ VE YANSIZ BİR DEĞERLENDİRME SÜRECİNDEN GEÇMESİYLE:

a) Amaçların gerçekleştirilme düzeyinin belirlenmesi,

b) Programın zayıf ve eksik yönlerinin belirlenmesi,

c) Uygulamada karşılaşılabilecek olası güçlüklerin giderilmesi sağlanmış olur

d) Geliştirilecek olan programlar için veriler elde edilmiş olur.

SINAMA DURUMLARINI DÜZENLEME İLKELERİ

Sinama durumların hangi amaçla düzenlendiğine karar verilmelidir.

Belirtke tablosu düzenlenmelidir.

Sinama durumları bilişsel, duyuşsal, devinimsel olanların niteliklerine ve davranışın düzeyine göre belirlenmelidir.

Sinama durumunda yer alan her bir madde yalnızca bir davranış ölçmelidir.

Sinama durumları açık – seçik anlaşılır olmalıdır.

Hedef davranışın niteliği gerektirmiyorsa anlatım ve yazım hatası bulunmamalı ve öğrencinin yaşça sınıf düzeyine sözcük dağarcığına uygun olmalı, gereksiz sözcük kullanılmamalıdır.

Sinama durumlarında kullanılan olumsuz söz öbekleri ile “en doğru” “en fazla” “en az” gibi ifadeler ya “**İTALİK**” ya da “**KOYU**” yazılmalıdır.

Sinama durumu bilenle bilmeyeni ayırmalıdır.

Bileni şaşırtmamalı, bilmeyene ipucu vermemelidir.

Her soru birbirinden bağımsız cevaplanabilmeli, sorular birbirinin ipucu olmamalıdır.

Öğrenci düzeyi, soru sayısı ve güçlük göz önüne alınarak yeterli zaman belirlenmelidir.

Sinama durumlarında dönüt düzeltme ve ipucu kullanılmamalıdır.

Sorular kolaydan zora doğru sıralanmalıdır.

Benzer nitelikteki sorular gruplanmalıdır.

Sınav ortamı davranışın gerektirdiği koşullara göre düzenlenmelidir.

Özellikle davranışsal alandaki sinama durumları için gerekli araç – gereçlerin ortamda hazır bulundurulmaları gerekir.

Kopya çekmeye olanak tanınmamalıdır.

PROGRAM DEĞERLENDİRME TÜRLERİ

1 – HEDEFE DAYALI DEĞERLENDİRME

Temeli Tyler’ın yaptığı çalışmalara dayanmaktadır.

Önceden belirlenmiş hedefler doğrultusunda bireylerde meydana gelen davranış değişikliğini belirlemeyi amaçlayan, hedefe dayalı program değerlendirme modelinde esas olan üründür, erişidir.

Öğrencilerin test puanları arasındaki fark, programın etkinliğinin belirleyicisi olarak yorumlanır.

Bu yaklaşıma göre, öğrencilerin giriş davranışları ile çıkış davranışları arasındaki farkın programdaki öğrenme

yaşantılarından kaynaklanıp kaynaklanmadığı da ortaya konmalıdır.

HEDEFE DAYALI DEĞERLENDİRMENİN AŞAMALARI

1 – Programın hedeflerini belirleme

2 – Hedefleri sınıflama

3 – Hedefleri davranış cinsinden ifade etme.

4 – Hedefe ulaşip ulaşılmadığını gösterecek ölçütü saptama

5 – Ölçme tekniklerini ve araçlarını belirleme

6 – Öğrencilerin davranış yeterlilikleriyle ilgili veri toplama

7 – Elde edilen verilerle hedefleri karşılaştırma.

2 – METFESSEL – MİCHAEL DEĞERLENDİRME MODELİ

Değerlendirmeye bütün taraflar katılır. (Eğitim Bilimci, Öğretmen, Öğrenci, Veli, Sivil Toplum)

Bu modele göre programın temellerinden olan

Genel hedefler,

Özel hedefler,

Yaşantılar

Araç – gereçlerin genel değerlendirilmesi yapılmalıdır.

Bu yaklaşımın **temel farklılığı**, değerlendirme sürecine öğretmen, yönetici ve öğrencilerin yanında, sıradan vatandaşları da katmasıdır.

Felsefeye vurgu yapan tek modeldir.

AŞAMALARI

Hedefler kesinleştirilir, uygulanabilir biçimde belirtilir.

Belirtilen hedefleri ölçmeye uygun ölçme araçları geliştirilir.

Düzenli gözlem yoluyla veri toplanır ve toplanan verilerin analizi yapılır.

Analiz sonucu elde edilen bulgulara dayanarak programla ilgili öneriler sunulur karara varılır.

3 – PROVUS – FARKLAR YAKLAŞIMI:

Provus tarafından **SİSTEM** yaklaşımına dayanarak geliştirilmiştir.

Öncelikle ulaşılmak istenen standartlar belirlenir.

Daha sonra, programın uygulanması sonucu ulaşılan standartlar ile önceden belirlenen standartlar arasındaki farka bakarak, program hakkında karara varılır.

DEĞERLENDİRMENİN AŞAMALARI:

A)TASARIM: Programın tasarısı önceden hazırlanmış standartlara uygun mu?

B)OLUŞTURMA: Olanak ve yöntemlerin değerlendirilmesi

C)SÜREÇ: Öğrenci ve personel etkinliklerinin değerlendirilmesi

D)ÜRÜN-SONUÇ DEĞERLENDİRME: Ürün -okul-toplum ilişkisi açısından değerlendirilir.
Programın çıktıları benzer program çıktılarıyla karşılaştırılır.

4 – EĞİTSEL ELEŞTİRİ MODELİ (EISNER)

1975’de Eisner tarafından geliştirilmiştir

Önemli olan kalitenin uzmanlar tarafından değerlendirilmesidir.

Değerlendirmeyi eleştirme yeteneğine sahip eğitimciler yapmalıdır.

Bu yaklaşım programın nitel verilerden faydalanarak değerlendirilebileceğini bunun da ancak uzman kişilerce yapılacağını savunur.

Model niteliksel incelemeye ağırlık verir.

MODELİN 3 AŞAMASI VARDIR. BUNLAR:

a) BETİMLEME

b) YORUMLAMA

c) DEĞERLENDİRME

5 - (UYGUNLUK – OLASILIK DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI) STAKE

En önemli özelliği uygulayıcıların da değerlendirmeye katılmasıdır.

BU DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMINDA:

Program uygulanmadan önceki durum (Giriş),

Uygulanan program boyunca gerçekleştirilen işlemler (süreç)

Program sonunda elde edilen kazanımlar (Ürün) olmak üzere üç çeşit veri toplanır.

Toplanan bu veriler, hedeflerle, ürün arasındaki uygunluk ve sürece dâhil olan değişkenlerin birbiri ile olasılığına bağlı ilişkileri açısından değerlendirmeye alınır.

Örneğin, kullanılan yöntem - teknik ile becerinin kazanımı arasındaki ilişki)

Uygunluk olasılık değerlendirme modelinin erişiyeye bağlı değerlendirmeden farkı 'SÜREÇ' kavramını dikkate almasıdır.

6 – STUFFLEBEAM (BAĞLAM, GİRDİ – İŞLEM - ÜRÜN) DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Kapsamlı bir değerlendirme yaklaşımıdır.

Stufflebeam’ın program değerlendirmeye yeni bir yaklaşım geliştirmiştir.

Onun düşüncesi “İSPATLAMAK İÇİN DEĞİL, GELİŞTİRMEK İÇİN DEĞERLENDİRMEKTİR”.

STUFFLEBEAM ‘A GÖRE DEĞERLENDİRMENİN DÖRT AŞAMASI VARDIR:

A--DURUM – BAĞLAMIN DEĞERLENDİRİLMESİ: Hedefleri ortaya çıkartan tüm ihtiyaçlar, yani mevcut durumun değerlendirmesi

B-GİRDİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: Belirlenen hedeflere en iyi ulaşma yolları, kaynaklar stratejilerin belirlenmesi

C-SÜRECİN DEĞERLENDİRİLMESİ: Program nasıl yürütüldüğü incelenir.

Kısaca bu modele göre program geliştirme sürecinde çevre, girdi, süreç ve ürün üzerinde değerlendirme yapılır.

7 – ÜRÜN – SÜREÇ DEĞERLENDİRMESİ

Toplam değerlendirme diye de bilinir. (Total)

Bütün değerlendirme türleri bir arada uygulanır.

En kapsamlı değerlendirmedir.

Eğitim programının, öğelerinin ayrı ayrı birbiriyle ilişkisi ve programlarının etkisinin bütün olarak değerlendirilmesi en temel amaçtır.

8 – BAŞARIYA GÖRE DEĞERLENDİRME

Sürecin sonunda, öğrencilerin hedeflere ulaşma derecesine bakılarak karar verilir.

Öğretmen not defterindeki notlara bakar.

9 – ORTAMA GÖRE DEĞERLENDİRME

Eğitim ortamının hedefleri kazandırmaya uygunluğu sınıf, laboratuvar, salon vb. özelliklere bakılır.

10 – TASARIYA (YETİSEK) GÖRE DEĞERLENDİRME

Eğitim programı taslağının, program geliştirme ilkelerine uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığına bakılır.

11 – ÖĞRENMEYE GÖRE DEĞERLENDİRME

İstendik ve istenmedik davranışlara birlikte bakılır.

Eğitimin hatalı yan ürünlerine bakılır ve istenmedik öğrenmelerin hangi öğeden kaynaklandığı belirlenir.

İstenmedik öğrenmelere eğitimin hatalı yan ürünü denir.

Örneğin bir kimyacının aldığı kimya eğitimi sayesinde atom bombası yapması

12 – TANIMA YERLEŞTİRMEYE DÖNÜK DEĞERLENDİRME

Öğretim sürecinin başında yapılır.

Hazırbulunuşluğu tespit eder.

Amaç öğrenciyi tanıyarak onun özelliklerine uygun programa yerleşmesine yardım etmektir.

Dönemin, okulun, kursun, dersin, ünitenin kaşında yapılır.

Tam öğrenme modelinde yoğun olarak kullanılır.

13 – YETİŞTİRMEYE DÖNÜK– BİÇİMLENDİRİCİ – FORMATİV DEĞERLENDİRME

Süreç devam ederken

Öğrenme eksikliklerini tamamlamak,

Yanlışları düzeltmek,

Gerekli önlemleri almak,

Koşulları değıştirmek,

Öğrenciye yardım etmek amacıyla kullanılır.

Tam öğrenme modelinin öğretim hizmeti niteliği boyutunda en fazla kullanılan değerdendirmelerdir.

14 – SONUÇ DEĞERLENDİRME (DÜZEY BELİRLEME - SUMMATIVE)

Program ya da program içindeki bir dersin veya ünitenin bitiminde öğrencilerin hedeflere ulaşma derecesini ve programın yetiştirme gücünü belirlemek için yapılır.

Hedefler doğrultusunda

Ulaşılmış öğrenme düzeyini belirlemek,

Öğrenciye not vermek,

Geçti, kaldı kararı vermek,

Bir sonraki programa katılıp katılamayacağına karar vermek amacıyla kullanılır.

ZAMANI: Öğretim sürecinin, en az iki ya da daha fazla ünitenin sonunda ya da, dönem ve yılsonunda yapılır.

15 – NORMA DAYALI DEĞERLENDİRME

Bir grup içerisindeki bireyleri birbiriyle karşılaştırmak ve bir kuruma (okula) alınacak bireyleri seçmek amacıyla kullanılır.

Örneğin, Çan Eğrisi ile yapılan değerdendirmeler.

Uyarı: Derslerde öğrenci başarısını değerdendirmek amacıyla kullanılmakla beraber, bir eğitim programının değerdendirilmesinde yeterli değildir.

16 – MUTLAK DEĞERLENDİRME

Değerlendirme yapılırken kullanılan ölçütün kesin ve gruba göre değişmeyen bir değeri varsa bu durumda mutlak değerlendirme yapılır.

Mutlak değerlendirmede, sınav öncesinde belirlenmiş kesinliği olan geçme kalma notları bulunmaktadır.

Örneğin, bir öğretmen bir dersten geçmek için 100 üzerinden en az (mutlaka) 65 almayı şart koşmuş ise bu öğretmenin yaptığı değerlendirme mutlak değerlendirmedir.

PROGRAM ÖĞELERİNE DAYALI DEĞERLENDİRME

Hedef	İçerik	Eğitim	Sinama
Durumları	Durumları		

1 – HEDEFLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

- Hedefler bireyin, toplumun, konu alanının, doğanın ihtiyacına uygun olarak belirlenmiş mi?
- Hedefler birbiriyle tutarlı mı?
- Hedefler yeterince açık ve anlaşılır mı?
- Hedefler gerçekleşecek nitelikte mi?

2 – İÇERİĞİN DEĞERLENDİRİLMESİ

- İçerik hedefle tutarlı mı? Öğrencinin ilgi ve düzeyine uygun mu?
- İçerik öğrenciler için anlamlı mı?
- Bilgilerin sunuş sırası öğrenme ilkelerine uygun mu?

3 – EĞİTİM DURUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

- Eğitim durumları hedeflere ulaştırıcı mı?
- Aktif katılım sağlayıcı mı?
- Öğretim ilkelerine uygun mu?
- Öğrenci özelliklerine uygun mu?
- İçerikteki bilginin özelliklerine uygun mu?

4 -SINAMA DURUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

- Ölçme araçları geçerli mi?
- Ölçme araçları güvenilir mi?
- Ölçme araçları kullanışlı mı?

DİĞER DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMLARI

GELENEKSEL YAKLAŞIM: Öğrencinin bilgiyi ve temel becerileri kazanıp kazanamadığını ölçmeyi amaçlar.

DENEYSEL YAKLAŞIM: Hem ürün, hem de içsel değerlendirmeye önem verir.

Öğrencilerin kendi deneyimleri ile sahip oldukları niteliklerle ilgilenir.

DAVRANIŞSAL YAKLAŞIM: Performansın niteliğine bakar. Sorular hedef davranışlara yöneliktir.

BİLİŞSEL YAKLAŞIM: Problem çözme becerilerini ölçmeyi amaçlar.

Öğrencilerin temel kavramları anlamasına ve düşünme becerilerini geliştirmesine önem verilir ve sorular ile bunların anlamlı bir şekilde kazanılıp kazanılmadığı saptanmaya çalışılır.

PROGRAM GELİŞTİRME SÜRECİ

1-TASARLAMA

*Program geliştirme
ilkelerine uygunluk*

*Değerlendirme sonucuna
göre değişiklik yapma*

*Pilot okulda deneme
Revize edilen programı
ülken genelinde
uygulama*

PİLOT UYGULAMA

*Programın etkinliğine
karar verme*

3 – DEĞERLENDİRME

1 – PROGRAMIN TASARLANMASI:

Program geliştirme sürecinin ilk boyutunda, programın, belirlenen ihtiyaçlara uygunluğu ve her program ögesinin taşması gereken ilkeler temele alınarak yazılı olarak ortaya konur.

Program geliştirme sürecinin bu adımında, ortaya konan ürün program tasarısı adını alır.

Program tasarısı, temel ilkeler doğrultusunda, tüm öğeler birbiri ile dinamik bir ilişki içerisinde olacak şekilde tasarlanır.

Program tasarısı içinde hedef içerik, eğitim durumları ve değerlendirme unsurları yer alır.

2 – PROGRAMIN UYGULAMASI

İkinci adımda hazırlanan tasarım uygulanır.

Tasarlanan program, kağıt üzerinde ne kadar nitelikli olursa olsun, planlanamayan ve kontrol altına alınamayan çeşitli nedenlerden dolayı aynen hayata geçemez.

Bu gerekçe ile programın asıl niteliği uygulamada ortaya çıkar.

Tasarlanan program öncelikle pilot okullarda denenir.

Buradaki amaç, programı ülkenin tüm okullarında uygulanmaya başlamadan önce olası sorunları saptayarak ve bu sorunları daha ekonomik (en az zaman ve çaba) olarak gidermektir.

Deneme çalışması sonucunda, eksiklikleri giderilmiş ve yanlışları düzeltilmiş olan program, ülkenin tüm okullarında hayata geçirilir.

Uygulanan bu programlar üzerinde değerlendirme ve geliştirme çalışmaları yapılır.

Bir programın uygulamadaki başarısı, uygulanan programın niteliğinin de en önemli göstergesidir.

PROGRAMIN DENENMESİ (PİLOT UYGULAMA) SÜRECİNİN ADIMLARI

1-Deneme uygulamasının planlanması

2-Deneme yapılacak okullar ve sınıfların seçimi

3-Yönetici ve öğretmenlerin seçimi

4-Yönetici ve öğretmenlere programın tanıtımı

5-Programın uygulanması

6-Denenen programın değerlendirilmesi

3 – PROGRAMIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Değerlendirme, programların etkililiği hakkında veri toplama ve elde edilen verileri ölçütlerle karşılaştırıp yorumlama ve programın etkililiği hakkında karar verme sürecidir.

Program değerlendirme sonuçları, programa düzeltme, gözden geçirme ya da yeni bir aşamaya geçme konusunda bilgi vermektedir.

Değerlendirmenin temel amacı, programın geliştirilmesine olanak sağlamak

Değerlendirme çalışmasının ortaya koyduğu bulgular programın hangi boyutunda ne kadar düzeltme yapılacağını da ortaya koyar.

Başka bir ifade ile program değerlendirme, program geliştirmenin yönünü belirler.

Program değerlendirme, planlı ve sistematik bir şekilde sürekli bir etkinlik olmalıdır.

Değerlendirme yapılmaksızın programın geliştirilmesi mümkün değildir.

4 – PROGRAMIN GELİŞTİRİLMESİ

Programın değerlendirilmesinden sonra elde edilen sonuçlara göre programda gerekli düzeltmelerin ve değişikliklerin sürekli olarak yapılması gerekir.

Program geliştirme çalışmaları sayesinde, programların niteliği sürekli artırılır.

Özetle, program geliştirme, tasarım ile uygulamanın iç içe, olduğu sürekli ve kapsamlı bir araştırma sürecidir (Operasyonel olma)

PROGRAMIN GELİŞTİRİLMESİNİ SÜREKLİ KILAN FAKTÖRLER

Bilimsel alanda meydana gelen değişme ve gelişmeler

Konu alanındaki değişme ve gelişmeler

Eğitim teknolojilerindeki gelişmeler

İlk uygulamada hatasız bir program uygulananın güçlüğü

Birey ve toplumun ilgi ve gereksinimlerindeki değişiklikler

Eğitim – öğretim kuram ve uygulanmalarındaki değişiklikler

Program geliştirme alanındaki değişiklikler

Öğretmen ve öğrenci rollerindeki değişmeler

Programların uygulanması ile ortaya çıkan eksiklik ve aksaklıkları gidermedeki gereklilik

Dünyadaki yeni yönelim ve standartlar

ÖĞRETİM PLANLARI

PLAN NEDİR?

Genel olarak plan, neyin, niçin, ne zaman ve nasıl yapılacağını belirleyen taslaktır.

Öğretim Sürecide Plan:

Hangi hedeflere ulaşılabileceğini,

Belirlenmiş hedeflere ulaşmak için hangi konulardan yararlanılabileceğini,

Hangi yaşantıların – etkinliklerin işe koşulacağını,

Hangi yöntem teknik ve araç gereçlerin kullanılacağını,
Hedeflere ulaşma düzeyinin nasıl belirleneceğini kâğıt üzerinde önceden tasarlamaktır.

Tüm öğretim planlarının 4 temel boyutu vardır. Bu boyutlar:

a) Hedef (Kazam)

b) İçerik

c) Eğitim Durumları

d) Değerlendirmedir

Plan öğretimsel bir belgedir

Görüldüğü üzere bir eğitim programında bulunması gereken 4 temel öğenin planlarda da bulunması gerekir. Hatta iyi bir eğitim programında bulunması gereken özellikle planlarda olmalıdır.

Planlar, öğretim programının uygulamadaki niteliğini artırmak için vardır.

Öğretim programları, öğretim planları aracılığı ile hayata geçer ve böylece davranış değiştirme süreci rastgele olmaktan çıkar.

Öğretim sürecinin planlanmada, öğretmenin temele alması gereken en önemli nokta öğretim programıdır.

Plan hazırlamak öğretmenler için yasal bir zorunluluktur.

PLAN YAPMANIN İLKELERİ

Plan her şeyden önce öğretim hedeflerine ulaştırıcı olmalıdır.

Bunun yanında:

Çağdaş eğitimin gereklerine uygun olarak,
Öğrenci merkezli,
Bireyselleştirilmiş öğretim,
Tam öğrenme,
Aktif öğrenme,
Disiplinler arası çalışmaları esas alan,
Uygulanabilir etkinliklere dayalı olmalıdır.

PLANLAMA ÇALIŞMALARINDA:

a) Öğrenme – öğretme süreci etkili hale getirilmeli

b) Eğitimdeki yeni gelişmeler dikkate alınmalı

c) Çevre özellikleri gözetilmeli

d) Öğrencilerin bireysel gelişim özellikleri dikkate alınmalı

e) Okul – çevre ilişkileri ne planlarda yer verilmelidir.

Plan standart değil, gerektiğinde konu süre ve uygulamada değişiklikler yapılabilecek esneklikte olmalıdır.

Ayrıca Konuların İşlenişinde Kullanılacak

Öğrenme – öğretme yaklaşımları,

Araç – gereç ve kaynaklar,

Öğrenci etkinlikleri,

Yeni, gözlem ve deneyler göz önünde bulundurulmalıdır.

Her plan belli bir süreyi kapsayacak şekilde olmalıdır.

Zümre öğretmenleri ya da branş öğretmenleri ile iş birliği yapılmalıdır.

Bayramlar ve kurtuluş günlerinin işleniş belirlenirken öncelikle ilgili tarihin göz önünde tutulması gerekir.

Planlar öğretim ilkelerine uygun olmalıdır

Planlar bilimsel ve ekonomik olmalıdır.

Planlar açık, anlaşılır ve uygulayıcılarına yardımcı olmalıdır.

Planlarda içerdiği öğrencilere kazandırabilecek öğretim yöntemleri ve materyalleri dikkate alınmalıdır.

PLANLI ÇALIŞMANIN YARARLARI

Hedeflere ulaşmayı şansa değil, planlanmış sürece bağlar.

Davranış değiştirme sürecine “**öğretim Niteliği**” artırır.

Öğretmeni dağınıklıktan kurtarır. Düzenli ve planlı olma alışkanlığı kazandırır.

Konuları ve işlenişleri mantıklı bir sıraya koyarak verimi artırır.

Öğretimin öngörülen zaman içinde tamamlanması sağlar.

Öğretmene yol gösterir, öğretim sürecine yön verir.

Öğretimin öğrenciye göre olmasını sağlar.

Öğretim sürecinde plan ile standartlaşma sağlanır.

Değerlendirmenin geçerli ve güvenilir olmasını sağlar..

Öğretmenin kendine güven duymasını sağlar

En önemlisi öğretmenin daha etkili ve verimli olmasını sağlar.

Eğitim – öğretim etkinliğinde düşünceye açıklık kazandırır.

Öğretmen ve öğrencilere düzenli ve birlikte çalışma alışkanlığı kazandırır.

Eğitim – öğretim değerlendirilmesinin güvenilir olmasını sağlar.

Öğrencilerin ilgi, istek ve yeteneklerine göre yetiştirilmesini sağlar.

PLANLAR

Ünitelendirilmiş

Ders Planı

Yıllık Plan

(Günlük)

1 – ÜNİTELENDİRİLMİŞ YILLIK PLAN:

Öğretim yılı sürecinde ders vermekle yükümlü olan sınıflarda,

Öğretim programı uyarınca,

Belli üniteleri ya da konuları hangi aylarda,

Yaklaşık olarak ne kadar zamanda işleyeceklerini gösteren,

Duruma göre zümre öğretmenler kurulu veya şube öğretmenler kurulunca ortak hazırlanarak, ders yılı başında okul yönetimine verilen plandır.

Öğretmenler, geçmiş yıllardaki uygulamaları da gözden geçirerek okulun durumuna göre planlarını, kendileri veya zümre öğretmenler kurulu ya da şube öğretmenler kurulundaki diğer öğretmenlerle beraber yaparlar.

Özel eğitime ihtiyacı olanlar öğrenciler için yapılacak çalışmalar planlarda, gösterilir.

Hazırlanan plan okul müdürüne öğretim yılının başlamasından itibaren 15 gün içinde onaylattırılır.

Öğretmen Ünitelendirilmiş yıllık planın onaylanmış bir örneğini yanına alır

ÜNİTELENDİRİLMİŞ YILLIK PLANDA BULUNMASI GEREKEN BÖLÜMLER

1-SÜRE

2-HEDEF VE DAVRANIŞLAR

3-KONULAR

4-ÖĞRENME-ÖĞRETME YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

5-KULLANILAN EĞİTİM TEKNOLOJİLERİ VE ARAÇ-GEREÇLER

6-DEĞERLENDİRME

ÜNİTELENDİRİLMİŞ YILLIK PLAN

ÜNİTELER

ÜNİTE				ÜNİTE					
AY	HA	FT	A	DERS SAATİ	HEDEF VE DAVRANIŞLAR	KONULAR	YÖNTEM VE	ARAÇ - GEREÇLER	DEĞERLENDİRME
DERS PLANI	1.H	AF	TA						
	2.H	AF	TA						
	3.H	AF	TA						
	4.H	AF	TA						

DERS PLANI

Ders planı, belli bir ders için bir ya da birden çok ders saatinde işlenecek konuların planlanmasıdır.

Bu plan ilköğretim okullarının 1 – 5 sınıflarında günlük plan diğer sınıf ve kurumlarda ise ders planı olarak uygulanır.

Ders planı, okul müdürü ve müfettişlerce incelenir.

GÜNLÜK DERS PLANI HAZIRLANIRKEN DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR:

— Öğretim programı ve Ünitelendirilmiş yıllık planla uyumlu olmalı

—Uzak, genel ve özel hedeflere ulaştırıcı olmalı

—Dersin yapısı ve diğer derslerle olan ilişkisini temele almalı

—Esnek ve işlevsel olmalı

—Uygulanabilir olmalı

—Öğrenciyi merkeze alan ve aktif kılan nitelikte hazırlamalı

Hedeflere en etkili ulaşmayı sağlayacak araç –gereçleri,
Deney,
Gözlem ve güvenlik önlemlerini içermelidir.

—Öğrencilerin bireysel farklılıklarına cevap verebilmeli

—Değerlendirmeye yönelik ölçme etkinliklerine yer vermeli

—Öğretim zamanının nasıl kullanılacağını belirtmelidir.

GÜNLÜK DERS PLANIN YARARLARI

Eğitim – öğretim çalışmalarını düzensizlikten kurtarır.

Öğrenme – öğretme sürecinin etkili ve verimli olmasını sağlar.

Dersin öğretim programına uygunluğunu sağlar.

Derslerde sürekliliği sağlar.

Öğrenme – öğretme sürecinde gerçekleşen etkinlikleri belgeler.

Eğitimde fırsat ve imkân eşitliğine katkı sağlar.

Gerçekleşen öğretim sürecinin ve öğretim programların değerlendirilmesinde geril bildirim sağlar.

UYARI: Son düzenlemelerle, kılavuz kitabı olan derslerde günlük plan zorunluluğu ortadan kaldırılmıştır.

GÜNLÜK DERS PLANI ÖRNEĞİ

BÖLÜM – 1
DERSİN ADI: SINIF: ÜNİTENİN ADI/NO: KONU: ÖNERİLEN SÜRE:
BÖLÜM – 2
Öğrenci Kazanımları / Hedef ve Davranışlar Ünite Kavramları ve Sembolleri / Davranış örtüsü Güvenlik Önlemleri Yöntem ve Teknikler Araç Gereçler Öğrenme – Öğretme Etkinlikleri <ul style="list-style-type: none">
- Dikkat çekme
- Güdüleme
- Gözden geçirme
- Derse geçiş
- Bireysel Öğretim Etkinlikleri
- Grupla Öğretim Etkinlikleri
- Özet
BÖLÜM – 3
Ölçme ve Değerlendirme Bireysel öğrenme etkinliklerine yönelik ölçme – değerlendirme Grupla öğrenme etkinliklere yönelik ölçme değerlendirme Öğrenme güçlüğü olan ve ileri düzeyde öğrenme hızına sahip öğretmenler için ek ölçme –

değerlendirme

Kullanılan Öğretim Teknolojileri – Araç – Gereçler

Bölüm – IV

Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar

ÇOKLU ZEKÂ PLAN ÖRNEĞİ

BÖLÜM-1

DERSİN ADI:	.....
SINIF:	.....
ÜNİTENİN ADI/NO:	.....
KONU:	.....
ÖNERİLEN SÜRE:	.....

BÖLÜM-2

Öğrenci Kazanımları Hedef ve Davranışlar	.....	
Ünite Kavramları ve Sembolleri Davranış Ünitesi	.....	
Güvenlik Önlemleri (Varsa)	.....	
Yöntem ve Teknikler	.....	
Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç-Gereç-Kaynakça	.....	
Öğretmen	.....	
Öğrenci	.....	
Öğrenme-Öğretme Etkinlikleri	.....	
Öğrenme-öğretme Etkinlikleri	Sözel-Dilsel	.....
	Doğacı	.....
	Sosyal-Kişilerarası	.....
	Mantıksal/Matematiksel	.....
	İçsel-İçedönük	.....
	Görsel-Uzamsal	.....
	Müziksel-Ritmik	.....
	Bedensel-Kinestetik	.....

Özet

BÖLÜM-3

Ölçme ve Değerlendirme
Bireysel Öğrenme Etkinliklerine Yönelik Ölçme ve Değerlendirme
Grupta Öğrenme Etkinliklerine Yönelik Ölçme ve Değerlendirme
Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ve ileri düzeyde öğrenme hızında olan öğrenciler için ek ölçme değerlendirme etkinlikleri

Dersin Diğer Derslerle İlişkisi

BÖLÜM IV

Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar
Ders /Sınıf Öğretmeni

Uygundur .../.../....

İmza

Adı-Soyadı

Okul Müdürü

GEZİ PLANI

Gezi Öncesinde:

Gezi kuralları,

Gezinin amacı öğrencilerle birlikte belirlemelidir.

İl dışı gezi olacaksa vali ya da kaymakamlık izni olmalıdır.

Gezi planlarında ayrıca geziye gidiş – dönüşte alınacak önemlere de yer verilebilir.

Gezi esnasında gerektiği yerlerde açıklayıcı bilgiler verilmelidir.

GEZİ PLANI			
DERSİN ADI:		.....	
SINIF:		.....	
ÜNİTENİN ADI/NO:		.....	
KONU:		.....	
ÖNERİLEN SÜRE:		.....	
GEZİYE KATILACAK SINIFLAR VE ÖĞRENCİ SAYILARI			
ŞUBE	ERKEK	KIZ	TOPLAM
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
REHBER ÖĞRETMENLER			
ADI SOYADI		İMZASI	
_____		_____	
_____		_____	
_____		_____	
		.../.../...	
		Okul Müdürü	

ÇAĞDAŞ EĞİTİM VE PROGRAM GELİŞTİRME ANLAYIŞI VE EĞİTİMDE YENİ ANLAYIŞLAR

Bilginin hızla yenilenerek üretildiği çağımızda birey ve toplumun geleceği, bilgiyi kullanma ve üretme becerisine bağlıdır.

Bilgi Çağını Yaşayan Dünyamızda Eğitim Temel Amacı

Düşünen,

Anlayan,

Yorumlayan,

Bilgi üreten,

Sorun çözen

Bilimsel düşünen bireyler yetiştirmektir.

Program geliştirme sürecini zorunlu kılan faktörlerin başında eğitim anlayışlarında ve yönelimlerdeki değişiklikler gelmektedir.

Eğitim sistemlerindeki yenilik ve değişiklikler öncelikle sistemin temel yapı taşları olan öğretim programlarını etkiler.

Kitle iletişim araçlarıyla kültürlerin birbirine yaklaşması,
Toplum ve birey gelişimi açısından eğitimin öneminin giderek artması,
Program geliştirme anlayışlarında değişikliği zorunlu kılmıştır.

Küreselleşme, iletişim sisteminin gelişmesi eğitimde yeni yönelimlere yol açmıştır.

ÇAĞDAŞ EĞİTİMİN İLKELERİ

Her öğrencinin kendine özgü öğrenme biçimi vardır.

Öğrencinin öğrenmeyi öğrenmesi önemlidir.

Her öğrenci öğrenebilir.

Öğrencinin deneyimlerinden yararlanılmalıdır.

Öğrenim sürecinde çok sayıda duyu organına hitap edilmelidir.

Milli değerlerin yanında evrensel değerler de benimsenmelidir.

Öğretmenin asıl görevi öğrencinin öğrenmesine rehberlik etmektir.

Okul belli bilgilerin aktarıldığı yer değil, bilginin yaşanılarak öğrenildiği yerdir.

Çağdaş eğitim bilişsel ekolün ilkelerine dayanır.

Eğitim yaşam boyu devam eder.

Bilişsel alanın yanında duyuşsal ve davranışsal alan da geliştirilir.

İlerlenmeci eğitim anlayışını temele alınır.

Program esnektir.

Değerlendirme öğretim sürecinin parçasıdır ve ürünle birlikte süreç de değerlendirilir.

Daha çok öğretme – öğrenme süreci boyutu ön plandadır.

Birey merkezlidir.

Öğrenci merkezli stratejiler, yöntemler ve teknikler kullanılır.

Nasıl öğretilim? Sorusunu temele alır.

Öğretmen demokratik bir ortam sağlayarak sürece öğrenciyi dâhil eder.

Öğretmen öğrenciden bilgiyi uygulamasını ister.

Öğrenci araştırır,
Düşünür,
Problem çözer,
Eleştirel düşünür,
Bilgiye ulaşır,
Bilgiyi yorumlar,
Bilgiyi paylaşır ve üretir.

NİÇİN YENİ BİR ÖĞRETİM PROGRAMI

Bilimsel ve teknolojik gelişmeler, eğitim bilimlerindeki yeni gelişmeler.

Eğitimde kaliteyi ve eşitliği sağlama ihtiyacı.

Ekonomiye ve demokrasiye duyarlı bir eğitim anlayışı

Bireysel ve ulusal değerlerin küresel değerler içinde geliştirilmesi ihtiyacı

Sekiz yıllık temel eğitimin için program bütünlüğünün sağlanması ihtiyacı

Yatay eksenle dersler arası ve dikey eksenle her bir dersin kendi içinde kavramsal bütünlük sağlanması zorunluluğu

YENİ PROGRAM NELERİ DEĞİŞTİRDİ?

1940'lerden beri ilk kez uluslararası karşılaştırmalı, bütünsel bir değişim projelendirildi.

Katı davranışçı programlardan bilişsel ve yapılandırıcı bir yaklaşıma geçildi.

Sadece öğretim değil, öğrenme de vurgulandı.

AB ve uluslararası eğitim normları dikkate alındı.

Çocuklarımıza kazandırılması gereken ortak beceriler sağlandı.

Derslerin kavram analizleri yapıldı.

Türk dili bilinci oluşturulması programın ana hedefleri arasında yer aldı.

Türkçeye duyarlılık tüm derslerin ortak becerisi haline getirildi.

Ölçme değerlendirme anlayışında süreci de değerlendiren bir anlayışa geçildi.

Baskın, doğrusal düşünce yerine, karşılıklı, nedensellik ilkesi öne çıkarıldı.

Yüzeysel davranış ifadesi yerine bilgi, beceri, anlayış ve tutumlar konuldu.

Spor kültürü, sağlık, çevre, rehberlik, kariyer, girişimcilik, afet bilinci disiplinler arası bir yaklaşımda programın

omurgasına yerleştirildi.

YENİ PROGRAMLARIN İÇERİĞİ NASILDIR?

Öğrenme, hayatın parçalara bölünmesiyle değil, bütünsel içerikle en üst düzeye çıkarıldı.

Her alanla ilgili olgular, kavramlar, ilkeler, yöntem ve yaklaşımlar, öğrenmeyi kolaylaştıracak biçimde düzenlendi.

İçerik düzenlenirken öğrenme ve motivasyon ilkeleri de dikkate alındı.

İçerik oluşturulurken bireyselleşme ve toplumsallaşma dengesi gözetildi.

İçerik düzenlenirken, olgu, kavram ve ilkelerin birden fazla biçimde kullanımına dikkat edildi.

YENİ PROGRAMLARDA ÖĞRENME – ÖĞRETME SÜRECİ NASILDIR?

Çocuğun, öğrenmeye heveslenmesi ancak araştırma arzusu ve doğal merakının uyarılması ile mümkündür.

Öğrenme, öğretmenin ya da öğrencinin dersi anlatması yerine, öğrenci merkezli etkinliklerde, aktif rol almasıyla oluşur.

Öğrenilenlerin farklı ortamlara aktarılması, etkin ve yaratıcı bir yorumla kullanılması asıl amaçtır.

Çocuğun yakın çevresi içerisinde yaşanan sorunlar, hayat biçimi, ekonomik etkinlikler, coğrafi faktörler öğrenme için temel içeriktir.

Öğrencilerin işbirliği yapmaları tercih edilmelidir.

Okul sadece dört duvar değil, tüm çevredir.

Eğitimde kitap dışı kaynaklara yönlendirilmelidir.

Öğrencilerin okullarında ve bulundukları yörede çeşitli toplumsal hizmetler sunması desteklenir.

YENİ PROGRAMDA DEĞERLENDİRME NASILDIR?

Değerlendirme, öğrenmenin ayrılmaz bir parçasıdır.

Ürün ve süreç birlikte değerlendirilir.

Uygun ölçme değerlendirme yöntemleri ile çocuğun gelişimi izlenir.

Ölçme değerlendirme sistemi, okulun tüm fonksiyonlarını izler ve gelişimini yönlendirir.

Klasik ölçme ve değerlendirmenin yanında alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini teşvik eder.

Disiplin ve kurallara uymanın öğrencinin kendi yararı için olduğunu kabul eder ve bu nedenle bu görevi öğrencilerin üstlenmesini bekler.

YENİ PROGRAMLARDA KAZANDIRILMAK İSTENEN BECERİLER

Yaratıcı Düşünme

Eleştirel Düşünme

Yansıtıcı Düşünme

Analitik Düşünme

Araştırma – Sorgulama

Problem Çözme

Bilgi teknolojileri Kullanma

Girişimcilik

Türkçeyi doğru ve etkili kullanma

İşbirliği

GELENEKSEL EĞİTİM

Davranışçı ekolün ilkeleri temele alır.

Eğitim hayatın belli dönemi ile sınırlıdır.

Yalnızca bilişsel alana (Bloom taksonomisi) ağırlık verilir.

Daimici ve **Esasici** eğitim felsefesi dikkate alınır.

Katı ve değişmeyen bir program geliştirme anlayışı söz konusudur.

Değerlendirme öğretimden ayırdır ve yalnız ürün temele alınır.

Daha çok içerik (konu) ögesi ön plandadır.

Konu merkezli anlayış hâkimdir.

Daha çok öğretmen aktivitesine dayalı öğretim yöntem ve teknikleri(sunuş – anlatım) kullanılır.

“NE ÖĞRETELİM” sorusunu temele alır.

Öğrencilerin bireysellik farklılıkları dikkate alınmaz

Öğretmen temel bilgi kaynağıdır ve bilgiyi aktarır.

Öğretmen öğrenciden bilgiyi ezberlemesini ister.

Öğrenci doğruluğu kabul edilmiş bilgiyi aynen alan ve kabul edendir.

Öğrenci öğretilenle yetinir.

Öğrenci, öğrenme – öğretme sürecinde pasiftir.

OKULLAR NİÇİN VARDIR?

1-OKULSUZ TOPLUM(İVAN İLİÇ)

Okul kaldırılmalı, okullarını yerine' Öğrenim Ağları' denilen hizmet birimi getirilmelidir.

Okullar ideolojik ve otoriteye ve belli bürokratik yapıya bağlı bireyler yetiştirmektedir.

Okullar diploma, sertifika dağıtan kurumlardır. Oysa öğrenmelerin çoğu okul dışında oluşmaktadır.

Okullar öğrenciden çok öğreticilere hizmet etmektedir.

Ayrıca okullar insanı yabancılaştırmaktadır.

2-ANARŞİST BİLGİ KURAMI(PAUL FEYARABED)

Mevcut eğitim öğrencilere yalnızca belli kuram ve efsaneleri öğretmektedir.

Bu da öğrenciyi geliştirmekten çok köreltmekte, öğretmen öğrenciye otorite olarak tanıtılmaktadır dolayısı ile bu durum karşısında öğrenciler kapasitelerini tam olarak ortaya koyamamaktadır.

Feyarebed'e göre eğitimin amacı çocukların hayal güçlerini, eleştirel düşüncelerini ve farklı üretim becerilerini geliştirmelidir.

3-ÖZGÜR OKUL(A.S NEİLL)

Neill, Londra'da Summerhil adında yatılı bir okul kurmuştur.

Ona göre okulda özerklik, tam demokrasi ve öz yönetimli olmalıdır.

Yani tüm kararlar öğrenci tarafından alınmalıdır.

Öğretmen ise yol göstermelidir.

Okulda ve evde otoriter bir ortamda yetişen çocuklar mutsuz, saldırgan ve düşmanlık üretmektedir.

Bunun için özgür ortam çok önemlidir.

Bu özgür ortam da oyunla gerçekleşebilir.

Neil kurduğu yatılı okulda bu düşüncelerini gerçekleştirmeye çalışmış, tüm kararlar herkesin katıldığı toplantılarda verilmeye çalışılmıştır.

4-ZORUNLU EĞİTİME HAYIR(KATHERİNA BAKER)

Baker, kızını okula göndermemiş ve bunu da zorunlu eğitime hayır diyerek açıklamıştır.

Baker, okulları cezaevine benzetmiş ve okulların öğrencileri köleleştirdiğini belirtmiştir.

Baker, okulların amacının otoriteye itaatı öğrettiğini, mevcut kültürü aktardığını bunun da öğrencinin gelişimine zarar verdiğini açıklar.

Okullar, çocuğun önüne hedefler koymamalı, çocukluğunu tümüyle yaşayabileceği kurumlar haline dönüştürülmelidir.

ÖZGÜR EĞİTİM(JOEL SPRİNG)

Düşüncelerini daha çok özgürlük üzerinden açıklamıştır.

Spring iki tür eğitimden bahsetmektedir. Bunlar:

a-Plan, düzen gibi kavramlar çerçevesinde okullar şekillenmektedir buna göre toplum bir makine, insanlar da bu makinenin bir parçası olmaktadır.

b-Eğitimin amacı bireysel özgürlük ve özerkliğin artmasıdır.

ROBERT SEİDEL(1850-1933)

Öğretimin temeli işten geçer. Öğretimin temeline işi yerleştirmek gerekir.

Eğitimde manevi yön de önemlidir.

Ruh ile bedeni, teori ile pratiği bir birliğe ulaştırarak insanı tüm yönleri ile geliştirmek gerekir.

HEİNRİCH SCHULZ(1872-1932)

Sosyalist bir okul ideali vardır. Bu okulun dayandığı temel ilke 'sosyal iş'tir.

İnsan kendini sosyal işe adamalıdır. İnsan özünde sosyal bir varlıktır.

Ona göre çocuklar, gençler çalışmalı, yaratmalı ve iş görmelidir.

Bunun yanın da manevi bilgilerin temelleri de ona öğretilmelidir.

Sosyalist Eğitimin Temel İlkeleri İse Şunlardır:

a-Eğitimin kamusal oluşu ilkesi

b-Öğretimin parasız oluşu ilkesi

c-Karma eğitim ilkesi

d-Ders programlarının sosyal demokratik esaslara göre biçimlendirilmesi

PAVEL PETROVİÇ BLONSKİ(1884-1941)

Okul çocuğun bir yaşam yeri olmalıdır.

Eğitim çocuğun doğuştan getirdiği özelliklerinden hareket edilerek, onu modern endüstriyel kültüre alıştırmalıdır.

Çocuklar belli bir yaştan itibaren üretim içinde çalışmalıdır ve bu da zorunlu olmalıdır.

Ancak endüstriyel iş çocukları, gençleri zihnen ve bedenen ezmemelidir.

Çocuklar serbest zamanlarında, spor, edebiyat ve güzel sanatlarla da meşgul olmalıdır.

ANTON SEMENOVİÇ MAKARENKO(1988-1939)

Tek yanlı bireyseliğe karşı toplumculuğu sosyalizme hatta komünizmi savunur.

Okul sınıfsız toplumun gerçekleştirilebileceği bir kolektif olmalı ilk sıra politik, daha sonra iş eğitimi ve karakter eğitimi verilmelidir.

Öncelikle okul çocuğa sabit davranış normları kazandırmalı, daha sonra iş eğitimi vermeli ve karakter eğitimi ile şuurlu bir disiplin kurulmalıdır.

Disiplinin yanında eğitimde ceza da olabilir.

SOSYAL ETKİNLİKLER VE ÖĞRENCİ KULÜPLERİ

Ders programlarının yanında öğrencide kendine güven ve sorumluluk duygusu geliştirmeye, yeni ilgi alanları ve beceriler oluşturmaya yönelik bilimsel, sanatsal, sosyal, kültürel ve sportif alanlarda öğrenci kulübü ile toplum hizmeti çalışmalarıyla ilgili iş ve işlemlerdir.

Sosyal etkinliklerde, öğrenci kulübü ve toplum hizmeti çalışmalarında katılımcılık, planlılık, süreklilik, üretkenlik, gönüllülük ve iş birliği temele alınır.

Bu etkinlikler doğrultusunda;

İlköğretim ve ortaöğretimde öğrenci kulübü ve toplum hizmeti çalışmalarının, öğrencilerin gelişim seviyesine göre belirlenmesine,

Öğrencilerin toplumsal hayata, sorunların çözümüne, yerel düzeyde katılımına ve yöneltici projeler hazırlamaya özendirilmesine,

Her bireyin topluma katkı sağlayabileceği göz önüne alınarak, tüm etkinliklerde geniş katılımın sağlanmasına,

Sosyal etkinlik çalışmalarının planlanması ve yürütülmesinde öğrencilerin ilgi, istek, yetenek ve ihtiyaçlar ile çevrenin imkân ve şartlarının göz önünde tutulmasına,

Etkinliklerde verimi artırmak için okul ve halk eğitim merkezlerinde oluşturulan öğrenci kulüpleri arasında ortak çalışmalar yapılmasına,

Çalışmaların daha çok ders dışı zamanları kapsayacak ve değerlendirecek şekilde planlanıp uygulanabilmesine,

Ders programlarının göz önünde bulundurularak desteklenmesine,

Yurt içinde ve yurt dışında bulunan okullardaki öğrenciler ile ortak çalışmalar yapılmasına,

Engelli öğrencilerin öğrenci kulübü ve toplum hizmeti çalışmalarına ilgi ve istekleri doğrultusunda etkin olarak katılabilmeleri için gerekli ortam ve şartların sağlanmasına,

Sosyal etkinlik çalışmalarının danışman öğretmenlerin gözetiminde kulüp üyesi öğrencilerle planlanıp yürütülmesine,

Çalışmalarda resmi kurumlar, özel kuruluşlar, sivil toplum örgütleri, öğrenci ve veli iş birliğinin sağlanmasına,

Sosyal etkinliklerle öğrencilerin estetik, etik ve duygusal yönden gelişmelerinin sağlanmasına özen gösterilir.

Sosyal etkinlikler kurulu müdürün görevlendireceği bir müdür yardımcısının başkanlığında danışman Öğretmenlerin aralarından seçecekleri bir danışman öğretmen, kulüp temsilcilerinin aralarından seçecekleri üç öğrenci ile okul aile birliğini temsilen iki veliden oluşur.

Okul açıldıktan ve sınıf temsilcileri seçildikten sonra en kısa sürede; sınıf temsilcileri ile okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin katılacağı toplantıda kurumun türüne, seviyesine, imkân ve şartlarına, çevrenin ekonomik, sosyal, kültürel ve coğrafi özelliklerine göre öğrenci kulüplerinden gerekli görülenlere ya da öğrencilerin istekleri doğrultusunda farklı kulüplerin kurulmasına karar verilir.

SOSYAL ETKİNLİKLERDE VE ÖĞRENCİ KULÜPLERİNDE ÖĞRENCİLERİN GÖREVLERİ ŞU ŞEKİLDEDİR;

En az bir öğrenci kulübüne üye olur ve en az bir toplum hizmeti yapar.

Toplantı ve çalışmalara düzenli olarak katılır.

Kendisi ile ilgili doldurması gereken formları zamanında danışman öğretmene verir.

Okul dışında yaptığı etkinliklerde okulunu en iyi biçimde temsil etmeye çalışır.

Proje çalışmalarında yapacakları değişiklikleri, sınıf öğretmeni ile sınıf rehber öğretmenine bildirir.

Toplum hizmeti çalışmalarını düzenli olarak kaydeder, çalışmalarında kendilerine rehberlik ve danışmanlık yapan öğretmene her hafta bu çalışmaları imzalatır.

Okulda geziler, yarışmalar, beden eğitimi, izcilik, müzik ve halk oyunları çalışmaları, yayınlar, gösteriler, Tiyatro çalışmaları, defile, sergi ve kermes gibi çalışmalarla çeşitli etkinlikler düzenlenebilir.

2004–2005 öğretim yılında denem uygulaması gerçekleştirilen, programların yenileştirilmesi ile ilgili Çalışmalarda dünyadaki gelişmeleri dikkate almak ve AB normlarını gözden geçirmek ilkelerinin benimsendiği belirtilmiştir.

Eğitim programları toplum, birey ve konu alanının gereksinimlerine göre hazırlanıp geliştirilir, programı uygulamaya koyacak öğretmenler hizmet içi eğitim programları yoluyla yeterli hale getirilir.

Programlarda değişiklik yapılmasına neden gereksinim duyulduğu ile ilgili açıklamalara bakıldığında, dünyadaki gelişmeler, AB vizyonu ve uluslar arası standartlara uyma isteği gerekçe olarak gösterilmiştir.

2005 ilköğretim programında, geleneksel yaklaşımlarla çağdaş insan yetiştirilemeyeceği, artık bilgi Ezberleyen değil bilgi üreten insanlar yetiştirmek için çağdaş yaklaşımlar izlenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Yeni programlar ile öğrenci etkinliğine dayanan çağdaş yaklaşımların benimsendiği söylenebilir.

Bu Programın;

Öğrenciyi merkeze alan,

Yapılandırmacılığı, çoklu zekâ kuramını ve işbirliğine dayalı öğrenmeyi temel alan,

Bireysel farklılıklara, özelliklere ve yeteneklere önem veren bir anlayışla hazırlandığı vurgulanmaktadır.

Öğretmen eğitimi programları, mezunların hizmet vereceği öğretim düzeyinin programı ile birebir paralel olmak durumunda değildir.

Uygulanmakta olan öğretmen eğitimi programları, çağdaş bireyler yetiştirme iddiası ile ortaya atılan öğrenci merkezli yeni ilköğretim programlarını uygulayabilmek için gerekli öğretmen yeterlilikleri doğrultusunda geliştirilmelidir.

Çoklu zekâ ve yapılandırmacılık yaklaşımlarını temel alarak hazırlanan bu programla öğrenciyi merkeze

alan öğretim yöntemlerinin uygulanarak çağdaş insan becerileri kazandırılacağı belirtilmiştir.

Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, problem çözme, araştırma-sorgulama, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimci olma, kişisel ve sosyal değerlere önem verme, Türkçeyi etkili ve güzel kullanma gibi beceriler yeni programda önemle belirtilmiştir.

YAŞAM BECERİLERİ

Yaşam becerileri, bireyin yaşam süresinde kişisel, toplumsal ve evrensel boyutta anlayış, tutum ve Davranış geliştirdiği temel becerilerdir.

Başlıca Yaşam Becerileri Şu Şekilde Sıralanabilir:

Kendini tanıma becerisi,

Kendine güven (özgüven) becerisi,

Hedef belirleme becerisi,

Olumlu düşünme ve zorluklarla baş etme becerisi,

Empati becerisi,

Kendini kontrol edebilme (oto kontrol) becerisi,

Kendini ve duygularını ifade edebilme becerisi,

Yaratıcı düşünme becerisi,

Zamanı etkili kullanma becerisi,

İletişim ve arkadaş edinme becerisi,

Sorun çözme becerisi,

Karakterli insan olma becerisi,

Planlı ve etkili öğrenme becerisi,

Yaşam becerileri etkin (aktif) öğrenme ortamlarında gelişir.

Etkin öğrenme ortamları, öğrencinin kendini güvende hissettiği, düşünce geliştirebildiği, yaratıcılığını ortaya koyabildiği, her türlü malzeme ile donanımlı etkinlik programlarına katıldığı, problem çözmeyi öğreten çoklu öğrenme ortamlarıdır.

ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİNDE YENİDEN YAPILANMA

Milli Eğitim Bakanlığı, 21. yüzyılın bilgi toplumunun temel özellikleri, küreselleşme,

Avrupa Birliğine uyum çalışmaları, davranış bilimlerinde ve pedagojide meydana gelen son gelişmeler ışığında yeniden yapılandığı öğretim programlarında bireylerde bulunması gereken özellikleri şu şekilde belirlemiştir:

Her çocuğun öğrenebileceği ve öğrenmenin bireyin gelecekteki yaşamına ışık tutacağı anlayışı

Öğrenmeyi öğrenmenin ön plana çıkarılması,

Öğrencinin; düşünmeye, soru sormaya ve görüş alışverişi yapmaya özendirilmesi,

Milli kimlik merkeze alınarak, evrensel değerlerin benimsenmesinin sağlanması,

Öğrencilerin örf ve adetlerimiz çerçevesinde ruhsal, ahlaki, sosyal ve kültürel yönlerden gelişiminin sağlanması,

Öğrencilerin; haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren demokratik bireyler olarak yetişmelerinin sağlanması,

Toplumsal sorunlara karşı duyarlılığın ön plana çıkarılması,

Öğrencinin öğrenme sürecinde deneyimlerini kullanmasına ve çevreyle etkileşim kurmasına fırsat verilmesi,

Öğretme-öğrenme yöntem ve tekniklerinde çeşitliliklere yer verilmesi anlayış ve ilkeleri esas alınmıştır.

Türkiye de 2005–2006 Öğretim Yılından itibaren örgün eğitim sisteminde (özellikle okul öncesi ve

ilköğretim) yeniden yapılanma çalışmalarına geçilmiştir.

Bu süreçte eğitim programlarına ve öğretme-öğrenme uygulamalarına yön veren ilkeler şunlardır:

İlerlemeci eğitim felsefesi, yapılandırmacı öğrenme kuramı, öğrenen (etkinlik) merkezli program tasarımları, sarmal ve modüler programlama tasarımları temele alınmıştır.

Her öğrenci öğrenebilir ilkesinden hareketle öğrenci merkezli ve öğretmeyi değil öğrenmeyi esas alan bir anlayış temele alınır.

Öğrencinin üst düzey zihinsel becerilerini (problem çözme, yaratıcı düşünme, karar verme, yorum yapma) geliştirmek esastır.

Bilgi öğrenci tarafından keşfedilir ve derinliğine öğrenilir.

Öğrenci ve öğretmen birlikte öğrenirler (ikisi de araştırmacıdır).

İşbirlikçi öğrenme, çoklu zekâ, proje temelli öğrenme, problem çözme, gösterip yaptırma, tartışma, beyin fırtınası, altı şapka gibi yaklaşım, yöntem ve tekniklere yer verilir.

Bilginin ezberlenmesinden çok, öğrencinin bilgiyi elde etme, keşfetme, yorumlama, paylaşma becerileri geliştirilir.

Yaparak-yaşayarak öğrenme, yaşama dönüklük, öğrenciye görelilik, transfer ilkeleri ön plandadır.

Teknolojinin etkin kullanımını gerektirir.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

ÖLÇME NEDİR?

**Herhangi bir niteliği
gözlemek, gözlem sonuçlarını
sayı ya da sembollerle ifade
etmektir.**

Örnek:

Ayşe 80 puan aldı.

Mehmet'in boyu 1.75 m'dir.

Hüseyin sınavda 1. oldu.

Fatma uzun boylu bir kızıdır.

Ölçek Türleri (Ölçme Düzeyleri)

Sınıflama
ölçekleri

Sıralama
ölçekleri

Eşit aralıklı
ölçekler

Eşit oranlı
ölçekler

En az bilgi verenden en fazla bilgi verene doğru;

Sınıflama
ölçekleri

Sıralama
ölçekleri

Eşit
aralıklı
ölçekler

Eşit oranlı
ölçekler

Sınıflama (adlandırma) Ölçekleri

- ➔ En kalitesiz ölçek türüdür.
- ➔ Belli bir özellik yönünden benzer olanların aynı gruba alınmasıdır.
- ➔ Farklar belli değildir.
- ➔ Belli bir başlangıç noktası ve birimi yoktur.
- ➔ Sayısal hiçbir ifade içermez.
(6 Erkek+ 5 Kız= ?)
- ➔ Hiçbir matematiksel işlem yapılamaz.
- ➔ Frekans, yüzde ve mod değerleri bulunabilir.

Örnek:

- ➔ İnsanları saç renklerine göre;
sarışınlar, esmerler, kumrallar ve kızılar
- ➔ Öğrencinin kütüphanesindeki kitapları ansiklopediler, şiir kitapları, romanlar diye ayırması
- ➔ İnsanları cinsiyetlerine göre kadınlar-erkekler şeklinde gruplandırmak

Sıralama Ölçekleri

➡ Azlık ve çoklukların belirtilmesinde kullanılır.

➡ Ölçülen özelliğe sahip oluş miktarı bakımından nesneler büyüklük sırasına konulur.

➡ Büyüklük küçüklüğü gösteren sıra sayıları vardır.

➡ Farklar belli değildir.

➡ Sayısal hiçbir ifade içermez.

➡ Hiçbir matematiksel işlem yapılamaz.

➡ Frekans, yüzde, medyan değerleri bulunabilir. Frekans her zaman 1 çıkar. Bu nedenle mod bulunmaz.

➡ Başlangıç noktası ve sıralar sabit değildir.

Örnek:

Yüzme yarışmasında birinci, ikinci ve üçüncünün belirlenmesi

Boy uzunluk sırasının değerleri tespit edilmeden belirlenmesi

KPSS tercihlerini sıralamak

Eşit Oranlı Ölçekler

- ➔ En kaliteli ölçek türüdür.
- ➔ Sıfır gerçek sıfırdır yani yokluğu, hiçliği ifade eder.
- ➔ Sayısal ifadeler vardır.
- ➔ Başlangıç noktası vardır.
- ➔ Sıfır gerçek sıfır olduğu için çarpma ve bölme de yapılabilir.
- ➔ Bütün matematiksel işlemler yapılabilir.
- ➔ Frekans, yüzde, mod, medyan, ortalama, standart sapma hesaplanabilir.

Örnek:

Sınıfta 3 öğrenci vardır.

Cebindeki parayla 5 kg patates alabildi.

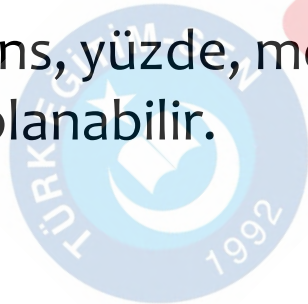

Testte 27 adet soru bulunmaktadır.

Eşit Aralıklı Ölçekler

- ➔ Başlangıç noktası olarak belirlenmiş bir sıfır noktası vardır; fakat keyfi olarak belirlenmiştir. Gerçek yokluğu ifade etmez.
- ➔ Sayısal ifadeler vardır.
- ➔ Toplama çıkarma işlemi yapılırken, çarpma ve bölme işlemi yapılamaz.
- ➔ Frekans, yüzde, mod, medyan, ortalama, standart sapma hesaplanabilir.

273°K.....	0°C
274°K.....	1°C
293°K.....	20°C
313 °K.....	40°C

Örnek:

Takvim

Meridyen

Deniz seviyesinden yükseklik (Rakım)

Eğitimde yararlanılan sınav türleri

Dönüşme var

Eşit Oranlı Ölçek	800 g	600 g	100 g	50 g	10 g
Eşit Aralıklı Ölçek	700 g	500 g	0 g	-50 g	-90 g
Sıralama Ölçeği	1	2	3	4	5
Sınıflama Ölçeği	Ağır	Ağır	Hafif	Hafif	Hafif

Dönüşme yok

Ölçme Türleri

```
graph TD; A[Ölçme Türleri] --- B[Doğrudan (temel) ölçme]; A --- C[Dolaylı (göstergeyle) ölçme]; A --- D[Türetilmiş ölçme]
```

**Doğrudan (temel)
ölçme**

**Dolaylı (göstergeyle)
ölçme**

Türetilmiş ölçme

Doğrudan Ölçme

Ölçülecek özelliğin araya başka değişken girmeden ölçülebilmesidir.

Ölçülecek özellik bu özelliği ölçmek için kullanılacak aracın özellikleri aynı olmalıdır.

➔ **Yüzme hocasının öğrenci performansını değerlendirirken gözlem yapması**

➔ **Pazardan alınan ürünlerin kefeli terazi ile tartılması**

➔ **Öğrencilerin boyunu mezura ile ölçmek**

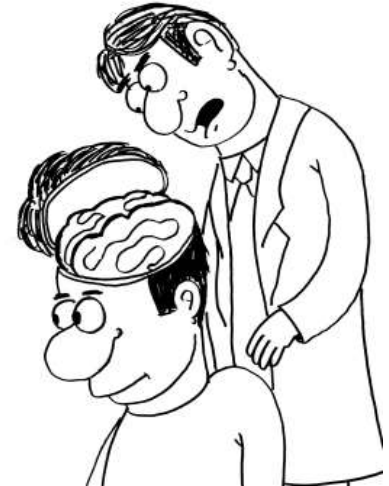
Dolaylı Ölçme

Doğrudan gözlenmesi mümkün olmayan durumlarda ölçülmesi gereken özelliği temsil eden başka değişkenin gözlenerek ölçülmesidir.

Eğitimde ölçülmek istenen özelliklerin çoğu dolaylı olarak ölçülebilen özelliklerdir.

Örnek:

- ➔ Bebeğin ateşini ölçerken termometre kullanma
- ➔ Öğrencileri değerlendirirken yapılan sınavlar
- ➔ Kilosunu merak eden bir bayanın baskülde tartılması
- ➔ Cisim kütlesinin yaylı kantarla ölçülmesi

Türetilmiş Ölçme

- ➔ İki yada daha fazla değişken arasında yapılan matematiksel işlem sonucu elde edilen ölçmelerdir.
- ➔ Değişkenlerin hepsi ayrı ayrı ölçülür.
- ➔ Örneğin, hızın ölçülmesi

Örnek:

- ➔ Özkütlenin hesaplanması
- ➔ IQ'nun hesaplanması
- ➔ Bir ilin aritmetik nüfus yoğunluğunun hesaplanması
- ➔ Bir aracın 2 saatte gittiği yolun hesaplanması
- ➔ Silindirin hacminin hesaplanması

ÖLÇMEDE BİRİM

Birim, bir ölçme işleminin üzerinde, değer

- Hava sıcaklığı 20 °C'dir.

°C

- Ali'nin boyu 172 cm'dir.

cm

- Kitabın ağırlığı 2 kg'dır.

kg

Birimlerde Bulunması Gereken Özellikler

Eşitlik

Genellik

Kullanışlılık

Eşitlik

- Birimlerin birbirine eşit olması
- Metreyi oluşturan her santim

Genellik

- Birimin herkes tarafından aynı şekilde anlaşılması
- Ağırlık ölçmede kullanılan kilogram

Kullanışlılık

- Birimlerin kullanışlı olması
- Yol uzunluğunun “m” yerine “km” ile ifade edilmesi

Ölçme ile İlgili Kavramlar

Ölçme kuralı

- Her soru 5 puandır.
- Not baremi

Not baremi:
Her soru 5 puandır.

Ölçme

- Bugün hava güzeldir.
- Ayşe sınavdan 100 aldı.

Ölçüm

- Güzel
- 100

Değerlendirme Nedir?

➔ Ölçme sonuçlarını bir ölçüte vurarak, ölçülen nitelik hakkında bir değer yargısına varma sürecidir.

- ➔ Ayşe sınıfını geçti.
- ➔ Mehmet basketbol takımına seçildi.
- ➔ Fırat KPSS'den 83 puan alarak atandı.

Değerlendirme ile İlgili Kavramlar

Ölçüt

- KPSS'den 85 alan matematik öğretmenleri başvuruda bulunabilir.
- Matematik öğretmenliği bölümünden KPSS göre ilk 100 'e girenler atanabilir.

Değerlendirme

- KPSS ' den derece yaparak atandı.
- Seviyesi düşük olan öğrenci sınıfta kaldı.

Ölçüt

Neye göre geçilip
neye göre
kalinacağını
belirlerken
kullanılan kriterdir.

Ölçüt

Mutlak

Bağıl

Mutlak Ölçüt Nedir?

Mutlak Ölçüt

Ölçmeci tarafından belirlenir.

Kişiden kişiye değişiklik göstermez.

Kesin, net ve standarttır.

Bağıl Ölçüt Nedir?

Bağıl ölçüt

Öğrenci belirler.

Öğrenciler birbirini etkiler.

Kesinlik, netlik ve standartlıktan söz edilemez.

- ➔ Sınıf **ortalamasının altında** puan alanlar sınıfta kalmış sayılır.
- ➔ Öğrenciler gelirlerine göre sıralanıp **en fakir** 5 öğrenciye burs verilecektir.
- ➔ Koşu yarışında **ilk üçe** girenler atletizm takımına girecektir.

**Mutlak ölçüt kullanılarak yapılan değerlendirme
Mutlak değerlendirmedir !**

(Ölçüt Dayanaklı, Kriter Referanslı)

**Bağıl ölçüt kullanılarak yapılan değerlendirme
Bağıl değerlendirmedir !**

(Norm Dayanaklı, Norm Referanslı)

Değerlendirme Türleri

Örnek:

Boyu 1.80m ve üzerinde olan kız öğrenciler basketbol takımına seçildi.

En az 5 yıl deneyimi olanlar işe alındı.

Yüzme yarışmasında ilk 10'a girenler kulübe girmeye hak kazandı.

Matematik dersinde belirlenen hedeflerin %70'ini kazanan öğrenciler sınıfı geçti.

Tanıma ve Yerleştirmeye Dönük Değerlendirme (Hazırbulunuşluğun değerlendirilmesi, Tanı koymaya dönük, Diagnostik)

- ➔ Öğretim sürecinin başında öğrencileri tanımak, hazırbulunuşlukları hakkında bilgi sahibi olmak.
- ➔ Öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarını tespit etmek.
- ➔ Ön koşul davranışların öğrencilerde bulunup bulunmadıklarını görmek.
- ➔ Not vermek amaç değildir.

Uygulama Şekilleri

Hazırbulunuşluk testleri

Seviye belirleme sınavları

Seçme testleri

Tanıma testleri

Özel ve genel yetenek testleri

Muafiyet sınavları

Biçimlendirme ve Yetiştirmeye Dönük (Formatif/İzlemeye dönük) Değerlendirme

Öğretim süreci devam ederken gerçekleşir.

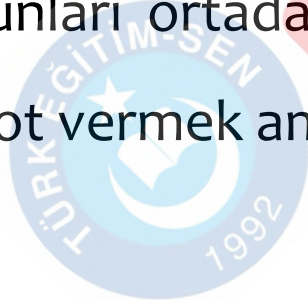
Ünite ya da konu bitiminden sonra yapılır.

Öğrenme eksiklerini ve yanlışlıkları ortaya çıkarmak ve bunları ortadan kaldırmak için etkinlikler yapılır.

Not vermek amaç değildir.

Uygulama Şekilleri

- ➔ İzleme testleri
- ➔ Formatif testler
- ➔ Ünite testleri
- ➔ Quizler

Düzey Belirlemeye Dönük Değerlendirme (Summatif değerlendirme-Değer biçmeye yönelik değerlendirme-Durum muhasebesine yönelik değerlendirme-Öğrenci başarısının değerlendirilmesi)

- ➔ Öğretim süreci sonunda (dönem sonunda) gerçekleştirilir.
- ➔ Öğrencilerin başarı seviyeleri belirlenir.
- ➔ Öğrencilerin hangi hedef davranışları kazandıklarını ya da hedeflerin ne kadarını kazanamadıklarını belirlemeye yarar.
- ➔ Geçti-kaldı, başarılı oldu yada başarısız oldu yorumları yapılır.
- ➔ Not vermek amaçtır.

Uygulama şekilleri

Summatif (dönem sonu) testler

Final sınavları

Vize sınavları

Eriş testleri

Başarı testleri

Düzey belirleme sınavları

Ünitemiz Sona Ermiştir

TÜRK EĞİTİM-SEN
AKADEMİ

Ölçmede Hata ve Ölçme Aracında Bulunması Gereken Teknik Özellikler

Ölçmede Hata

Hata : Bir özelliğin gerçek değeri ile ölçülen değeri arasındaki farktır.

Hatasız, mükemmel bir ölçme aracı yoktur. Bütün ölçme sonuçlarına az ya da çok hata karışır!

Hata Türleri

```
graph TD; A[Hata Türleri] --> B[Sabit Hatalar]; A --> C[Sistematik Hatalar]; A --> D[Tesadüfi Hatalar];
```

**Sabit
Hatalar**

**Sistematik
Hatalar**

**Tesadüfi
Hatalar**

Sabit Hatalar

Gerçek Değer	Ölçülen Değer
5 kg	7 kg
12 kg	14 kg
35 kg	37 kg
23 kg	25 kg
32 kg	34 kg
3 kg	5 kg
8 kg	10 kg

Sabit miktarda
karışan hata

Ölçülen özelliğin
miktarı değıştikçe
hata miktarının da
değişmesi sonucu
oluşan hataya
“sistematiik hata”
denir.

Örnek:

➔ *Her öğrencinin* puanından 10 puan düşürmek.

➔ Yapılan sınavda, dördüncü sonunun okunamaması nedeniyle *hiçbir öğrenci* tarafından cevaplandırılmaması.

➔ 2 cm'lik kısmı kırık olan 50cm'lik bir cetvel ile *bir kez* kullanarak ölçme yapmak.

Sistematik Hata

Gerçek Değer	Ölçülen Değer
10 kg	11 kg
20 kg	22 kg
30 kg	33 kg
40 kg	44 kg
50 kg	55 kg

Sanki belli bir kural varmış gibi

Ölçülen özelliğin
miktarı değıştikçe
hata miktarının da
değişmesi sonucu
oluşan hataya
“sistematiik hata”
denir.

Hap Bilgi

Eğitimdeki sistematik hatada öğretmenin **yanlılığı** ve **taraf tutması** söz konusudur!

- ➔ Öğretmenin yaptığı sınavı değerlendirirken hemşehrilerine fazladan puan vermesi
- ➔ Sınav sonuçlarının düşük olması üzerine öğretmenin her öğrencinin sınav sonuçlarına %10 puan eklemesi
- ➔ Müzik öğretmenin müzik korosunda olan öğrencilerine 10 puan fazla vermesi

Tesadüfi (random/rastgele) Hata

Gerçek Değer	Ölçülen Değer
5 kg	5 kg
12 kg	12,5 kg
20 kg	23 kg
8 kg	8 kg
11 kg	10,6 kg

Ne sabit
ne sistematik

Ölçme sonuçlarına tesadüfen karışan; yönü miktarı ve nedeni bir başka deyişle kaynağı belli olmayan hatalar **“tesadüfi hata”** denir.

Hem arttırıcı hem de azaltıcı yönde karışabilmektedir.

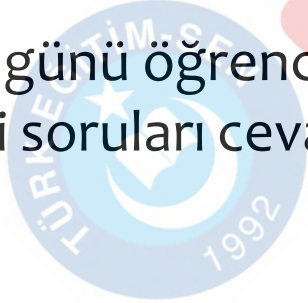

Örnek:

- ➔ Dikkatsizliği nedeniyle öğretmenin yaptığı sınavı puanlarken olması gerekenden farklı puanlar vermesi
- ➔ Öğretmenin sınavlara verdiği puanları not defterine işlerken farkında olmadan yanlış yazması
- ➔ Sınav günü öğrencinin hasta ya da çok kaygılı olması nedeniyle bildiği soruları cevaplayamaması

Hata Kaynakları

ÖLÇMECİ

ÖLÇME
ARACI

ÖLÇÜLEN
BİREY

ÖLÇME
ORTAMI

Bir Ölçme Aracında Bulunması Gereken Teknik Özellikler

GEÇERLİK

GÜVENİRLİK

KULLANIŞLILIK

Güvenirlik

- ➔ Ölçme sonuçlarının tesadüfi hatalardan arınık olması, yani ölçme sonuçlarına hata karışmadan ölçme işleminin yapılabilmesidir.
- ➔ Ölçme sonuçlarında karışan hata miktarı ne kadar yüksek yüksek olursa güvenirlik o derece düşük olacaktır.

**Güvenirlik, genellikle paralel testler arasındaki
korelasyon olarak tanımlanır!**

**Bir anlamda güvenirlik katsayısı korelasyon
katsayısıdır.**

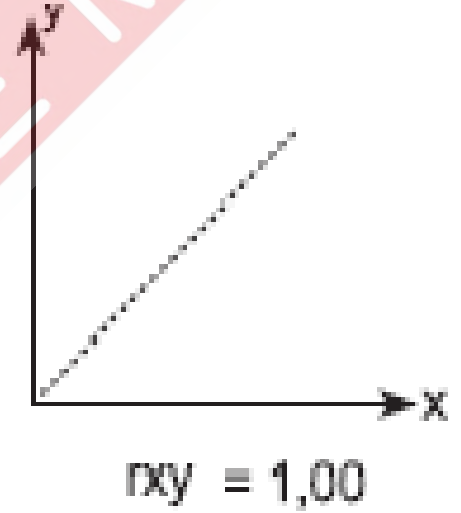

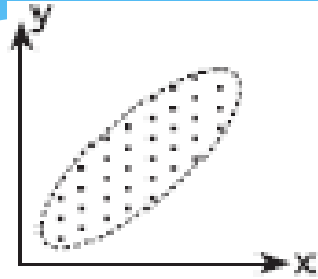
Korelasyon

- ➔ İki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkinin miktarını ve yönünü sayısal olarak belirlememizi sağlayan istatistiksel bir tekniktir.
- ➔ Korelasyon katsayısı $+1$ ile -1 arasında değişen değerler alır.
- ➔ Korelasyon katsayısı $0,00$ ise iki değişken arasında bir ilişki yoktur.

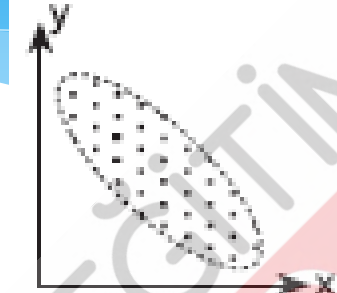

Öğrencinin Adı	1. Ölçüm	2. Ölçüm
Ali	80	80
Ayşe	45	45
Ahmet	65	65
Veli	32	32
Osman	98	98
Hüseyin	100	100
Mehmet	74	74

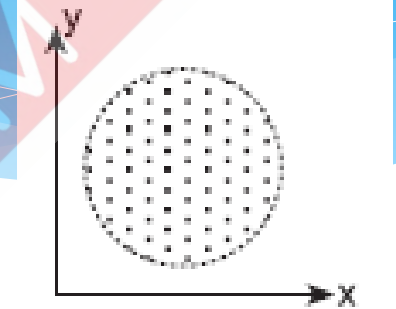

$$r_{xy} = 0,70$$

$$r_{xy} = -0,70$$

$$r_{xy} = 0,00$$

Pozitif yönde ilişki

- Zeka ile başarı
- Yaş ile eğitim düzeyi

Negatif yönde ilişki

- Sigara ile sağlık
- Yorgunluk seviyesi ile anlama düzeyi

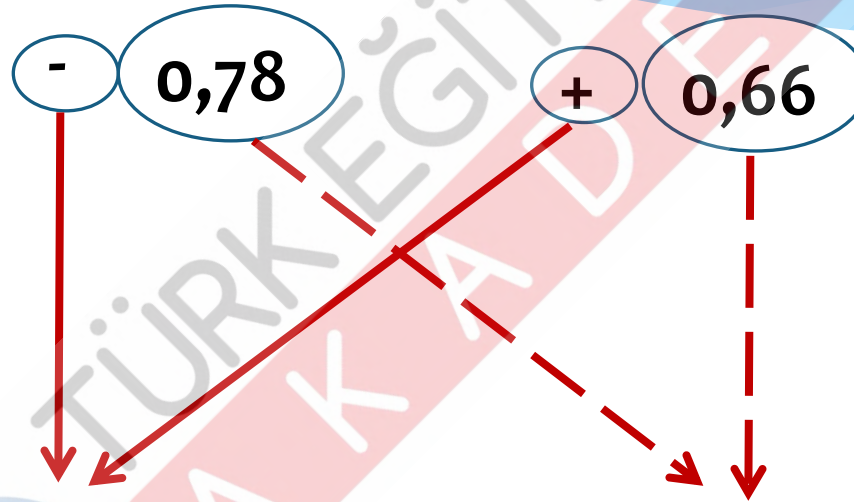
İlişki yok

- Boy ile zeka
- Ayakkabı no ile dersteki başarı

Uyarı !

İlişkinin Yönü

İlişkinin Miktarı

Bir grup öğrencinin tarih, coğrafya, felsefe ve yabancı dil testlerinden aldıkları puanlar arasındaki korelasyonlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

DERS	Tarih	Coğrafya	Felsefe	Yabancı Dil
Tarih	1,00	0,60	0,85	-0,35
Coğrafya	0,60	1,00	0,40	-0,25
Felsefe	0,85	0,40	1,00	0,30
Yabancı Dil	-0,35	-0,25	0,30	1,00

Bu tablodaki bilgilere dayanarak aşağıdaki sonuçlardan hangisine varılabilir?

- A) Yabancı dil testi en düşük ortalamaya sahiptir.
- B) Öğrenciler tarih ve coğrafya derslerinde çok başarısızdırlar.
- C) Felsefe ve yabancı dil testleri çok farklı özellikleri ölçmektedir.
- ✓ D) En yüksek ilişki felsefe ile tarih puanları arasındadır.
- E) En düşük ilişki tarih ile yabancı dil puanları arasındadır.

Hap Bilgi

Katsayısı -1 ile $+1$ arasındadır!

Güvenirlilik katsayısı 0 ile $+1$ arasındadır!

Güvenirlilik Belirleme Yöntemleri

Birden Fazla Uygulamayla

Test Tekrar Test

Paralel (Eşdeğer) Test

Tek Uygulamayla

İki Yarı (Eşdeğer) Yöntemi

Maddenin tutarlılığına bağlı

*KR20/21

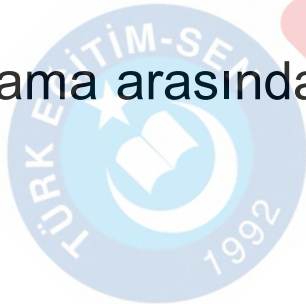
*Cronbach-Alfa

Testteki Hatayı Puan Cinsinden İfade Etme

Ölçmenin Standart Hatası

Test–Tekrar Test Yöntemi

- ➔ Bir test belli bir zaman aralığıyla aynı öğrenci grubuna iki kez uygulanır.
- ➔ İki uygulama sonucunda öğrencilerin aldıkları puanlar arasındaki korelasyon katsayısı hesaplanır.
- ➔ Korelasyon katsayısı güvenirlik katsayısı olarak kabul edilir ve bu güvenirlik **“kararlılık”** anlamında güvenirlik olarak bilinir.
- ➔ İki uygulama arasında geçen zaman önemlidir (3-4 hafta).

Hap Bilgi

de edilen korelasyon katsayısının
yüksek olduğunu söyleyebilmemiz için korelasyon
katsayısının **0,70**'ten yüksek olması gerekir!

Paralel (Eşdeğer) Formlar Yöntemi

- ➔ Birbirine paralel yani aynı davranışları ölçen, fakat farklı sorulardan oluşan iki test hazırlanır.
- ➔ İki test aynı öğrencilere uygulanır ve öğrencilerin aldıkları puanlar arasındaki korelasyon katsayısı hesaplanır.
- ➔ Korelasyon katsayısı güvenirlik katsayısı olarak kabul edilir.
- ➔ Bu yöntemle elde edilen güvenirlik katsayısı **“eşdeğerlik katsayısı”** olarak da ifade edilir.
- ➔ Korelasyon katsayısının yüksek olması iki testin birbiriyle **tutarlı**, aynı zamanda ölçümlerin de **kararlı** olduğunu bildirir.

İki Yarı (Eşdeğer Yarılar) Yöntemi

- ➔ Bir test hazırlanır ve öğrencilere uygulanır.
- ➔ Uygulama sonuçları yani test maddeleri iki yarıya ayrılır.
- ➔ İki yarıdan elde edilen puan dağılımları arasındaki korelasyon hesaplanır.
- ➔ Hesaplanan korelasyon katsayısının yüksek olması , iki yarıdan elde edilen puanların **tutarlı** olduğu, yani testin güvenilir olduğu anlamına gelir.

Elde edilen korelasyon katsayısı testin yarısına ait korelasyon katsayısıdır. Tüm testin korelasyon katsayısı aşağıdaki formülle hesaplanır.

$$\text{Testin güvenirliği} = \frac{2 \times \text{Testin yarısından elde edilen korelasyon}}{1 + \text{Testin yarısından elde edilen korelasyon}}$$

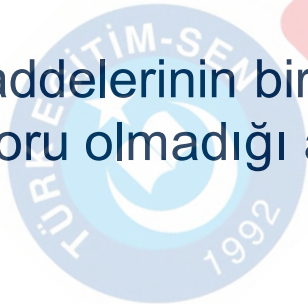

Tüm testin güvenilirlik katsayısı kesinlikle testin yarısından elde edilen korelasyon katsayısından büyüktür !

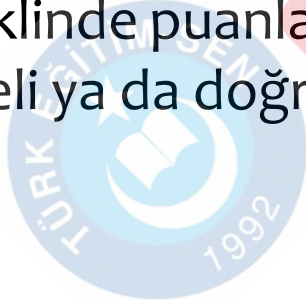
İç Tutarlılık Güvenirliği Hesaplama Yöntemi

- ➔ Bir testin, bir defa uygulanması ve testte yer alan maddelerin analiz edilmesine dayanır.
- ➔ İç tutarlılık güvenirlği bir testteki maddelerin birbirleriyle ne derece tutarlı olduğunun belirlenmesi için kullanılan bir güvenirlık hesaplama yöntemidir.
- ➔ Test maddelerinin birbirleriyle tutarlı olması, testte ilgisiz ya da hatalı soru olmadığı anlamına gelir.

KR-20 / KR-21

- ➔ Test bir kez uygulanır.
- ➔ İç tutarlılık katsayısı olarak adlandırılır.
- ➔ Testteki maddelerin aynı yeterliği ölçtüğü anlamına gelir (testin tek boyutlu olduğu).
- ➔ 1-0 şeklinde puanlanan maddeli testlerde uygulanabilir (çoktan seçmeli ya da doğru-yanlış).

Uyarı !

KR-20: Testteki her bir maddenin güçlük derecelerinin hesaplanmış olması gerekir.
(Madde analizi yapılmış testler)

KR-21: Testteki her bir maddenin güçlük derecelerinin eşit olduğu varsayılır.
(Madde analizi yapılmamış testler)

KR-20 ve KR-21 Arasındaki İlişki

- ➔ $KR-21 < KR-20$
- ➔ KR-21 güvenirliğin alt sınırıdır.
- ➔ Güvenirlik ister KR-21 ister KR-20 ile hesaplansın yapılacak yorum değişmez.

KR-20 ya da KR-21 yüksek ise yapılabilecek yorumlar

- ➔ Uygulanan test hatalardan arındırılmıştır.
- ➔ Ölçülen değişken tek boyutludur. (Farklı bir değişken, amaç dışı bir soru karışmamıştır.)
- ➔ Testi oluşturan maddeler homojendir.

Cronbach Alfa: KR yöntemlerinden tek farkı 1-0 şeklinde puanlanmayan testlerde maddeler arasındaki tutarlılığı bulmak için kullanılmasıdır. (Likert tipi tutum ölçekleri ve klasik yazılılar gibi)

Ölçmenin Standart Hatası

- ➔ Güvenirlik için hatasızlığın bir ölçüsü olduğunu söylemiştik. Güvenirlik katsayısı ölçme işleminde yapılan hatanın miktarını belirtmez.
- ➔ Standart hata bize hatanın miktarını söyler.
- ➔ Öğrencilerin gerçek puan aralıklarını bulmamızı sağlar.

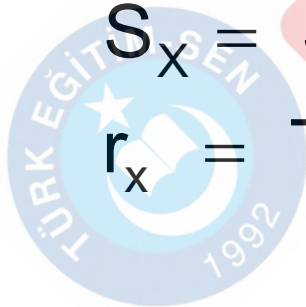
Ölçmenin Standart Hatası

$$S_e = S_x \sqrt{1 - r_x}$$

S_e = Ölçmenin standart hatası

S_x = Standart sapma

r_x = Testin güvenirliği

Örnek:

➔ Standart sapması 4, güvenirlik katsayısı 0,75 olan bir testin standart hatası kaçtır?

Çözüm:

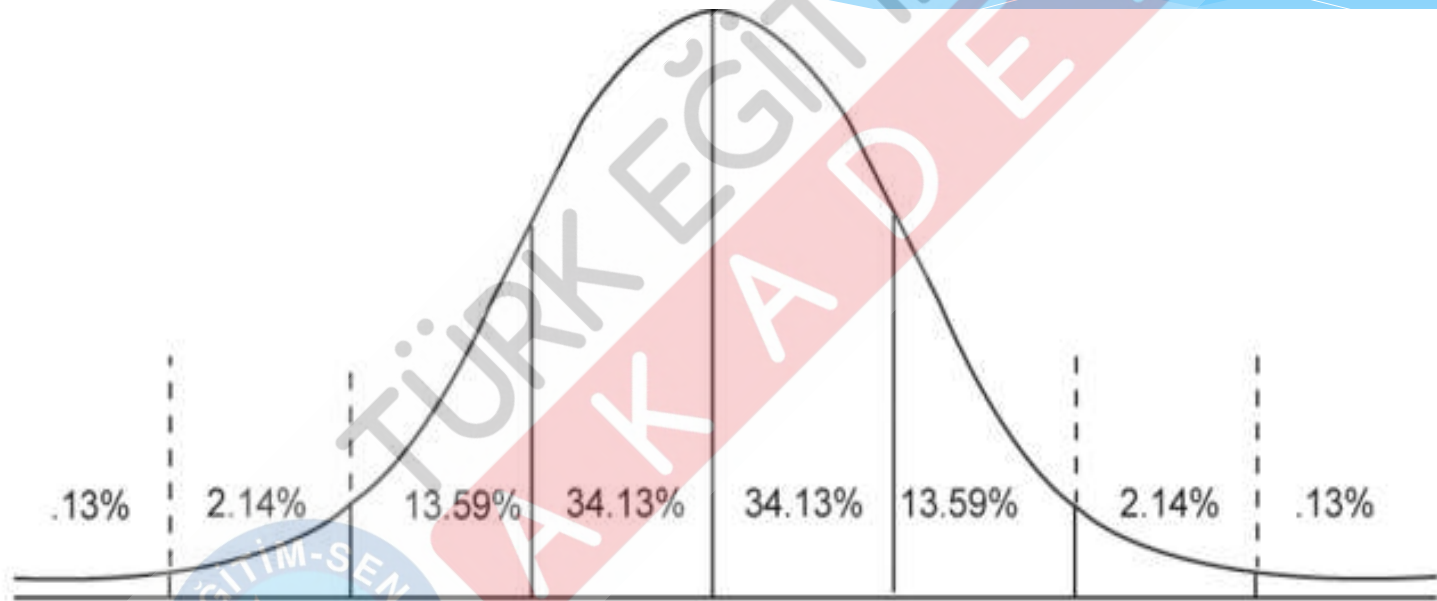
$$S_e = S_x \sqrt{1 - r_x}$$

$$S_e = 4 \sqrt{1 - 0,75}$$

$$S_e = 2$$

NORMAL DAĞILIM EĞRİSİ

SS

$-3Ss$

$-2Ss$

$-1Ss$

$1Ss$

$2Ss$

$3Ss$

Yüzdelik

0.13

2,27

15,86

50

84,12

97,71

99,85

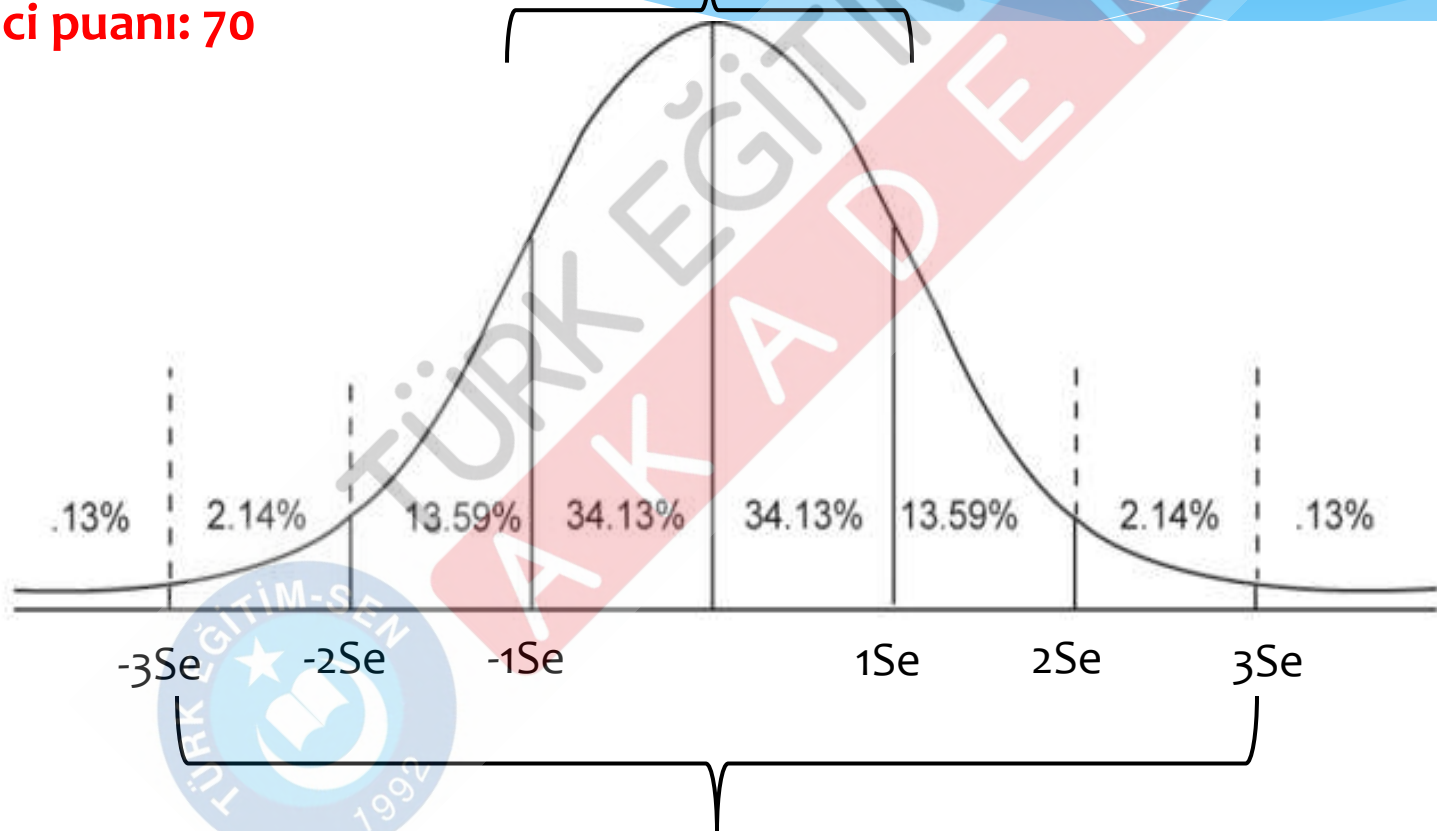

%95 olasılıkla 66-74 arasında

%68 olasılıkla 68-72 arasında

Öğrenci puanı: 70

Se = 2

%99 olasılıkla 64-76 arasında

Güvenirlilik

KARARLILIK

TUTARLILIK

GÜVENİRLİK

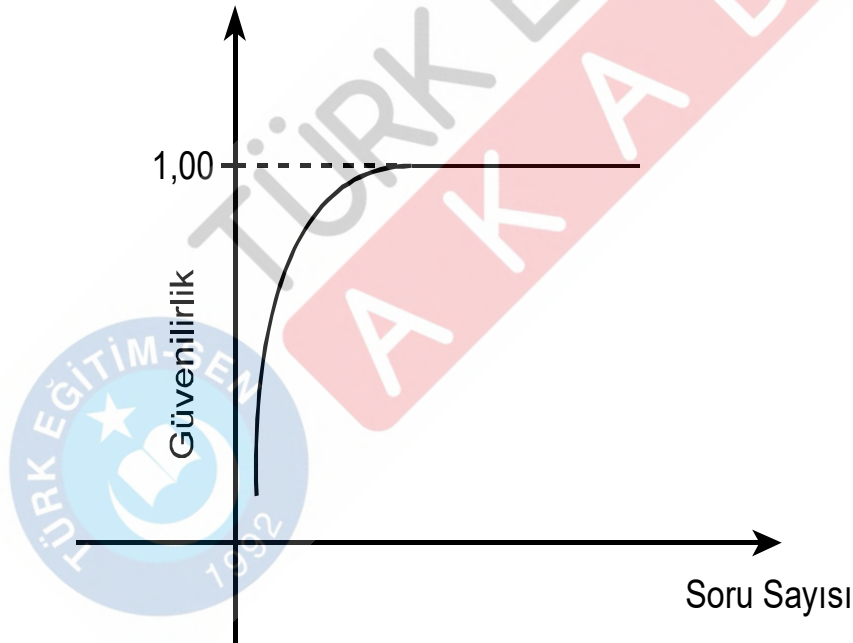
OBJEKTİFLİK

DUYARLILIK

Güvenirligi Arttıran Faktörler

- ➔ Soruların açık, net ve anlaşılır olması
- ➔ Sınavdaki soru sayısının arttırılması

Güvenirliği Etkileyen Faktörler

- ➔ Sınavdaki soruların, öğrencilerin yaklaşık yarısı tarafından yanıtlanabilir olması
- ➔ Şans başarısının düşük olması
- ➔ Öğrencilerin psikolojik özelliklerinin olumlu olması
- ➔ Testin uygulandığı grubun heterojen olması
- ➔ Sınav süresinin yeterli olması
- ➔ Sınav sonuçlarının objektif puanlanması
- ➔ Yönergenin bulunması

Geçerlik

Bir ölçme aracının ölçmek istediği özelliği başka değişkenler ya da özelliklerle karıştırmadan tam ve doğru ölçmesidir.

Bir ölçme aracının kullanılış amacına hizmet etme derecesidir.

**SABİT
HATA**

**D
O
Ğ
R
U
D
A
N**

GEÇERLİK

SİSTEMATİK HATA

**D
O
Ğ
R
U
D
A
N**

GEÇERLİK

TESADÜFİ HATA

**- L
Y
A
L
O
D**

**D
O
Ğ
R
U
D
A
N**

GÜVENİRLİK

GEÇERLİK TÜRLERİ

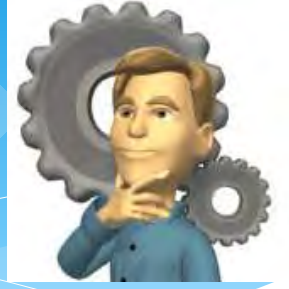

Kapsam Geçerliği

- ➔ Kapsam, bir testin ölçmek istediği konulardır.
- ➔ Bir ölçme aracının ölçülmek istenen hedef davranışları (kazanımları) ne derecede örneklendirdiğidir.
- ➔ Belirtke tablosu ile test uyumuna bakmak.
- ➔ Uzman görüşüne başvurmak.

Yordama Geçerlik

- ➔ Yordama, istatistiksel yöntemlerle bilinen bir durumdan yola çıkarak geleceğe yönelik tahminde bulunmaktır.
- ➔ Yordama geçerliği, önceden uygulanmış bir testin sonuçlarının gelecekteki bir başarı hakkında önceden bilgi sağlayabilme derecesidir.
- ➔ Yordama geçerliğinde, ölçüt puan sonradan elde edilir.

Örnek:

YKS

**Üniversitedeki
akademik
başarı**

**Üniversite giriş
sınavındaki puan**

Ölçüt

2007

KPSS

Pazarlama elemanları seçiminde kullanılmak üzere bir test geliştirilmiş ve işe alımlarda bu test uygulanmıştır .Daha sonra, işe alınan elemanların ilk aydaki başarılı satış sayıları ile işe girişte aldıkları test puanları arasındaki uyum incelenmiştir.

Yukarıda belirtilen inceleme, uygulanan testin hangi özelliği hakkında bilgi verir?

- ☒ A) Yordama geçerliği
- ☐ B) Yapı geçerliği
- ☐ C) Kapsam geçerliği
- ☐ D) İç tutarlılığı
- ☐ E) Puanlayıcılar arası güvenirliği

Uygunluk Geçerliği

- ➔ Bir diğer adı da **benzer ölçekler geçerliği**dir.
- ➔ Bir testin uygunluk geçerliğini bulurken testin aynı değişkeni ölçtüğünü bildiğimiz geçerli bir testten elde edilen puanların ilişkisine bakarız.
- ➔ Uygunluk geçerliğinde ölçüt puanlar ile sınav sonucu elde edilen puanlar arasında korelasyon katsayısı hesaplanır.

Örnek:

YKS Deneme sınavı

YKS

Ölçüt puan önce

**Sınav sonucu
sonra**

Yapı Geçerliği

İnsan beyinde var olduğu düşünölen ama doğrudan gözlenemeyen psikolojik özelliklere yapı denir.(Zeka, matematik bilgisi, kişilik v.s.). Her psikolojik yapı kendi içinde bölümlere ayrılır.

Bu yapıların ölçölmesi söz konusu olduğunda testlerin de ölçölecek yapının bölümleri kaç taneyse o kadar sayıda bölüm barındırması ve bölümlerin her birini birbirine karıştırmadan ölçmesi gerekmektedir.

Görünüş Geçerliği

- ➔ Bir testin ya da bir maddenin ölçmek istediği değişkeni ölçüyor gibi görünmesidir.
- ➔ **Örneğin**, bir testin yönergesinde “Fizik soruları” yazıyorsa, ilk bakışta o test fizik konularıyla ilgili gibi görünmelidir.

Geçerliğı Artırma Yolları

- ➔ Her sorunun belirtke tablosunda yer alan bir davranışı ölçmesi kapsam geçerliğini dolayısıyla da geçerliğı artırır.
- ➔ Sınavda kopya çekme, ipuçlarından yararlanma, tahminle doğru yanıtlama gibi geçerli olmayan davranışlar engellenmelidir.
- ➔ Sınavdan önce soruların verilmesi, aynı soruların tekrar tekrar kullanılması vs. geçerliğı düşüreceğinden test hazırlarken ve uygularken bunlara dikkat edilmelidir.

Geçerlik- Güvenirlik

- ➔ Güvenirlik, geçerlik için ön koşuldur.
- ➔ Güvenirliği etkileyen her şey geçerliği de etkiler.
- ➔ Geçerli olan bir test güveniliridir. Fakat güvenilir bir test her zaman geçerli olmayabilir.
- ➔ Şans başarısı ve kopya hem güvenirliği hem de geçerliği düşürür.
- ➔ Öğretmenin her yıl aynı soruları sorması öncelikle geçerliği düşürür.

GÜVENİRLİK	GEÇERLİK
Tesadüfi hatalardan etkilenir.	Doğrudan sabit ve sistematik hatadan dolayı olarak tesadüfi hatadan etkilenir.
Ölçme aracı ile ilgilidir.	Ölçme işleminin amacı ile ilgilidir.
Hatalardan arınlık derecesidir.	Amaca hizmet etme derecesidir.
Duyarlık, tutarlılık, objektiflik, kararlılık	Amaç, amaca uygunluk, hedef davranış
Güvenilir her test geçerli değildir.	Güvenirliği içine alır.
Geçerlik için ön koşuldur.	Güvenirliği içine alır.
0 ile +1 arasındadır.	-1 ile +1 arasındadır.

Kullanışlılık

- ➔ Ekonomik olmalı
- ➔ Uygulaması ve puanlaması pratik olmalı
- ➔ Uygulama süresi kısa olmalı
- ➔ Ölçme aracı yapan kişiden istenen becerinin az olması
- ➔ Puanların yorumlanmasının kolay olması

Ünitemiz Sona Ermiştir

Ölçme Sonuçları Üzerine İstatistiksel İşlemler

TEST İSTATİSTİKLERİ

ARİTMETİK ORTALAMA

- ➔ Bir öğrenci grubunun bir testten aldıkları puanların toplamının (ya da verilerin toplamının), öğrenci sayısına yada veri sayısına bölünmesi ile hesaplanan merkezi eğilim ölçüsüne “**aritmetik ortalama**” denir.
- ➔ Aritmetik ortalama, öğrenci grubunun (sınıfın) başarısı hakkında bilgi verir.

Bir grup verinin aritmetik ortalamasının hesaplanması

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

$\bar{X}$: Aritmetik ortalama

$\sum X$: Verilerin ya da ölçümlerin toplamı

N: Veri ya da kişi sayısı

Bir grup verinin aritmetik ortalamasının hesaplanması

Bir sınıftaki 4 öğrenci İngilizce dersinden 20, 40, 36 ve 52 almıştır. Bu öğrencilerin aldıkları puanların aritmetik ortalaması kaçtır?

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N} = \frac{20 + 40 + 36 + 52}{4} = \frac{148}{4} = 37$$

Frekans tablolarında aritmetik ortalamasının hesaplanması

$$\bar{X} = \frac{\sum f.x}{N}$$

$\bar{X}$: Aritmetik ortalama

$\sum f.x$: Verilerin ya da ölçümlerin toplamı

N: Veri ya da kişi sayısı

Frekans tablolarında aritmetik ortalamasının hesaplanması

Örnek:

Puan (x)	Frekans (f)
80	3
70	2
60	2
45	5
30	8

Verilen tabloda 20 öğrencinin tarih dersinden aldığı puan dağılımı verilmiştir.

Bu verilere göre puan dağılımının aritmetik ortalaması kaçtır?

Çözüm:

Puan (x)	Frekans (f)	f.x
80	3	240
70	2	140
60	2	120
45	5	225
30	8	240

$$\sum f.X = 240 + 140 + 120 + 225 + 240$$

$$\sum f.X = 965$$

$$\bar{X} = \frac{\sum f.X}{N} = \frac{965}{20} = 48.25$$

Gruplandırılmış verilerin aritmetik ortalamasının hesaplanması

$$\bar{X} = \frac{\sum f.X_o}{N}$$

$\bar{X}$: Aritmetik ortalama

$\sum f.X_o$: $f.X_o$ değerlerinin toplamı

N: Veri ya da kişi sayısı

Gruplandırılmış verilerin aritmetik ortalamasının hesaplanması

Örnek:

Puan Aralığı (x)	Frekans (f)
45 – 49	2
40 – 44	3
35 – 39	5
30 – 34	4
25 – 29	2
20 – 24	4

Verilen tabloda 20 öğrencinin tarih dersinden aldığı puan dağılımı verilmiştir.

Bu verilere göre puan dağılımının aritmetik ortalaması kaçtır?

Çözüm:

Puan Aralığı	f (frekans)	X_o (Orta Değer)	$f \cdot X_o$
45 – 49	2	47	94 (47 x 2)
40 – 44	3	42	126 (42 x 3)
35 – 39	4	37	148 (37 x 4)
30 – 34	4	32	128 (32 x 4)
25 – 29	2	27	54 (24 x 2)
20 – 24	5	22	110 (22 x 5)
	$N = 20$		$\Sigma fX_o = 660$

$$\bar{X} = \frac{\sum f \cdot X_o}{N}$$

$$\bar{X} : \frac{660}{20} = 33$$

AĞIRLIKLI ORTALAMA

Puanların ortalamaya olan katkılarına farklı ağırlıklar verilerek hesaplanan ortalamaya denir.

Puan (x)	Kredi	Not
Tarih	4	4
Kimya	4	4
Biyoloji	3	2
Matematik	3	2

Yandaki tabloda 4 dersin kredileri ve bir öğrencinin bu derslerden aldığı notlar gösterilmiştir.

Öğrencinin ağırlıklı ortalaması kaçtır?

Çözüm:

Puan (x)	Kredi	Not	<u>NotxKredi</u>
Fizik	4	4	16
Kimya	4	4	16
Biyoloji	3	2	6
Matematik	3	2	6
Toplam	14	12	44

$$\bar{X}_{\text{ağırlıklı}} = \frac{\sum (\text{Kredi} \times \text{Not})}{\text{Toplam Kredi}} = \frac{44}{12} = 3.66$$

Aritmetik ortalama olan tablo sorularında,

- ➔ Grubun başarı düzeyinin
- ➔ Grubun mutlak başarı düzeyinin
- ➔ Öğrencilerin ortalama başarı düzeyinin
- ➔ Öğrencilerin öğrenme düzeylerinin en düşük veya en yüksek olduğu ders ya da test hangisidir.

Sorularının cevapları bulunur.

Örnek:

	Aritmetik Ortalama	Mod (Tepe Değer)	Ortanca Medyan	Standart Sapma
İşletme	70	50	65	4
İktisat	74	88	80	2
Tarih	68	56	60	3
Anayasa	65	65	65	5
Matematik	57	68	46	2

Tabloya göre sınıfın en başarılı olduğu ders hangisidir?

Cevap : İktisat

MEDYAN (ORTANCA)

Sıralanmış puan dağılımında tam ortada bulunan puana (değere) **medyan(ortanca)** denir.

Bir grup veri dağılımında veri sayısı
tek olduğunda ortanca hesaplama:

$$X_{\text{ort}} = \frac{n+1}{2}$$

X_{ort} : Ortanca

n : Veri sayısı

Örnek:

12, 14, 10, 23, 35, 42, 38, 68, 78 veri grubunun ortancası kaçtır?

Çözüm:

10, 12, 14, 23, 35, 38, 42, 68, 78

~~10~~, ~~12~~, ~~14~~, ~~23~~, 35, ~~38~~, ~~42~~, ~~68~~, ~~78~~

$$X_{\text{ort}} = \frac{n+1}{2} = \frac{9+1}{2} = 5$$

Bir grup veri dağılımında veri sayısı
çift olduğunda ortanca hesaplama:

$$X_{\text{ort}} = \frac{X_{\frac{n}{2}} + X_{\frac{n}{2}+1}}{2}$$

X_{ort} : Ortanca

n : Veri sayısı

Örnek:

12, 14, 10, 23, 36, 42, 38, 68, 78, 89 veri grubunun ortancası kaçtır?

Çözüm:

10, 12, 14, 23, 36, 38, 42, 68, 78, 89

$$\frac{n}{2} = \frac{10}{2} = 5 \text{ ve } \frac{n}{2} + 1 = \frac{10}{2} + 1 = 6$$

~~10, 12, 14, 23, 36, 38, 42, 68, 78, 89~~

$$\frac{36 + 38}{2} = 37$$

Örnek:

Puan (x)	Frekans (f)
67	6
56	8
37	5
30	2
23	5
10	2

Tablodaki verilere göre bu dağılımın ortancası kaçtır?

Çözüm:

$$\sum f = 28$$

14. ve 15. ortancadır?

$$\text{medyan} = \frac{37 + 56}{2} = 46.5$$

Puan (x)	Frekans (f)	
67	6	23. 24. 25. 26. 27. 28. 29.
56	8	15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22.
37	5	10. 11. 12. 13. 14.
30	2	8. 9.
23	5	3. 4. 5. 6. 7.
10	2	1. 2.

MOD (TEPE DEĞER)

➔ Bir puan ya da veri dağılımında en çok tekrar edilen, yani frekansı en yüksek olan değere **mod** denir.

Örnek:

12, 12, 13, 14, 23, 23, 23, 32, 45, 56, 56, veri grubunun modü kaçtır?

Çözüm:

12, 12, 13, 14, 23, 23, 23, 32, 45, 56, 56

mod: 23

Örnek:

Puan (x)	Frekans (f)
67	6
56	14
37	2
30	2
23	5
10	8

Tablodaki verilere göre bu dağılımın modu kaçtır?

Çözüm:

Tabloda verilen puanlardan frekansı en yüksek olan puan **56**'dır.

Örnek:

Puan (x)	Frekans (f)
45-51	1
38-44	7
31-37	9
24-30	2
17-23	5
10-16	8

Yandaki tabloda verilen verilerin
modu kaçtır?

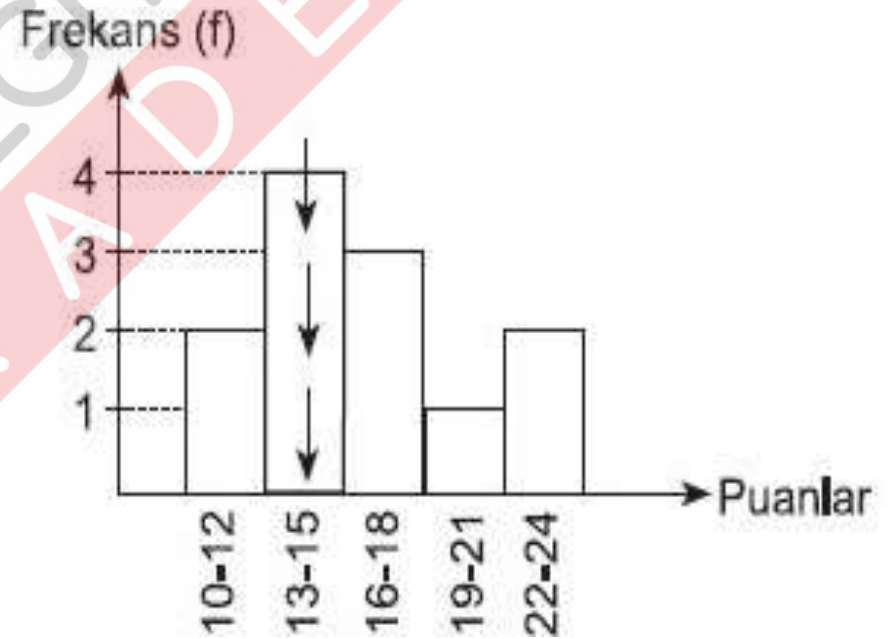
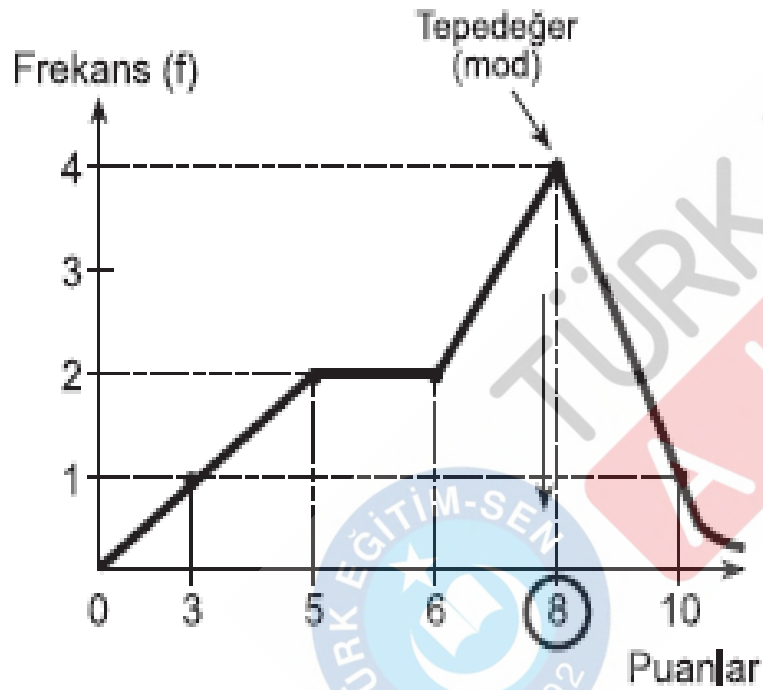

Çözüm:

Puan (x)	Frekans (f)	<u>X_o</u>
45-51	1	49
38-44	7	41
31-37	9	34
24-30	2	27
17-23	5	20
10-16	8	13

$$\frac{31 + 37}{2} = 34$$

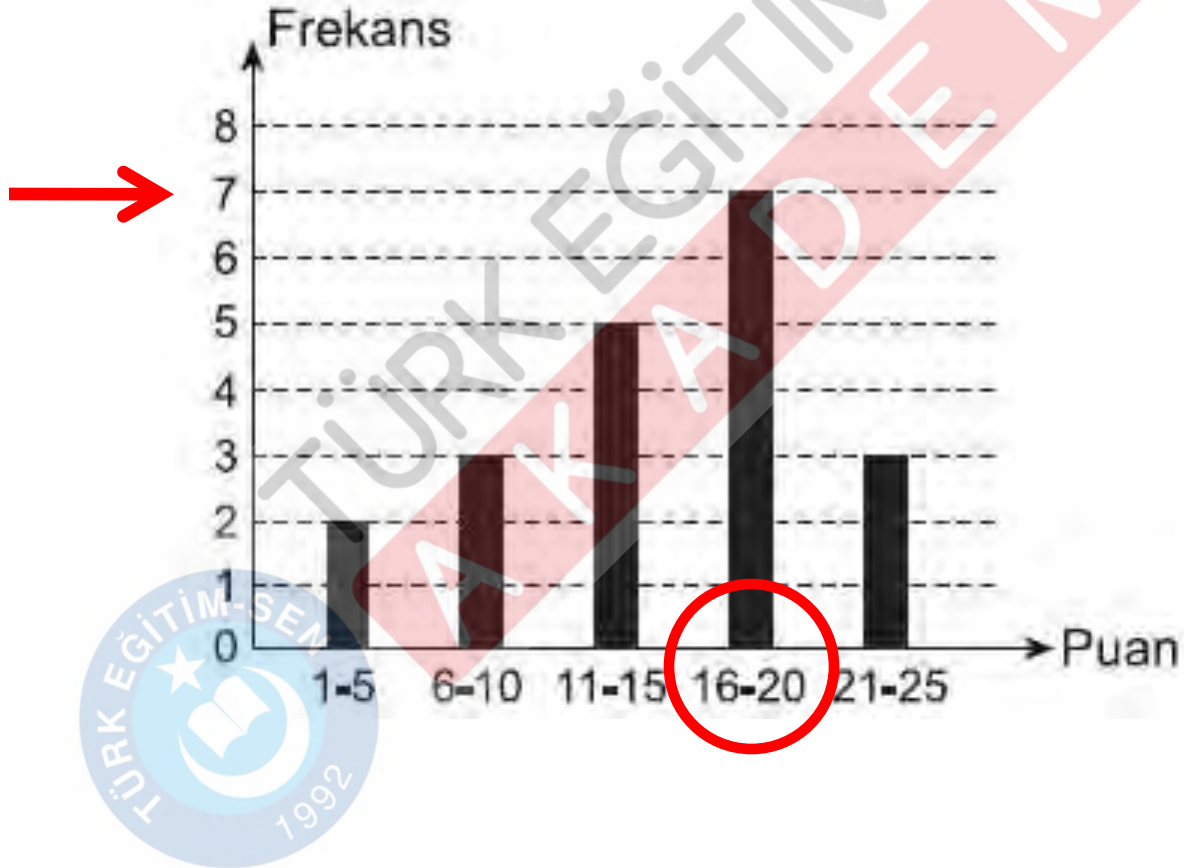
Grafiklerde mod bulma

Örnek:

- ➔ Bir puan dağılımında, bütün puanların frekansları aynı ise bu puan dağılımının modu yoktur.
(1, 1, 1, 1, 2, 2, 2, 2, 3, 3, 3, 3)
- ➔ Bir puan dağılımında ardışık iki değer en büyük ve eşit frekansa sahipse, mod bu iki değer in ortalamasına eşittir.
(1, 2, 2, 3, 5, 5, 5, 5, 6, 6, 6, 6, 7, 8, 8, 9)
- ➔ Bir puan dağılımında ardışık olmayan iki değer en büyük ve eşit frekansa sahipse bu dağılımın iki farklı modu olur.
(1, 2, 3, 5, 5, 5, 7, 8, 9, 9, 9)

10, 10, 20, 30, 30, 30, 40, 40, 40, 50, 50

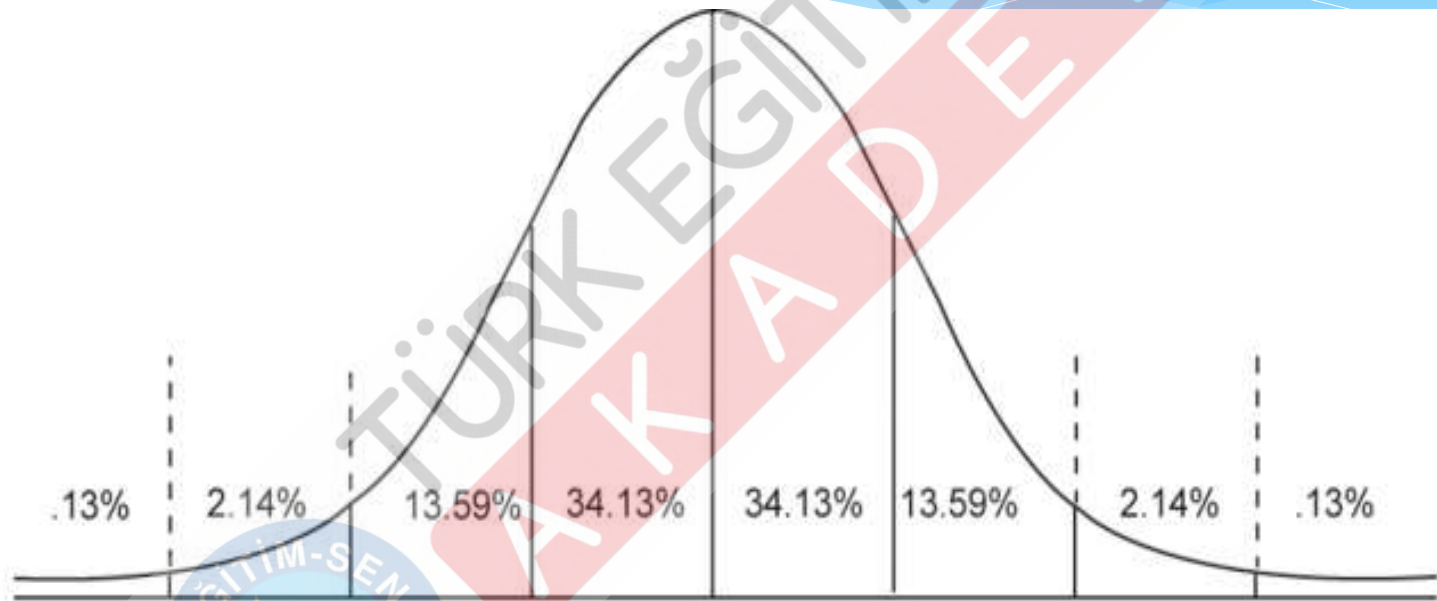
Puan dağılımının modu kaçtır?

CEVAP: 30 ve 40

DAĞILIMLAR

NORMAL DAĞILIMLAR (ÇAN EĞRİSİ)

SS

-3σ

-2σ

-1σ

1σ

2σ

3σ

Yüzdelik

0.13

2,27

15,86

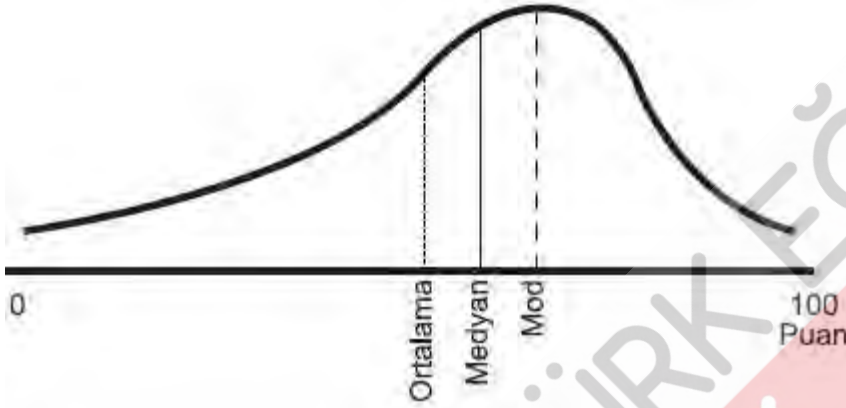
50

84,12

97,71

99,85

SOLA ÇARPIK DAĞILIM

$X_{ort} < Medyan < Mod$

Negatif kayışlıdır.

Öğretim yeterlidir.

Test kolaydır.

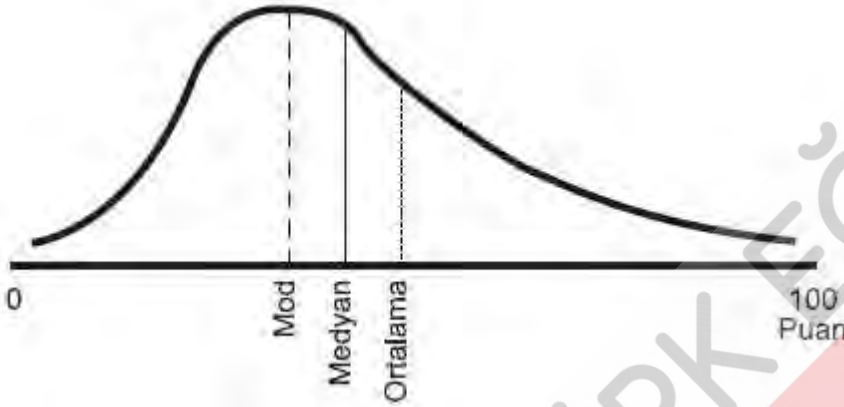
Öğrencilerin başarıları yüksektir.

Öğrencilerin öğrenme düzeyi yüksektir.

Öğrenciler hedef-davranışları kazanmışlardır.

SAĞA ÇARPIK DAĞILIM

Mod < Medyan < Xort

Pozitif kayışlıdır.

Öğretim yetersizdir.

Test zordur.

Öğrencilerin başarıları düşüktür.

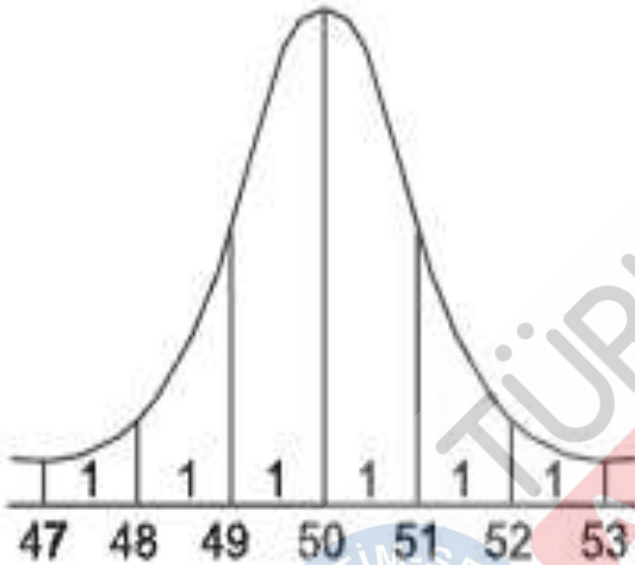
Öğrencilerin öğrenme düzeyi düşüktür.

Öğrenciler hedef davranışları kazanamamışlardır.

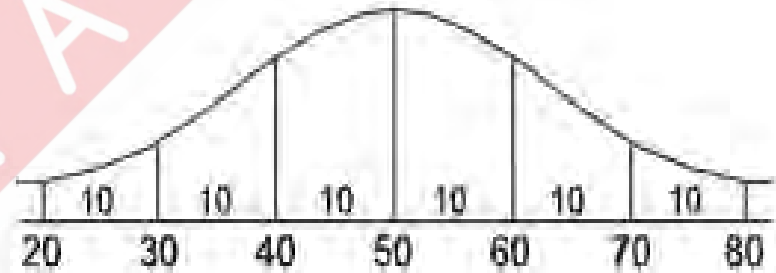
STANDART SAPMA

- ➔ Bir dağılıdaki verilerin ortalamadan ne kadar uzaklaştığının ortalamasını veren bir yayılma ölçüsüdür.
- ➔ Eğer standart sapma büyükse gruptaki puanlar aritmetik ortalamadan uzaklaşmış demektir. Bu durumda o grup için **heterojendir** denilebilir.
- ➔ Eğer standart sapma küçükse gruptaki puanlar ortalamadan fazla uzaklaşmamış demektir. Bu durumda o grup için **homojendir** denebilir.

Standart Sapma Küçükse;

Standart Sapma Büyükse;

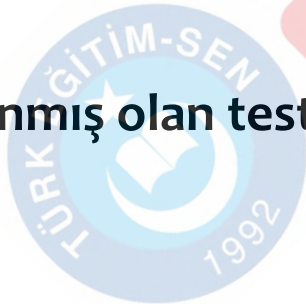
Standart sapma büyük olduğunda yapılacak yorumlar

- ➔ Testin uygulandığı grup heterojendir.
- ➔ Öğrenciler arasındaki farklılaşma fazladır.
- ➔ Bilen öğrenciler ile bilmeyen öğrenciler birbirinden ayrılmıştır.
- ➔ Uygulanmış olan testin ayırt ediciliği yüksektir.

Standart sapma küçük olduğunda yapılacak yorumlar

- ➔ Testin uygulandığı grup homojendir.
- ➔ Öğrenciler arasındaki farklılaşma azdır.
- ➔ Bilen öğrenciler ile bilmeyen öğrenciler birbirinden ayrılmamıştır.
- ➔ Uygulanmış olan testin ayırt ediciliği düşüktür.

Örnek:

	Aritmetik ortalama	Standart Sapma
Coğrafya	50	4
Psikoloji	30	3
Tarih	33	3
Anayasa	22	5
Matematik	50	2

Tabloya göre en homojen ve en heterojen sınıf hangisidir?

	Aritmetik Ortalama	Mod (Tepe Değer)	Ortanca Medyan	Standart Sapma
1. Test	65	75	70	7
2. Test	35	55	40	6
3. Test	40	40	40	8
4. Test	40	25	30	9
5. Test	60	40	45	16

Bir sınıftaki öğrencilerin yanıtları 80 üzerinden puanlanmış ve puanlardan yukarıdaki tabloda bulunan veriler çıkarılmıştır. Buna göre en çok hangi testte öğrenciler arasında farklılaşma en fazladır?

I. grup: 100 üzerinden aritmetik ortalaması 50; standart sapması 5

II. grup: 6 üzerinden aritmetik ortalaması 3; standart sapması 1

Gruplardan hangisi daha heterojendir?

BAĞIL DEĞİŞKENLİK KATSAYISI

$$V = \frac{Sx}{\bar{X}} \cdot 100$$

V: Bağıl değişkenlik katsayısı

Sx: Standart sapma

$\bar{X}$: Aritmetik ortalama

Bağıl Değişkenlik Katsayısı	Puan Dağılımı	Dağılım Özelliği
20'den yukarı	Heterojen	Basık
20 civarı	Normal	Normal
20'den aşağı	Homojen	Sivri

RANJ (DİZİ GENİŞLİĞİ)

- ➔ Bir puan ya da veri dağılımında en büyük ölçme sonucuyla en küçük ölçme sonucu arasındaki farktır.
- ➔ Ranj, en yüksek puanla en düşük puan arasındaki farktır.
- ➔ Örneğin en yüksek puanın 83, en düşük puanınsa 41 olduğunu düşünelim. Bu durumda ranj $83-41= 42$ olur.

Örnek:

Puan (x)	Frekans (f)
45-51	1
38-44	7
31-37	9
24-30	2
17-23	5
10-16	8

Yandaki tabloda verilen verilerin
ranj kaçtır?

Çözüm:

Puan (x)	Frekans (f)	<u>Xo</u>
45-51	1	49
38-44	7	41
31-37	9	34
24-30	2	27
17-23	5	20
10-16	8	13

$$49 - 13 = 36$$

Ranj değerine göre yapılacak yorumlar

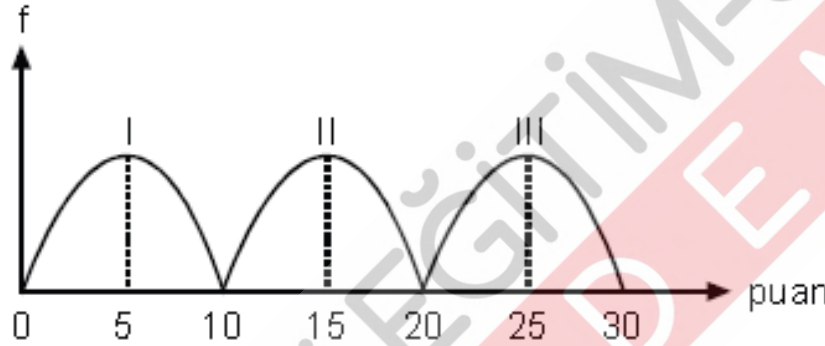
Ranj değeri büyük olan grupların test sonuçları ranj değeri küçük olan grupların test sonuçlarından daha güvenilirdir.

Ranj değeri büyük olan grubun heterojen olduğu, bilenle bilmeyenin birbirinden ayrıldığı, bireylerin ölçülen özellik bakımından farklılık gösterdiği söylenebilir.

Ranj değeri küçük olan bir grubun homojen olduğu, bilenle bilmeyenin birbirinden ayrılmadığı, bireylerin ölçülen özellik bakımından benzer olduğu söylenebilir.

Grafikte I, II, III numarayla gösterilen üç dağılım için aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Ranj ve medyan değerleri aynıdır.
- B) Ranj değerleri aynı, mod değerleri farklıdır.
- C) Ranj değerleri farklı, mod değerleri aynıdır.
- D) Ranj değerleri farklı, medyan değerleri aynıdır.
- ✓ E) Ranj ve mod değerleri aynıdır.

Örnek:

Puan (x)	Frekans (f)	Yığılmalı Frekans
25-27	1	30
22-24	1	29
19-21	3	28
16-18	7	25
13-15	4	18
10-12	3	14
7-9	5	11
4-6	4	6
1-3	2	2

Yandaki tabloda verilen verilerin
modu kaçtır?

Yandaki tabloda verilen verilerin
medyanı kaçtır?

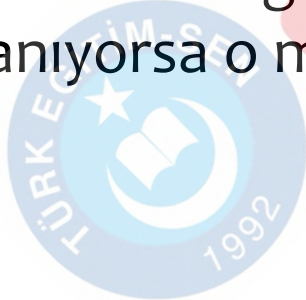
Yandaki tabloda verilen verilerin ranjı
kaçtır?

MADDE İSTATİSTİKLERİ

MADDE GÜÇLÜK İNDEKSİ

- ➔ Madde güçlük indeksi, bir maddenin (sorunun) uygulandığı grupta doğru cevaplanma oranıdır.
- ➔ Eğer bir madde grubun çoğunluğu tarafından doğru yanıtlanıyorsa o madde kolay bir maddedir.

$$P = \frac{n(d)}{N}$$

P : Madde güçlük indeksi

n (d) : Maddeyi doğru cevaplayanların sayısı

N : Toplam öğrenci sayısı

40 kişilik bir sınıfta eğer herkes doğru cevaplarsa;

$$P = \frac{n(d)}{N} = \frac{40}{40} = 1$$

40 kişilik bir sınıfta eğer herkes yanlış cevaplarsa;

$$P = \frac{n(d)}{N} = \frac{0}{40} = 0$$

Madde Güçlük İndeksi;

- ➔ 0 - 1 arasında değer alır.
- ➔ 0.00 ile 0.40 arasında ise madde zordur
- ➔ 0.40 ile 0.60 arasında ise madde orta güçlüktedir.
- ➔ 0.60 ile 1.00 arasında ise madde kolaydır.

Aşağıdaki seçeneklerden hangisi bir sorunun madde gücü (Pj=olasılığı) olamaz?

A) 8/9

B) 2/4

C) 1/4

D) 1/3

☒ E) 4/3

Örnek:

Öğrenciler	6. madde	X Ham puanı
1. Öğrenci	1	4
2. Öğrenci	0	8
3. Öğrenci	0	6
4. Öğrenci	0	3
5. Öğrenci	1	8
6. Öğrenci	1	4
7. Öğrenci	0	8
8. Öğrenci	0	5
9. Öğrenci	0	4
10. Öğrenci	1	10

10 sorudan oluşan coğrafya sınavının 6. maddesine doğru cevabı veren öğrenciler “1” yanlış veren öğrenciler “0” ile puanlandırılmıştır

Bu sınavdaki 6. maddenin güçlük indeksi kaçtır?

Çözüm:

Doğru cevabı veren 4 öğrenci vardır.
Toplam öğrenci sayısı da 10' dur.

$$P = \frac{n(d)}{N} = \frac{4}{10} = 0.4$$

Yorum : Bu madde zor bir maddedir.

%27'lik Alt ve Üst Gruplar Yöntemi ile Madde Güçlük İndeksi Hesaplama:

$$p_j = \frac{n(d.ü.) + n(d.a)}{N}$$

p_j : Madde güçlük indeksi
 $n_{(d,ü)}$: Maddeyi üst grupta doğru
yanıtlayanların sayısı
 $n_{(d,a)}$: Maddeyi alt grupta doğru
yanıtlayanların sayısı
 N : Üst ve alt gruptaki toplam
öğrenci sayısı

Örnek:

	A	B*	C	D	E	Toplam
Üst Grup	12	45	10	15	18	100
Alt Grup	18	26	20	20	16	100
Toplam	30	71	30	35	34	200

Doğru yanıt “B” seçeneği ise madde güçlük indeksi kaçtır?

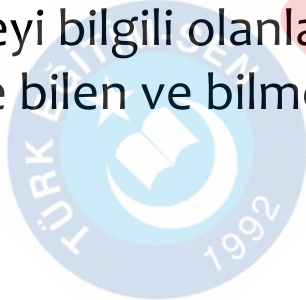
Çözüm:

$$p_j = \frac{n(\text{d.ü.}) + n(\text{d.a})}{N} = \frac{45 + 26}{200} = 0.36$$

- ➔ Bu zor bir maddedir.
- ➔ Grubun %36'sı doğru %64'ü yanlış cevaplamıştır.
- ➔ Bu madde ile ilgili olan hedef davranışa sınıfın %34'ü ulaşmıştır.

MADDE AYIRT EDİCİLİK GÜCÜ İNDEKSİ

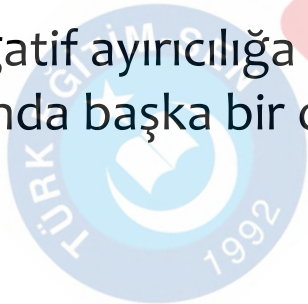
- ➔ Madde ayırt ediciliği, bir maddenin bilen öğrenci ile bilmeyen öğrenciyi birbirinden ayırt etmesidir.
- ➔ Yani bir maddenin görevi bilen (başarılı) öğrenci ile bilmeyen (başarısız) öğrenciyi birbirinden ayırmaktır.
- ➔ Maddeyi bilgili olanlar doğru yapıp bilgisiz olanlar yanlış yapıyorsa o madde bilen ve bilmeyeni birbirinden ayırt ediyor demektir.

Madde Ayırt Edicilik Gücü İndeksi;

- ➔ Maddenin kalitesi hakkında bilgi verir.
- ➔ Maddenin bilen ve bilmeyen öğrencileri birbirinden ayırıp ayırmadığı hakkında bilgi verir.
- ➔ $-1,00$ ile $+1,00$ arasında değer alır.
- ➔ Negatif ayıricılığa sahip maddelerin testte ölçülmek istenen amaç dışında başka bir değişkeni ölçtüğü söylenebilir.

$$r_{jx} = \frac{\bar{X}_{jd} - \bar{X}}{S_x} \sqrt{\frac{P_j}{q_j}}$$

r_{jx} : Madde ayırt edicilik gücü indeksi

$\bar{X}_{jd}$: Maddeyi doğru cevaplayan öğrencilerin ortalaması

$\bar{X}$: Testin aritmetik ortalaması

P_j : Madde güçlük indeksi

q_j : Maddeye doğru cevap veremeyenlerin yüzdesi

S_x : Standart sapma

	A	B*	C	D	E	Toplam
Üst Grup	10	60	5	10	15	100
Alt Grup	20	10	30	15	25	100
Toplam	30	70	35	25	40	200

Doğru yanıt “B” seçeneği ise madde ayırt edicilik gücü indeksi kaçtır?

Çözüm:

$$r_{jx} = \frac{n(d.ü.) - n(d.a)}{n} = \frac{60 - 10}{100} = 0.50$$

Madde bilen bilmeyenli ayırmıştır.

Madde oldukça iyidir.

Örnek:

Soru No	P_j	R_{jx}
1	0.10	0.60
2	0.52	0.75
3	0.60	-0.19
4	0.38	0.15
5	0.20	0.48

Tabloya göre zor olmasına rağmen ayırt ediciliği yüksek olan soru hangisidir?

Hem ayırt ediciliği hem de güçlüğü bakımından hangisi ideal bir test sorusudur?

	A	B	C	D	E	Boş	N
Üst Grup	18	30	10	10	10	22	100
Alt Grup	2	25	15	14	10	33	100

Yukarıda analizi verilen maddede doğru cevap hangi seçenekte olursa ayırt edicilik en yüksek olur?

A) A

B) B

C) C

D) D

E) E

Çözüm:

	A	B	C	D	E	Boş	N
Üst Grup	18	30	10	10	10	22	100
Alt Grup	2	25	15	14	10	33	100

$$r_{jx} = \frac{n(d.ü.) - n(d.a)}{n}$$

$$\text{A Seçeneği için : } \frac{18 - 2}{100} = 0.16$$

$$\text{D Seçeneği için : } \frac{10 - 14}{100} = -0.06$$

$$\text{B Seçeneği için : } \frac{30 - 25}{100} = 0.05$$

$$\text{E Seçeneği için : } \frac{10 - 10}{100} = 0.00$$

$$\text{C Seçeneği için : } \frac{10 - 15}{100} = -0.05$$

Örnek:

Testler	Ayırt Edicilik	Güçlük İndeksi	Kapsam Geçerliği	Yordama Geçerliği
1	0.80	0.14	0.70	0.60
2	0.90	0.55	0.90	0.85
3	0.70	0.70	0.68	0.74
4	0.28	0.28	0.82	0.75
5	0.30	0.80	0.55	0.40

Hangi test bir okula öğrenci seçiminde verilen kararın başarısını yansıtacak niteliktedir?

Hangi test ayırt edici olmasına rağmen zordur?

Örnek:

Puan (x)	Frekans (f)	Yığılmalı Frekans
25-27	1	30
22-24	1	29
19-21	3	28
16-18	7	25
13-15	4	18
10-12	3	14
7-9	5	11
4-6	4	6
1-3	2	2

Yandaki tabloda verilen verilerin modu kaçtır?

Yandaki tabloda verilen verilerin medyanı kaçtır?

Yandaki tabloda verilen verilerin ranjı kaçtır?

	A*	B	C	D	E	Boş	N
Üst Grup	55	5	10	30	0	0	100
Alt Grup	23	2	30	15	18	12	100

Bu madde için düzeltmeye gerek var mı varsa en önemli değişiklik ne olmalıdır?

- A) Soruda düzeltme yapmaya gerek yoktur
- B) E çeldiricisi alt gruptan fazla öğrenciyi çeldirdiği için değiştirilmesi gerekir.
- C) B çeldiricisi grupta az öğrenciyi çektiğinden güçlendirilmelidir.
- ☒ D) D çeldiricisi üst gruptan fazla öğrenciyi çektiğinden dolayı geliştirilmelidir.
- E) Soru tümüyle testten çıkarılmalıdır.

MADDE İSTATİSTİKLERİNDEN HESAPLANAN TEST İSTATİSTİKLERİ

ARİTMETİK ORTALAMA:

Bir testteki maddelerin güçlük indekslerinin toplamı, testin aritmetik ortalamasına eşittir.

$$\bar{X} = \sum_{j=1}^k p_j$$

TESTİN ORTALAMA GÜÇLÜĞÜ

Testin ortalama güçlüğü, genel olarak testin bütününün ne kadar zor ya da kolay olduğunu gösterir.

$$\bar{P} = \frac{\bar{X}}{K}$$

$\bar{P}$: Testin ortalama güçlüğü

$\bar{X}$: Testin aritmetik ortalaması

K: Testte bulunan madde sayısı

STANDART PUANLAR

Standart puanlar aritmetik ortalaması ve standart sapması farklı dağılımların, aynı aritmetik ortalama ve standart sapmaya sahip dağılım haline dönüştürülmesini sağlar.

Z PUANI

$$Z_i = \frac{X_i - \bar{X}}{S_x}$$

Z_i : Herhangi bir i bireyinin standart Z puanı

X_i : i bireyinin ölçme sonucu (puanı)

$\bar{X}$: Puan dağılımının aritmetik ortalaması

S_x : Puan dağılımının standart sapması

Örnek:

	Aritmetik ortalama	Medyan	Mod	Sx
Matematik	60	60	70	8
Fizik	68	75	80	12
Kimya	70	50	40	5
Biyoloji	65	65	65	10
Edebiyat	90	70	60	5

Bütün derslerden 80 alan bir öğrencinin öğrenme düzeyinin en yüksek ve en düşük olduğu dersler hangileridir?

Çözüm:

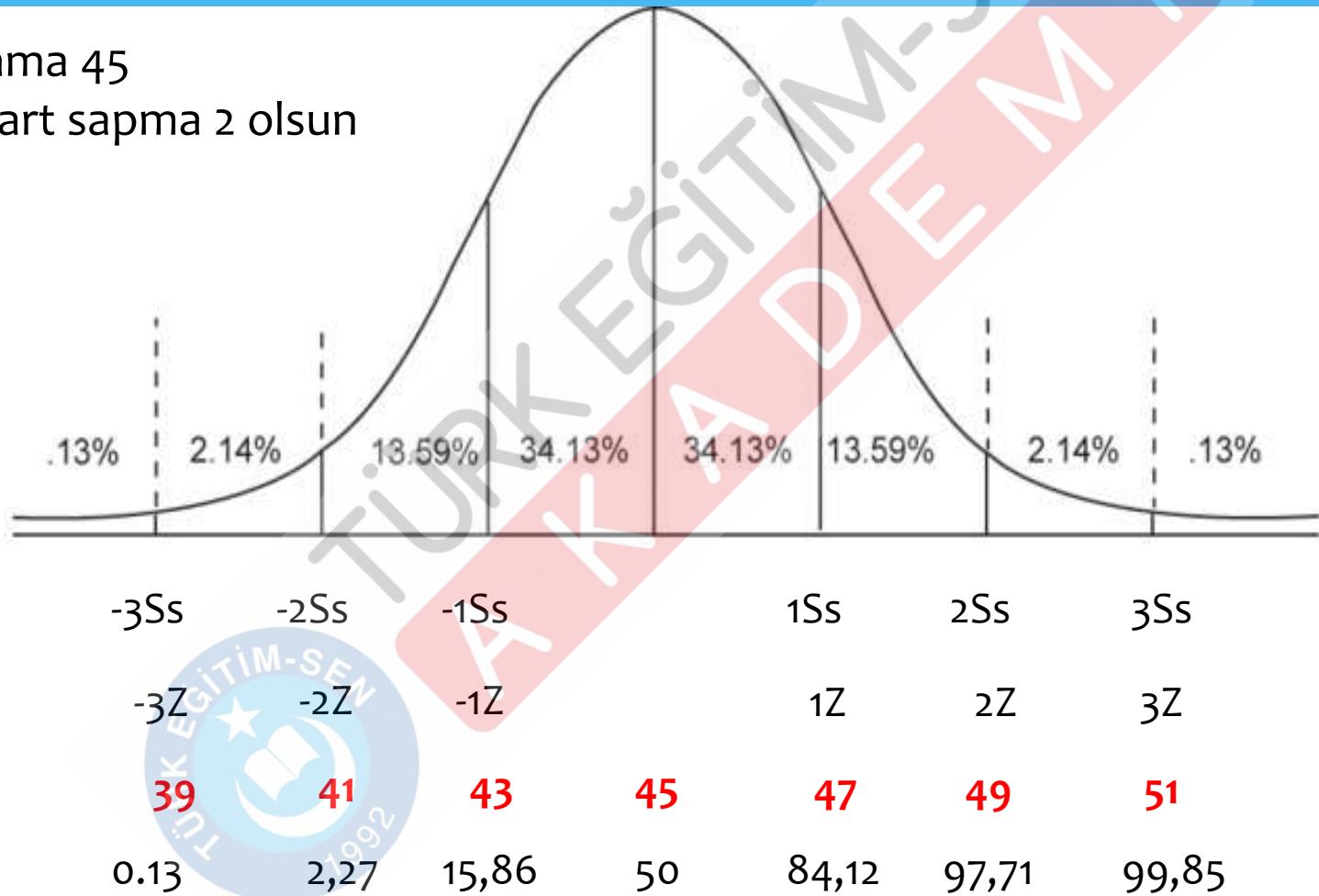
$$Z_{\text{mat.}} = 2.5 \quad Z_{\text{fiz.}} = 1 \quad Z_{\text{kim.}} = 2 \quad Z_{\text{biy.}} = 1.5 \quad Z_{\text{edeb.}} = -2$$

$Z_{\text{matematik}} > Z_{\text{kimya}} > Z_{\text{biyoloji}} > Z_{\text{fizik}} > Z_{\text{edebiyat}}$

Öğrencinin öğrenme düzeyinin en yüksek olduğu ders (en başarılı olduğu ders), Z puanının en yüksek olduğu matematik dersidir.

Öğrencinin öğrenme düzeyinin en düşük olduğu ders (en başarısız olduğu ders) ise, Z puanının en düşük olduğu edebiyat dersidir.

Ortalama 45
Standart sapma 2 olsun

Örnek:

Bir sınavda alınan puanların aritmetik ortalaması $X = 70$ ve standart sapması da $Ss = 3$ olarak belirlenmiştir.

- ➔ Öğrencilerin %68'inin puanı aritmetik ortalamanın 1 standart sapma yukarısında ($70+3$) ve aşağısında ($70-3$) yer alır. Öğrencilerin %68'inin puanı 73-67 arasındadır.
- ➔ Öğrencilerin %95'inin puanı aritmetik ortalamanın 2 standart sapma yukarısında ($70+2.3=76$) ve aşağısında ($70-2.3=64$) yer alır.
- ➔ Öğrencilerin %99'unun puanı aritmetik ortalamanın 3 standart sapma yukarısında ($70+3.3 = 79$) ve aşağısında ($70-3.3 = 61$) yer alır.

T PUANI

$$T_i = 10 \left(\frac{X_i - \bar{X}}{S_x} \right) + 50$$

$$T_i = 10Z_i + 50$$

T_i : Herhangi bir i bireyinin standart T puanı

X_i : i bireyin ölçme sonucu (puanı)

$\bar{X}$: Puan dağılımının aritmetik ortalaması

	A*	B	C	D	E	Boş	N
Üst Grup	55	5	10	30	0	0	100
Alt Grup	23	2	30	15	18	12	100

Bu madde için düzeltmeye gerek var mı varsa en önemli değişiklik ne olmalıdır?

- A) Soruda düzeltme yapmaya gerek yoktur
- B) E çeldiricisi alt gruptan fazla öğrenciyi çeldirdiği için değiştirilmesi gerekir.
- C) B çeldiricisi grupta az öğrenciyi çektiğinden güçlendirilmelidir.
- ☒ D) D çeldiricisi üst gruptan fazla öğrenciyi çektiğinden dolayı geliştirilmelidir.
- E) Soru tümüyle testten çıkarılmalıdır.

Bir grup öğrenciye uygulanan dönem sonu sınavlarına ilişkin istatistikler tablodaki gibidir.

Dersler	Soru sayısı	Aritmetik ortalama	Medyan	Mod	Standart sapma
Kimya	20	8	6	4	4
Tarih	40	30	35	39	7
Türkçe	30	15	18	23	6
Felsefe	40	14	10	7	9
Fizik	50	30	30	30	11

Öğrencilerin en başarılı olduğu ders hangisidir?

A) Kimya

D) Fizik

✓ Tarih
E) Felsefe

C) Türkçe

TÜRK EĞİTİM-SEN
AKADEMİ